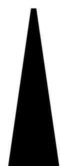

FORMULA NEMURIRII

EDITURA TINERETULUI

FORMULA NEMURIRII

Antologie de povestiri ştiinţifico-fantastice sovietice

În româneşte de IGOR BLOCK
Desenul copertei : DAMIAN PETRESCU

Editura TINERETULUI
1967

Culegerea de față a fost întocmită după:

«Мир приключений», Альманах Но. 11, изд. Детская литература, Москва 1965.

«Фантастика» — 1963, 1/1965, 2/1965, 3/1965.

«Искатель» — 1/1961.

И. Ефремов, Эллинский секрет, Лениздат 1966.

А. Днепров, Формула Бессмертия, изд. Молодая гвардия, Москва 1963.

Север Гансовский, Шаги в неизвестное, Детгиз, Москва 1963.

В. Журавлева, Человек создавший Атлантиду, Детгиз Москва 1963.

Genrikh Altov

Zvăpăiații

Suntem niște copii, dar năzuim
înainte, puternici și curajoși.
EVARISTE GALOIS

Ne-am cunoscut la o conferință de bionică. După intervenția mea, în sală se stârnise un mare vacarm. În zăpăceala aceea, Neastâmpăratul a venit lângă mine și m-a întrebat:

– N-ați fi amator de un dinozaur?

M-am uitat la el și am înțeles că se gândea la un dinozaur *viu.* Instantaneu mi-am imaginat cât avea să câștige în prestanță ipoteza paleobionică dacă aș fi dispus măcar de un singur dinozaur în viață.

– Fă-te-ncoa cu el, i-am zis.

Mi-am dat seama îndată că îl aveam în față pe Neastâmpărat și că el știe unde se poate procura un dinozaur viu. Dar, ca să fiu sincer, nu mă așteptam ca ideea să fie chiar așa de grozavă. La urma urmei, se putea ca el numai să cunoască locul unde trăiesc dinozaurii. Trebuie avut în vedere că în sală era o mare gălăgie. Unii opozanți cu prea mult temperament îmi combăteau ipotezele în gura mare. Din pricina acestui factor jenant m-am și oprit la o deducție atât de banală. Dinozaurii erau găsiți de obicei te miri unde. Așa e șablonul în literatură și asta m-a indus în eroare. Or, nobila și măreața idee a Neastâmpăratului nu avea nimic comun cu acest biet șablon.

Esența ideii am înțeles o la cea de-a treia frază, și

amploarea ei m-a cam zăpăcit. Ceea ce-i venise în minte Neastâmpăratului depășea cu mult limitele paleobionicii. Era una din ideile acelea fundamentale care în știință, de-a lungul întregii ei istorii, se cifrează doar la câteva zeci.

Ia gândiți-vă! încă nu v-am spus cum se poate procura un brontozaur viu. Sau măcar un iguanodont, ori, la nevoie, un prăpădit de mahairoid. Fac prinsoare că habar n-aveți!

Problema însă nu e de loc nerezolvabilă în principiu. Să luăm, bunăoară, o idee care ne apropie de soluție. Pierre de Latille scrie în cartea sa „De la «Nautilus» la batiscaf”: „Dacă pe fundul oceanului nu au loc procese de putrefacție, cadavrele ființelor vii care s-ar fi putut să cadă la fund se mențin acolo intacte milenii întregi. Or asta înseamnă că pe fundul oceanelor s-ar putea găsi absolut nealterate rămășițele multor animale de mult dispărute de pe pământ. Iată o ipoteză în stare să tulbure și mintea cea mai rece, de loc înclinată spre romantism! E de mirare, numai, că nici un autor de romane științifico-fantastice nu s-a gândit încă să folosească această temă”.

Trebuie să fiți de acord că ipoteza e într-adevăr ingenioasă. Firește, e aici și un „dar”. Chiar și în cele mai adânci depresiuni oceanice există viață, microorganisme, și, în consecință, procese de putrefacție. Dar ideea în sine, după cum vedeți, mai că ne duce la soluția căutată.

Încercați, totuși, să vă gândiți la un dinozaur *viu.* Până atunci eu îmi voi continua povestirea.

Așadar, Neastâmpăratul mi-a expus ideea lui.

– Valabil? m-a întrebat.

Era gata să-și apere cu îndârjire ideea, pot s-o jur. Curată obrăznicătură! Cunosc eu specimenele astea...

Cândva am fost și eu un neastâmpărat. Acum, însă, am

patruzeci de ani și m-am lăsat de mult de chestiile astea. Am familie, sunt membru al cooperativei locatarilor și sunt abonat la revista „Sănătatea”, o revistă foarte folositoare. La purtare mi se poate da fără nici o rezervă nota zece. Dacă în unele cazuri (cu totul netipice) mai izbucnește în mine câte ceva din însușirea asta, pun imediat frânele interioare.

Nici nu știu din ce s-a stârnit zarva aceea la conferință. Vorbisem calm, sobru, într-un stil academic plictisitor.

Pare-mi-se că va trebui să spun câteva cuvinte despre intervenția mea; în felul acesta veți înțelege de ce aveam nevoie de un dinozaur. În general, va fi necesar să vă explic o mulțime de lucruri. N-ai ce-i face, toate astea se înlănțuie între ele. Vă previn însă că relatările mele vor fi destul de haotice.

Și fiindcă veni vorba, trebuie să vă spun deschis că nu sunt scriitor. Tot ce scriu aici nu e nici atâtica ficțiune. Ei bine, nouă ne-a fugit... hm... ne-a fugit o *ființă* vie. Mă rog, să dăm un anunț la ziar? Cam așa: pierdut stiracozaur de dimensiuni mijlocii, semne particulare n-are, găsitorul este rugat să comunice la următoarea adresă...

Gândindu-mă bine, m-am hotărât să scriu o povestire. Sunteți de acord, cred, că soluția nu e de loc rea. Cine se îndoiește că întâmplarea ar fi autentică poate socoti cele de mai jos drept o povestire fantastică. Dar dacă veți întâlni *ființa* dispărută (și trag nădejde să fie așa), veți vedea cum stau lucrurile.

Să începem cu conferința. Așa cum am mai spus, conferința era consacrată problemelor bionicei. Sper că nu e nevoie să explic ce e bionica, mai ales că nu e chiar așa de ușor s-o fac. Luând cuvântul la conferință, am citat unsprezece definiții ale bionicei, date de diferiți autori. De

fapt, de-aici s-a și stârnit gâlceava. Dar să lăsăm terminologia, pentru că, în definitiv, asta e o latură pur formală. Să considerăm că bionica se ocupă cu studiul „construcției" animalelor și plantelor în scopul folosirii „patentelor naturii" în tehnică. Bunăoară se studiază modul în care meduza aude apropierea furtunii, iar apoi se realizează un aparat meteorologic denumit „urechea meduzei". Toate bune, dacă nu ne-am pune întrebarea: oare inventatorii nu imitau natura și înainte de apariția cuvântului „bionică"?

La conferință am dat un exemplu interesant, care nu știu de ce a provocat în sală o animație oarecum excesivă. Grecii antici foloseau berbecii, niște grinzi masive, cu care spărgeau zidurile cetăților asediate. Din pricina izbiturilor, capătul din față al grinzii se turtea repede. Ei bine, bionicienii din Grecia antică, rămași anonimi, au găsit o soluție excelentă: ei i-au dat capătului din față al grinzii o formă asemănătoare cu fruntea berbecului. Un astfel de berbec spărgea și porțile cele mai solide.

Asemenea exemple se pot da multe. Se pune însă întrebarea: Oare s-a schimbat ceva dacă, în cea de-a doua jumătate a secolului XX, noi am înlocuit cuvintele „imitarea prototipurilor naturii" cu cuvântul „bionică"?

Când am pus întrebarea asta, unul dintre opozanții cei mai nerăbdători a declarat că mai înainte „patentele naturii" erau folosite accidental și foarte rar. „Apariția bionicei, însă, a zis el cât se poate de convingător, marchează trecerea la introducerea în tehnică, pe scară largă și într-un mod planificat, a unor soluții împrumutate de la natură." Apoi opozantul s-a așezat, savurând aplauzele binemeritate. Da, da, binemeritate, pentru că el avea perfectă dreptate! Bionica își are rostul numai în

cazul când numărul ideilor împrumutate de la natură se multiplică de sute și de mii de ori. De altminteri, asta o știam și eu. O dispută științifică se aseamănă într-o anumită măsură cu jocul de șah; eu am cedat intenționat un pion ca să iau o tură.

Așadar, bionica trebuie să ne furnizeze *multe* idei noi. Bine, ba chiar foarte bine! Se pune însă întrebarea: Unde sunt ideile astea? Unde e torentul de noi descoperiri și invenții?

Am amintit asistenței că în vestibul era amenajat un stand simpatic de cărți, broșuri și articole de bionică. Apoi am întrebat dacă a remarcat cineva că toți autorii oferă una și aceeași garnitură de exemple, destul de modestă, că, în majoritatea cazurilor, mai întâi se face o invenție și abia după aceea se găsește prototipul ei în natură.

În sală s-a făcut o liniște relativă, ceea ce mi-a îngăduit să expun principiul paleobionicii. (Rog să mă urmăriți cu atenție, pentru că ne apropiem de chestiunea dinozaurului.)

Creând berbecul de asalt, bionicienii din Grecia antică au ales cel mai bun dintre prototipurile naturale cunoscute lor. Aceeași metodă simplistă se aplică și în prezent: se caută un „original” cât mai perfect. Dar un astfel de „original” – și ăsta-i tot baiul! – e aproape întotdeauna foarte complex. E cât se poate de dificil să-i pătrunzi construcția și adesea e de-a dreptul imposibil să faci o „copie” după el. Așa stau lucrurile, de pildă, cu încercările de a copia pielea delfinului. Treptat-treptat se constată că delfinul are în piele un sistem circulatoriu foarte fin. Practic e imposibil și nerentabil de copiat un prototip atât de complex.

Înseamnă asta, oare, că am ajuns la un punct mort?

Nicidecum! Drept prototipuri trebuie să servească animale mai simple, dintre acelea studiate de paleontologie. Aceasta și este ideea de bază a paleobionicii.

Ei bine, din acel moment s-a zis cu liniștea din sală! Totuși mi-am sfârșit expunerea, țipând în gura mare.

Animalele dispărute erau inferioare celor de azi în ceea ce privește dezvoltarea creierului și a sistemului nervos. În rest erau destul de perfecte. La unii „indici”, în genere, animalele preistorice erau superioare urmașilor lor degenerați. Aceste animale au dispărut nu pentru că erau prost „construite”, ci din cauza schimbărilor survenite în climă și în relief, iar în unele cazuri fiind exterminate de om.

N-am fost răsplătit cu aplauze și, de altfel, nici nu mă prea așteptam să fiu. Să nu vă închipuiți cumva că conferințele științifice se țin după metoda „ne-am întâlnit, am discutat, ne-am despărțit”. Gândiți-vă că zeci de laboratoare, sute și mii de oameni fac cercetări într-o anumită direcție și iată că la conferință se indică pentru întâia oară o altă direcție. Credeți că e așa de ușor să te apuci de altceva? O seamă de dizertații sunt deja gata să-și apere pozițiile. Arsenalul unora, organizat cu trudă, va trebui distrus. Unii vor trebui s-o ia de la capăt, pornind de la zero. Orice schimbare din astea implică pierdere de timp. E ceva care dă de gândit.

Bionica solicită un contact între biologi și ingineri, și contactul acesta e din cale-afară de complicat. Ba se mai pune și problema apelării la paleontologi…

Presupun că acum vă dați scama de ce nu prea scontam pe aplauze. Pentru ca o idee nouă să fie recunoscută ca o necesitate, se cere să treacă o anumită perioadă de timp. După larma din sală simțeam că

procesul acesta se desfășoară normal. I-am șoptit flăcăului: „Hai s-o ștergem!” și am luat-o încetișor, neobservați, spre ieșire.

Cineva totuși ne-a observat, pentru că în hol ne-a ajuns din urmă un cetățean de vârstă mijlocie, cu părul vâlvoi.

– Aș vrea să vă pun o întrebare, a zis el repede, apucându-mă zdravăn de unul din nasturii de la haină. Așaaa, care va să zică! Dumneavoastră susțineți că trebuie să copiem animalele dispărute...

– Da, susțin, am mărturisit deschis, încercând să-mi eliberez nasturele.

Surescitat, cetățeanul a tras aer în piept și a urmat:

– Știți, eu studiez mecanica funcționării aripii de pasăre. De pe poziția constructorului de avioane. Aripa e prin perfecțiunea ei ceva de-a dreptul uluitor! Or, dumneavoastră propuneți – și zicând acestea, mi-a smuls nefericitul nasture – să se aplice principiul paleobionic. Mdaaa! Asta înseamnă că, în locul superbei – da, da, superbei! – aripi de pasăre, constructorii de avioane trebuie să se orienteze după – iertați-mă – aripa mizerabilă a vreunui pterodactil? Este?

Cu un gest-mecanic a dus la ochi nasturele smuls, a ridicat din umeri și l-a vârât în buzunar. În buzunarul lui. Eram curios să văd de ce-i în stare Neastâmpăratul. I-am făcut un semn, arătându-i-l pe cetățeanul cu părul vâlvoi.

– Noțiunea de mizerabil e ceva relativ, a zis băiatul cu un aer de filozof, ieșind înainte fără să-l împingă nimeni.

Cetățeanul cu părul vâlvoi s-a uitat țintă la Neastâmpărat. Mi-a plăcut că nu l-a șocat vârsta noului său adversar.

– Vreți să spuneți... Începu insinuant cetățeanul cu părul vâlvoi.

– Exact, îi luă vorba din gură Neastâmpăratul, apucându-l de un nasture. Ceva ce e rău pentru o ființă vie poate fi bun în tehnică.

Cu nasturele cred că a cam sărit peste cal. De vorbit, însă, a vorbit foarte înfipt. Cetățeanul cu părul vâlvoi abia apuca să plaseze câte-un „mda, mda”.

O aripă de pterodactil e într-adevăr mai proastă decât o aripă de pasăre. De ce? E destul să se producă o ruptură cât de mică la membrana de piele și s-a zis cu pterodactilul. Dar tehnica modernă are alte posibilități și dispune de un alt arsenal de materiale. Cu aceste materiale e mai convenabil să copiem aripile unor astfel de excelente zburătoare ca ramforinchul dispărut sau libelula din zilele noastre, posesoare însă a unei străvechi genealogii.

Excelentă argumentare; nici eu n-aș fi găsit una mai bună. Cetățeanul cu părul vâlvoi a rostit un prelung „mda-aaa” și a căzut pe gânduri.

Noi am întins-o.

– Ai fi putut să-i lași nasturele în pace, i-am spus băiatului.

– Dar vă lipsește unul, mi-a răspuns el. Uitați-vă, e exact ca al dumneavoastră.

Nimic de zis, are spirit de observație, calitate absolut necesară unui cercetător autentic.

Pe stradă a cumpărat două pateuri cu orez, pe care eu i le-am luat și le-am aruncat primului câine ieșit în cale (era un buldog încărcat de medalii; și-a lăsat jos a dispreț buza grea și s-a uitat la mine cu o privire tulbure). Apoi am intrat la cafeneaua „Praga”, pentru că problema dinozaurilor trebuia discutată neîntârziat.

Acum e momentul, socot, să spun câteva cuvinte

despre Neastâmpărat.

N-am să vă dau numele și prenumele lui, pentru că tot n-au să vă spună nimic. Deocamdată să-i zicem Neastâmpăratul. În definitiv, nu sună mai prost decât, bunăoară, Proiectantul-șef.

Nu va voi relata nici biografia Neastâmpăratului; cândva ea va apărea în colecția „Viețile oamenilor de seamă”. Dacă aveți vreo îndoială în privința asta, dați dumneavoastră o soluție în problema dinozaurilor. Teamă mi-e că încă n-ați găsit nici una… E și greu!

Ce să mai vorbim! Luați, să zicem, literatura științifico-fantastică. Animalele dispărute umplu paginile a sute de povestiri, nuvele și romane. La bază, însă, stă aceeași idee: eroii descoperă o lume pierdută, unde printr-o minune au supraviețuit dinozauri sau mamuți. Există și subvariante:

Întâlnirea cu animalele preistorice are loc pe o altă planetă sau în urma unei călătorii în trecut cu mașina timpului. De la Ronnie-tatăl și Conan Doyle încoace, genul n-a mers mai departe. Închipuiți-vă că literatura științifico-fantastică „cosmică” s-ar fi oprit la columbiada lui Jules Verne și acum s-ar mai scrie încă despre zboruri spre stele făcute cu obuzele… Literatura științifico-fantastică „dinozauriană” se află tocmai într-o astfel de situație. Or dacă scriitorii fantaști n-au găsit nimic mai de doamne-ajută, credeți-mă că problema nu e dintre cele mai ușoare.

Cândva, Neastâmpăratului i se va ridica un monument. Sculptorii, care de când lumea au creat statui ecvestre, de data aceasta vor înfățișa un om călare pe un ulamozaur. Sau pe un triceratops[1]. Între noi fie vorba, i-am și ochit

[1] Nu orice saurian se potriveşte pentru o astfel de sculptură. Stegozaurul, de pildă, are pe spate două rânduri de coame osoase. Încearcă de-l încalecă ! (n.a.)

locul. În fața Muzeului de paleontologie. Desigur, încă e prea devreme să se ridice acest monument: băiatul arată prea flușturatic. Einstein sau Pavlov, bunăoară, ar putea fi recunoscuți după niște fotografii făcute atunci când acești mari oameni aveau cincisprezece ani? Totuși... Noi când vorbim despre Einstein, Bohr, Timireazev vedem niște bătrâni venerabili; dar ei erau, de fapt, aproape niște băiețandri atunci când și-au făcut descoperirile.

În fine, mai avem timp să ne gândim la monument și la biografia din colecția „Viețile oamenilor de seamă”. Ceea ce importă deocamdată e altceva: cum s-a făcut că un băiat ca toți băieții a devenit un neastâmpărat?

În privința asta ceva e cam neclar. În linii generale, însă, iată cum s-au petrecut lucrurile: Băiatul s-a obișnuit să socotească pe degete. Cu toții trecem prin acest intens stadiu al gândirii. Și cu toții suntem opriți să zăbovim prea mult aici. „Ah, nu se poate așa! Ah, e rușine! Ah, nu-i frumos!...” Ei bine, băiatului nostru cineva i-a spus: „Mă rog, încearcă. Adunarea și scăderea pe degete sunt operații simple. Mai departe, însă, nu știu cum o să te descurci”. Nu-și amintește cine i-a spus-o. Păcat! Pentru că tocmai în momentul acela i s-a deschis calea spre știință.

Într-adevăr, cine ar putea dovedi, bunăoară, că binomul lui Newton se rezolvă mai ușor pe hârtie decât pe degete? N-a încercat încă nimeni s-o facă!

Băiatul a îmbinat multă vreme aritmetica „legală” cu cea „ilegală”. Mai întâi pentru că așa îi venea mai ușor, apoi din obișnuință și, în sfârșit, din interes. Într-o bună zi a rezolvat *pe degete* o ecuație de gradul trei. Era luat peste picior. Dar el era deja un cercetător, cel mai natural cercetător!

L-am văzut cum socotește. La ecuațiile de grade

superioare plescăie din degete grozav. Mai face și unele operații de calcul diferențial și de calcul integral. Apoi mai e și algebra vectorială. La diferențiere, de exemplu, mâinile se întorc cu palmele în jos. A introdus și semne auxiliare: „un picior”, urechea dreaptă”, „urechea stângă”, „un ochi închis pe jumătate” (pentru operații cu numere imaginare) și așa mai departe. În medie, calculul pe degete e de trei ori mai rapid decât cel pe hârtie. Desigur, se cere un antrenament serios.

Toate acestea sunt foarte interesante și aș putea da mai multe amănunte despre ele (am ajuns și eu să rezolv pe degete ecuații de gradul doi). Dar asta ar însemna să scriu un tratat de matematică. Or eu scriu o povestire. Literatura beletristică e o chestiune serioasă. Aici, știți, există anumite legi, de care trebuie să se țină seama. Așa că, să ne întoarcem la beletristică.

Nu-mi place când oamenii se apucă de ceva fără să se fi ostenit să frunzărească niște cărți de specialitate. Hotărându-mă să expun întâmplările acestea sub forma unei povestiri, mai întâi am studiat din scoarță-n scoarță „Bazele teoriei literaturii” de L. I. Timofeev. Mărturisesc că unele lucruri nu prea le-am înțeles. De pildă, cum se dezvăluie caracterul eroului unei opere. Timofeev spune la pagina 141: „Caracterul se dezvăluie fiind arătat în raporturile sale cu alte caractere. Astfel, dacă în primul capitol al operei este zugrăvit A., iar în capitolul al doilea – B., care are de suferit de pe urma acțiunilor întreprinse de A., în capitolul întâi, suferințele lui B. reprezintă una din formele de dezvăluire a lui A., deși A. nu apare în capitolul al doilea, și, ca atare, nu apar nici unități lexicale care să-l vizeze direct”. Foarte drăguț! Dar Neastâmpăratul are raporturi nu atât cu alte caractere, cât cu alte teorii

științifice. Or în cazul acesta ce-i de făcut?

Dacă nu l-aș fi citit pe L.I. Timofeev, aș fi început cu pantalonii. Băiatul poartă un sacou gri în carouri, cămașă albă, cravată de aceeași culoare și tanganezi. L-am întrebat:

– Porți pantalonii aceștia din considerente de romantism?

– Nu, mi-a răspuns el, din considerente de trăinicie. Dar, după câte am înțeles eu, „Bazele teoriei literaturii” recomandă să nu ne lăsăm furați de astfel de particularități cum ar fi o pereche de pantaloni, ci să ne concentrăm asupra descrierii a ceea ce este mai caracteristic.

Neastâmpăratul are cincisprezece ani. N-aș zice, totuși, că asta e ceva din cale-afară de caracteristic. Poți să fii neastâmpărat tot așa de bine la zece ani, ca și la șaptezeci. Fetele pot fi și ele neastâmpărate. Totul depinde de stilul de viață. Băiatul despre care e vorba aici a venit la Moscova de la Tambov, s-a înscris în clasa a opta și și-a luat un serviciu de paznic la un institut de cercetări științifice. A fost o idee formidabilă: în felul acesta, ca să mă exprim în termeni literari, avea posibilitatea să intre în raporturi cu utilajul unui întreg institut! Idei avea cu ghiotura. Ei bine, ideile astea, plus utilajul institutului... vă închipuiți, cred...

Dacă vreodată voi fi concediat de la biroul de proiectări unde lucrez, am să intru paznic de noapte la un institut de cercetări științifice. Cu prestanța mea, îndrăznesc să cred că aș putea aspira la postul de *paznic-șef.* Băiatul a fost angajat ca simplu paznic. Lucra ziua; seara venea iar la institut ca să-și facă lecțiile. Pe la nouă, colegul lui, un om în vârsta, adormea frumușel și atunci Neastâmpăratul se

ducea în laborator. Institutul era înzestrat cu tot felul de utilaje, având chiar și niște gigantice instalații de descărcare. Dar, pentru verificarea ideilor geniale, aproape întotdeauna sunt suficiente mijloace din cele mai simple.

Vă atrag atenția că lucrurile au mers așa un an și băiatul n-a fost niciodată prins cu mâța-n sac. Presupun că asemenea raporturi cu utilajul constituie ceva caracteristic în cel mai înalt grad. Ideile pot fi oricât de extravagante, realizarea lor, însă, cere calm și chibzuială. Tendința de a-ți vârî nasul peste tot, de a răsuci tot ce-ți cade în mână, ca și alte manifestări ale curiozității, nu au nimic comun cu talentul de cercetător. Neastâmpăratul lucra după un plan. Mai întâi cinci, apoi șase și șapte ore pe zi în afara programului școlar. Am văzut caietul în care își însemnează zilnic orele lucrate. Trei ani câte șase ore pe zi în medie înseamnă 6 500 de ore. Un curs universitar de matematică, plus fizica, plus 50 de cărți de biologie, plus paleontologia... Parcă poți să le enumeri pe toate?

Ca să fiu sincer, răsfoind caietul acesta, am încercat un simțământ dublu. Era o muncă titanică, nimic de zis. Dar să-i răpești copilăriei 6500 de ore...

Intrarea în știință se plătește scump. Poate de aceea e atât de tentant să te strecori pe gratis. Norbert Wiener scrie în autobiografia sa: „Cândva, oamenii ambițioși, insuficient de loiali față de societate, sau, ca să mă exprim mai elegant, nedispuși să se frământe din pricină că cheltuiesc banii altora, se Fereau ca de ciumă de cariera științifică. De la război încoace, astfel de aventurieri, care mai înainte se făceau agenți de bursă sau făclieri ai societăților de asigurare, au inundat literalmente știința”. Wiener are în vedere societatea capitalistă. Ar fi însă o

fățărnicie naivă să susținem că la noi ar fi puțini aceia care pătrund în știință numai ca *să se căpătuiască.* Astfel de oameni există.

Wiener spune în glumă că n-ar fi rău ca în fiecare an să fie ars pe rug, prin tragere la sorți, câte un savant. Firește, există riscul de a fi ars un om cu cap, în schimb ar scădea brusc afluxul de carieriști în știință. Când i-am împărtășit ideea asta băiatului, s-a arătat teribil de încântat. Nici până acum nu vrea să socoată asta ca o glumă.

Dar să vorbim serios. E posibil să te strecori în știință – e o chestiune de dibăcie. Dar nici un fel de dibăcie nu te va ajuta să faci în știință ceva pe gratis. Ca să obții o calorie de căldură trebuie să cheltuiești 427 kilogrammetri de muncă. Ca să aprinzi și tu focul tău în știință se cere o anumită muncă; nu-i chip să te fofilezi, să te strecori cumva. Iar aprinderea focului nu e decât începutul. Focul acesta trebuie să-l întreții toată viața, să lupți cu vremea rea, cu vânturile și cu furtunile.

Dar și Wiener are în felul lui dreptate: uneori, în știință, oamenii ajung să parvină și fără a aprinde focul de care vorbeam mai înainte. Odată am făcut o interesantă experiență mintală. Am raționat așa:

Însuși procesul creației științifice îi dă unui savant autentic o colosală satisfacție. Cercetarea științifică e ceva mult mai gustos decât o prăjitură. Firește, orice muncă poate da satisfacții. Dar creația științifică nu e o simplă satisfacție, ci cea mai înaltă dintre desfătările spirituale la care poate aspira omul. Ei bine, de ce n-am considera această desfătare drept partea cea mai consistentă a salariului? În orice caz aceasta n-ar contraveni principiului socialist al remunerării după muncă.

Era într-o sâmbătă, în trenul electric arhiplin. Din toate părțile mă înghesuiau turiștii, împovărați de echipamentul lor țepos. Într-o astfel de situație, experimentele mintale sunt o îndeletnicire din cele mai liniștitoare.

Am mulți cunoscuți legați într-un fel sau altul de știință. Am încercat să-mi imaginez ce se va întâmpla dacă li s-ar spune: „Fraților, o să vă plătim ca în vremurile grele ale gloriosului Galilei”.

Drept răspuns am auzit glasul unuia dintre prietenii mei. L-am auzit în gând, dar cât se poate de natural (când simți în coaste presiunea atâtor gamele și bastoane, fără să vrei te dispui pentru un contact semimistic cu vocile eroilor și ale martirilor științei). „Nu face nimic, a zis vocea pe un ton sumbru. Las’ că ne descurcăm noi.”

Dar văd că am luat-o razna, și asta, după cum scrie în „Bazele teoriei literaturii”, e în dauna aspectului beletristic.

Să revenim la dinozauri.

Neastâmpăratul nu-mi propunea să căutăm dinozauri. Ideea lui era mult mai vastă. El găsise o metodă *de a obține* animale dispărute. Orice animale, nu numai dinozauri.

Există o lege biogenetică: la animale, dezvoltarea embrionului repetă mai mult sau mai puțin complet dezvoltarea acelor forme din care s-a format istoric specia dată. Într-un răstimp foarte scurt (zile, săptămâni, luni), embrionul parcurge, parcă în rezumat, drumul străbătut de strămoșii săi în sute de milioane de ani de evoluție. La embrionul de găină, bunăoară, în cea de-a treia zi apar șanțuri de branhii, un semn rămas din vremea când la pești, strămoșii îndepărtați ai păsărilor, se dezvoltau branhiile. La embrionul de vacă, caveurile branhiilor apar

în cea de-a 26-a zi și dispar curând. La embrionul de om, coada și branhiile apar la o lună și jumătate.

Și fiindcă veni vorba de coadă, băiatul spune că totul a început de la coadă, mai exact de la un desen reprezentând un om cu coadă din manualul de anatomie și fiziologie de la școală. Uneori, pe tabloul de comandă al Naturii, întâmplarea apasă pe alte butoane decât pe cele pe care ar trebui să apese. Așa apare o părticică din trecut. Asta se cheamă atavism. Dar de ce n-am putea dirija și provoca atavismele după dorința noastră?

O coadă mică ar putea fi chiar o podoabă la om. În definitiv tot ne pierdem noi vremea cu frizura, deși părul e și el un atavism la fel ca și coada.

Ideea creării unor oameni cu coadă a fost expusă chiar la ora de curs (mai exact în locul răspunsului la lecția respectivă) și băiatul s-a ales cu un patru. Nota și-a corectat-o el, iar ideea a dat-o uitării. Avea multe idei de tot felul.

O lună mai târziu, însă, recitind „Omul amfibie” de Beleaev, și-a amintit de ideea asta. Ihtiandru fusese creat pe cale chirurgicală: unui copil i s-au transplantat branhiile de la un rechin tânăr. Pe această cale intenționează să meargă și Jacques Yves Cousteau. El preconizează înzestrarea omului de către chirurgi cu niște branhii miniaturale de natură artificială. Băiatul, care a crescut pe malul râului Țna, un râu cu totul neserios, n-a văzut niciodată oceanul. El nici nu știa cum arată o mare adevărată. Dar o dată s-a gândit așa: dacă într-un anumit stadiu de dezvoltare a omului apar, pentru o anumită perioadă, branhiile, înseamnă că se poate face ca ele să nu mai dispară. Grozav, nu?

Ei bine, să știți de la mine că ideea asta nu face nici

două parale. Apă de ploaie! Pentru că la organismul omului din zilele noastre nu se pot „lipi” niște branhii preistorice. Organismul e o construcție unitară, și modificarea unei părți provoacă modificarea întregului. Reconstituirea branhiilor e o idee tot atât de fragilă ca și, de pildă, un proiect de echipare a unei nave atomice cu vâsle.

Dar vezi că băiatul nu s-a oprit la ideea aceasta, ci a mers mai departe.

În romanul „Ocolul pământului în optzeci de zile” de Jules Verne, un tren trece peste o prăpastie pe un pod care abia se mai ține. Trenul apucă să treacă și îndată după aceea podul se prăbușește. Asta e mecanica subtilă a descoperirilor. Mulți se apropie de prăpastie, se uită la pod și își zic: „E limpede că podul ăsta nu ține; pe-aici nu se poate trece”. Dar descoperitorul admite cu curaj imposibilul. El pășește pe un pod care nu rezistă; n-are voie să se oprească, trebuie să treacă și după aceea podul n-are decât să se prăbușească, pentru că și-a îndeplinit rolul. Ideea restaurării branhiilor nu „rezistă”. S-o judecăm totuși până la capăt. Dacă nu se pot restaura părțile, trebuie restaurat întregul.

Scotocind prin niște cărți de embrionologie, băiatul nostru a dat de o descriere a experiențelor lui Petrucci. Era o broșurică în care se arăta cum a fost crescut în „leagănul biologic” un vițel. De aici el a dedus că metoda se poate aplica nu numai la om.

Nu mai rămânea de făcut decât un pas spre o generalizare din cele mai largi: Dirijând dezvoltarea embrionului animalelor, putem „învia” strămoșii lui îndepărtați, de mult dispăruți.

Ideea aceasta și descoperirea căilor de realizare a ei

aparțin în exclusivitate Neastâmpăratului. Eu l-am ajutat numai la experimentul concret și atâta tot.

Mai surprinzător, poate, e că mijloacele necesare experimentului au fost din cele mai simple. Nu am dreptul acum să le dau în vileag, pentru că e lesne de presupus ce se va întâmpla dacă s-o apuca fitecine să crească ceratozauri, megateri sau – mai știi? – titanofoneuși. Oricum, n-avem de-a face aici cu niște canari...

Am explicat principiul, cât despre rest voi vorbi pe scurt. Neastâmpăratul a găsit un anumit factor care permite să se consolideze trăsăturile proprii unor sau altor strămoși îndepărtați, în momentul când ne-am cunoscut noi doi era deja aproape montat un dispozitiv căruia, stând la cafeneaua „Praga”, i-am dat modestul nume de *paleofixator.*

Tot acolo, la cafenea, am întocmit un plan de acțiune.

Neastâmpăratul voia să obțină dintr-o dată un diplococ sau un brahiozaur. Eu eram de părere că nu trebuie să înceapă cu animale mari. Nu neg, firește, că puterea de convingere a experimentului este direct proporțională cu dimensiunile saurianului obținut, dar în direcția aceasta sunt și unele inconveniente. Un diplococ matur cântărea 50 de tone și era lung de aproape 30 de metri. Cam greu să hrănești așa o namilă!

Pentru început e mai comod de realizat un animal nu prea mare, dar care să fie exotic. Am analizat diferite variante și ne-am oprit asupra unui pterodactil. Potrivit datelor paleontologice, pterodactilul nu era mai mare ca un curcan, așa că dimensiunile lui ar îngădui să fie transportat cu ușurință.

După cum e de presupus că bănuiți, pentru a obține un pterodactil e necesar: a) să ai un ou și b) să supui acest ou

acțiunii paleofixatorului.

Trebuie spus că nu orice ou e bun pentru treaba asta. Neastâmpăratul a întocmit un tabel în care se arăta ce animale și din ce ouă anume se pot obține.

Mai greu e de stabilit când și pentru ce interval de timp se pune în acțiune paleofixatorul. Să luăm, bunăoară, ouăle de porumbel. În decurs de 15-l7 zile, embrionul străbate un drum pentru care evoluției i-au trebuit un miliard de ani. Fiecare oră din „timpul oului” corespunde cu 2,5 milioane de „ani de evoluție”. Vă dați seama că se cere o mare precizie!

Potrivit planului pe care l-am elaborat, pentru asamblarea definitivă a paleofixatorului erau prevăzute patru zile. De asta avea să se ocupe băiatul. Eu trebuia să obțin un concediu, să-mi trimit familia undeva și să mă ocup de aranjarea unei vile în apropiere de Moscova.

Cât privește concediul, n-a fost prea ușor, dar până la urmă am reușit. Mai greu a fost să obțin bilete pentru soția și fiul meu pe un vapor care urma să călătorească două săptămâni până la Astrahan și două săptămâni înapoi. În schimb problema vilei am rezolvat-o într-o convorbire care a durat numai cinci minute.

Aici e locul să spun câteva cuvinte despre proprietarul vilei, cel de-al treilea participant la experiment.

Îl cheamă Veniamin Nikolaevici Upșinski. Numele lui e bine cunoscut multor inventatori. În prezent, Veniamin Nikolaevici e pensionar, dar încă nu demult, pe sălile Comitetului pentru invenții și descoperiri se putea auzi: „Upșinski a respins... Upșinski se încăpățânează... Upșinski nu e de acord... Upșinski...”

Veniamin Nikolaevici avea cunoștințe tehnice excepționale și era un expert de prima mână. Ținea minte

pe de rost mii de formule de patente. Îi plăcea însă să respingă. Ii plăcea grozav!

Prima oară m-am lovit de el cu vreo douăzeci de ani în urmă. Pe atunci eram al naibii de obraznic. Mi se părea că am fericit omenirea inventând niște chibrituri care ardeau cu o flacără roșie. Cine s-a îndeletnicit cu fotografiatul va înțelege numaidecât la ce sunt bune astfel de chibrituri. Becul roșu al aparatului de mărit se deplasează greu; dacă îți cade ceva pe jos, trebuie să cauți pe întuneric. Iar să aprinzi un chibrit obișnuit nu se poate, pentru că se voalează filmul sau hârtia.

Cabinetul lui Upșinski se afla la capătul unui coridor îngust și întunecos. De altminteri și cabinetul era neîncăpător și întunecos. De-a lungul pereților și în mijlocul încăperii se rânduiau rafturi înalte de cărți. Biroul lui Veniamin Nikolaevici era masiv și foarte mare, semănând cu o masă de ping-pong. Chiar la asta m-am și gândit când am pășit pragul. Am mai observat la geamuri rulouri de camuflaj ridicate. După război puteau foarte bine să fi fost scoase.

– A, știu, mi-a zis binevoitor Veniamin Nikolaevici, poftindu-mă să mă așez pe un scaun care scârțâia. Ia spune-mi, n-ai inventat ceva... ă-ă... contra fumatului? Păcat, păcat... Da, am studiat cererea dumitale. Nu te supăra, dar am s-o resping...

Nu numai că-i plăcea să respingă, dar știa s-o facă și cu mult gust. Pentru el o expertiză era ceva ca jocul de șah. Aici îți face plăcere nu numai victoria, dar însuși procesul jocului.

Fuma, privindu-mă binevoitor prin lentilele groase ale ochelarilor. Nu-i vedeam ochii, pentru că în lentilele albăstrii se oglindeau rafturile cu cărți. Bănuiesc și acum

că Veniamin Nikolaevici folosea înadins acest efect optic.

Trebuie să spun că de atunci Veniamin Nikolaevici nu prea s-a schimbat la înfățișare. Și acum e tot așa de voinic, rumen în obraji și plin de bunăvoință.

Vorbea încet, parcă în surdină. În esență, din cele spuse de el rezulta că practic e cam greu să se îmbibe partea lemnoasă a chibritului cu o substanță care să dea flăcării culoarea roșie; chibritul va da o flacără când prea slabă, când prea puternică.

L-am lăsat să vorbească. Aveam în buzunar o cutie de chibrituri „roșii” și voiam să-i dau o lecție expertului.

A vorbit mult și cu multă putere de convingere. Pe urmă eu am pus pe birou cutia de chibrituri „roșii”. Și s-a petrecut o minune. Veniamin Nikolaevici s-a schimbat instantaneu. De pe lentilele ochelarilor au dispărut rafturile de cărți. Vedeam niște ochi vii ca toți ochii. În fața mea se afla un om captivat de cele ce vedea. Omul acesta vorbea cu o voce firească și părea agitat: ardea de nerăbdare să încerce mai repede chibriturile.

Metamorfoza asta m-a cam năucit, așa că am scos din buzunare, fără pic de ostentație, un pachet de hârtie fotografică și flacoanele cu soluțiile de developare și de fixaj.

– Foarte interesant! a zis Upșinski, punând mâna pe flacoane. Foarte! Facem o probă imediat...

Și s-a pus pe lucru cu atâta râvnă, încât mie nu-mi mai rămânea decât să stau și să privesc. A turnat soluțiile de developare și de fixaj în cele două capace ale călimării lui masive. Apoi s-a repezit la unul din geamuri și a tras de sfoară. Ruloul s-a lăsat cu zgomot, stârnind un nor de colb. Upșinski s-a strecurat prin norul de colb la celălalt geam. S-a lăsat și cel de-al doilea rulou. Pentru o clipă s-a făcut

întuneric, apoi, imediat, s-a aprins o luminiță roșie. Veniamin Nikolaevici a exclamat triumfător:

– Arde! Uite că arde!...

În aceeași clipă a și uitat de mine și s-a apucat de hârtia fotografică. S-a moșmondit așa vreo patruzeci de minute. A verificat hârtia. Apoi s-a apucat să aprindă chibriturile. Câte cinci deodată. Le apropia mult de hârtie, încât mă mir, zău, cum de n-a luat foc. Ba și-a aprins și țigara de la un chibrit „roșu”.

S-a astâmpărat când au mai rămas în cutie numai trei chibrituri. Ar fi fost ispitit să se joace și cu ele, dar era un om bine crescut. Mi-a restituit cu un oftat cutia și a ridicat rulourile. Pe urmă am făcut amândoi ordine pe birou. Upșinski și-a scuturat cu grijă hainele.

– Va să zică așa... a zis Veniamin Nikolaevici, rostind cuvintele rar și pe un ton solemn. Totuși se respinge. Hai, nu te mai uita așa la mine....

Mă uitam așa la el pentru că în lentilele ochelarilor lui se oglindeau iar, foarte deslușit, rafturile cu cărți.

– Cred că ți-a luat o groază de timp ca să prepari o cutie de chibrituri din astea, a urmat Upșinski. La fabricile de chibrituri însă, n-o să stea nimeni să migălească la treaba asta. Acolo e producție în serie și respectivii nu se descurcă nici cu propria lor tehnologie. Uite, poftim!

Zicând acestea, a scos o cutie de chibrituri obișnuite și a aprins un băț. Chibritul a sfârâit leșinat. Veniamin Nikolaevici le-a luat la rând, metodic. Abia al cincilea chibrit s-a aprins împrăștiind scântei verzi.

– Asta-i calitatea, a zis Upșinski pe un ton didactic. Chibriturile dumitale au să fie executate cam la același nivel. Patru n-au să ia foc, iar cel de-al cincilea o să voaleze materialul fotografic. La revedere!

Recitind acum aceste pagini, constat că l-am prezentat pe Upșinski într-un mod care nu prea corespunde adevărului. Probabil că și el, la rândul său, m-ar fi înfățișat cu o oarecare ironie. Desigur, Upșinski era mult prea pretențios; de la o invenție nu se cere să fie neapărat, de la bun început, ireproșabilă și invulnerabilă. După pretențiile sale, inventatorul trebuia fie să abandoneze ideea, fie s-o realizeze într-o formă perfectă. Aici Upșinski avea oarecum dreptate. Dar asta am înțeles-o mai târziu. Atunci însă, eram hotărât să mă răzbun.

M-am prezentat la Veniamin Nikolaevici după două luni, și, uitându-mă cu o privire fermă la rafturile de cărți ce se oglindeau în lentilele ochelarilor, i-am făcut cunoscut că am inventat un „praf de imponderabilitate”. Drept răspuns, Upșinski a pufnit o dată, dar eu i-am și pus dinainte o cutie de chibrituri în care se aflau șase tablete de culoare cenușie (era un remediu elementar împotriva durerilor de cap).

Totul se baza pe un calcul psihologic. Veniamin Nikolaevici vedea în cutia aceasta chibriturile „roșii”, care funcționau, ca să zic așa. Cutia îl făcea să creadă că „praful de imponderabilitate” își va face și el efectul.

– Putem face o probă chiar acum, am zis cu un aer impertinent.

– Chiar acum? a întrebat Veniamin Nikolaevici cu îndoială în glas.

Și iarăși s-a produs o minune. Ca și rândul trecut, Veniamin Nikolaevici a prins viață, a devenit subit un om ca toți oamenii și s-a apucat să pregătească febril experiența. Pot să jur că avea toată încrederea în „praful de imponderabilitate” adus de mine!

Am aprins lumina electrică și am coborât rulourile de

la geamuri (ca să nu se vadă din stradă omul care va zbura prin cameră). Apoi l-am trimis pe Upșinski să-mi aducă un roman (praful își făcea efectul timp de două ore și m-aș fi plictisit să stau suspendat sub tavan fără să fac nimic). După aceea Veniamin Nikolaevici a adus o sticlă de limonada (praful era cam amar).

– Ei, a zis Upșinski, ștergându-și fruntea îmbrobonită de sudoare, se pare că suntem gata...

M-am uitat atent la tavan și i-am cerut o mătură, ca să șterg praful. Cum nu era nici o mătură la îndemână, Veniamin Nikolaevici a adus un prosop curat.

– Ei? a oftat el.

Cred că ardea de nerăbdare, nu alta. Am turnat limonadă într-un pahar, am deschis cutia: de chibrituri, am scos o tabletă și am dus-o la gură.

– Doamne-ajută! a șoptit Veniamin Nikolaevici, uitându-se în gura mea. Hai, începe odată...

M-am uitat la el (căutam să-l privesc cu un aer gânditor și parcă a îndoială) și am zis:

– Nu. Cred că e mai bine nici să nu încep...

– De ce?

Se vedea cât de colo că era mâhnit.

– De-aia, am zis, pentru că tot n-o să mă credeți. Am să stau două ore pe tavan, unde aerul e sufocant, și e o mare plictiseală. Iar dumneavoastră iarăși o să respingeți invenția, chipurile pentru că tabletele ar trebui preparate cu multă grijă și s-ar mai putea încurca cu altele... Nu. Nu mai facem nici o probă. Mai bine mă ocup de inventarea vreunui remediu contra nicotinei. La revedere!

Am băut limonada și am ieșit.

Așa a început prietenia dintre mine și Veniamin Nikolaevici Upșinski. De atunci, fiecare invenție o

supuneam mai întâi criticii lui nimicitoare. Era nedrept și cusurgiu, în schimb invențiile căpătau o rezervă înzecită de trăinicie. Mi-e mai greu să dau o explicație atașamentului lui față de mine.

Vila lui Veniamin Nikolaevici se află la Ilinsk, în apropiere de Moscova. Are un lot de pământ necultivat, ce se învecinează cu pădurea. E un loc minunat pentru creșterea pterodactililor. Izolare, liniște... Iar lui Veniamin Nikolaevici astfel de experimente îi oferă cea mai mare desfătare.

Marea migrațiune a avut loc într-o duminică. Împreună cu Neastâmpăratul am adus paleofixatorul, două paturi de campanie și niște catrafuse.

– Inventator? m-a întrebat Veniamin Nikolaevici, examinând tanganezii noi-nouți ai Neastâmpăratului.

– Geniu, i-am răspuns. Deocamdată nerecunoscut. Upșinski a dat din cap aprobativ.

– E bine. Apropo, n-are cumva vreun nou remediu contra... ă-ă... fumatului? Păcat, păcat... Dar ce are?

– Matematică pe degete. Orice probleme.

– Eu m-am purtat întotdeauna frumos cu dumneata, a zis mâhnit Veniamin Nikolaevici, și dumneata te ții întotdeauna de glume.

A trebuit să-i demonstrez pe loc rezolvarea unor ecuații de gradul doi. Subit, Upșinski a prins viață.

– Formidabil! a șoptit, frecându-și mâinile. Dar n-o să iasă nimic din asta. Ai să vezi că n-o să iasă nimic...

L-a tras pe băiat lângă scară, s-au așezat amândoi pe prima treaptă și s-au pus pe lucru, ca să vadă dacă o să iasă ori ba. Când, peste o oră, i-am chemat la cină, Upșinski m-a repezit mânios:

– Lasă-ne-n pace să lucrăm... M-am apucat să fac

ordine în vilă.

Ani de-a rândul, inventatorii au cărat aici tot soiul de nimicuri. Roadele activității lor creatoare, cum zicea Veniamin Nikolaevici. Și erau la roade la fiecare pas! Prin camere, pe scară, pe terasă, în magazie, ba chiar și, pardon, la toaletă. Dacă toate ar fi funcționat, vila ar fi pus în umbră orice pavilion de la Expoziția realizărilor economiei naționale. Dar nu funcționa decât un acumulator silvoeolian. Drăcia asta, montată pe acoperiș, semăna cu un samovar. De la samovar porneau vreo douăzeci de cabluri ruginite, legate de copacii din apropiere. Când bătea vântul, copacii se clătinau și trăgeau de cabluri, făcându-le să scârțâie obsedant. Seara, deasupra ușii de la intrare se aprindea un bec de lanternă.

Mai era aici și o barcă, nou-nouță. Barca asta, cine știe de ce, i-a dăruit-o lui Veniamin Nikolaevici fiul lui, căpitan de cursă lungă. Un inventator a echipat barca cu un perpetuum-mobile.

Am cărat în fundul grădinii o mulțime de vechituri. Pe terasă s-a făcut loc pentru porumbei.

Încă din ajun ochiserăm un porumbar cu vreo patruzeci de porumbei de toată frumusețea. Stăpânul porumbarului avea, probabil, vreo afinitate cu istoria, pentru că toți porumbeii purtau nume împărătești: Ramses, Cezar, Amoniu, Cleopatra, Ecaterina întâia, a Doua și chiar a Treia... Gospodăria asta monarhică trebuia echipată cu mijloacele automaticii moderne.

Așa cum am mai spus, e important să alegi bine momentul punerii în acțiune a paleofixatorului. Timpul trebuie socotit de la apariția oului. Or nu puteam să stăm zi și noapte lângă porumbar. Am inventat, așadar, un sistem destul de sigur de semnalizare. În linii generale se

contura și un al doilea sistem, care anunța ieșirea din găoace a pterodactilului. Trebuia să ne gândim și la protecția împotriva motanilor: motanii de la țară sunt inventivi și lacomi.

Pe la vreo unsprezece schema era gata. Am ieșit în grădină și l-am văzut pe Veniamin Nikolaevici mișcându-și degetele în aer cu o viteză nemaipomenită, ca și când ar fi cântat la pian. Băiatul îi explica răbdător: „Acum întoarceți palma stângă în jos... Mai jos, mai jos!... Asta e a doua derivată, iar dumneavoastră țineți mâna la nivelul pieptului, ceea ce corespunde cu prima derivată...”

A trebuit să intervin. După o jumătate de oră băiatul dormea în patul lui, iar Upșinski ședea pe terasă și în ochelarii lui se oglindea luna de chihlimbar.

– Întotdeauna m-am purtat frumos cu dumneata, a zis el într-un târziu, iar dumneata îmi ascunzi ceva. Matematica asta pe degete e ceva bun, foarte bun. Dar dumneata ți-ai pus altceva în gând. Ce, nu văd eu?

M-am ridicat și i-am declarat solemn:

– Veniamin Nikolaevici, noi vom obține pterodactili și dinozauri.

– Stai jos, a zis Upșinski calm. Și zici pterodactili?

– Și dinozauri, am întărit eu. Precum și ihtiozauri, megater și tigri preistorici.

Upșinski a rămas o vreme tăcut, apoi a întrebai:

– E ideea lui?

– A lui, i-am răspuns.

– Mde, ideea pare să fie bună. Zi-i mai departe!

În douăzeci de ani, asta era întâia oară când Veniamin Nikolaevici aproba dinainte o idee. Și ce idee! Desigur, făcusem o pregătire psihologică, începând cu matematica pe degete, dar mărturisesc că nu mă așteptam să obțin un

astfel de rezultat. Veniamin Nikolaevici i-a acordat credit băiatului fără nici o rezervă.

Așa a început experimentul nostru.

De fapt, el a început cu adevărat abia la patru zile după sosirea noastră la vilă. Până atunci am alergat de mi-a ieșit sufletul. Am adus porumbarul. Am pus la punct instalațiile automate. Am preparat pește uscat și conserve de pește (doar n-avea să mănânce grăunțe pterodactilul, nu?) .

Afară de asta, din când în când eram nevoit să-i evacuez pe inventatorii care îl asaltau pe Veniamin Nikolaevici. Un deștept de la Institutul de expertize pentru patente îi tot trimitea pe cap, pentru consultări voluntare, pe indivizii cei mai înfigăreți și mai trăsniți. Unul din ăștia și-a făcut apariția chiar în prima dimineață.

Era încă devreme de tot. Veniamin Nikolaevici și băiatul dormeau, iar eu stăteam în iarbă cu picioarele în sus. Aici e locul să fac o digresiune și să spun de ce trebuie să stai în fiecare dimineață cu picioarele în sus. În „Bazele teoriei literaturii” se arată că micile digresiuni, bunăoară cele cu caracter filozofic, nu afectează câtuși de puțin latura artistică a unei povestiri.

Odată mi-a venit următoarea idee. Natura a inventat sistemul circulației sângelui în acele vremuri îndepărtate când în societate se obișnuia mersul în patru labe. Inima, care joacă rolul de pompă, se afla la același nivel cu capul și, ca să zic așa, cu restul. Dar omul a trecut de la modul de viață orizontal la cel vertical. Inima (care e o pompă!) e pusă să lucreze acum în condiții mai grele.

De altfel, maimuțele înțeleg foarte bine lucrul acesta. De aceea îndeletnicirea lor preferată e să stea în copaci cu capul în jos, agățate cu coada de o creangă. Fluxul periodic de sânge în cap face ca vasele sanguine să se

dilate și să se contracte, ceea ce constituie un excelent antrenament.

Din păcate, omul nu mai are coadă (și în mare măsură nici copaci). El trebuie să umble în permanență cu capul în sus. Pe deasupra, s-a mai complicat și creierul (așa cel puțin se spune). Inima trebuie să înfrângă rezistența unui marc număr de vase strâmte și dispuse foarte sus. De aici toate necazurile: de la durerile de cap până la congestia cerebrală.

Iogilor le-au trebuit numai șapte mii de ani ca să ajungă la un sistem de cultură fizică (hahta-ioga) bazat pe tendința elementară de a readuce omul la pozițiile tipice animalelor. Asta o arată însăși denumirile exercițiilor: „poziția cămilei”, „poziția șarpelui”, „poziția crocodilului”...

Așa-zisa „respirație completă” a iogilor este tocmai procedeul după care respiră animalele, deși ele probabil că nu cunosc sistemul iogilor. În orice caz, motanul cu care am făcut eu experiențele de control cu siguranță că habar nu are de hahta-ioga. E un motan leneș și ignorant. E de-a dreptul de mirare că respiră numai după sistemul iogilor!

Acum sper că ați înțeles de ce în fiecare dimineață stau cu capul în jos timp de un sfert de oră.

În dimineața aceea abia m-am instalat cu picioarele în sus și mă concentrasem asupra respirației complete, când și-a făcut apariția inventatorul. Intrase printr-o spărtură din gard.

– Bună dimineața! a zis omul pe un ton zglobiu. Faceți antrenament?

Umbla în jurul meu și trăncănea într-una, fâșâind din impermeabilul lui din material plastic. Clocoteam în tăcere, pentru că respirația completă e cu totul

incompatibilă cu conversația.

– Pentru Dumnezeu, nu vă grăbiți, a zis el. Am să aștept. Foarte interesant, foarte interesant...

Nu mă grăbeam. Am stat cele cincisprezece minute cuvenite și abia după aceea am sărit în picioare ca să-i servesc câteva urări și considerații. Și deodată i-am văzut ochii. Erau negri-negri. Vreau să zic că și irisul și retina – toate erau negre!

– Vă închipuiți, probabil, că sunt niște lentile negre de contact! Și a chicotit bucuros. Nu! Nu-u! Mi-am vopsit ochii. Vopsea în loc de ochelari de soare. Două picături pe zi. Seara se spală. Comod și ieftin... Nu vreți să vi-i vopsiți și dumneavoastră?

I-am strâns mâna încântat și i-am spus că dintr-un moment în altul trebuie să vină medicul de gardă și că s-ar putea înțelege cu el ca să-l interneze în același salon cu mine.

– Cum? a bălmăjit el. Ce-ați zis?

Am repetat cele spuse, adăugând câteva detalii impresionante. Omul a pălit brusc. Ochii aceia vopsiți în negru pe fața albă ca varul ofereau o priveliște măreață.

– Va să zică aicea e... ă-ă... Și mie mi s-a spus cu totul altceva...

Zicând acestea, a pornit-o încetișor de-a-ndăratelea.

– N-o să vă pară rău, i-am ripostat pe un ton confidențial. La noi aici se joacă volei, avem televizor, o barcă cu perpetuum-mobile...

A scos un țipăt scurt, a sărit în lături și s-a făcut nevăzut prin spărtura din gard.

Deci experimentul a început cu adevărat abia în cea de-a patra zi. La ora cinci dimineața au zbârnâit disperat cele trei sonerii ale sistemului de control (în cazurile de

mare răspundere prefer să am o rezervă serioasă de securitate). Băiatul era de serviciu la el la institut. Eu și cu Veniamin Nikolaevici am sărit afară pe terasă, la porumbar.

Automatele nu ne-au făcut de rușine! în compartimentul ocupat de Antoniu și Cleopatra (porumbarul era împărțit în compartimente de placaj) se aflau două oușoare proaspete. Am ales unul care ni s-a părut mai mare, l-am marcat și i l-am dat înapoi reginei îngrijorate.

– Perfect! a zis Veniamin Nikolaevici. Acum rămâne să punem la momentul potrivit în acțiune paleofixatorul și...

Mie îmi trecuse somnul și de aceea l-am întrebat:

– De fapt, la ce le-or fi trebuind oamenilor pterodactili, ihtiozauri și alți megateri?

Upșinski a pufnit indignat. În lentilele ochelarilor lui se oglindea porumbarul.

– Dumneata ai fost întotdeauna lipsit de imaginație! Da, da, să nu mă contrazici... Cum, nu știi la ce trebuie? Bunăoară pentru paleobionica asta a dumitale. Și, în general, pentru știință. În sfârșit, pentru oameni.

– În vederea creșterii animalelor? l-am întrebat. Eram totuși curios să știu ce anume a sădit în Veniamin Nikolaevici credința asta în viitorul paleofixatorului.

– Și în vederea creșterii animalelor. Degeaba zâmbești! Ai gustat vreodată supă de broască țestoasă? Ei vezi? Atunci de ce crezi că supa făcută din cine știe ce arhelon antedeluvian ar fi mai proastă? La urma urmei, ia spune-mi, cum privești dumneata celelalte planete?

L-am încredințat că în acel moment nu prive-am în nici un fel celelalte planete.

– Lasă-te de glumele astea! a zis el. Naiba știe ce

condiții or mai fi fiind și acolo! Cine-ți garantează dumitale că undeva pe Venus vacile se vor adapta mai bine decât arhelonii ăștia?

Pot să jur că ideea asta i-a sugerat-o Neastâmpăratul. În orice caz, era plăcut să stai pe terasă, să te uiți cum pogoară de sus, din copaci, lumina trandafirie a soarelui de dimineață și să asculți reflecțiile lui Veniamin Nikolaevici despre perspectivele creșterii dinozaurilor pe Venus.

– În sfârșit, a urmat interlocutorul meu, privește chestia asta din punct de vedere filozofic.

I-am mărturisit că de mult mă încerca dorința de a privi dinozaurii din punct de vedere filozofic. Dar Upșinski nu mai lua în seamă replicile mele. Cu mâinile vârâte în buzunarele pijamalei, umbla încolo și încoace, cu pași mari, pe terasă (scândurile scârțâiau tânguitor) și își debita considerațiunile filozofice.

Trebuie să spun că aceste considerațiuni sunt destul de interesante. Deîndată ce vom avea vreo săptămână liberă, am să-l conving pe Upșinski să le aștearnă pe hârtie. Va ieși o broșură care ar putea fi intitulată „Unele aspecte filozofice ale creșterii dinozaurilor”. Ideea principală constă în aceea că’ a fost rezolvată o problemă considerată a fi *absolut* insolubilă. Atât de insolubilă, încât nici nu se mai gândea nimeni la ea. În consecință, trebuie să ne apucăm și de alte probleme de același tip, care pot fi și ele rezolvate. „Noi am găsit o cale reală (deși parțială) pentru a crea un fel de mașină a timpului...” Cam în stilul ăsta. Va fi o broșură excelentă!

Dar dacă e să fiu sincer, opera de creare a dinozaurilor are în ea într-adevăr ceva tulburător. Eu unul am început să am emoții după ce oul a fost pus în paleofixator. Procedura e destul de scurtă: opt minute, în care se

cuprind și unele operații pregătitoare. Mașina o manipula Neastâmpăratul. Veniamin Nikolaevici o strângea cu tandrețe la piept pe Cleopatra, supărată foc. Eu am fotografiat tot grupul. Au ieșit niște poze foarte bune.

Îmi părea rău, doar, că am programat un pterodactil și nu un zaurolof. Dispunând de un zaurolof, puteam demonstra pe dată posibilitățile paleobionicii. În felul acesta totul ar fi avut o contigență directă cu munca pe care o duceam eu la biroul de proiectări.

Zaurolofii erau saurieni bipezi cu un pronunțat caracter exotic – niște namile cât o casă cu două etaje. Au trăit în zona litoralului și s-au hrănit cu vegetația încărcată de nisip și de mâl. Dinții le creșteau într-una, cei noi luându-le locul celor vechi. Asta e ceva al naibii de interesant, bunăoară pentru tehnica forajului. Animalele din zilele noastre au dimensiunile mult mai reduse și sunt dotate doar cu o singură garnitură de dinți. Numai elefanții au dinți de schimb, dinții destinați odinioară de natură zaurolofilor...

Desigur, pentru o primă experiență, un pterodactil prezintă anumite avantaje. Dar se pune întrebarea ce ne împiedica să „paleofixăm” și cel de-al doilea ou? Recunosc că am comis o greșeală. Chiar și numai din considerente de siguranță tot ar fi trebuit să punem în paleofixator amândouă ouăle.

De altminteri, nici nu prea aveam timp să mă necăjesc. Veniamin Nikolaevici își scria memoriile și se eschiva de la treburile gospodărești. Vezi bine, nu se cade să tulburi gândirea elevată a unui memorialist! Iar băiatul abandonase tam-nesam paleontologia și se apucase de acustică. Îi venise o nouă idee. De altfel, o idee extrem de originală, pe care însă eu nu îndrăznesc s-o dau în vileag.

„Bazele teoriei literaturii” nu tolerează excesul de tehnicism.

Ce să-i faci, mie îmi dau în permanență ghies tot felul de idei. Și băiatului la fel. (Am observat că merge țopăind; poate din pricina ideilor, ai?) Și lui Veniamin Nikolaevici îi trec prin cap tot felul de gânduri. Tare m-ar ispiti să vorbesc despre toate astea, neluând în seamă recomandările teoriei literaturii...[2]

Dar să ne întoarcem la ale noastre.

Într-o bună zi, Antoniu și Cleopatra au căpătat prima lor progenitură, un pui ca toți puii. Augustele făpturi au stârnit o mare zarvă în compartimentul lor, ceea ce l-a făcut pe Veniamin Nikolaevici să-și dea cu părerea că ar trebui să amenajăm urgent un incubator. Dar am scăpat ieftin: oul pus în paleofixator a rămas nevătămat. Cleopatra l-a mai clocit încă trei zile.

Veniamin Nikolaevici avea emoții, fuma mult și se plângea de dureri la inimă. Noaptea se trezea adeseori și, punându-și pardesiul pe umeri, se ducea la porumbar. Nu prea avea încredere în automatică și îi era teamă de motani. I se năzăreau motani peste tot. Arunca cu pietre în tufele de coacăze și striga cu un glas teribil: „Las’ că pun eu mâna pe voi, nemernicilor...” Ziua, când venea băiatul, vânau amândoi motani. Nu m-am mirat prea mult când, odată, l-am văzut pe Veniamin Nikolaevici cu o praștie în mână. M-am mărginit să-i atrag atenția că oamenii pricepuți folosesc în astfel de împrejurări bumerangul.

– Lasă-te de chestiile astea neanderthaliene! m-a repezit el. Dumneata ai un mod de a gândi cu totul

[2] Ar fi trebuit, cred, să pun şi un subtitlu: „Povestire filozofică". Atunci aş fi putut expune măcar vreo zece idei. C:e să-i faci, aşa-i când n-ai experienţă. Am sa ţin seama de asta pe viitor, (n.a.)

neștiințific. Porumbarul trebuie pus la etaj.

Ființa pe care o așteptam și-a făcut apariția noaptea, la ora unu și jumătate. Băiatul era, ca de obicei, de serviciu la institut. M-a trezit zbârnâitul cumplit al soneriilor. Am sărit din pat, mi-am pus papucii și am luat aparatul de fotografiat și blitzul. Prin ușa deschisă l-am văzut pe Veniamin Nikolaevici. Dădea din mâini și mârâia ceva nedeslușit, în ajun fusesem plecat în oraș și în vilă pătrunse un aventurier care l-a convins pe Upșinski să probeze un remediu denumit „Antiscrâșnitin-4”. Inventatorul spunea că ziua dinții stau strânși numai opt minute, pe câtă vreme noaptea – două ore. Individul se jura că noaptea dinții se freacă unii de alții, scrâșnind, din care cauză se și strică. „Antiscrâșnitin-4” avea să fericească omenirea. În clipa aceea Veniamin Nikolaevici se căznea să scoată din gură mizeria aceea de plastic.

Ne-am repezit amândoi pe terasă așa cum eram. N-aveam timp de pierdut cu „Antiscrâșnitinul”. M-am dus la porumbar, am aprins lumina și am văzut...

Nu, nu era un pterodactil.

Când am pus în acțiune paleofixatorul, am lăsat totuși să se strecoare o eroare (am să arăt mai târziu ce eroare anume). Amoniu și Cleopatra se uitau curioși la un *arheopterix mititel,* ce semăna cu o șopârlă.

Am scos cu multă băgare de seamă arheopterixul din compartiment și l-am luat în palmă. Mi se părea că-mi aud bătăile inimii. Oricum, experiența reușise! Țineam în palmă o ființă care trebuia să fi trăit cu peste o sută de milioane de ani în urmă...

Veniamin Nikolaevici mormăia ceva admirativ. Nu izbutise să scape de „Antiscrâșnitin”.

Arheopterixul era superb. Firește, îl vedeam cu ochi de

părinte, dar era într-adevăr frumos: o șopârlă înaripată, grațioasă ca o jucărie.

Puii de pasăre sunt de obicei urâți și au o înfățișare lamentabilă. Abia cu timpul se fac frumoși. Arheopterixul nou-născut era însă o copie micșorată a unui arheopterix adult. La fel ca și puii de șarpe, arheopterixul e capabil să ducă o existență de sine stătătoare chiar din primele momente ale apariției lui pe lume. El n-are nimic, ca să zic așa, infantil. Numai penele lui seamănă cu niște solzi. De fapt, pe cap, penele se transformă în solzi. Are capul turtit, alungit, fără plisc. Ochii îi are galbeni, cu pleoapele împreunate și transparente ca la șarpe. Corpul lui e alungit, terminat cu o coadă lungă și lată. Penele sunt foarte frumoase: albăstrii, cu reflexe metalice. Dar mai surprinzătoare ca toate sunt degetele de pe partea din fată a aripilor. Sunt niște degete mari, cu gheare lungi, întinse înainte.

După toate aparențele, micul arheopterix nu resimțea nici un pic de teamă. Își tot răsucea capul turtit, se uita la noi și chiar a încercat să mă muște de deget.

– Fotografiază-l! Repede! mi-a șoptit Veniamin Nikolaevici. Scăpase, în sfârșit, de „Antiscrâșnitin”.

I-am dat arheopterixul să-l țină el. Voiam ca pe lângă arheopterix să intrăm în cadru și noi doi, cu și Upșinski. Am pus trepiedul ceva mai departe, am potrivit aparatul, am apăsat pe autodeclanșator și ani fugit lângă Veniamin Nikolaevici.

În clipa aceea i s-a făcut rău. S-a albit la față a dus mâna la inimă și, întinzându-mi mie arheopterixul, a zis abia auzit:

– Ia-l...

L-am sprijinit pe Veniamin Nikolaevici, am luat de la el

arheopterixul (cu care prilej m-a mușcat) și i l-am dat Cleopatrei.

A urmat apoi o oră și jumătate de forfotă, în care timp l-am îndopat pe Upșinski cu medicamente (nici nu mai știu din care) și am alergat pe la vilele învecinate în căutarea unui telefon. M-am întors cu o mașină a „salvării” și l-am văzut pe Upșinski pe terasă.

Veniamin Nikolaevici stătea desculț, descheiat la pijama, dinaintea porumbarului și lansa în spațiu expresii cu caracter mai curând folcloric decât diplomatic.

– Și-a revenit, a constatat sanitarul bătrân care mă însoțea, vârând brancarda înapoi în mașină.

Veniamin Nikolaevici își revenise într-adevăr, dar arheopterixul dispăruse fără urmă.

Acum mi-e greu să spun cum s-au petrecut lucrurile. Poate că arheopterixul e lipsit de respect față de părinți. Poate că Antoniu și Cleopatra s-au luat ei singuri la bătaie cu bizara lor progenitură. Fapt e că în porumbar s-a dat o bătălie pe cinste. Cei doi porumbei au stat până dimineața pe acoperiș, discutând mânioși între ei. Pe terasă zburau într-una pene.

Nu știu nici până astăzi unde a dispărut arheopterixul. Atunci am scotocit îndată porumbarul. Am cercetat terasa și camerele. M-am urcat și în pod. Dar degeaba.

Dis-de-dimineață a venit val-vârtej, din oraș, băiatul. Amândoi am cercetat cu de-amănuntul grădina.

Veniamin Nikolaevici nu putea sta cu nici un chip în pat. L-a sărutat solemn pe Neastâmpărat și a izbucnit în lacrimi. Printre sughițurile de plâns ne-a mărturisit că apucase sa îndrăgească arheopterixul și că de aceea trebuia să-l căutăm și să-l căutăm mereu.

Arheoptericșii nu zboară, nici chiar atunci când ajung

la maturitate; ei știu numai să planeze. În schimb cred că știu să se cațere în copaci chiar din prima zi. Mă îndoiesc ca arheopterixul nostru să fi ajuns prea departe. Dar pas de găsește jivina asta mititică, pe jumătate pasăre, pe jumătate șopârlă!...

Azi sunt nouă zile de când a dispărut. S-o fi aflând acum la câțiva kilometri depărtare de vilă. Hrană are deajuns în jur: fructe, râme, insecte.

Mi-e necaz că nu mi-a rămas măcar fotografia lui. Singurul clișeu făcut în noaptea aceea l-a imortalizat pe Veniamin Nikolaevici. În lentilele ochelarilor lui se oglindește mutra mea, schimonosită. Arheopterixul n-a nimerit în cadru.

I-am căutat două zile. Pe urmă Upșinski, după un schimb de șușoteli cu băiatul, a declarat:

– Ajunge! E mai lesne să obținem o duzină de noi arheoptericși, decât să dăm de urma ticălosului ăluia. În definitiv, mai e încă putere în paleofixator! Data viitoare o să fim mai deștepți.

Da, rândul viitor o să fim neapărat mai deștepți!

Catul de sus al vilei e ticsit de incubatoare și termostate. Asta ne-a luat o săptămână. Acțiunii paleofixatorului îi vor fi supuse cincizeci de ouă. Vom realiza o întreagă menajerie antedeluviană.

Veniamin Nikolaevici frecventează Muzeul de paleontologie, examinând scheletele animalelor dispărute. Zice că s-a obișnuit deja și că n-o să-l mai emoționeze nici chiar întâlni-rea cu un tiranozaur matur.

Cum timp avem de ajuns, mă gândesc să instalez un aparat de filmat automat. La geamuri s-au pus grilaje trainice, ușile au lacăte bune. N-ar putea să iasă de aici nici ditamai brontozaurul!

Și fiindcă veni vorba de brontozauri, e locul să spun că atunci, când am făcut primul experiment, nu întâmplător în loc de pterodactil am obținut un arheopterix. Trebuie să știți că pterodactilii nu sunt strămoșii păsărilor, tot așa cum ihtiozaurii nu sunt strămoșii peștilor, iar brontozaurii nu sunt strămoșii mamiferelor din zilele noastre. Am să mă explic dând un exemplu. Noi zicem uneori că omul provine din maimuță. Afirmația e vădit simplistă. Omul și maimuța au *aceiași* strămoși. E ceva la fel ca două crengi care pornesc din același punct al trunchiului.

Dinozaurii și mamiferele au și ei strămoși comuni – reptilele și amfibiile preistorice. Folosind paleofixatorul, nu putem obține (fără unele operații complimentare) un brontozaur sau un zaurolof. Nu putem obține, de asemenea, nici un pterodactil; genealogia păsărilor din zilele noastre se trage (prin arheoptericși) de la aceleași reptile preistorice.

Am ținut scama de toate astea, dar, dm păcate, paleofixatorul a fost conceput într-un mod cam primitiv. E dificil de executat cu suficientă precizie operațiile complimentare care trebuie să orienteze evoluția embrionului,, pe linie colaterală”.

E drept că am trasat deja căile de perfecționare a palco-fixatorului și cred că în curând vom reuși să obținem orice fel de animale. Deocamdată însă (în experimentul pe care l-am început azi), va trebui să contăm, ca să zic așa, pe strămoșii direcți.[3]

[3] Profit de ocazie ca să vă previn încă o dată că producția de animale dispărute e o treabă complicată și periculoasă. În unele cazuri, embrionul nu se dezvoltă, ca să zic așa, într-o succesiune istorică. E aici ceva asemănător cu dispunerea inversă a straturilor geologice, când ies la suprafață straturile mai vechi. Dacă nu ții seama de subtilitățile astea, în locul unui dromateriu inofensiv, bunăoară, poți să

În rândurile marelui public reptilele preistorice nu se bucură de aceeași popularitate ca brontozaurii și pterodactilii. Totuși și printre „strămoșii direcți” sunt destule specimene exotice. Printre altele, noi intenționăm să obținem o jumătate duzină de dimetrodonți. Sunt niște saurieni de trei metri, cu o coadă mare ca o pânză de corabie de-a lungul întregii spinări. Sunt programați și patru mastodonți (închipuiți-vă o broască râioasă cât un tanc) și vreo zece moshopși (saurieni semănând cu niște gigantici cotei crăcănați).

Acum o săptămână am mers cu toții la o instituție cvasi-științifică. Upșinski a zis că oamenii deștepți au să ne înțeleagă și au să ne sprijine. Niște oameni deștepți ne-ar fi înțeles, desigur, și ne-ar fi sprijinit. Dar în cazul dat am nimerit peste un imbecil al naibii de voios. A râs cu hohote, bestia, de se cutremurau geamurile dulapului de cărți, din care pricină prin ușa deschisă a cabinetului s-au arătat niște fețe speriate. Am plecat urmăriți de hohotele acelea ca ieșite din gură de tun.

Puteți fi siguri însă că vom reveni în acest cabinet! E mai simplu să arăți decât să demonstrezi prin vorbe. Așa că să nu vă prindă mirarea dacă într-o bună zi veți întâlni pe Șoseaua Reazanului o mică turmă de dimetrodonți, mastodonți și moshopși...

obții un tigru preistoric. Probabil că, în viitor, va trebui să se reglementeze pe cale de lege o serie de probleme legate de paleo-fixație. Eu personal sunt împotriva diletantismului în această chestiune atât de serioasă, (n.a.)

Anatoli Dneprov

Formula nemuririi

1

Totul a început în ziua când Albert s-a întors dintr-o călătorie în Europa. Ajuns dinaintea vilei tatălui său, în timp ce plătea taxiul, de după grilaj țâșni o minge mare, multicoloră, sărind pe asfaltul ud.

– Fiți bun și dați-mi mingea, auzi o voce de femeie. Se întoarse și văzu căpșorul blond al unei fete ivit în dosul grilajului. Pe gâtul ei subțire sclipea un colier de perle.

– Bună ziua! Cine ești dumneata, întrebă Albert, întinzându-i mingea?

– Dar dumneata? De ce mă-ntrebi?

– Pentru că asta e casa mea și dumneata te joci în parcul meu.

Fata se uită mirată la el, sări jos și fugi în fundul parcului, fără a-i răspunde.

Albert îl găsi pe tatăl său în cabinet. I se păru că nu prea îl bucura reîntoarcerea lui. Sau poate era numai obosit. După câteva întrebări despre viața din străinătate, despre activitatea câtorva mari laboratoare europene, tatăl zise:

– Știi, Albert, m-am săturat de toate. Am hotărât să părăsesc institutul și am convenit cu profesorul Birckhoff să rămân la ei doar în calitate de consultant.

Albert fu mirat la culme. Cu o lună în urmă, taică-său nici nu se gândea să-și dea demisia.

– Încă nu ești chiar așa de bătrân, papa! protestă.

– Nu-i vorba de vârstă, Alb. Dar patruzeci de ani petrecuți într-un laborator înseamnă totuși ceva. Fine seama că au fost niște ani cumpliți, când în știință revoluțiile se succedau una după alta. Și revoluțiile acestea trebuiau înțelese la timp, aprofundate, verificate pe cale de experiență...

Ceea ce spunea el nu era convingător. Albert ridică din umeri. Dar poate că tatăl său avea dreptate. Din câte își amintea el, taică-său a muncit întotdeauna din răsputeri, fără a se cruța, fără a-și precupeți timpul. După moartea soției sale a pus stăpânire pe el un fel de frenezie. Zile întregi nu mai ieșea din laborator, istovindu-se pe el și istovindu-i și pe colaboratorii săi. În vremea aceea îndepărtată, când Alb era încă un copil, grupul lui lucra la analiza structurală a acizilor nucleici și la descifrarea codului genetic. Fusese elaborată o metodologie interesantă de dirijare a constanței nucleotizilor în catena acidului dezoxiribonucleic sub efectul exercitat de niște substanțe mutagene asupra materialului de bază. Despre această metodologie se vorbea peste tot. Ziarele au publicat articole cu titluri senzaționale: .,A fost găsită cheia codului biologic”. „Enigma vieții în patru simboluri” etc.

– Sper că, după expirarea termenului de probă, profesorul Birckhoff te va numi în locul meu.

– Vai, tată! Gândește-te că eu n-am făcut nici a mia parte din ceea ce ai realizat tu...

– Tu cunoști tot ce am făcut eu. Trebuie, numai, să nu repeți același lucru... Sunt sigur că ai să reușești.

Aruncându-și ochii pe geam, Albert întrebă:

– Cine e fata asta drăguță?...

– O, am uitat să-ți spun. E fiica unui vechi prieten de-ai

meu, Elwin Schauli. E orfană, adăugă profesorul, coborând vocea. Dar ea nu trebuie să știe...

– Dar ce s-a întâmplat?

– Elwin Schauli și soția lui au murit în timpul unei catastrofe aviatice deasupra Oceanului Atlantic. Întâmplarea asta m-a zguduit atât de tare, încât... am invitat-o pe fată să stea la noi, spunându-i că părinții ei au plecat pentru câțiva ani într-o expediție în Australia.

– Mai devreme sau mai târziu, minciuna tot va ieși la iveală!

– Da, desigur. Dar cu cât va afla ea mai târziu, cu atât va fi mai bine... O cheamă Midgea și are șaisprezece ani.

– Ciudat nume.

– Da, cam ciudat, zise gânditor profesorul. Dar uite-o și pe ea.

Midgea dădu buzna în cameră și pentru o clipă încremeni în prag. Apoi zâmbi stânjenită și, făcând o reverență grațioasă, zise:

– Bună seara, domnule profesor. Bună seara, domnule Albert.

– Bună seara, draga mea, îi răspunse profesorul și, apropiindu-se de ea, o sărută pe frunte. Sper că o să vă împrieteniți...

– Ne-am și împrietenit, interveni Albert. Unde ți-e mingea, Midgea?

– O, nu mă joc prea des cu mingea. Îmi place mai mult să citesc. Dar azi e o vreme așa de frumoasă!

– Dumneata trebuie să stai cât mai mult la aer, o sfătui Albert cu tonul unuia mai în vârstă. Ai să mă primești și pe mine în societatea dumitale? Și mie îmi place să mă joc cu mingea.

Obrajii fetei se îmbujorară.

– Desigur, domnule Albert.

– Dacă-i așa, atunci renunță la acest „domnule”. Spune-mi Alb, și eu am să-ți spun Midgea. Bine?

Fata încuviință cu un semn din cap, apoi îl luă de braț pe profesor și intrară în sufragerie.

În timpul mesei n-au vorbit aproape de loc. Alb observă numai că tatăl său se uita lung și profund îngrijorat la Midgea. Probabil că îl neliniștea soarta fetei.

2

Când Albert reveni la laborator, profesorul Birckhoff îi propuse să se ocupe de analiza structurilor cromozomilor X și Y, care determină sexul feminin și respectiv masculin al omului. În ansamblul ei, problema era destul de complicată, dar unele lucruri deveniseră deja cunoscute. Ca și mai înainte, principalul instrument de cercetare îl constituiau mutațiile artificiale, realizate pe material genetic cu ajutorul substanțelor chimice mutagene din clasa acridinelor. Mutanții erau apoi controlați într-un „leagăn biologic” artificial, unde după 10-20 de divizări ale celulei se putea determina sexul viitorului organism.

Urma să se efectueze un număr colosal de mutații.

Punându-se pe lucru, Albert socoti cât timp îi va trebui ca să caute un răspuns și se îngrozi: chiar în cele mai favorabile împrejurări, pentru a duce la bun sfârșit lucrarea nu i-ar fi ajuns toată viața!

– Sfătuiește-te cu tatăl dumitale, îi spuse Birckhoff. Poate îți dă el vreo sugestie.

Seara, Albert intră în cabinetul tatălui său. Aici o găsi pe Midgea. Profesorul ședea în balansoar, cu ochii închiși, Midgea îi citea în surdină versuri din Byron:

Aș vrea să fug cu tine în pustiu,
Doar tu să-mi fii prieten, draga mea...

– Ce idilă! Cu cine vrei să fugi în pustiu și pentru ce? întrebă Albert, bine dispus.

Tatăl său își ridică ochii triști și gânditori.

– A, tu erai, Alb? Midgea recită foarte frumos. Ascultând-o, îmi aduc aminte de tinerețe.

– Te invidiez; nu mă îndoiesc că ai de ce să-ți amintești. De altfel, mi-ai vorbit așa de rar despre anii tinereții tale...

Fata închise cartea și ieși încet din cameră. Albert se așează mai aproape de tatăl său.

– N-ai făcut bine că ai părăsit institutul, zise. Singur, mă simt ca un pisoi care încă n-a făcut ochi. Teamă mi-e că am să te cam plictisesc. Uite, bunăoară...

Și îi vorbi despre dificultățile de care s-a izbit chiar din prima zi. Pe măsură ce vorbea, fața părintelui său lua o expresie tot mai dură, chiar ostilă. În cele din urmă, profesorul se ridică brusc și zise:

– Ajunge! Știu că e o problemă fără sorți de izbândă și pur și simplu n-are nici un rost să-ți irosești forțele și să-ți pierzi vremea cu ea.

– Bine, dar ceilalți cromozomi ai omului au fost descifrați, obiectă Albert.

– Asta-i altceva. Ei sunt construiți în același fel. E de ajuns să desfășor formula inițiatorului, și ceilalți se înșiruie ca pe un fir de ață. Cromozomii X și Y nu au o astfel de formulă. Aici avem de-a face cu o succesiune de nucleotizi de aceeași natură...

Și, zicând acestea, amuți. În încăpere se înstăpâni liniștea. Geamul, care dădea în parc, era larg deschis. Din

parc răzbea freamătul ușor al castanilor, bâzâitul abia auzit al insectelor nopții și... un cântec. Cântecul era simplu, melodios și cunoscut. Și cântecul acesta îi amintea lui Alb de anii îndepărtați ai copilăriei: un rond înalt de flori, năpădit de azalii, și el, un băiețaș mic de tot; iar de cealaltă parte a rondului cineva îngână cântecul acesta... El fuge în jurul rondului, vrea cu orice preț s-o vadă pe cea care cântă, dar ea se depărtează de el și în răstimpuri, contenind cântecul, îl cheamă cu un glas blând și duios:

– Hai, Alb, prinde-mă!

El fuge, fuge mereu, florile multicolore i se învălmășesc în fața ochilor, dar nu poate să ajungă glasul acela abia deslușit, încântător și atât de drag. Atunci se azvârle în rond, se târăște prin jungla de flori și plânge...

– Cine cântă? întrebă, abia mișcând din buze.

– N-ai ghicit? Și tatăl se lăsă greoi pe balansoar.

– Nu.

– Midgea.

Rămaseră o vreme tăcuți. De ce respira așa de precipitat tatăl? Mâinile lui palide strângeau nervos marginea biroului. Surprinzând asupră-și privirea fiului, zise pe un ton voit indiferent:

– Are o voce drăguță, nu? Cât despre cromozomii X și Y ai omului, transmite-i profesorului Birckhoff părerea mea: Problema asta n-are sorți de izbândă. Nu înțeleg ce rost are să ne ocupăm de ea.

– Ce rost are să ne ocupăm de ea? repetă ca un ecou Alb. Ciudat! Toată viața n-ai făcut altceva decât să studiezi în amănunt structura moleculară a substanței ereditare. Și acum...

Tatăl îl întrerupse cu o mișcare bruscă a mâinii.

– Există cercetări cu nimic justificate... din punct de

vedere etic. Și apoi, Albert, am obosit. Aș vrea să adorm.

Părăsind cabinetul, Albert îl surprinse pe tatăl său scoțând din buzunarul halatului o sticluță cu un medicament și ducând-o la buze. Probabil că era foarte bolnav, dar căuta să n-o arate. Pentru Albert deveni clar, de asemenea, că dintr-un motiv neînțeles, tatăl său pur și simplu nu voia ca el să cerceteze natura chimică a cromozomilor X și Y.

Ieși în parc și o luă agale pe aleile umezite de rouă, acum cufundate în întuneric, înspre locul unde o auzea pe Midgea cântând. Fata ședea pe o bancă de piatră dinaintea unui mic bazin.

– O! exclamă, văzându-l apărând pe neașteptate. Vai ce m-ai speriat! Se poate, domnule Albert? Nu-mi place când se produce ceva neașteptat.

Albert se așeză lângă ea. Rămaseră multă vreme tăcuți. Undeva se auzea susurând un fir de apă. În lungul grilajului, pe șoseaua de asfalt zbura în răstimpuri câte o mașină.

– Midgea, îți place la noi? o întrebă Albert.

– Mult de tot. Știi, mă simt aici ca acasă. Ba, drept să spun, chiar mai bine ca acasă.

– Și unde e casa dumitale?

– La Kable. E la o sută de kilometri spre nord. Dar mie nu-mi place la Kable. Când tata și mama au plecat în Australia, m-a cuprins urâtul. Îi sunt foarte recunoscătoare tatălui dumitale că m-a luat la el...

„Kable, Kable...” Albert își amintea vag de numele acestui orășel, pomenit pare-se la ei în casă.

– Îți iubești părinții? o întrebă, fără să știe el însuși de ce.

Ea zăbovi cu răspunsul. Era vădit că întrebarea

neașteptată o pusese în încurcătură.

– Oare se poate să nu-ți iubești părinții?

Fraza fusese rostită cu o nuanță de amărăciune. Deodată, fata izbucni în râs.

– Ciudat, nu m-am gândit niciodată dacă îi iubesc. Acum am înțeles. Am încetat să-i iubesc cu adevărat după ce a început să vină tot mai des pe la noi domnul Horsch.

– Cine e Horsch?

– Un domn foarte dezagreabil. Seamănă cu un doctor. Probabil că e chiar doctor, pentru că de fiecare dată când venea la noi mă asculta la plămâni. De câteva ori mi-a luat sânge pentru analiză, deși eram perfect sănătoasă, Eram tare supărată că tata și mama îi îngăduiau toate astea… Ca și când ceea ce făcea domnul Horsch nici nu i-ar fi privit. Mă lăsau singură cu el și plecau. El e un doctor foarte neplăcut, mai ales când zâmbește.

Lui Albert i se făcu milă de fată. O cuprinse încetișor pe după umeri. Ea se lipi candid de el și îngăimă cu o voce de copil:

– E cam răcoare, Alb, nu?

– Da, draga mea.

Midgea îi cuprinse gâtul cu mânuțele ei subțiri și își lipi fața de pieptul lui.

Părea să fi dobândit o liniște sublimă și să fi uitat cu totul de necazurile și suferințele pământești. Răsuflă o dată adânc, se destinse și îi strânse gâtul cu și mai multă putere. Albert se ridică și o duse prin parc, spre casa cufundată în întuneric, simțind pe obraz respirația ei fierbinte.

3

Albert nu-i spuse nimic profesorului Birckhoff despre convorbirea cu tatăl său. Dificultățile legate de studierea X și Y-cromozomului îi ofereau posibilitatea de a găsi ceva care să demonstreze că era și el, Albert, un cercetător biofizician destul de priceput.

Reechipă laboratorul tatălui său. La cererea lui s-a executat un tun protonic care permitea să se bombardeze cu protoni orice nucleotid din moleculele ADN și ARN.

A avut de furcă mai ales cu un creuzet miniatural de cuarț, unde se efectua sinteza albuminelor în citoplasmă sintetică și în ribozomi artificiali.

Când echipamentul a fost gata, munca în laborator s-a întețit. Pe măsură ce frontul cercetărilor s-a desfășurat tot mai larg, profesorul Birckhoff i-a cedat treptat lui Albert pe toți cercetătorii care lucraseră mai înainte la tatăl său.

Erau oameni foarte drăguți și energici. Unii din ei, îndeosebi fizicianul Klemper și matematicianul Goust, erau un pic filozofi și un pic cinici, și dezvoltau teoria trecerii continue de la mort la viu. Ei priveau orice organism viu ca pe o moleculă uriașă, ale cărei funcții puteau fi toate descrise în termenii trecerilor energetice de la o stare la alta. Klemper califica ceea ce făceau ei drept „căutarea acului în carul cu fân”. Într-adevăr, chiar de la primele experiențe ajunseseră la convingerea că la viitoarea făptură vie sexul e codificat nu la nivelul nucleotizilor, ci undeva mai adânc, poate în succesiunea atomilor din catenele zaharidice și fosfatice. De câteva ori ei au reușit să transforme pe cale de mutații cromozomul X și cromozomul Y adică să inverseze sexul, dar n-au știut niciodată de ce se întâmplă așa.

În scurt timp munca a luat un caracter obișnuit: se făceau experiențe, se culegeau date și îndeobște nu se

petrecea nimic interesant. Albert simțea că aici se cereau idei noi, pe care nici el și nici colaboratorii săi nu le aveau.

Nu mai făcea apel la tatăl său. Era limpede că acesta opunea un fel de rezistență pasivă față de lucrările ce se efectuau. Nu numai că nu se interesa de ceea ce făcea fiu-său, dar de fiecare dată când acesta voia să-l întrebe ceva, parcă ghicindu-i intenția, el schimba tema discuției sau îl expedia din cabinet.

Era într-adevăr o rezistență pasivă, pentru că tatăl său primea cu plăcere unele persoane și chiar delegații întregi de la diverse organizații care se declarau împotriva războiului.

Albert nu bănuise niciodată, înainte vreme, că tatăl său se interesa așa de mult de problemele politice. El a fost întotdeauna un model de profesor universitar străin de orice luptă ideologică. Dar iată că, deși obosit și bolnav, devenea cu totul alt om atunci când primea vizite și când se vorbea despre chestiuni de care savanții, de obicei, nu voiau să se ocupe.

– Tu ești savant, nu politician, i-a zis o dată Albert, cu mâhnire în glas, punându-i o compresă pe piept.

– Eu sunt înainte de toate om. Demult era timpul să smulgem de pe fața oamenilor noștri de știință masca pseudo-neutralității. La adăpostul înaltelor lor titluri, ei, vezi dumneata, fac o mină naivă atunci când se constată că rezultatele muncii lor de cercetare sunt folosite pentru distrugerea a milioane de oameni. Dumnealor fac pe nătângii, nefiind, chipurile, în stare să prevadă un lucru simplu: care vor fi consecințele studiilor și descoperirilor lor. Decenii întregi, dumnealor se folosesc de acest ticălos subterfugiu ca să se eschiveze de la participarea la crimă, dând vina pe politicienii lipsiți de inteligență. Dacă eu îi

pun unui nebun o armă în mână, răspunzător de urmări trebuie să fiu eu și nu nebunul...

După această tiradă, Albert și-a zis că tatăl său consideră munca de descifrare a cromozomului X și Y ca fiind periculoasă pentru omenire...

Într-una din zilele posomorite ale toamnei, Albert se întorcea acasă mai devreme ca de obicei. Aerul era rece și jilav. Burnița.

Când ajunse la ușă, o văzu deschizându-se larg. Din casă țâșni Midgea, numai în rochie, și o luă la fugă prin parc.

– Midgea, Midgea! o strigă el.

Dar fata nu-l auzea. Albert o ajunse în fundul parcului, unde o găsi pitită ca o fiară hăituită.

– Midgea, draga mea, ce-i cu tine? o întrebă, sufocat de goană.

– O, tu erai, Alb? Ce bine că ai venit!

– Ce s-a întâmplat? Albert îi puse trenciul său pe umerii care tremurau într-una.

– Vrea să mă ia cu el.

– Cine?

– Domnul Horsch. E acolo, stă de vorbă cu tatăl tău.

– De ce?

– Nu știu... Spune că pentru niște cercetări medicale.

– Hai acasă. Eu n-am să te dau nimănui.

Fata îl urmă docilă.

– Stai aici, îi spuse Albert, introducând-o în cabinetul său de la parter. Eu mă duc sus, să văd care-i situația.

Ușa cabinetului fiind întredeschisă, se auzea vocea profesorului și încă o voce, violentă, răgușită. Albert se opri pentru o clipă.

– Dar înțelege, prietene, că e curată nebunie! Ți-am

demonstrat de repetate ori că a face o mare descoperire e un act de eroism, dar a nu o face e un act de eroism la pătrat! spunea cuiva profesorul.

– Altfel nu pot, replică cealaltă voce, pițigăiată. Nu pot să înțeleg cum de te lasă inima să arunci la coș rezultatele muncii noastre de o viață. Gândește-te că noi ne-am închipuit totul altfel...

– Eram proști și naivi. Nu aceasta e calea...

– Ba nu, aceasta e singura cale justă! Dumneata ești pur și simplu un laș! Un pacifist naiv! Dacă nu era Solweg...

Albert deschise larg ușa și intră. Tatăl său, livid, ședea în balansoar. Alături de el stătea un bărbat înalt, galben la față, cu pomeții obrajilor proeminenți și cu o claie de păr castaniu în cap. În timpul discuției gesticulase pare-se cu furie, pentru că la apariția lui Albert încremenise într-o poziție caraghioasă.

– Alb, ți-am spus de atâtea ori să nu intri fără... începu tatăl.

În clipa aceea, Horsch făcu un salt și-l apucă pe Albert de braț.

Scoase de undeva un fonendoscop, o oglindă ce se fixează pe frunte, o lupă, și arăta ca un posedat.

– Și acum, o picătura de sânge, numai una, bolborosi, scoțând din buzunar un instrument pentru perforarea epidermei de la deget.

Albert se dezmetici și-l îmbrânci din răsputeri pe doctorul apucat de furii. Acesta era mai înalt, dar musculatura lui nu era de invidiat. Străbătu de-a-ndărătelea tot cabinetul și, dacă nu era biroul, ar fi zburat din inerție și mai departe, încovoindu-se, se apucă de marginea biroului și se uită la Albert cu un zâmbet odios și

cu o lucire de curiozitate. Da, cu curiozitatea bizară a unui dement...

– Va să zică din ăștia-mi ești, Alb? șopti, în sfârșit, ridicându-se cât era de lung.

– Ce se petrece aici? Cine este domnul acesta? întrebă Albert, apropiindu-se de tatăl său. Profesorul ședea cu ochii închiși și avea fața albă ca varul.

– O, Alb... dânsul e domnul Horsch, un vechi discipol și amic. Nu fi supărat pe dumnealui.

– Prietenul tău, tată, e lipsit de maniere.

Horsch se lăsă obosit într-un fotoliu și izbucni în râs. Nu-și lua ochii de la Albert, vădind aceeași curiozitate diabolică. Părea că tot ce se petrece prezintă pentru el un interes din cele mai mari.

– Aș da nu știu cât pentru o singură picătură din sângele lui Alb al nostru, zise, în sfârșit, jucându-se cu acul automat.

– Taci, Horsch... gemu profesorul. Ai să mă ucizi...

La cuvintele „Alb al nostru”, Albert se făcu foc. Se repezi la fotoliul în care ședea Horsch și, apucându-l de reverele hainei, îl ridică în picioare și-l îmbrânci afară din cabinet. La ușă, Horsch se îndreptă brusc de spate și țipă răgușit, cu o voce respingătoare:

– Dar fetița e a mea! Dă-mi măcar fetița! Apoi se făcu nevăzut.

După ce-și mai trase răsuflarea, Albert se întoarse la tatăl său. Profesorul ședea lungit într-o poziție incomodă, cu ochii închiși.

Albert îi luă mâinile. Mâinile lui erau reci.

4

La o lună după moartea tatălui său, Albert prezenta consiliului științific o comunicare despre rezultatele activității sale. Rezultatele nu erau de loc îmbucurătoare.

– Ce planuri de viitor aveți? întrebă profesorul Birckhoff la sfârșitul comunicării.

Albert ridică din umeri. Afară de metodologia pe care i-o lăsase moștenire tatăl său, el n-a putut să aducă nici un element nou. Era evident că nu manifesta nici un fel de talente remarcabile în munca sa de cercetare, pentru că doctorul Seat, un moșneag gârbov și sfrijit, îngăimă:

– Grupul are nevoie de un bun consultant.

– Pe cine ați propune, doctore?

– Pe cineva din vechii discipoli ai profesorului Alphrey... Bunăoară îmi amintesc că era un tânăr talentat... I-am uitat numele... Hirsch, Hursch sau așa ceva...

– Horsch! strigă Albert.

– Da, da. Exact. Era un om foarte talentat. Dacă l-am putea găsi...

Albert se încordă ca un resort. Doctorul Seat urmă:

– Îmi amintesc că încă la epoca aceea, când abia începuse descifrarea codului genetic, el a făcut câteva descoperiri strălucite. De pildă, legătura inversă dintre concentrația de ARN în nucleul celulei și concentrația de aminoacizi în citoplasmă... Împreună cu profesorul Alphrey, a învățat să înregistreze o comunicare genetică... Era un savant foarte talentat. Numai că nu se știe unde o fi acum...

Fără a mal aștepta sfârșitul ședinței, Albert fugi acasă. Voia să meargă la Horsch, să discute cu el și să stabilească ce legătură avea Horsch cu dânsul și cu Midgea, în ce constau divergențele lui cu tatăl său, și, în general, să vadă

ce fel de om era el. În definitiv, era gata să-i ceară scuze acestui individ nesuferit pentru ieșirea lui de-atunci...

Albert intră în sufragerie.

– Unde e Midgea? o întrebă pe menajeră.

– Probabil că e în parc. A ieșit de dimineață.

O luă pe aleile parcului, în speranța s-o găsească pe fată în vreun colț retras, cu o carte în mână. Dar Midgea nu era nicăieri. O strigă de câteva ori. Deodată, într-un colț al parcului, acolo unde zidul de piatră avea o spărtură, văzu ceva alb pe o bancă. Apropiindu-se, constată că era volumașul cu poeziile lui Byron. Și atunci privirea îi căzu asupra tufișurilor de lângă spărtura din zid. Erau boțite, rupte, ca și când s-ar fi târât ceva greu peste ele. Se repezi într-acolo, și lângă spărtură găsi panglica bleu cu care Midgea își lega părul.

Primul lui gând fu să anunțe poliția. Dar amintindu-și de Horsch, în sufletul lui încolți o bănuială cumplită.

Într-un minut scoase mașina din garaj și gonea în direcția nord, spre Kable. De ce mergea la Kable? Pentru că acolo a stat înainte Midgea. Acolo o vizita Horsch...

Nici nu băgă de seamă când ajunse la destinație, după o oră și jumătate de drum. Revăzu în minte prima sa întâlnire cu Midgea, apoi discuția despre Horsch și întrevederea cu el. Era ciudat că tatăl său nu i-a vorbit niciodată despre acest talentat discipol și colaborator.

Abia acum a înțeles Albert că tatăl său nu i-a spus multe. Și nu numai atât: el i-a ascuns întotdeauna ceea ce era mai important în viața și în activitatea! lui științifică. Și asta se împletea într-un chip misterios cu Horsch și cu Midgea. Ce nevoie avea Horsch de Midgea? Care era acea „singura cale justa” despre care au discutat ei în ziua morții tatălui său?...

Albert intră într-un mic orășel, mai degrabă o simplă așezare, care se numea, așa cum arăta indicatorul de pe șosea, Kable. Localitatea era pustie, ca și cum aici toată suflarea s-ar fi stins. Albert nu putu găsi multă vreme un suflet de om, ca să afle de la el unde e casa părinților Midgei.

Intră cu mașina în curticica miniaturală a unei mici biserici catolice din cărămidă. Amurgea. Din geamuri se revărsa o lumină portocalie, tremurată. Îi ieși înainte un preot trecut de ani, cam gras, care până atunci, se vede treaba, dereticase prin biserică, pentru că umbla cu pulpanele sutanei în brâu.

– Cu ce vă pot fi de folos, tinere domn?

– Aș vrea să-mi spuneți unde se află casa familiei Schauli. Au dânșii o fiică, pe nume Midgea.

– Midgea? întrebă preotul mirat.

– Da.

După un moment de codeală, preotul zise:

– Mai bine să intrăm în casă...

Străbătură o galerie cufundată în întuneric, ocoliră altarul și intrară într-o odăiță unde ardea o lampă cu gaz.

– Care va să zică vă interesează fata aceea care se numește Midgea? întrebă preotul.

– Da. Și părinții ei.

– Hm, ciudat... Îmi permiteți să vă întreb cine sunteți dumneavoastră?

– O rudă îndepărtată.

– Și mai ciudat!

– De ce?

– Pentru că fata asta n-are părinți. Adică are, dar sunt necunoscuți. E un copil părăsit.

– Cum? exclamă Albert. Dar mi-a spus chiar ea că are

părinți, și că părinții ei au plecat de curând în Australia, și că...

– Din păcate, asta nu-i adevărat, replică preotul. Fata crede, desigur, că doamna Schauli și domnul Schauli sunt părinții ei, dar în realitate ea a fost adusă aici, prunc fiind, de doi tineri domni și încredințată spre creștere familiei pomenite... Asta s-a petrecut, dacă nu mă înșeală memoria, acum șaisprezece ani. Îmi amintesc bine ziua când s-a răspândit zvonul că familia Schauli are un copil. M-am dus îndată la ei ca să botez copilul, dar...

– Ce „dar”?

– Un domn străin, aflat în casă, a zis că fetița nu arc nevoie de așa ceva. Pentru mine a fost o surpriză teribilă. L-am întrebat: „De ce?” Și atunci dânsul mi-a răspuns... Da, mi-am amintit. Mi-a spus așa: „Sunt botezați cei de la Dumnezeu. Ea e de la om”. Nici până acum nu înțeleg ce-a vrut să spună cu asta.

– Toți ne tragem din om, zise Albert, cu vocea răgușită.

– Exact. Iar omul e o făptură a lui Dumnezeu, fetița însă a rămas nebotezată.

– Midgea a stat mult timp la familia Schauli?

– Acum șase luni a venit un domn sus-pus și a luat-o cu el...

– Și ea nu s-a mai întors?

– Nu.

– Familia Schauli locuiește aici?

– Nu. Dânșii au plecat în Australia. Zice-se cu banii primiți pentru creșterea fetei.

„Aici ne-am împotmolit”, își zise Albert. Mai rămânea să pună o întrebare.

– Spuneți-mi, nu l-ați cunoscut cumva pe domnul Horsch?

– Fie el blestemat!

– Deci îl cunoaşteţi?

– Ba bine că nu! El e cel care a interzis să fie botezat copilul.

– Au putea să-mi spuneţi unde stă?

– Nu departe de aici, la Sendicke, la o proprietate de-a lui.

Câteva minute mai târziu, maşina lui Albert se hurducăia pe drumul prost care ducea la Sendicke. Era întuneric beznă şi ploua mărunt.

5

Proprietatea lui Horsch era o clădire din cărămidă, în stil vechi, cu un cat, uriaşă şi sumbră, împrejmuită de un gard de fier părăduit rău.

Automobilul se opri printre copaci, dinaintea porţii. Albert intră în curte, păşi pe o cărare pietruită şi se apropie de uşa casei. În jur stăruia o tăcere desăvârşită. Nici unul din geamuri nu era luminat.

Apăsă pe butonul soneriei. Nu-i răspunse nimeni. Mai apăsă o dată, şi încă o dată, apoi sună încontinuu.

Era limpede că în casă nu se afla nimeni. Uşa era încuiată. Albert porni încet să facă ocolul casei, uitându-se la geamurile înalte.

Deasupra uşii de la intrarea de serviciu, mai sus de acoperişul peronului, se vedea un mic geam oval.

Albert reveni la automobil, luă o lanternă şi o şurubelniţă. Apoi urcă fără nici o greutate pe micul acoperiş. Geamul oval era închis. Albert vârî şurubelniţa sub cercevea, scoase geamul din ţâţâni şi pătrunse înăuntru.

Era în bibliotecă. Aici mirosea a scoarțe de cărți, a hârtie veche și a formol. Pe urmă băgă de seamă că mirosul de formol umplea toată clădirea.

La drept vorbind, nu prea își dădea limpede seama de ce a pătruns așa, fără nici o jenă, în casa lui Horsch. În casă nu era nimeni și el ar fi putut fi acuzat de orice. În eventualitatea că ar fi apărut pe neașteptate Horsch, avea el în minte, gata pregătite, multe motive justificative, unul mai prost decât altul...

Biblioteca era colosală. Rafturile ticsite de cărți urcau până sub tavan. Ici și colo stăteau în dezordine maldăre de cărți care, se vede treaba, nu mai aveau loc în rafturi. Albert lumină la întâmplare unul din rafturi și găsi o colecție a revistei „Biofizica” pe mai mulți ani. Într-un alt raft erau cărți cu privire la teoria matematică a informației, iar mai jos – cărți de cibernetică.

Pe dușumea stăteau claie peste grămadă manuale vechi, monografii, culegeri de articole de fizică, chimie, teoria numerelor, topologie. Părea că pe stăpânul bibliotecii îl interesa literalmente tot ce e pe lumea asta.

Din bibliotecă, o ușă da într-un mic coridor.

Albert coborî pe o scară îngustă, care scârțâia sub picioarele lui, la parter, în micul hol de la intrarea principală. Aici se afla o canapea îngustă, tapisată cu piele, iar într-un colț stătea o oglindă. Holul avea trei uși: două în dreapta, una în stânga. Prima dădea în bucătărie și se afla în fața sufrageriei. Cea de-a doua ușă din dreapta era încuiată. Albert se retrase cu câțiva pași, își făcu vânt și izbi din răsputeri cu umărul în ușă. Ușa se dădu de perete cu un trosnet puternic și Albert pătrunse într-o sală spațioasă. Raza lanternei alunecă pe obiectele de aici. Albert înțelese fără greutate că se afla într-un laborator.

Dar ce laborator! Ultracentrifugele, microscopul electronic, coloanele cromatografice, aparatele de măsurat cu care era echipat – toate acestea erau de calitate mai bună decât cele de la institut. O vreme se plimbă de colo-colo prin sală, gândindu-se visător ce lucrări interesante s-ar putea face într-un asemenea laborator. Lângă geam, pe o masă, văzu un tun protonic miniatural, de felul aceluia pe care-l comandase el pentru lucrările sale genetice.

În comparație cu acesta, aparatul său i se păru aidoma scheletului unui animal antedeluvian.

Dar iată și biroul, larg, cu două rânduri de sertare, acoperit cu o foaie groasă de material plastic transparent. Sub foaia de plastic se înșirau tot soiul de hârtii cu însemnări, formule și tabele. Într-un colț observă o mică fotografie și când o lumină mai bine fu cât pe ce să scoată o exclamație de surprindere.

Era o fotografie a mamei sale. Abia stăpânindu-și tremurul mâinilor, scoase fotografia de sub foaia de plastic și, ducând-o la ochi, o privi atent.

Nu, nu era o greșeală... Din fotografie îl privea o femeie tânără și frumoasă, cu ochii ușor oblici, cu părul blond, bogat, cu un zâmbet blând și puțin ironic pe față. Nu putea să confunde fotografia asta cu nici o altă fotografie, pentru că pe biroul tatălui său se afla una identică...

De ce era aici? Poate că pe vremuri tatăl său și Horsch au iubit-o pe mama lui cu aceeași pasiune? Poate că, preferându-l pe tatăl său, ea a compromis pentru totdeauna colaborarea dintre profesor și discipolul său?

Era aici un mister pe care Albert nu putea cu nici un chip să-l dezlege.

Uitase cu totul unde se află și se așeză într-unui din

fotoliile din fața biroului, strângând în mâini fotografia ființei dragi de care își amintea foarte vag. I se părea ciudat că tatăl său îi vorbise atât de puțin despre maică-sa. La toate întrebările lui, se mărginea să răspundă: „Era o femeie bună… O chema Solweg…”

De la o vreme, lui Albert începu să i se pară că Midgea seamănă foarte mult cu mama sa, dar se silea să alunge gândul acesta. Obosit, cu gândurile învălmășite, fără să bage de seamă adormi…

6

Se trezi dimineața. Pătrunzând pe geamul larg, razele puternice ale soarelui cădeau drept pe fața lui. Multă vreme nu-și putu da seama unde se află.

Laboratorul i se înfățișa în toată splendoarea lui. Orice centru de cercetări științifice dintre cele mai mari ar fi putut râvni la un laborator biofizic de o asemenea splendoare.

Cercetând încăperea destinată lucrărilor chimice, observă într-un colț o construcție bizară din sticlă și nichel, a cărei destinație în primul moment nu și-o putu explica. În centru, pe o măsuță de porțelan, stătea un mic vas de formă ovală, cu o capacitate de vreo doi litri, spre care convergeau din toate părțile numeroase tuburi mai groase și mai subțiri din sticlă și cauciuc. În jurul vasului, pe o construcție din oțel inoxidabil, cu numeroase ramificații, stăteau diferite retorte de cuarț și de sticlă mată, iar dedesubt, în niște cuiburi speciale, erau fixate două baloane nichelate, unul cu oxigen, altul cu bioxid de carbon. Un sistem complicat de tuburi subțiri de sticlă, dispuse în jurul vasului central și înăuntrul lui, alcătuiau o

rețea unică de încălzire și termostatare a aparatului, ceea ce se putea ghici din faptul că labirintul de tubulețe începea și se sfârșea într-un bidon metalic, în care erau montate un cuptor electric și un termoregulator. În diferite părți ale aparatului răsăreau capetele câtorva termometre, ale căror indicații erau înregistrate cu ajutorul unor emițători termoelectrici pe un potențiometre.

Pe tuburile de sticlă se vedeau aceste inscripții: „Nutriție”, „Fermenți”, „Acid ribonucleic”, „Adenozintrifosfat”.

Și atunci Albert înțelese totul.

Cine s-a ocupat vreodată de problema creării de ființe vii în condiții de laborator nu putea decât să viseze la un asemenea aparat! Căci aparatul în cauză pentru asta fusese construit.

Dându-și seama de destinația lui, Albert se apucă să-i studieze schema.

Da, nu încăpea nici o îndoială. Aparatul era ceea ce oamenii de știință numeau un „leagăn biologic” – un sistem complex și ingenios, care imita, pe cât posibil, sistemul creat de natură la ființele vii. Aparatul cuprindea tot ceea ce îi era cunoscut științei în domeniul embriologiei și fiziologiei animalelor superioare. Construit pe principiul autoreglării, era, pare-se, suficient să introduci în mediul nutritiv adecvat o singură celulă a unui organism viu, pentru ca dezvoltarea ei mai departe s-o determine funcțiile armonios împletite ale tuturor ansamblurilor aparatului.

Dispozitivul era într-o stare ideală. Dar după rezidu-rile abia vizibile din tuburile subțiri și după urmele de frecare de pe pereții lor, Albert își dădu seama că aparatul a fost întrebuințat de multe ori. La ce folosea acest aparat? Ce

organism se dezvolta în acest uimitor sistem?

Poate că Albert n-ar fi putut răspunde niciodată la aceste întrebări dacă privirea nu i-ar fi căzut asupra unei mici lădițe de fier, ce stătea într-un ungher al încăperii. La început crezu că e vreun aparat – era din oțel inoxidabil – dar, când îi ridică capacul, văzu că era o lădiță obișnuită pentru păstrarea documentelor. Se uită mașinal înăuntru, la un caiet gros cu scoarțe verzi, și era gata să închidă capacul, când privirea îi alunecă asupra micii etichete albe din colțul din dreapta de sus al caietului pe care scria cu litere mari negre: „Solweg, varianta a 5-a”.

Solweg? Ce să însemne asta? De ce Solweg?

Îl deschise la prima filă și își pironi ochii asupra celor scrise pe ea. Apoi începu să frunzărească caietul filă cu filă; peste tot – unul și același lucru: șiruri de cifre. Cifrele acestea erau scrise în două rânduri; în rândul de sus se repetau de mai multe ori numai două cifre: 0 și 1; în rândul de jos erau combinate în grupuri bizare patru cifre: 2,3,4 și 5. Cam așa:

1 01 00 111 01 0001 0 11 10...
4 4 2 34 224 52 5433 4 22 43...

„Un cod. Un cod genetic!” îl fulgeră gândul.

1 și 0 semnificau catena zaharidică și fosfatică. 2,3,4 și 5 – bazele azotice: guanina, adenina, citozina și timina.

Cele cincizeci de file ale caietului erau pline de cifre, într-un loc găsi un mic grup de cifre încercuite cu roșu. Deasupra lor scria: „Stare letală?”

Semnul întrebării era pus de mai multe ori și subliniat cu o linie groasă. „Stare letală” înseamnă moartea... Ce puteau să semnifice aceste cifre? Al cui cod era notat în

caiet?

Negăsind nici un răspuns la enigmaticele rânduri de cifre, Albert puse deoparte caietul și deschise iar lădița. În afară de niște hârtii umplute cu rânduri identice de cifre, mai găsi o cutiuță din material plastic, pe care se căzni mult până o deschise. Cuprins de o ciudată tulburare, simți că se află pe punctul de a descoperi o taină teribilă...

Cutia era plină cu fotografii.

Mai întâi era o microfotografie a unei singure celule. Apoi celula s-a divizat în două. Pe urmă s-a divizat iar. După aceea a început diferențierea. Iată că celulele au format un ghemotoc. Ghemotocul a luat proporții. Iată acum un embrion destul de mare... Albert zăbovea asupra fiecărei fotografii în parte. Mâinile îi tremurau. Febril, luă la rând fotografiile, sărind peste una, peste două, până ce, în sfârșit, văzu fotografia unui copil, la început mic de tot, apoi mai măricel, apoi zâmbind și făcând ochii mari...

Se opri, simțind că nu mai e în stare să ia fotografiile la rând. Strânse cu putere din dinți, vârî mâna în fundul cutiei și scoase ultima fotografie. Înfățișa... un sicriu. Sicriul era acoperit de flori. Fața femeii moarte... Albert smulse din cutie fotografia precedentă și scoase un țipăt sălbatic. Nu, era de necrezut, era ceva monstruos!

Ținea în mână fotografia mamei sale...

Nu-și mai amintea cum a părăsit casa lui Horsch, cum a ieșit din Kable, cum a gonit spre casă. Uitase totul: nu mai știa nici de el, nici de Horsch, nici de Midgea. Înaintea ochilor lui încremenise un singur chip – o față bună, zâmbitoare, nespus de blândă.

Ajuns acasă, se trânti în pat. În cap, totul i se învălmășise: vedea în gând niște fețe de oameni, cifre, retorte, fotografii. În răstimpuri își pierdea cunoștința, iar

când își revenea, vedea că stă în pat, iar deasupra lui se apleacă niște oameni: menajera ori profesorul Birckhoff, ori colegii de la serviciu, ori niște medici în halate albe...

Își amintea vag cum s-a smuls furios din mâinile cuiva și a luat-o la fugă, pare-se sus, în cabinetul tatălui său, și acolo a rupt în bucăți niște hârtii, apoi niște fotografii, până a fost imobilizat și pus cu forța în pat.

Accesul acesta de demență a durat câteva zile. Apoi a căzut într-o stare de totală indiferență, într-o stare de apatie. Stătea ore întregi culcat, cu ochii ațintiți în tavan. Totul devenise cenușiu, incolor... Albert se simțea cu desăvârșire pustiit și zdrobit...

7

Curând după cele întâmplate, îl vizitară colegii săi, Viktor Klemper și Antoine Goust. Intrară în dormitor cu zarvă mare, arborând veselia de paradă și optimismul artificial cu care vin de obicei vizitatorii la un om grav bolnav.

– Am tras o spaimă, Alb! exclamă Klemper, scuturându-i mâna. Credeam că n-ai să te mai faci bine și că o să trebuiască să te dăm pentru experiențe profesorului Cousanot.

Profesorul Cousanot era șeful laboratorului de biochimie a sistemului nervos superior. În ultimul timp, el se ocupa cu studiul proceselor fizico-chimice din creierul omenesc afectat de tulburări psihice.

– Cât ai stat sub observația lui, își formase părerea că undeva în adâncul organismului tău a scăpat de sub control o întreagă fabrică de mascalină. Aveai simptomele unei veritabile intoxicații schizofrenice în varianta

turbulentă.

– Ia spuneți-mi, fraților, începu Albert, v-ați gândit voi oare vreodată că întorcând omul pe dos, așa cum faceți voi sau profesorul Cousanot, ori mai știu eu care biochimist sau biofizician, asta e o treabă ce aduce a ticăloșie?

Cei doi schimbară o privire, nedumeriți. Fără a mai aștepta răspunsul, Albert urmă:

– Atâta vreme cât omul e tânăr, sănătos, plin de puteri, el își permite din când în când luxul de a cocheta cu moartea, făcând glume pe seama întâlnirii inevitabile cu ea. Dar numai în cazuri cu totul excepționale, întâlnirea reală a omului cu ultima etapă a existenței sale terestre prezintă un spectacol plin de farmec estetic.

– Alb, dacă încă nu te-ai înzdrăvenit ca lumea... clădi, să zică Antoine.

– Nu, băieți, sunt perfect sănătos și ceea ce vă spun eu vouă este rezultatul unor foarte îndelungi reflecții.

– În acest caz explică-ne la ce te referi. Nu cumva la tine? Trebuie să știi că ești în afară de orice pericol. Ai avut o obișnuită depresiune emotivă, o totală tulburare a funcției de frânare, ceea ce psihiatrii numesc psihoză reactivă. Doctorul Cousanot a demonstrat în cursul unei prelegeri la universitate morfologia chimică a sângelui tău și a arătat că asemenea cazuri sunt însoțite de o creștere brusca a concentrației de adrenalină și a derivaților ei. Dacă ți-am vorbit de mascalină, n-a fost întâmplător. Știi că...

Ceea ce știa el și ceea ce știau ei, precum și ceea ce știau cei câțiva zeci de studenți de la universitate îl scârbi ca pe un om scos în pielea goală pentru o demonstrație înaintea unui mare auditoriu de curioși. Făcu un gest de nerăbdare și prietenii lui amuțiră. Câteva secunde

rămaseră tăcuți, căutând o altă temă de discuție. În cele din urmă Viktor zise, cu cinismul lui grosolan dintotdeauna:

– Cât te-ai lăfăit tu aici, noi am descifrat structura moleculară a cromozomilor X și Y.

– Ia te uită! Ei și?

– Acum, părinții își pot întemeia o familie cu o structură echilibrată, iar guvernele pot să-și asigure oricând, chiar în caz de război, o structură echilibrată a populației. E grozav, nu?

Albert ridică din umeri. La urma urmei, asta era o descoperire insignifiantă în comparație cu cea peste care dăduse el. Simți că dincolo de aerul acela voit nepăsător cu care amicii îi făcuseră cunoscută descoperirea lor se ascundea mândria și vanitatea savanților care au mai făcui un pas în necunoscut.

„Uite așa începe complicitatea la crimă, își zise. Când ar trebui ca eu și colaboratorii mei să fim judecați pentru crimă împotriva umanității – înainte de descifrarea cromozomului X și Y sau după? Sau atunci când guvernul va căpăta posibilitatea de a avea o populație echilibrată în caz de război? Sau atunci când va izbucni războiul, și va fi prea târziu să se mai schimbe ceva?”

– La ce bun toate astea, Viktor, Antoine? Eu cred că cercetările în domeniul geneticei moleculare a omului, scormonirea mecanismelor ascunse ale esenței lui, altădată misterioase, va face ca, atunci când aceste cunoștințe vor ajunge în manualele școlare, viața să-și piardă pentru oameni tot farmecul, toată frumusețea ei inexprimabilă. Oamenii se vor înfățișa lor înșile și unii înaintea altora fără învelișul lor epidermic, ca niște figuri de anatomie, ba mai rău – ca niște vase alcătuite din

mănunchiuri de molecule albuminoase de o anumită compoziție, în care se desfășoară anumite reacții biochimice și anumite procese biofizice.

Albert simțea că spunea altceva decât ar trebui să spună. Desigur, rezultatele muncii desfășurate de tatăl său și de Horsch vor fi mai devreme sau mai târziu reproduse în toate laboratoarele lumii. Dar ce va urma după asta? Omenirea cu judecata sănătoasă nu va construi combinate chimice care să producă oameni după formule comandate. Nu, asta nu se va întâmpla niciodată. Și totuși astfel de combinate s-ar putea să apară, în ascuns, sub pământ, urmărind unul și același țel criminal. Își imagină lămurit un om energic, în uniformă, raportând în termeni clari unui ministru ce bine merg treburile la combinat, și-i veni să le strige prietenilor săi în gura mare: „Opriți-vă! încetați! Deschideți larg ochii și închipuiți-vă ce va fi dacă...”

„A nu face o descoperire e un act de eroism la pătrat”, își aminti de fraza pe care o aruncase tatăl său înainte de moarte și își mușcă buzele până la sânge.

– Și ce propui tu? Să ne oprim? Să-i punem lacăt științei? Să ne întoarcem la ignoranța primitivă? Deocamdată am auzit numai poziția negativă. Dar unde e cea pozitivă? Unde sunt succesele medicinii, ale agriculturii, unde e îmbunătățirea capacității de adaptare a oamenilor la mediul înconjurător? Unde sunt succesele în tratarea bolilor ereditare? Unde e, în sfârșit, aspectul genetic al soluționării problemei cancerului?

– Asta așa e... Dar teamă mi-e că în scurtă vreme va dispărea emoția părinților care așteaptă să aibă un copil, pentru că copiii vor fi produși în retorte, după un program întocmit dinainte...

– Nu e exclus. Zău că nu e exclus, Alb. Eu, unul, nu văd nimic rău în asta. Iar experiențele în această direcție ne dau speranțe... Ce-i cu tine, Alb? Ești palid. Ai obosit?

Klemper și Goust se ridicară. Albert ar fi vrut atât de mult să le spună totul... Dar nu făcu acest lucru, pentru că era încredințat că în scurtă vreme, foarte curând, ei vor reproduce aparatura lui Horsch la institut și, ca niște posedați, ca niște Fauști medievali, vor începe să fabrice oameni pe cale artificială. Abia acum și-a dat seama, se pare, câtă dreptate avea tatăl său atunci când vorbea de răspunderea savantului pentru destinele descoperirii sale.

8

Albert se însănătoșise și zile în șir ședea în cabinetul tatălui său și citea cărți de filozofie. Nu băgase niciodată de seamă ce multe cărți de filozofie erau în bibliotecă, ce multe studii în problemele morții și ale nemuririi a citit tatăl său. Acum, citind o carte după alta, parcă mergea pe drumul pe care a mers el.

La această epocă a apărut și Horsch. A intrat gârbovit, cu o înfățișare de om îmbătrânit. Pentru o clipă, lui Albert i se făcu chiar milă de el. Horsch stătea în fața lui cu mâinile atârnând în lungul corpului, într-un trenci vechi, decolorat, livid la față, cu o expresie de totală sfârșeală și de o și mai mare vinovăție.

– Ia loc, îl pofti Albert.

Horsch dădu din cap și se așeză. O vreme rămaseră amândoi tăcuți.

– Te ascult, Horsch. Celălalt își săltă capul.

– De ce ai făcut asta, Alb? întrebă în cele din urmă.

– Ce anume?

– Ai distrus munca mea de-o viață, și nu numai munca mea, ci și munca tatălui dumitale.

Albert surâse malițios. Simți cum se aprinde în el sentimentul meschin al răzbunării.

– Ce drept aveai dumneata să faci o experiență atât de inumană? Ce drept aveai dumneata să dai viață unui om pe această cale?

Horsch zâmbi ironic.

– Ce drept, ce drept?... Cu ce drept au creat oamenii praful de pușcă? Cu ce drept au creat ci bomba atomică și cu hidrogen? Cu ce drept, Alb? Dar avioanele? Dar rachetele? Dar virușii ucigători? Toate acestea, Alb, sunt aducătoare de moarte... Cu ce drept... Dacă vrei să știi, dreptul nostru – mă refer nu numai la mine, dar și la tatăl dumitale – dreptul nostru se întemeia pe dorința de neînfrânt de a neutraliza tendințele demente ale științei în direcția creării de mijloace pentru distrugerea a tot ce e viu.

Albert se uită mirat la el. Nu se așteptase la o asemenea întorsătură.

– Da, da, Alb, să nu te mire. Dacă te interesează motivele morale ale cercetărilor noastre, ei bine, astfel de motive au existat. Cu mulți ani în urmă, cu și cu tatăl dumitale am jurat să-l facem pe om nemuritor, în ciuda tuturor subterfugiilor la care se dedau dușmanii omului, toți demenții de soiul acesta.

– Cum?

– Cunoști, desigur, povestea manuscriselor din Marea Moartă. Un păstor iordanian a găsit niște suluri din piele care au stat într-o peșteră timp de mai bine de două mii de ani. Pe aceste suluri erau înscrise legende și legi străvechi. Oamenii de știință le-au descifrat și acum noi avem

posibilitatea să privim trecutul îndepărtat cu ochii oamenilor din vremurile acelea. Pământul a fost bântuit de războaie, de calamități, civilizațiile s-au schimbat una după alta, dar sulurile acelea și-au așteptat ora. Și scrierea popoarelor maya și tăblițele de argilă din Sumer...

– Ce legătură are asta cu lucrările dumitale?

– O, Alb, cea mai directă legătură. Eu și cu tatăl dumitale, când era el mai tânăr, ne-am hotărât să lăsăm în urma noastră niște însemnări neprețuite, un text din cele mai sacramentale pentru istorie din câte poate face omul. Ne-am jurat să facem o carte de aur și să însemnăm în ea rezultatele muncii noastre.

– Și ce voiați să însemnați în cartea asta?

– Ce? Desigur, Formula Omului.

– Formula Omului?

– Da. Formula aceea pe care dumneata ai văzu t-o la mine în laborator. Și descrierea instalației în care această formulă se poate sintetiza. Nu e oare aceasta, Alb, o rezolvare a problemei nemuririi? în afară de formulă, cartea trebuia să cuprindă o descriere detailată a instalației în care se poate realiza sinteza; toate instrucțiunile; cum trebuie început, când trebuie sfârșit, ce trebuie făcut mai departe cu noul născut. În cele din urmă, ajungând la o formulă chimică precisă a substanței eredității omului, am început să ne gândim chiar că sinteza s-ar putea automatiza de la început până la sfârșit, încredințându-se unei mașini cibernetice. Construcția unei astfel de mașini se poate realiza ușor. Voiam să facem lucrul acesta și să însemnăm și asta în cartea de aur. Îți dai seama? E nemurirea în înțelesul deplin al cuvântului. Cartea poate fi introdusă într-un proiectil cosmic și trimisă în Univers. Ea poate să călătorească milioane de ani și să

ajungă în mâinile unor ființe raționale care să nu ne semene nouă. Și ele vor putea să reconstituie lesne omul! Și aici, pe Pământ, Alb, dumneata, eu, orice om va putea fi făcut nemuritor, încât să apară iar și iar, urmărind evoluția eternă a planetei noastre...

Fața obosită și indiferentă a lui Horsch se înviorase. El vorbea acum transportat, fără a-l lua în seamă pe Albert, despre posibilitățile fantastice pe care le deschidea omenirii Formula Omului. Albert simți deodată că are în fața sa un om anormal.

– E o idee frumoasă, dar absolut fără rost, încercă el să oprească delirul acesta dement.

– După ce tatăl dumitale s-a căsătorit cu Solweg și te-ai născut dumneata, tot așa a zis și el...

Auzind numele mamei sale, Albert tresări. Horsch urmă:

– Natura e alcătuită mult mai simplu decât ne închipuim noi. Totul stă într-un mic grup de substanțe, care sunt inițiatoarele unor reacții ciclice. E vorba de substanțele de la începutul unui circuit de reacții chimice a cărui etapă finală este sinteza aceleiași molecule inițiatoare. Dumneata cunoști aceste substanțe, Alb. Înainte de toate – substanța eredității: acizii dezoxiribonucleici, ADN... Asta-i tot.

– Și mai departe?

– Mai departe am analizat și am sintetizat substanța eredității.

– Și?

– Și am reușit să creăm după una și aceeași formulă cinci copii... Solweg era a cincea la număr.

– Și ceilalți?

– Au murit fie în stare embrionară, fie curând după...

după naștere.

– De ce?

– Ei bine, la acest „ de ce” n-am putut găsi răspuns. Trebuie să știi că numai un anumit grup de molecule ADN determină vitalitatea individului. Noi am dibuit acest grup și am permutat în fel și chip bazele azotice din el... Am reușit s-o menținem pe Solweg în viață douăzeci și unu de ani. Dar asta e așa de puțin... Voiam să înscriem în cartea de aur formula unui om cu 0 viață foarte lungă.

– Și ce-a fost mai departe?

– Solweg s-a făcut o fată foarte frumoasă. A crescut în familia Schauli...

– Acolo unde a crescut și Midgea? Horsch încuviință din cap.

– Tatăl dumitale s-a îndrăgostit de ea. Eu m-am opus categoric căsătoriei lor. El însă era de neînduplecat. Solweg îl iubea și ea. Și uite așa...

– Dumnezeule! exclamă Albert.

Horsch făcu o grimasă, apoi zise cu o voce spartă:

– E ceva ieșit din comun și de aceea pare nefiresc, dar în scurt timp lumea se va obișnui.

– Atunci când sinteza omului va fi descrisă în manualele școlare?

– Da. Mai devreme sau mai târziu, așa va fi.

– Bine. Continuă. Și ce-a fost mai departe?

– După căsătorie, tatăl dumitale a abandonat cu desăvârșire munca în acest domeniu. A trecut la Institutul de genetică și citologie. Spunea că nu e nevoie de nici o carte de aur și că pentru nemurirea omului trebuie luptat cu alte metode. Știi care. Făcea parte din toate comitetele pentru apărarea omenirii de războiul nuclear din câte existau pe pământ. Nu cred că era prea inteligent din

partea lui:

Albert se apropie de Horsch.

– Ascultă, îți interzic să vorbești astfel despre tatăl meu. În definitiv, dumneata nu ești decât discipolul lui și nu ești în măsură să judeci ce e inteligent și ce nu. Eu socot că el a avut perfectă dreptate renunțând la ideea asta idioată. Și, mă rog, de ce ai venit la mine?

Horsch se uită la Albert cu o privire rugătoare.

– Alb, pentru numele lui Dumnezeu, nu te supăra... Promite-mi că ai să te porți rezonabil.

– Ce dorești?

– Două lucruri... Încearcă să găsești măcar câteva fragmente din caietul pe care mi l-ai luat și... dă-mi o picătură de sânge pentru analiză.

Alb îi întinse brațul drept și se uită scârbit la mâinile lui Horsch, care scotoceau febril prin buzunare. Doctorul scoase un tampon de vată, un mic flacon și un instrument. O ușoară înțepătură, și pe unul din degete apăru o picătură roșie.

Horsch lipi de această picătură un tub ondulat, aspirând sângele în flacon aș.

– De ce îți trebuie?

– Vreau să aflu dacă ai să trăiești mai mult decât mama dumitale. Sunt curios să știu ce s-a petrecut în structura ADN care determină starea letală... Și acum – caietul.

Albert sună. În cabinet intră menajera.

Ascultând porunca stăpânului său, femeia dădu din cap și apoi ieși. Cei doi rămaseră singuri. În mintea lui Albert se agita o întrebare teribilă, pe care se temea s-o pună. Mai era un mister care se cerea dezlegat, clar cu cât îi pătrundea mai adânc esența, cu atât mai mult se temea să-l întrebe pe Horsch. Acesta tăcea și el, ca și când ar fi

ghicit ce-l frământa pe Albert.

După câteva secunde, menajera reveni și aduse o cutie marc, cu un maldăr de hârtii.

– Poftim, domnule Albert, asta-i tot ce-a mai rămas...

Horsch smulse cutia din mâinile ei și se apucă să netezească febril petecele de hârtie mototolite, umplute cu șiruri de cifre.

– Bun! Ceva a mai rămas... Ce era mai important. Restul se poate reconstitui. Uite și principalul: starea letală... Acum să încercăm într-alt fel...

Pe măsură ce se adâncea în reconstituirea însemnărilor, fața lui lua tot mai mult expresia aceea pe care o avea atunci când Albert l-a văzut pentru prima oară... În sfârșit, își luă ochii de la foile de hârtie și își întoarse privirea spre Albert. Jubila.

– Ai văzut fotografiile? O extraordinară istorie a omului, nu? De la celulă până la moarte.

Albert rămase tăcut. Pe dinaintea ochilor lui se învălmășeau cercuri verzi și violete, mascând fața lui Horsch.

– Ai observat ce mult seamănă Midgea cu Solweg? întrebă iar Horsch.

Nemaiputându-se stăpâni, Albert întrebă:

– Midgea e sora mea?

– Da de unde, Alb? Desigur că nu! Midgea e a șasea variantă.

Apoi... Încă îi stăruia în urechi țipătul acela sfâșietor, isteric, și dinaintea ochilor vedea fața lividă a lui Horsch. Pe urmă a simții o durere în cap, în corp și în picioare. Probabil că l-au bătui, despărțindu-l de corpul acela chircit. Plângea ca un copil și lacrimile i se prelingeau pe obraji și cădeau pe bărbia nerasă a lui Horsch, care zăcea

fără suflare. Apoi l-au legat. Pe urmă i-au pus cămașa de forță. .Și, în sfârșit, celula închisorii...

– Sentința de condamnare la moarte pentru crimă poate fi comutată în închisoare pe viață dacă vei prezenta motive suficient de convingătoare, care te-au făcut să săvârșești crima, îi spunea calm cineva, pare-se bătrânul avocat al tatălui său.

– Sentința de condamnare la moarte? Starea letală? Ce, Horsch a și făcut analiza sângelui? întrebă Albert, ca după o stare hipnotică.

– Albert, concentrează-te și gândește-te bine. Mâine are loc procesul.

– Spune-mi, te rog, există legi pentru darea în judecată a acelora care creează oameni sortiți cu bună știință morții?

– Ce tot vorbești, Albert?...

– În ADN-ul dumitale scrie când ai să mori...

– Pentru numele lui Dumnezeu, nu te preface nebun. Medicii au stabilit că ai acționat într-o stare de afectare și atât. În rest, ești absolut sănătos.

– Normal. Sănătos. Ce ciudat sună asta acum! Ca și când voi mi-ați cunoaște formula. N-o cunoaște nimeni. Și n-o va afla nimeni vreodată. Ea nu va fi înscrisă în cartea de aur a nemuririi, pentru că eu nu am suficientă vitalitate.

Ivan Antonovici Efremov

Secretul elin

– Vă sunt foarte recunoscător la toți, se adresă celor de față profesorul Izrail Abramovici Feinzimmer, și ochii negri, înfundați în orbite, i se luminară. Vorbea încet, cu glas scăzut. În zilele grele ale războiului n-ați uitat de modesta mea aniversare... În semn de recunoștință am să vă relatez un caz interesant dintr-un trecut apropiat. Noi, oamenii de știință, nu prea obișnuim să dăm în vileag teorii încă neconfirmate de fapte, sau – ceea ce ar fi și mai rău – fapte inexplicabile, de aceea considerați relatarea mea ca pe un semn al stimei și încrederii ce vă port.

Știți că mi-am închinat viața cercetării creierului uman și a felului cum funcționează psihicul. Dar eu n-am privit această interesantă ramură a științei într-un mod unilateral, doar în limitele unei specialități înguste, ci am căutat să cuprind activitatea și structura creierului în toată complexitatea lui ca aparat de gândire. Până a ajunge să-mi fundamentez direcția, aceea a psihofiziologiei creierului, am fost un foarte sârguincios anatomist, fiziolog, psihiatru, etcetera, etcetera. În ultimii ani am lucrat intens la studierea naturii memoriei, și trebuie să mărturisesc că n-am prea făcut mare lucru; e o problemă mult prea dificilă. Răzbind pe dibuite într-un haos de fapte inexplicabile, orbecăind în întuneric prin corelațiile complexe ale celulelor nervoase ale creierului, am cules numai crâmpeie izolate, asupra cărora m-am edificat pe deplin, dar fără a fi încă în putere să creez din ele o bază incontestabilă pentru teoria memoriei. Totodată m-am izbit

de o serie de fenomene încă foarte obscure, pe care nici n-am încercat să le fac cunoscute prin presă. Am denumit aceste fenomene memoria generațiilor sau memoria genică. Nu vă voi prezenta dovezi, vă voi spune numai că prin ereditate se transmit o serie de acțiuni destul de complexe, inconștiente, uneori absolut automate ale mecanismului nervos al animalului. Instinctele și reflexele complexe, cred eu, nu pot să sălășluiască numai în centrii de sub scoarță, centrii inferiori ai creierului; la această activitate participă neapărat și scoarța, și, ca atare, întreg mecanismul e mult mai complex decât ni se părea până acum. Simplificând mecanismele instinctelor, fiziologia modernă săvârșește una din cele mai mari greșeli. Dar asta încă nu e memoria; memoria stă cu mult mai sus în lanțul de organizații tot mai complexe care dirijează perceperea și înțelegerea lumii înconjurătoare. Așa cum consideră știința modernă, memoria nu se moștenește, adică amprentele lumii exterioare pe care le păstrează creierul și le acumulează în tot timpul vieții individului dispar pentru totdeauna odată cu moartea lui și nu îmbogățesc în nici un fel pe moștenitorii individului respectiv, nu le transmit acestora nimic.

Descoperirea mea constă în esență în aceea că eu am găsit o serie de fapte care dovedesc transmiterea unor amprente ale memoriei prin ereditate, din generație în generație. Scuzați-mi introducerea cam lungă, dar problema e atât de complexă, încât pentru a o înțelege trebuie să vă pregătesc, căci altfel nu vă veți putea explica în nici un fel *extraordinarul* din relatarea mea fără a invoca misticismul și forțele diavolului. Nu râdeți; asta e o slăbiciune a firii omenești, comună tuturor sau foarte multor oameni. Nu veți fi primii și nici ultimii care veți

considera supranatural un fapt autentic, dar cu totul inexplicabil.

Continui. Ați observat cu toții, fără însă a face vreo legătură, că toți oamenii din cele mai diferite categorii de dezvoltare și educație apreciază, în genere, la fel, bunăoară, frumusețea formelor, fie a celor arhitecturale, fie ale unui peisaj, fie ale corpului omenesc, etcetera. Dar ia supuneți această frumusețe analizei unui specialist corespunzător: clădirea – unui arhitect, peisajul – unui geograf, corpul – unui anatomist, și respectivul vă va spune îndată că frumosul rezidă în perfecțiunea execuției, în perfecțiunea utilității, a economiei de material, a durabilității, a forței, a vitezei. Ei bine, eu cred că experiența a nenumărate generații ne-a dat o înțelegere inconștientă a perfecțiunii, percepută sub forma frumosului, și această noțiune se întipărește în memorie, în acea memorie inconștientă care se transmite prin ereditate din generație în generație. Se pot da și alte exemple ale acestei memorii inconștiente a generațiilor, dar despre ele n-am să vă vorbesc acum.

În concepția științei moderne, memoria se cuibărește, ca să zic așa, în niște celule create de împletiturile complexe pe care le formează ramificațiile celulelor nervoase ale creierului în decursul vieții individuale, a vieții unui om. Adaug că, întrucât natura înconjurătoare a rămas în linii generale pe parcursul a sute de secole aceeași, unele din aceste celule au apărut în același fel la toți oamenii din generație în generație, și până la urmă au început să se transmită prin ereditate. Ei bine, această memorie inconștientă sau subconștientă a generațiilor constituie canavaua comună a gândirii noastre a tuturor, indiferent de cultură și educație. Cercetările în această

direcție sunt foarte dificile și eu nu dispun încă de nici un fapt demonstrat de experiență.

Dar merg mai departe și admit că în unele cazuri, rare, combinațiile de celule ale memoriei se pot transmite prin ereditate, păstrând din viața generațiilor trecute memoria, care, aș zice, iese la suprafața conștientului.

Este vorba de cazurile bine cunoscute, dar considerate îndeobște neverosimile, când oamenii descriu cu toată precizia unele locuri unde nu au fost niciodată; este vorba de visele care reproduc întocmai împrejurările unor evenimente trecute, pe care, de asemenea, omul nu le-a văzui și despre care n-a auzit vreodată, cum și de multe altele de același fel. Misticii credinței și alți aiuriți consideră toate fenomenele de acest fel ca o dovadă a metempsihozei, pe când oamenii de știință nu fac decât să strângă din umeri, ca maimuța care n-are ce spune din zicala binecunoscută. Sunt probabil oameni cu o memorie a generațiilor mai intensă, după cum, dimpotrivă, alții sunt lipsiți cu totul de această memorie.

Ei bine, dragii mei, acum, în zilele marelui război, eu am căpătat în chip neașteptat dovada existenței unei memorii a generațiilor. Războiul m-a forțat să mă desprind de munca pur științifică. Cu firea mea, nu puteam să nu mă încadrez direct în serviciul medical al Armatei Sovietice și am devenit consultant la câteva mari spitale, unde numeroase contuzii, șocuri, psihoze și alte traume ale creierului mă solicitau să-mi pun în aplicare toate cunoștințele acumulate.

Veneam acasă abia noaptea. În locuința mea de pe Bulevardul Stretenski zăboveam de obicei vreo două ore în fotoliul de la masa de lucru, odihnindu-mă și totodată gândindu-mă la metodele de vindecare a celor răniți

deosebit de grav. Uneori notam cazurile mai importante sau scotoceam prin cărțile de specialitate, căutând descrieri ale unor cazuri clinice asemănătoare.

Felul acesta de a-mi petrece vremea a devenit obișnuință. Mă vedeam rar cu prietenii și cu colegii; venind târziu acasă, nu mai aveam timp de loc, cât despre conversațiile la telefon, nu le agreez și mă folosesc de acest aparat numai în cazuri extreme. *Extraordinarul* s-a apropiat de mine pe nesimțite într-o asemenea seară obișnuită, plină de tihnă. În liniștea din jur, tulburată în răstimpuri de zdrăngănitul odios al tramvaiului, gândurile se succedau limpezi, unul după altul, într-o armonie perfectă. Mă gândeam la un caz de pierdere a vorbirii, survenit unui locotenent-major contuzionat de o mină. Când abia a început să se contureze concluzia pe care aveam s-o trag, a sunat telefonul. Nu așteptam nici un telefon de la nimeni și în liniștea serii, cufundat cum eram în gânduri, zbârnâitul aparatului mi s-a părut atât de violent, încât am smuls receptorul, strâmbându-mă de ciudă. Urechea medicului a surprins starea de încordare nervoasă a vocii care întreba dacă aceasta este locuința profesorului Feinzimmer. Apoi a urmat acest dialog:

– Dumneavoastră sunteți profesorul Feinzimmer?

– Da.

– Vă rog să mă iertați că vă telefonez la o oră atât de târzie. V-am căutat de cinci ori în cursul zilei, până mi s-a spus că nu veniți acasă mai devreme de unsprezece.

– Nu face nimic, tot nu mă culc înainte de ora unu. Cu ce vă pot fi de folos?

– Știți, m-a îndrumat să mă adresez dumneavoastră profesorul Novgorodțev. Dânsul mi-a spus că sunteți singurul om care mă puteți ajuta. Tot dânsul mi-a mai spus

că eu constitui un caz care s-ar putea să vă intereseze. Așa că m-am gândit...

– Bine. Cine sunteți dumneavoastră?

– Sunt locotenent, am fost rănit, nu demult am ieșit din spital și aș vrea...

– Ați vrea să mă vedeți. Mâine la două, la secția întâi a clinicii doi de chirurgie. A, cunoașteți adresa... Bine, întrebați de mine și veți fi îndrumat.

Bolborosind timid cuvinte de recunoștință, vocea s-a stins, iar cu am pus receptorul în furcă. Numele prietenului chirurg, care a găsit nu o dată cazuri de maladii foarte importante pentru mine, îmi spunea că am de-a face cu un bolnav interesant. Am încercat să-mi imaginez ce-ar putea fi, apoi m-am lăsat păgubaș, mi-am aprins o țigară și am reluat firul reflecțiilor în legătură cu contuzia.

Spitalul special ocupa un local superb și eu mă foloseam adesea de cabinetul chirurgului-șef pentru consultațiile de mare răspundere. La ora două mă aflam pe coridorul clinicii și mergeam de-a lungul ferestrelor uriașe, călcând pe preșul moale, în care zgomotul pașilor se pierdea cu totul. La ultimul geam stătea un om cu un braț în eșarfă. Apropiindu-mă de el, am văzut că avea fața tânără, cu o expresie de concentrare și de istoveală întipărită pe ea. Bluza militară, cu urmele galoanelor de locotenent de curând scoase, îi venea foarte bine pe corpul atletic, zvelt. Rănitul se apropie imediat de mine și zise:

– Dumneavoastră sunteți profesorul Feinzimmer. Am bănuit de cum v-am văzut. Eu sunt cel care v-a telefonat aseară.

– Foarte bine. Să mergem. Am deschis ușa și l-am introdus în cabinet.

– Să facem cunoștință, am zis, și potrivit obișnuinței mele, i-am întins mâna. Locotenentul mi-a dat stânjenit mina stângă (dreapta îi atârna neputincioasă într-o eșarfă de culoare kaki) și și-a spus numele: Viktor Filipovici Leontiev.

Aprinzându-mi o țigară, i-am oferit și lui una, dar m-a refuzat. Ședea cu pieptul aplecat înainte, în vreme ce degetele lungi și flexibile de la mâna sănătoasă pipăiau nervoase încrustațiile biroului masiv. Eu îl studiam atent, cil o minuțiozitate profesională.

O față cu trăsături regulate, cu nasul fin, cu sprâncenele stufoase, bine conturate, și cu urechile mici. Buzele plăcut desenate, părul negru, ochii căprui. „O fire impresionabilă și pasională”, mi-am zis, remarcând expresia de vinovăție și stânjeneală de pe fața lui, caracteristică oamenilor foarte nervoși sau foarte bolnavi. În vreme ce îl priveam așa cu un aer de așteptare, el s-a uitat de vreo două ori în ochii mei, și-a întors numaidecât privirea și a făcut câteva mișcări din beregată, ca și când ar fi înghițit ceva. „Vago-tonic”, mi-a fulgerat prin creier.

În sfârșit, locotenentul a vorbit, vădit emoționat, cu glasul scăzut, în răstimpuri sufocându-se ușor. A zâmbit, și zâmbetul acesta fugitiv, dar nu știu cum deosebit de luminos, care a îndepărtat cu totul expresia de sfârșeală de pe fața lui tânără, pur și simplu m-a vrăjit.

– Profesorul Novgorodțev mi-a spus că dumneavoastră studiați de mult diferite maladii greu de explicat ale creierului. Dânsul e un om de o mare sensibilitate, toată viața am să mă gândesc la el cu recunoștință... Acum mă aflu într-o stare dintre cele mai proaste: am halucinații și sunt într-o tensiune îngrozitoare, care crește mereu. Am impresia că sunt pe cale să înnebunesc. La asta se mai

adaugă insomnia și niște dureri atroce în cap, aici. Și zicând acestea, mi-a arătat partea de sus a cefei. Diferiți medici au încercat în diferite moduri să mă trateze, dar n-a ajutat la nimic.

– Spuneți-mi cum ați fost rănit, i-am cerut, și iarăși un zâmbet fugar și fermecător i-a schimbat fața.

– O, nu știu dacă asta are vreo contigență cu boala mea. M-a rănit o schijă de mină la încheietura mâinii drepte, dar fără să sufăr vreo contuzie. Schija a sfărâmat osul și a fost extrasa. Cândva mi se va face o grefă, dar până atunci mâna se bălăbănește așa.

– Deci nici în timpul rănirii și nici mai târziu nu s-a observat vreun fenomen de contuzie?

– Nu.

– Și când a început această stare psihică deosebită?

– Nu demult, acum vreo lună și jumătate... De altminteri, încă la spital, în convalescență, însănătoșindu-mă, simțeam totodată crescând senzația de neliniște. Apoi mi-a trecut și acum iată unde am ajuns. Sunt mai bine de două luni de când am părăsit spitalul.

– Și acum spuneți-mi, cum credeți dumneavoastră, de unde a apărut boala asta?

Locotenentul se simțea tot mai stânjenit. M-am grăbit să-i vin în ajutor, aducându-i la cunoștință pe un ton grav că, dacă vrea să-l ajut, trebuie să-mi dea cât mai multe informații. Nu sunt nici profet și nici vrăjitor, ci numai un savant, care, pentru a rezolva orice problemă, are nevoie de un anumit fundament faptic. Să nu se jeneze, pentru că azi am timp destul, și să-mi spună totul cât mai amănunțit. Rănitul și-a risipit încetul cu încetul sfârșeala și a început să vorbească, întâi poticnindu-se și făcând eforturi pentru a-și alege expresiile, apoi s-a obișnuit cu atenția și calmul

meu, și mi-a relatat toată povestea lui, aș zice chiar cu talent artistic.

Înainte de război, locotenentul era sculptor. Într-adevăr, mi-am amintit că am văzut unele din lucrările sale la o expoziție de pe Podul Kuznețki. Erau în cea mai mare parte mici statuete de sportivi, dansatoare și copii, executate într-o manieră simplă, dar vădind o cunoaștere profundă a naturii mișcării și a corpului, proprie numai unui talent autentic.

Artistul era și el un bun sportiv, înotător. La un concurs de înot a întâlnit-o pe Irina, o tânără care l-a uimit cu frumusețea desăvârșită a corpului ei. În vreme ce-mi vorbea despre fata pe care a îndrăgit-o, ochii locotenentului scânteiau, luminați de o adâncă admirație lăuntrică, ceea ce m-a făcut să-mi imaginez foarte limpede, ba chiar cu o umbră de invidie, acest superb cuplu de tineri. Trebuia să ai o inimă de îndrăgostit și un suflet de artist ca să zugrăvești fata iubită într-un chip atât de sugestiv, cu modestie și numai în câteva cuvinte. Pe scurt, locotenentul m-a cucerit pur și simplu și m-a vrăjit cu Irina lui.

Odată cu dragostea asta, în care se împleteau armonios admirația artistului și bucuria îndrăgostitului, Leontiev a simțit o dorință imperioasă de a munci, de a împărtăși tuturor oamenilor sentimentul acela frumos, înfiripat între el și Irina. Și-a propus să facă o statuie a iubitei sale, întruchipând în ea toată splendoarea făpturii ei, tot focul vieții în clocot. Această dorință, la început vagă, a prins treptat contururi și s-a înrădăcinat puternic, până ce, în sfârșit, ideea l-a captivat pe de-a-ntregul pe artist.

– Vă dați seama, tovarășe profesor, mi-a spus, aplecându-se spre mine, această statuie întruchipa nu

numai un efort pus în slujba lumii, nu numai ideea mea, ci și marea gratitudine ce i-o purtam Irinei.

Și eu l-am înțeles.

Ideea artistului s-a conturat foarte repede – fata iubită era nedespărțită de el, dar Leontiev nu s-a putut multă vreme hotărî ce material sa aleagă pentru statuie. Albeața fantomatică a marmorei nu se potrivea, și nici tonurile închise ale bronzului nu corespundeau ideii sale. Alte aliaje fie că încătușau imaginația, fie că erau prea puțin durabile, iar artistul voia ca frumusețea în floare a Irinei sale să dureze peste veacuri.

A găsit soluția când i-a citit pe autorii greci antici, care aminteau de niște statui din fildeș ce nu s-au păstrat până în zilele noastre. Fildeșul – iată materialul de care avea el nevoie, un material compact, care îngăduie să se execute cele mai mici detalii, menite ca prin vraja artei să creeze impresia de corp viu. În sfârșit, culoarea, suprafața perfect netedă, durabilitatea... Da, materialul acesta merita osteneala căutării.

Știind că fragmentele de fildeș se pot lipi fără a lăsa urme, artistul și-a consacrat tot timpul procurării și selectării bucăților de care avea nevoie. Trebuie spus că era o muncă foarte grea, pentru că la noi în țară nu prea e fildeș. Poate că Leontiev nici n-ar fi adunat tot materialul necesar, dacă nu i-ar fi venit în ajutor un prieten geolog, care tocmai descoperise pe litoralul din nordul Siberiei un uriaș cimitir de colți de mamut. Păstrați în ghețurile eterne din văgăunile de pe terasele litoralului, colții erau atât de bine conservați, ca și când animalele cărora le-au aparținut au murit abia în ajun și nu cu douăsprezece mii de ani în urmă. Leontiev și-a ales repede fildeșul de care avea nevoie, un material excelent, și s-a întors la Moscova

stăpânit de dorința de; a se pune imediat pe lucru.

Dar a izbucnit războiul și l-a dus departe și de iubita lui, și de lumea sentimentelor sale. Leontiev și-a făcut cinstit datoria, a luptat cu bărbăție pentru țară, dar după două luni s-a văzut iar la Moscova, grav rănit. Aici a regăsit-o pe Irina. Nu se schimbase aproape de loc, numai că duioșia pe care i-o arăta rănitului se adâncise, și veseliei de altădată îi luase locul melancolia.

Vechile visuri au pus din nou stăpânire pe artist. Dar acum își dădea cu amărăciune seama că nu va mai putea crea statuia cu o singură mână, și chiar dacă va încerca s-o facă, tot elanul lui creator se va mistui în dificultățile tehnicii execuției, a unei execuții ucigător de lente. O dată cu durerea neputinței a apărut și spaima: abia acum își dădea seama cu adevărat de cumplita forță distrugătoare a războiului modern. Teama că nu-și va putea realiza la timp ideea, că nu va putea surprinde momentul de plină înflorire a superbei frumuseți a Irinei îl făcea încă la spital să se zbuciume adesea în pat sau să nu doarmă nopțile, înlănțuit de gânduri fără de sfârșit.

Mintea i se frământa în căutarea unei ieșiri, neliniștea pătrundea în adâncurile conștiinței, încordarea nervoasă creștea.

Săptămânile treceau una după alta și tensiunea psihică devenea insuportabilă. Ceva se ridica de pe fundul sufletului și se zbătea în căutarea unei ieșiri, ceva mare și neînțeles. I se părea că trebuie să-și amintească de ceva, și atunci forța ce se zbuciuma înăuntrul lui va găsi îndată o ieșire, și lumea își va recăpăta limpezimea de altădată. Dormea puțin, mânca puțin, îi venea greu să vorbească cu oamenii. Somnul îi era agitat, căci și în somn coarda întinsă din creier se făcea simțită. De cele mai multe ori, în

loc să doarmă, cufundat într-o stare de semi-inconștiență, vedea cu ochii minții perindându-se șiruri de imagini nebuloase. Părea că dintr-o clipă în alta coarda ce vibra în creier va plesni și el va înnebuni de-a binelea. Și astfel, după ce a făcut apel fără succes la alți medici, Leontiev a venit la mine.

L-am întrebat dacă nu are halucinații repetate, sau imagini mintale, cum le zicea el. Locotenentul a clătinat din cap și a spus că aceeași întrebare i-au pus-o și toți ceilalți medici.

– Ce-are a face? am replicat. De vreme ce ne folosim de aceeași știință, trebuie să avem cu toții aceleași puncte de sprijin. Dar eu am să vă pun aceeași întrebare într-alt fel: încercați să vă amintiți dacă toate viziunile astea ale dumneavoastră n-au ceva comun, vreo idee de bază, care să le lege între ele.

După o scurtă chibzuială, Leontiev s a înviorat și mi-a răspuns scurt:

– Da, desigur.

– Și ce anume?

– Am impresia că e Elada antică.

– Vreți să spuneți, cu alte cuvinte, că toate tablourile care se perindă prin mintea dumneavoastră sunt, într-un fel, legate de reprezentările dumneavoastră despre Elada?

– Da, așa e, tovarășe profesor.

– Bine. Concentrați-vă, lăsați gândurile să se succeadă în liniște și relatați-mi, ca un exemplu, două-trei dintre halucinațiile dumneavoastră mai pregnante și mai bine închegate.

– Pregnante sunt multe, dar bine închegate, nu. Tocmai asta e, tovarășe profesor, că oricare din viziunile mele parcă se mistuie treptat în ceață, se pierde, dispare.

– E foarte important ceea ce ați spus, dar despre asta mai târziu. Acum am nevoie de câteva mostre din imaginile dumneavoastră mintale.

– Iată una dintre cele mai pregnante. Țărmul mării liniștite în bătaia soarelui. Valurile de topaz se prăvălesc încet peste nisipul verzui, și coamele lor ajung în preajma unui mic crâng de copaci de un verde-închis, cu coroanele mari și dese. În stânga, câmpia litoralului se lărgește, pierzându-se în depărtările liliachii, unde se profilează vag contururile unor clădiri scunde. În dreapta crângului se înalță un povârniș stâncos, pe care urcă șerpuind un drum, și drumul acesta se simte și dincolo de copacii crângului, în spatele lui... Locotenentul a tăcut și m-a privit cu expresia de vinovăție de adineauri. Vedeți, cam asta-i tot ce pot să vă spun, tovarășe profesor.

– Perfect, perfect, dar mai întâi, de unde știți dumneavoastră că asta e Elada, și în al doilea rând, oare viziunile de felul celor ce mi le-ați relatat nu seamănă cu tablourile pictorilor care înfățișează Elada și viața ei așa cum și-au închipuit-o ei?

– N-aș putea spune de unde știu că e Elada, dar știu bine asta. .Și nici una din aceste viziuni nu e o reflectare a tablourilor cu teme din viața Greciei antice pe care le-am văzut. Cât despre detalii, unele seamănă, altele nu cu reprezentările noastre formate după operele de artă preferate.

– Azi n-aș vrea să vă mai obosesc. Relatați-mi încă o imagine mintală din halucinațiile dumneavoastră și ajunge.

– Iarăși un povârniș pietros, copleșit de arșiță. Pe povârniș suie un drum îngust, presărat cu o pulbere albă, fierbinte. Lumina e orbitoare în pâcla aerului încins. Sus pe coama povârnișului se văd niște copaci, iar în dosul lor

se înalță o clădire albă, cu un șir de coloane zvelte deasupra prăpastiei. Și mai mult nimic...

Cele relatate de locotenent n-au făcut nici o spărtură în zidul necunoscutului, nu mi-au dat nimic de care mintea să se fi putut agăța. Mi-am luat rămas bun de la noul meu pacient, fără sentimentul încrederii că îl voi putea ajuta într-adevăr. I-am promis că-i voi telefona peste vreo două zile, după ce voi fi chibzuit asupra celor auzite.

În următoarele două zile am fost foarte ocupat și, fie din pricina surmenajului, fie pentru că nu ajunsesem încă la o concluzie, nu-mi puteam face o părere despre boala lui Leontiev. Dar termenul stabilit expirase, așa că seara am pus mâna pe telefon cu un sentiment de vinovăție. Leontiev era acasă și m-am cam rușinat deslușind licărirea de speranță ce răzbea din tonul întrebării lui. I-am spus că, luat cu. alte treburi, n-am putut să mă gândesc temeinic și că de aceea am să-i telefonez peste alte câteva zile. L-am mai întrebat dacă a mai avut vreo viziune..

– Da, desigur, am văzut multe, tovarășe profesor, mi-a răspuns Leontiev.

L-am rugat să-mi relateze la telefon cea mai clară viziune și iată ce am auzit:

– Sus deasupra mării se înalță o clădire albă și ai impresia că porticul ei, cu șase coloane înalte, atârnă deasupra prăpastiei, gata să se prăbușească. De-o parte și de alta a porticului se înșiruie colonade albe, mascate de frunzișul copacilor. La-portic duce o scară largă, albă, încadrată de un parapet din blocuri de marmură, atașate unul de altul cu o precizie matematică. Marginea de sus a parapetului e rotunjită și pe sub ea se deslușesc basoreliefuri reprezentând siluete goale în mișcare. Din loc în loc – câte o platformă largă, mărginită de chiparoși și

împodobită cu statui. Nu pot distinge statuile, mă împiedică reflexele orbitoare ale soarelui de pe treptele de marmoră...

Sfârșind convorbirea, m-am lăsat pe speteaza fotoliului și m-am gândit mult la ciudata boală a lui Leontiev. Nu e nevoie să vă vorbesc despre toate încercările mele de a rezolva problema. Sunt tot atât de neinteresante ca o înlănțuire obișnuită de fapte din existența noastră cotidiană, neinteresante până survine ceva care schimbă deodată totul.

Așa s-a și întâmplat. Pe firul gândurilor s-a produs un scurtcircuit, iscând o scânteie în care am deslușit că cele văzute de sculptor în tablourile din delirul lui sunt fragmente ale unui tot în evoluția lui treptată. Iar dacă e așa... oare să fi întâlnit eu un caz de memorie a generațiilor, care s-a păstrat și a răsărit din veacuri în omul acesta?! Captivat cu totul de această ipoteză, am continuat să înșirui pe firul ivit din senin faptele deja cunoscute. Leontiev se plângea că are dureri în partea de sus a cefei, or tocmai acolo, așa cum îmi închipui eu, în regiunile posterioare ale marilor emisfere cerebrale, se cuibăresc cele mai vechi grupuri de celule ale memoriei. Probabil că sub efectul unei colosale încordări sufletești, din adâncurile creierului au început să iasă la iveală amprentele străvechi ascunse sub tot tezaurul memoriei vieții lui personale. Senzația stăruitoare a efortului de a-și aminti ceva era fără îndoială un ecou al alunecării subconștiente a gândului peste amprentele ascunse ale memoriei. Ca sculptor, el avea memoria vizuală foarte dezvoltată și asta ajuta ca fragmentele scoase la iveală să se reflecte în mintea lui sub forma unor tablouri.

Găsind un punct de sprijin, am continuat să-mi

consolidez tot mai mult ipoteza, dar apoi am întrerupt șirul gândurilor și, tulburat, am pus iar mâna pe telefon. Dacă presupunerile mele se adevereau, aveam să aud acum de la Leontiev tocmai ceea ce și trebuia să aud. Dacă nu, înseamnă că totul e greșit și că în față se înalță iarăși zidul de netrecut al necunoscutului. Am și uitat că era foarte târziu. Din obișnuință, Leontiev nu dormea, așa că a ridicat îndată receptorul.

– Dumneavoastră, tovarășe profesor? i-am auzit vocea, încordată ca întotdeauna. Așadar, ați rezolvat ceva?

– Spuneți-mi, vă cunoașteți genealogia?

– O, de câte ori mi s-a pus această întrebare! După câte știu, în familia noastră nu sunt nebuni, bețivi și sifilitici.

– Lăsați nebunii; altceva mă interesează pe mine. Știți cumva de ce naționalitate erau strămoșii dumneavoastră, de unde au venit, din ce țară? Cred că sunteți din Sud!

– Da, tovarășe profesor. Totuși nu pot să înțeleg...

– Am să vă explic pe urmă. Nu mă întrerupeți! Cine din familia dumneavoastră e originar din Sud?

– Nu sunt o persoană de vază și nu-mi cunosc cu precizie genealogia. Părinții bunicului meu erau amândoi originari din insula Cipru. Dar asta a fost foarte demult. Bunicul s-a mutat în Grecia, iar de acolo în Rusia, în Crimeea. Eu m-am născut în Crimeea. Dar ce vă trebuie toate astea, tovarășe profesor?

– Veți înțelege mai târziu, dacă ipoteza mea e justă... i-am răspuns fără a-mi ascunde bucuria, și m-am înțeles cu el să mă viziteze a doua zi.

Lungit în pat, ani rămas îndelung pe gânduri. Chestiunea era clară și diagnosticul just, acum trebuia să intensificăm memoria generațiilor, făcând-o să se manifeste în continuare până la o limită importantă pentru

Leontiev. Dar care era limita asta, desigur Leontiev nu știa, și nici eu nu puteam să ghicesc. Adormind, mi-am zis că ne-o va arăta viitorul.

A doua zi, Leontiev ședea în același cabinet și în aceeași poziție. Chipul lui palid nu mai era așa de posomorit. M-a urmărit încontinuu cu privirea cât i-am expus, umblând încolo și încoace prin cabinet, teoria mea. Sfârșind, m-am așezat în fotoliul de la birou. El era cufundat în gânduri. Am făcut o mișcare și Leontiev a tresărit, apoi, uitându-se drept în ochii mei, m-a întrebat:

– Nu credeți oare, tovarășe profesor, că însăși ideea statuii de fildeș nu mi-a venit întâmplător?

– Tot ce se poate, i-am răspuns scurt, cu gândul la procedeul care-mi venise în minte pentru lămurirea în continuare a amintirilor lui Leontiev.

– Ceea ce trebuie să-mi amintesc n-are cumva vreo legătură cu statuia mea? a stăruit artistul.

– O, foarte probabil, i-am răspuns eu îndată, pentru că cele spuse de el parcă-mi rotunjiseră gândurile.

Ipoteza mea l-a afectat mult. Poate simțea instinctiv că drumul spre rezolvarea enigmei e just, și acum mă ajuta și el.

Am convenit ca Leontiev să caute să se izoleze imediat de orice influențe exterioare. Încuiat în camera lui, în semiîntuneric, se va sili să se concentreze asupra viziunilor sale, iar atunci când imaginile vor începe să dispară, va încerca să le recheme. Nu trebuia să se împotrivească senzației provocate de necesitatea de a-și aminti ceva, ci, dimpotrivă, se cerea să intensifice această senzație, stimulând memoria cu anumite medicamente indicate de mine.

Sforțându-se să-și amintească, excitația nervoasă ar

putea atinge o limită periculoasă, dar va trebui să înfrunte acest risc. Leontiev urma să-mi comunice seara prin telefon ce viziuni a avut și cum se simte.

De data aceasta, locotenentul se arăta grăbit să plece acasă. Petrecând din ochi silueta lui zveltă, m-am gândit încă o dată cât de atrăgător e omul acesta, care mi-a devenit nu știu cum drag. Seara, contra așteptărilor, nu mi-a telefonat. Puțin neliniștit, mă pregăteam să-i telefonez eu, dar m-am răzgândit, ca să nu-mi tulbur pacientul în solitudinea lui. Mă rodeau însă îndoielile în privința securității pe care o prezenta sistemul meu de tratament și atunci când, în seara zilei următoare, a sunat telefonul, m-am uitat cu un sentiment de ușurare la odiosul aparat.

– Tovarășe profesor, cred că aveți dreptate: *am intrat,* m-a înștiințat Leontiev fără altă introducere, și în vocea lui, așa cum mi s-a părut mie, nu se deslușea acea încordare nesănătoasă.

– Cum? Unde ați intrat? l-am întrebat, neînțelegând nimic.

– În casa sau în palatul acela, în clădirea albă de pe marginea prăpastiei, a zis sculptorul, vorbind repede. Desigur, toate imaginile astea, de care îmi amintesc așa de clar, mă introduc succesiv una în alta. Acum văd *ce* e înăuntrul acestei clădiri. E o cameră mare sau o sală. În loc de ușă – un grilaj de aramă larg deschis. Pardoseala e acoperită cu foi de aramă. Aici sunt multe statui și alte obiecte, pe care însă nu le pot desluși. Lângă peretele opus grilajului, în centrul axului principal al sălii e o arcadă largă prin care se vede cerul strălucitor. În dreptul acestei arcade mai e o statuie, albă, iar alături de ea câteva măsuțe și niște vase... O, Dumnezeule, am înțeles: e un atelier de sculptură! La revedere, tovarășe profesor!

În receptor s-a auzit un țăcănii scurt. Acum ardeam de nerăbdare la fel ca și sculptorul, dându-mi lămurit seama cât de extraordinar era cazul întâlnit. Dar ca savant, eram obișnuit cu răbdarea și puteam să-mi văd ca și mai înainte de treburile mele. A sunat dis-de-dimineață, când abia mă pregăteam să-mi încep ziua de muncă și nu așteptam nici o comunicare de la Leontiev. Cu un glas obosit, m-a rugat să vin îndată la el.

– Se pare că am terminat cu peregrinările mele prin lumea antică. Nu mai pricep nimic și tare mi-e teamă... Nu și-a sfârșit vorba.

– Bine, voi căuta să vin. Așteptați-mă, m-am învoit eu numaidecât. Vin sau vă telefonez.

Făcându-mi liberă dimineața, m-am dus în Taganka și am găsit fără multă greutate căsuța cenușie cu foișor, aflată în fundul unei grădinițe la o cotitură a străzii. Artistul m-a introdus îndată în camera lui, care era cât se poate de încăpătoare. Nu se vedea dezordinea aceea voită în care se complac, nu știu de ce, oamenii de artă.

Geamul, acoperit cu un covor gros, nu lăsa să treacă lumina. Un bec mic, învelit în ceva albastru, abia îmi îngăduia să deslușesc lucrurile. Am zâmbit văzând cu câtă exactitate fuseseră îndeplinite toate indicațiile mele.

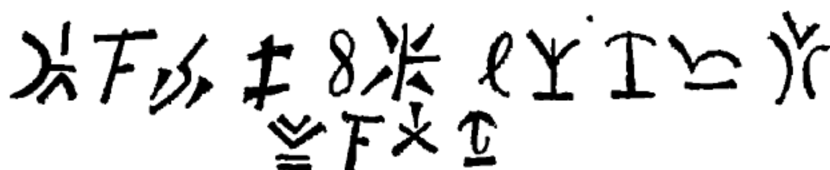
– Aprindeți lumina, nu se vede nimic.

– Dacă se poate, n-aș aprinde-o, tovarășe profesor, m-a rugat timid pacientul meu. Mi-e teamă să nu dau greș. Și ca să mă concentrez iar nu mă mai țin puterile.

M-am declarat, firește, de acord, și Leontiev, înlăturând învelișul albastru al becului, m-a poftit să mă așez pe o otomană largă și s-a așezat și el. Chiar și la lumina aceea sărăcăcioasă puteam să văd cum i s-au tras obrajii și cât de palizi erau.

– Ei, vorbiți, l-am îndemnat, scoțându-mi țigările și uitându-mă atent în ochii lui sclipitori.

Leontiev a întins alene mâna spre o măsuță, a luat de pe ea o foaie mare de hârtie și mi-a întins-o. Foaia era acoperită cu rânduri neregulate de semne neînțelese. Niște cruciulițe, colțuri, arculețe și opturi, nu scrise, ci mai degrabă desenate cu migală, se înșiruiau în grupuri, alcătuind probabil cuvinte. Eu aveam unele noțiuni generale despre diferite alfabete, atât antice, cât și moderne, dar nu mai văzusem niciodată ceva asemănător. Sus erau scrise două rânduri scurte, reprezentând pare-se un titlu. Mi-am notat aceste semne în carnet. Poftim, priviți-le, ca să vă faceți o idee despre cabalistica asta:

M-am uitat îndelung la foaia cu scriere necunoscută și m-a cuprins treptat presentimentul a ceva extraordinar, superba senzație a necunoscutului nemărginit, familiară oricui a făcut vreo mare descoperire. Uitându-mă la sculptor, am văzut că era cu ochii la mine; cu buzele întredeschise, mă privea atent, cu o expresie de copil pe față.

– Pricepeți ceva, tovarășe profesor? m-a întrebat îngrijorat Leontiev.

– Nu pricep nimic, desigur, i-am răspuns, dar sper să pricep după ce îmi veți fi dat dumneavoastră explicații.

– O, e aceeași înlănțuire de viziuni. Vă amintiți că v-am telefonat și v-am vorbit despre interiorul clădirii, în timpul

convorbirii cu dumneavoastră mi-am dat seama că e atelierul unui sculptor sau o școală de arte plastice. Această nouă legătură cu visul meu m-a uluit și m-am grăbit să mă reîntorc la halucinațiile mele, văzând acum în ele o anumită linie, un sens pe care, probabil, trebuia să-l ghicesc.

M-am lăsat iar și iar pradă viziunilor mele, amplificându-le și concentrându-mă așa cum mi-ați spus dumneavoastră, dar imaginile care se perindaseră mai înainte prin fața mea se estompau nu știu cum, deveneau nedeslușite. Cum venea clipa apariției unor viziuni clare și îndelungi, îndată reapărea sala din clădirea albă, atelierul de sculptură. N-am putut vedea nimic mai mult și începusem să disper. Nu aveam senzația aceea de cerc închis a amintirii despre care mi-ați vorbit dumneavoastră.

Deodată am băgat de seamă că o parte a camerei devenea tot mai distinctă cu fiecare viziune și am înțeles că trebuia să caut continuarea imaginilor mintale numai în interiorul atelierului de sculptură; viziunile mele nu mergeau mai departe. Oricât mă străduiam eu, ca să zic așa, să depășesc limitele atelierului, nu puteam să văd nimic altceva.

Dar deslușeam tot mai bine partea din dreapta a peretelui din fața grilajului, acolo unde era un geam larg și scund cu ogivă. Viziunea dispărea și apărea iar, și de fiecare dată observam tot mai multe detalii.

În stânga, pe fondul pinilor și al cerului ce se vedea prin arcadă, se profila o mică statuie, cât o jumătate de om, lucrată din fildeș. Mă sileam s-o examinez, dar ea nu devenea mai clară, ci, dimpotrivă, se estompa. Tot așa s-a estompat și un nou detaliu, care la început se vedea mai distinct decât statuia: o cadă de baie, joasă și lungă, din

piatră cenușie, plină vârf cu un lichid de culoare închisă, în cadă se vedeau vag contururile unei sculpturi, aș zice ale unui corp gol, cufundat în ea. Dar și acest detaliu s-a estompat, și lângă cadă a apărut o masă cu tăblia groasă din piatră. În mijlocul mesei se afla o placă pătrată de aramă, netedă, fără nici un fel de ornamente, acoperita numai cu niște semne, iar dinaintea ei – un pumnal negru și o cupă albastră de sticlă.

Placa aceasta sau, mai bine zis, foaia de aramă devenea tot mai distinctă, și până la urmă toată viziunea s-a concentrat asupra ei. Vedeam deslușit suprafața ei bătând în verde, cu semnele săpate în ea. Fară a înțelege nimic, am intuit totuși că aici se încheie seria de imagini mintale, se împreunează capetele lanțului de viziuni, cum ziceți dumneavoastră. În prada unei neliniști inexplicabile, m-am apucat să desenez semnele de pe placa de aramă. Vedeți, am făcut mai multe încercări. Și degetele lui mlădioase au desfăcut un teanc întreg de hârtii. Viziunea dispărea și uneori nu mai revenea ore întregi, dar eu am stat răbdător până am putut să reproduc ceea ce țineți dumneavoastră în mână. Acum nu mai văd nimic, sunt obosit, nu-mi mai pasă... Dar nu pot cu nici un chip să adorm; mă încearcă o teamă vagă să nu greșesc. Înainte am simțit foarte violent că toate astea sunt ale mele – sculpturile, statuia din fildeș, acum însă nu mai înțeleg nimic. Ce înseamnă toate acestea, tovarășe profesor?

– Luați un somnifer, i-am zis, bâlbâindu-mă din pricina emoției puternice. L-am pregătit pentru cazul când veți fi întrecut măsura cu viziunile dumneavoastră. Veți adormi; este tot ce vă trebuie acum. Eu am să iau cu mine inscripția și până seara ne vom face o idee despre ceea ce înseamnă toate acestea. Într-adevăr, halucinațiile

dumneavoastră au ajuns la capăt. Nu înțeleg încă totul, dar bănuiesc că v-ați amintit tocmai ceea ce era necesar să vă amintiți... Mă pune în încurcătură numai scrierea asta bizară și cu totul surprinzătoare... Vă întreb încă o dată, de unde aveți siguranța că viziunile dumneavoastră reprezintă Elada?

– Tovarășe profesor, nu pot să vă spun de unde, dar sunt sigur că am văzut Elada, sau mai bine zis o părticică clin ea.

– Mda. Încercați să adormiți. După aceea – jos cu storurile astea, dragul meu, vă veți reîntoarce la viață! Gata, gata! am pus eu capăt întrebărilor ce stăruiau pe buzele artistului și am ieșit grăbit, ducând cu mine misterioasa inscripție.

„Încă puțină răbdare, îmi ziceam mergând spre tramvai, și totul se va rezolva. Ori e o inscripție smulsă din adâncurile trecutului, cu un conținut important, ori e... aiureală curată. Nu, nu pare să fie aiureală. Unele semne se repetă des, grupurile cu număr inegal de semne sunt despărțite de intervale, deasupra se pare că e titlul. Deci, dacă sculptorul e sigur că e vorba de Elada, trebuie să mă adresez unui elinist. Cine e cel mai mare specialist în materie din Moscova?” mi-am continuat eu reflecțiile, dar nu mi-am putut aminti de nimeni. Odată ajuns acasă, făcând apel la un ghid al cercetătorilor științifici, la un calendar al Academiei și la telefonul detestat am aflat omul de care aveam nevoie. Am avut noroc: după numai vreo patruzeci de minute fumam în cabinetul lui, în timp ce savantul își ațintise ochii pe foaia de hârtie cu semnele acelea misterioase.

– De unde ați luat asta, sau mai bine zis de unde ați copiat-o?! a exclamat elinistul, sfredelindu-mă cu ochii lui

mici, strânși într-o căutătură bănuitoare.

– Am să vă spun totul fără să vă ascund nimic, dar mai întâi, pentru numele lui Dumnezeu, lămuriți-mă ce-i asta?

Savantul a răsuflat o dată adânc, nerăbdător, s-a aplecat iar deasupra foii de hârtie și a vorbit. Vorbea cu o voce egală, fără intonații:

– Fragmentul adus de dumneavoastră e scris în așa zisa scriere cipriotă, în alfabet silabic, de la dreapta la stânga. adică în sistemul cel mai vechi pentru Elada. Seamănă cu dialectul eolian al elinei vechi și de aceea mi-e greu să vă traduc repede tot fragmentul. Titlul – da, interesant! – e compus din trei cuvinte: sus – *malakter elephantos,* dedesubt – *zitos.* Primele două cuvinte semnifică literal înmoitor de fildeș, iar în sens figurat – sculptor în fildeș. Expresia noastră „maestru” are aceeași rădăcină. Zitos înseamnă un lichid necunoscut, o soluție pentru înmuierea fildeșului. Știți, cred, că în Elada antică, sculptorii cunoșteau secretul înmuierii fildeșului, făcându-l ca ceara și modelând astfel din el sculpturi de o mare perfecțiune, care, după ce se întăreau, se prefăceau iar în fildeș. Acest secret a fost pierdut și până în prezent nimeni…

– O, drace, am înțeles! am țipat eu, sărind în sus, dar, văzând fața speriată și nedumerită a savantului, m-am potolit și m-am grăbit să adaug: Vă rog să mă iertați, dar ceea ce spuneți dumneavoastră e foarte important pentru mine, mai bine zis pentru un pacient de-al meu. N-ați putea să-mi traduceți imediat, măcar în linii generale, conținutul textului următor?

Elinistul a ridicat din umeri și nu mi-a răspuns. Am văzut totuși că ochii lui alergau de-a lungul rândurilor, și m-am silit să încremenesc în fotoliu, stăpânindu-mi

tulburarea și bucuria cumplită. După câteva minute, care mi s-au părut foarte lungi, savantul a zis:

– Din câte îmi dau eu seama, fără o documentare specială, aici e notată o rețetă chimică, dar denumirile substanțelor vor trebui tălmăcite mai târziu. E vorba aici de apă de mare, apoi de un praf de etacen, de nu știu ce ulei al lui Poseidon și așa mai departe. Probabil că e rețeta soluției de care v-am vorbit adineauri. E ceva foarte important, a conchis elinistul pe un ton, după părerea mea, sec față de semnificația cuvintelor rostite. Oricum, însă, totul se limpezise.

Pe placa de aramă, în cazul nostru pe foaia de hârtie, era notată rețeta unei soluții pentru înmuierea fildeșului. Artistul și-a amintit-o, în sfârșit, după zeci de generații, și acum el va putea, într-adevăr, să facă statuia Irinei modelând-o pur și simplu!

Savantul mă privea cu un aer de așteptare. M-am ridicat triumfător și, plimbându-mă înainte și înapoi prin cabinet, i-am spus povestea pacientului meu. Când am sfârșit, expresia de uluire și neîncredere de pe fața elinistului a dispărut cu desăvârșire. Ochii mici se îmbunaseră și se umeziseră poate chiar prea mult. N-am apucat bine să-mi iau rămas bun, că savantul a și prins să scotocească prin dulapurile de cărți, scoțând de acolo un tom după altul. Liniștit de făgăduiala că textul de pe foaia de hârtie va fi tradus cât mai repede cu putință, m-am îndreptat spre ușă, dar m-am oprit la jumătatea drumului, amintindu-mi de cele ce-mi spusese sculptorul despre aranjamentul interior al clădirii albe.

– Ce rost puteau să fi avut pumnalul și cupa albastră de sticlă de lângă placa de pe masă?

– Dacă tot am pornit pe calea ipotezelor, de ce nu ne-

am gândi că rețeta soluției „zitos” era comunicată numai unor maeștri aleși, sub prestare de jurământ și sub amenințarea cu moartea pentru dezvăluirea tainei? în cazul acesta, pumnalul și cupa cu otravă sunt atributele obișnuite ale ritualului inițierii practicat de milenii. În memoria secolelor, din acest ritual s-au păstrat numai elementele principale…

Nici în liniștea obișnuită a cabinetului meu, senzația de calm și fericire a rațiunii învingătoare nu mă părăsea. Dar nerăbdarea m-a silit să-i telefonez îndată lui Leontiev. Tulburat, mi-a răspuns scurt:

– Vin imediat!

În seara aceea mi s-a întipărit foarte viu în memorie fața istovită a lui Leontiev, cu umbrele pronunțate în lumina lămpii de pe birou, și cu ochii lui încordați la maximum și cu luciri triumfătoare.

– Care va să zică eu am descoperit, adică nu, mi-am amintit secretul pierdut al vechilor maeștri! a exclamat artistul, nevenindu-i încă să creadă. Cum oare?

I-am spus că știința nu dispune încă de date precise, dar probabil că în generațiile precedente ale strămoșilor săi au fost maeștri care cunoșteau acest secret. Munca îndelungată și importanța vitală pe care o prezenta această rețetă au făcut ca în memoria unuia din strămoși să se formeze niște legături foarte trainice, destul de puternice pentru a fi transmise în mecanismul eredității. Aceste legături, ținute ascunse în adâncul memoriei lui personale, au reapărut la Leontiev. În felul acesta, în cazul dat apare miraculos un singur lucru: splendida coincidență ce a făcut ca acest lanț al memoriei antice să apară la el, care a devenit sculptor ca și strămoșii săi și pentru care secretul elin prezenta atâta importanță. Dorința uriașă de a crea o

statuie a Irinei, voința și încordarea tuturor forțelor l-au ajutat să scoată din subconștient imagini ale memoriei vizuale străvechi. Fără a înțelege, el simțea totuși că știe ceva, și știe tocmai ceea ce îi e atât de necesar.

Sculptorul mi-a ascultat sfârșitul lămuririlor cu un aer distrat, dând mereu din cap și parcă voind să mă facă să înțeleg că a priceput totul. Abia am sfârșit, că m-a și întrebat:

– Așadar, atunci când savantul acela va sfârși traducerea, eu voi avea rețeta soluției? Sunteți absolut sigur, tovarășe profesor?

Mi-e greu să redau bucuria și emoția artistului după răspunsul meu afirmativ.

– Gândiți-vă, acum am să-mi împlinesc visul, am să-mi ating țelul și cu o singură mână... Și degetele lui lungi s-au pus în mișcare, parcă modelând materialul acela miraculos – fildeșul moale. Acum, mâine... vocea a început să-i tremure. Și asta mi-ați dat-o dumneavoastră, tovarășe profesor, știința dumneavoastră...

Artistul a sărit în picioare, m-a apucat de mână, gata să se arunce la pieptul meu, așa cum dă copilul să se lipească de părintele său, dar, rușinat de acest impuls, s-a întors și s-a așezat lângă birou, lăsându-și capul pe mâna zdravănă. Umerii îi tresăltau ușor. Am ieșit în camera de alături, tulburat eu însumi până-n adâncul sufletului, și m-am așezat discret, trăgând într-una din țigară...

Zilele treceau una după alta. A trecut primăvara, a trecut vara și a venit pe nesimțite toamna. Surmenat (vârsta se făcea simțită!), stăteam acasă, ușor indispus. Când nici nu mă așteptam, au venit la mine doi tineri. L-am recunoscut pe Leontiev și am ghicit că persoana care-l însoțea era Irina. Mâna artistului atârna ca și mai înainte

în eșarfă, dar el era acum cu totul alt om. Rareori mi-a fost dat să văd un chip care să exprime atâta seninătate și bunătate. Despre Irina voi spune numai că merita iubirea artistului și toată osteneala noastră în căutarea secretului elin.

Irina m-a sărutat din toată inima, uitându-se în ochii mei fără a rosti o vorbă. Și mărturisesc că recunoștința aceasta mută m-a mișcat mai mult decât mii de ditirambe.

Emoționat, Leontiev mi-a spus că statuia e gata și că ei o dedică științei și mie, ca o ofrandă făcută de cel salvat salvatorului său, de sentiment – rațiunii. Am văzut statuia. Nu încerc s-o descriu. Ca anatomist, am văzut în ea acea perfecțiune supremă pe care cu toții o veți califica drept frumusețe. Dragostea autorului a imprimat acestui corp perfect o mișcare plină de avânt, vecină cu zborul.

Sever Gansovski

Mișa Peorîșkin și Antilumea

Până în prezent, știința nu e în stare să explice așa-zisul „fenomen de la Kratovo”.

Pe scurt, iată cum s-au petrecut lucrurile.

La 1 august anul curent, la orele două noaptea, în regiunea stației de cale ferată Kratovo, situată la 40 kilometri de Moscova, a apărut pe cer o coloană de lumină irizată, cu reflexe opalescente. Coloana a luminat aproximativ trei ore, după care s-a stins. Lată de vreo trei sute de metri, coloana avea capătul de jos la un kilometru, cel mult un kilometru și jumătate deasupra pământului, în vreme ce capătul de sus pătrundea în ionosferă la o altitudine de 80-90 kilometri (la un moment dat, peste capătul de sus al coloanei a trecut un nor argintiu, ceea ce permite să se determine înălțimea ei aproximativă).

Câteva persoane din Ramenskoe și Jukovskoe au văzut fenomenul. Pe toți i-a surprins faptul că lumina nu s-a stins încetul cu încetul, ci brusc, ca și când cineva ar fi întors un comutator.

O fotografie a coloanei, realizată de tânărul fotoamator Felix Protivopolojnîi, a fost publicată în revista „Tehnika-molodioji”. În legătură cu aceasta s-au emis diferite ipoteze științifice. Cei mai mulți adepți îi are ipoteza care presupune că în atmosfera terestra a pătruns un flux de particule cu sarcină electrică, venite din direcția Soarelui.

Nimeni nu știe însă că atunci, în august, pentru prima oară în istoria omenirii, au intrat în contact cu noi locuitorii unei alte lumi; că această întâlnire permite să se

tragă următoarele, concluzii extrem de interesante și de o foarte mare importanță:

a) omenirea nu s-a maturizat încă suficient pentru un contact larg cu reprezentanții altor lumi;

b) contrar părerii unor oameni de știință, cum și a autorilor de povestiri științifico-fantastice, oamenii nu trebuie în nici un caz să se teamă de realizarea unor contacte de acest fel. Este cu neputință ca din Cosmos să vină pe Pământ niște dușmani. Pot veni numai prieteni. Și asta deoarece asemenea acțiuni pot fi întreprinse numai de niște ființe al căror grad înalt de dezvoltare exclude prin el însuși posibilitatea antagonismului cu alte ființe raționale.

Deocamdată însă, acest lucru nu-l știe nimeni. Nimeni în afară de Mișa Peorîșkin și de cunoscuții săi cei mai intimi. Lui Mișa Peorîșkin (cel puțin așa spune el) i-a revenit cinstea de a fi fost primul om care a intrat în contact cu niște ființe aparținând unei civilizații extraterestre.

Dar mai întâi câteva cuvinte despre Mișa. ‘ Mișa este fotoreporter la ziarul nostru. Cititorii au reținut desigur numeroase clișee semnate de el: „Un nou magazin alimentar pe strada Păcii”, „Nina Rîvina, artistă amatoare de la uzina Raza”, „La Moscova a venit iarna”, „La Moscova a venit primăvara” și așa mai departe.

Mișa lucrează la ziar de mult. Studii nu prea are – numai șapte clase. E însă un om muncitor, și redacția îl apreciază. Tabieturile lui Mișa sunt din cele mai modeste. Seara îi place să stea la televizor. Duminica e amator de o partidă de domino cu vecinii. Nu s-ar putea spune că a citit mult. Totuși Mișa e abonat la revista „Sovetskoe foto” și-i place mult să frunzărească tomurile Marii enciclopedii sovietice.

Nu ia parte la disputele dintre „fizicieni și poeți”, frecvente în redacție. Și, în general, nu-i plac „discuțiile savante”. E destul să aduci vorba în prezența lui despre neorealismul italian, că pe față îi apare îndată o expresie de îngrijorare; se bate cu palmele peste buzunare, răscolește hârtiile de pe birou și zicând: „Unde oi fi băgat șpalturile?” iese zorit...

Cam asta-i tot ce se poate spune despre Mișa Peorîșkin... E căsătorit, și soția lui știe să gătească bine borș ucrainean. Fetița lui, în vârstă de zece ani, învață la școala de muzică. Băiatul, Kolea, învață la școala tehnică și e un aeromodelist pasionat...

Și încă ceva: Mișa are o memorie formidabilă. Un hâtru bun de glume, un bulevardist, care de altminteri n-a rămas multă vreme în colectivul nostru, a zis o dată despre Peorîșkin așa: „O memorie uluitoare, ajungând până la prostie”. Mișa nu s-a supărat, pentru că în general el nu se supără niciodată.

Dar, oricum ar fi, are o memorie excelentă, și numai datorită ei a reținut toate amănuntele extraordinarei întâmplări din noaptea de 31 iulie spre 1 august.

Adeseori, când descrii niște evenimente mari, ești nevoit să vorbești și despre unele amănunte mai mărunte, care, deși neînsemnate, însoțesc faptul principal și important, dându-i un anumit colorit.

În cazul de față, amănuntul însoțitor este următorul: în ziua din ajunul apariției coloanei de lumină, Mișa n-a îndeplinit sarcina dată de redactorul-șef și, din cauza lui, s-a întârziat predarea materialului pentru numărul respectiv.

Încă cu o săptămână înainte de 1 august, unul din redactori a scris un mare articol despre buna amenajare a

curţii unuia din blocurile noi de pe strada Iaroslavskaia 2. Mişa a fotografiat de câteva ori curtea, după care a dat clişeele la retuşat. Dar aici treaba s-a poticnit. Retuşorul s-a dovedit a fi un om neconştiincios: a promis să aducă clişeele sâmbătă şi nu le-a adus. Trebuie spus că Mişa a stăruit să se dea clişeele acestui retuşor şi nu altuia, deşi secretarul general de redacţie, Piotr Ivanovici Tehminimum, nu prea avea încredere în el.

Spre seară a devenit limpede că nu mai avea nici un rost să-l aştepte pe retuşor cu clişeele. Atunci Mişa s-a hotărât să dea o fugă până la Kratovo, unde avea negativele, să facă alte copii şi să le aducă până intră numărul în maşină. A luat trenul electric, a străbătut în fugă cei doi kilometri de la gară până acasă şi a constatat că odaia în care stătea el vara cu familia era încuiată. Pe uşă era prins un bileţel prin care nevastă-sa îl încunoştinţa că a plecat cu copiii la «unica, pentru că era ziua ei de naştere, iar cheia i-a dat-o intendentului. Mişa s-a repezit la vila vecină, dar intendentul lipsea şi, judecând după starea de spirit a neveste-si, numai la bibliotecă nu era el dus.

(În general, vilele noastre au ghinion cu intendenţii. În doi ani, acesta e al doilea intendent. Şi toţi suferă de acelaşi viciu: se pasionează după produsele industriei de băuturi spirtoase.)

Mişa s-a aşezat pe parmaclâcul cerdacului, în aşteptarea intendentului. Era disperat. (Am uitat să amintim că Mişa ţine tare mult la părerea pe care o au despre el şefii săi. Aşa ceva i se întâmpla pentru prima oară în vreo zece ani.)

A trecut o oră, pe urmă alta şi încă una… Acum clişeele n-ar mai fi putut să intre în număr, chiar dacă Mişa le-ar fi

avut în mână gata copiate. Așa stând lucrurile, s-a dus la gară și a telefonat de la oficiul poștal să nu fie așteptat și să se pună în pagină un material de rezervă. (Mișa n-a îndrăznit să vorbească cu secretarul general de redacție, care tocmai era de serviciu, ci a cerut corectura, rugându-i pe cei de acolo să-i transmită mesajul.) Revenind la vilă, a dat în sfârșit de intendent, a primit cheia și, cu totul indispus, s-a apucat de negative, deși acum nu mai era nici un zor. Se făcuse ora unu din noapte.

În apropiere, la vilele editurii „Molodaia gvardia” s-au mai auzit o vreme niște plăci de patefon. Apoi o voce de femeie, aparținând probabil vreunei redactoare obosite, a cerut să se facă liniște. Vocile tinere de acolo au sporovăit câteva minute, după care tineretul s-a împrăștiat și s-a făcut liniște.

Mișa a dizolvat revelatorul și fixatorul, a aprins becul roșu și s-a pus pe lucru.

Era o noapte caldă și înmiresmată. Mirosea a fân proaspăt (în grădină erau câteva căpițe).

Mișa făcu o copie, apoi alta... Pe urmă simți un fel de neliniște. Deodată i se păru că aerul din cameră e înăbușitor. Se alarmă de-a binelea. Pe spate i se scurse un firicel de sudoare.

Deschise larg fereastra. Dar senzația de zăpușeală stăruia și starea de îngrijorare ce-l cuprinsese creștea mereu. Se gândi că poate vine furtuna, dar deasupra grădinii cerul era senin.

Deodată, toate geamurile vilei zdrăngăniră și paharul de pe masă scoase un țiuit. Șocul se repetă. Geamurile zdrăngăneau ca înainte de cutremur.

Neliniștea lui Mișa sporea. Simțea aproape fizicește că ceva plutește în aer. Își aduse aminte de front și de clipa

de așteptare în momentul când în apropiere a căzut o bombă, când te-a orbit lumina exploziei, dar bubuitul și schijele n-au ajuns încă la tine și corpul ți se zgribulește, simțind primejdia morții.

Părea că în aer atârnă o notă mult prea joasă ca să poată fi auzită, dar care face timpanul să vibreze. Și nota asta părea gata-gata să se facă auzită, să te asurzească, ba chiar să te izbească și să te trântească la pământ.

În momentul acela Mișa își aruncă întâmplător ochii la ceasul din perete și văzu că era două fără două minute. (Amintim că primii care au observat coloana de lumină au văzut-o la ora două.)

Senzația aceea chinuitoare creștea. Mișa se surprinse aruncând pe jos creionul pe care-l ținea în mână, frângându-și degetele și stăpânindu-se anevoie să nu țipe.

Așa ceva nu i se mai întâmplase niciodată. Se ridică fără să știe el singur de ce, coborî repede scara și ieși în grădină.

Aici senzația chinuitoare dispăru deodată, dar Mișa văzu ceva neobișnuit.

La zece pași de el, deasupra unui pâlc de brăduleți, dănțuia și se rotea o pată mare de lumină irizată. Altă pată asemănătoare se vedea lângă leagăn. Întorcând capul, Mișa mai văzu una pe acoperișul casei, lângă geamul lui.

La început își zise că are halucinații. Dar petele erau mult prea distincte și compacte. Prin ele nu se vedea nimic și lumina lor se transmitea puțin și lucrurilor din jur.

Mișa vru să se apropie de prima pată, dar își dădu seama că nu poate face nici un pas. Picioarele și mâinile nu i se supuneau.

Atunci *simți* Vocea.

Zicem înadins „simți” și nu „auzi”. Mai târziu Mișa a

putut cu mare greutate să explice în ce fel *Cineva* dintr-o altă lume a vorbit cu el. Acest *Cineva* nu avea nici ochi, nici corp, și cu atât mai puțin un aparat vocal, dar cu toate acestea Mișa și acel *Cineva* au vorbit. Și încă au vorbit într-o manieră foarte degajată.

Pe scurt, lui Mișa i-a venit un gând. Dar el își dădea seama că nu era gândul lui. Nu era o creație a propriului său creier. Ceva străin s-a folosit de creierul lui și l-a silit să gândească așa:

„Nu-ți fie teamă. Nu te amenință nimic”, îndată apoi Mișa s-a gândit (el și nu altcineva): „Ce-i asta?”

Și iarăși i-a venit un gând:

„Asta e Antilumea. Noi facem o experiență gigantică. A doua oară. Intrăm în contact cu lumea voastră. Să nu-ți fie teamă. N-o să-ți facem nici un rău”.

– Nici nu mi-e teamă, zise Mișa cu glasul răgușit. De ce m-aș teme?

În realitate se speriase de-a binelea. Își zise că delirează. Vru să se întoarcă și să se mai uite o dată la cea de-a treia pată, dar nu se putu urni. Ceva îl țintuise locului.

Vocea îi răsună iar în creier. Era însă o voce imaterială – fără timbru, fără sonoritate:

„Imediat o să-ți dăm posibilitatea să te deplasezi. Scuză-ne”.

Mișa își reveni din starea de înțepeneală. Își răsuci nesigur gâtul, ridică o mână și o lăsă în jos. Apoi întoarse capul și apucă să vadă cea de-a treia pată alunecând de pe acoperiș și intrând pe geamul deschis în camera lui.

– Cred că delirez, zise cu glas tare. Tremura tot. Și îndată auzi în creier *Vocea:*

„Nu, acesta nu e delir. Dumneata ești în contact cu Antilumea. Este pentru a doua oară când facem o

experiență colosală. Prima oară am făcut-o acum aproximativ un milion de ani. Pe-atunci, pe planeta voastră nu exista încă materie rațională”.

„Nu, nu, delirez, își zise Mișa. E clar: m-a dat gata Koșkin. (Așa-l cheamă pe retușorul care n-a adus clișeele.)

Mișa se frecă pe frunte și porni spre casă, cu gândul s-o trezească pe nevastă-sa. Dar numaidecât își dădu seama că ea lipsea.

Gândi iar:

„Regretăm mult că te-am deranjat, dar n-aveam încotro. Fii pe pace, n-ai să mai ai senzații neplăcute”.

Iarăși nu gândea el, ci altcineva. Își dădea foarte limpede seama când gândea el și când îl silea altceva să gândească.

Se uită la cer și zise disperat:

– Spuneți-mi, ați putea să mi dovediți cumva că nu delirez? Să faceți ceva?

Primi răspunsul în propriul său creier:

„Mă rog. Am putea, bunăoară, să te ridicăm în aer. Vrei?”

N-apucă să răspundă, că văzu iarba și cărarea fugindu-i de sub picioare și se pomeni suspendat în aer. Cei câțiva mesteceni mari se vedeau de aici ca niște tufișuri. Vila rămăsese și ea dedesubt și Mișa băgă de seamă fără să vrea că deasupra camerei vecinei sale șindrila putrezise pe o mare porțiune și se desprinsese de acoperiș.

Nici n-apucă să se sperie de-adevăratelea, căci în clipa următoare pământul se apropie cu repeziciune de picioarele lui și Mișa se văzu tot acolo unde era adineauri.

„Te-ai convins?” auzi în creier.

În jur grădina era cufundată în noapte. Copacii își întindeau crengile negre. La vila cu etaj a editurii

„Molodaia gvardia” mai ardea lumina într-un gemuleț de sub streașină. Pe cer sclipeau stelele și se așternea Calea Laptelui.

– M-am convins, spuse Mișa.

Era uluit. I se muiaseră picioarele. Făcu câțiva pași și se lăsă pe banca de lângă movila de nisip din care copiii făceau peste zi cozonaci.

O vreme *Vocea* rămase tăcută. Apoi alt gând îl sfredeli pe Mișa:

„Dacă n-ai nimic împotrivă, am vrea să-ți cercetăm locuința. Ne dai voie?”

– Mă rog, dați-i drumul.

Primele două pete se smulseră în același timp de pe locurile lor și zburară spre geamul camerei lui Mișa, unde se afla deja cea de-a treia pată. Mișa le petrecu din ochi.

Încetul cu încetul, se gândi că, dacă nu delirează și Antilumea a intrat într-adevăr în contact cu noi, e ceva grozav, își zise că petele luminoase nu sunt altceva decât oamenii din Antilume.

Dar auzi în creier:

„Nu. Ele nu sunt ființe vii. Sunt doar niște manifestări ale mele”.

– Dar e grozav! făcu Mișa. Începuse să se obișnuiască. E formidabil!

„Ce e „formidabil”? întrebă *Vocea.*

– Antilumea... Și în general... „Ce în general?”

– Faptul că ați venit. Că ați ajuns la noi.

„Da, se învoi *Vocea*. E un eveniment colosal. Voiam de mult să intrăm în contact cu voi.”

Apoi Mișa Peorîșkin și reprezentantul Antilumii se angajară într-o conversație care a durat aproape o oră. În vremea asta petele de lumină umblau prin camera lui

Mișa, zburau prin jurul casei și, din când în când, se apropiau de el. Mișa însă se obișnuise cu ele, așa că nu-l mai stinghereau.

Mișa întrebă întâi și-ntâi cum se face că întrebările și răspunsurile *Vocii* i se înfățișează sub forma propriilor sale gânduri.

Vocea îi răspunse că ea are un aparat (sau un dispozitiv) care codifică sub formă de curenți ceea ce vrea să-i spună lui Mișa, introducând apoi acești curenți în creierul lui. Totodată *Vocea* mărturisi că nu cunoaște nici limba rusă și nici vreo altă limbă din cele vorbite pe Pământ.

Mai târziu, Mișa spunea că *Vocea* i-a explicat grozav de bine cum se face treaba asta și i-a demonstrat că dacă ar fi dat de un francez, ar fi vorbit cu el franțuzește, iar dacă ar fi întâlnit un neamț, ar fi vorbit cu el nemțește. Mișa a înțeles explicația și a reținut-o timp de vreo cincisprezece-douăzeci de minute, dar apoi a încercat s-o repete și și-a dat seama că n-o mai înțelege.

Pe urmă Mișa s-a gândit îngrijorat că dacă reprezentanții Antilumii au ajuns la noi înainte de a ajunge noi la ei, înseamnă că sunt mai puternici din punct de vedere al tehnicii și că, dacă ar vrea, ar putea să ne facă vreun rău.

La care *Vocea* i-a răspuns:

„Nu. E cu neputință”.

– De ce? întrebă Mișa.

„Pentru că voi sunteți reprezentanți ai materiei raționale”, zise acel *Cineva.*

– Ei și?

„Păi pentru că sunteți ființe înzestrate cu rațiune...”

Discutară destul de mult pe tema asta, și din această discuție *Vocea* trase și ea unele concluzii. Întrebă:

„Care va să zică, la voi, pe Pământ, există grupări vrăjmașe de ființe raționale?”

– Da, recunoscu Mișa. Deocamdată. Dar în scurtă vreme n-o să mai fie așa. O să ne unim cu toții.

Apoi Mișa întrebă dacă Antilumea va ține acum o legătură mai strânsă cu Pământul.

„Da, răspunse *Vocea.* Dar atâta vreme cât vă mai dușmăniți, e mai greu. Când vă veți uni, atunci va fi altceva.”

Între timp, petele de lumină continuau să zboare pe deasupra vilei și prin camera lui Mișa. Din când în când se mai uita la ele.

Surprinzând, pare-se, un gând nerostit de-al lui Mișa, *Vocea îi* spuse că petele culeg și transmit în Antilume informații despre oameni. Așa, bunăoară, ele au și transmis conținutul tuturor cărților din dulap (erau manualele fiului și câteva cărți de beletristică de-ale lui Mișa), au stabilit din ce materiale e făcut aparatul de fotografiat (ceea ce va da o imagine despre metalurgia terestră), au analizat mostrele de hrană din farfurii, etcetera, etcetera... După asta discuția lâncezi.

Mișa se uită la ceasul de la mână. Era trei fără zece. (Notăm că pe o rază de cinci până la opt kilometri, câțiva oameni admirau deja de aproape o oră coloana de lumină.)

Mișa simțea că trebuie să-i întrebe ceva pe reprezentanții Antilumii, dar nu-i venea în minte ce să întrebe. Era cam obosit. Din politețe, ținea capul mereu întors spre portiță, adică așa cum îl ținea când auzise prima oară *Vocea,* din care pricină începuse să-l doară gâtul. Ar fi vrut să-și aprindă o țigară, dar îi era teamă că,

dacă se va duce la el în cameră, *Vocea* și-ar putea închipui că el nu dorește să mai continue discuția.

N-apucă să ducă la capăt acest gând, că și primi răspunsul:

„Te rog. Dacă ai nevoie, du-te în cameră. Putem sta de vorbă și așa”.

Mișa urcă la el. Tustrele petele se foiau prin încăpere: una lângă pat, alta în dulap, alta pe masă, lângă aparatul de mărit. Se sperie ca nu cumva să-i voaleze hârtia fotografică și dădu din mână. Pata se îndepărtă ele lângă aparat.

Revenit în grădină, Mișa își aprinse o țigară. Se gândi că dacă niște ființe din Antilume au venit aici, pe Pământ, ar putea să-l ia puțin și pe el pe nava lor. Ar fi multe lucruri interesante de văzut.

Tuși și zise în aer:

– Ce-ar fi să mă luați la voi? Măcar pentru vreun sfert de oră.

O vreme nu primi nici un răspuns, apoi în creier îi apăru acest gând (nu era al lui):

„Asta se poate. Dar n-ai vedea nimic. Ai înceta să mai fii dumneata însuți”.

– De ce?

„Pentru că ești un coloid.”

– Cine? Eu?

„Da, dumneata. Toate ființele vii de pe planeta voastră sunt coloizi, îl lămuri *Vocea.* La voi, tot ce e viu reprezintă niște soluții coloidale de diferite densități și structuri. Ce, nu-i așa?”

– Mm... hm... Tot ce se poate. Mișa înghiți în sec. Își aminti că a auzit la școală ceva de felul ăsta la orele de biologie. Cam așa!

„Ei bine, urmă *Vocea*, întrucât ești un coloid, ai putea fi lichefiat și introdus bunăoară prin gaura de la broasca ușii dumitale. Așa e și cu Antilumea. Am putea să te luăm la noi, dar atunci ai înceta să mai exiști în calitatea în care exiști acum. Pricepi?”

– Da, zise Mișa. După care se grăbi să adauge: în cazul ăsta, desigur, nu-i nevoie.

„Ți-ai destrăma structura coloidală.”

– Da, da. Am înțeles. Dacă nu se poate, nu se poate... Rămaseră o vreme tăcuți. Apoi Mișa întrebă:

– Spune-mi, cum ați ajuns voi aici? Vouă vă e permis? Asta nu vă destramă structura?

Primi îndată un răspuns care-l lăsă perplex: „Noi n-am ajuns nicăieri, zise *Vocea.* Ne aflăm la noi, în Antilume”.

– Cum adică în Antilume? făcu mirat Mișa. Care va să zică, acum nu ești aici? Dumneata, cel cu care vorbesc...

„Nu, auzi în cap. Noi nu ne aflăm pe Pământ. Suntem la noi, la centrul științific, în laborator. Stăm și ne uităm la aparate.”

– Așadar, n-ați venit în zbor din altă parte?

„Nu, n-am venit, spuse *Vocea.* Tocmai asta e că n-am venit de nicăieri. Nici n-aveam de unde să venim, pentru că ne aflăm și așa aici. Pe noi ne desparte de voi altceva decât spațiul. Noi suntem o altă formă a materiei, încă necunoscută vouă. Înțelegi? Noi stăm în alt rând. Existăm paralel cu voi, dar în alt rând. Iar acum am răzbit la voi, am aflat lumea voastră. Pricepi?”

– Pricep, răspunse gânditor Mișa. Dumneata mă vezi?

„Nu, nu te văd, pentru că n-am ochi.”

După asta, acel *Cineva* începu să-i vorbească lui Mișa despre Antilume. l-a spus că e o lume minunată, deși locuitorii ei nu au senzația luminii, așa cum o au, de pildă,

oamenii. Că acolo câmpurile magnetice formează peisaje surprinzătoare. Că acolo e și zi, și noapte, dar într-alt fel, și că atunci când urcă pe boltă Soarele lor (Mișa n-a înțeles dacă ei au alt Soare, sau e tot Soarele nostru), câmpul lui de forță trasează distinct alte câmpuri, cu care intră în corelații complexe, că atunci când se face noapte, lumea lor devine mai puțin distinctă.

Dar Mișa nu-l mai asculta cu aceeași atenție. Iarăși începuse să i se pară că toate astea sunt un delir și că așa ceva poate nici nu există. Silindu-se să alunge gândurile străine, Mișa își zise că de mult n-a mai stat treaz atât de târziu. Căscă nervos.

Vocea amuți și rămase tăcută câteva secunde.

La răsărit, cerul începuse să pălească. Bezna neagră a nopții se destrăma, făcând loc unei lumini difuze. Copacii și vilele învecinate deveniseră parcă ireale. Aerul se răcorise simțitor.

Apoi Mișa simți iarăși zăpușeala pe care o simțise atunci în cameră. Deodată geamurile vilei zdrăngăniră. Mișa fu furnicat din creștet până-n tălpi.

Și iar se făcu auzită *Vocea:*

„Cam asta-i tot. Am făcut ceea ce ne-am propus. Am cules un material colosal. Îți mulțumim mult că ne-ai ajutat în această experiență extraordinară. Vom aduce la cunoștință acest mare eveniment tuturor lumilor raționale cu care am intrat până acum în legătură. Peste puțin vor stabili un contact permanent cu voi și alte civilizații. Adio! Încheiem experiența. Adio!”

Vocea începuse distinct, dar slăbea puțin câte puțin. În același timp, hora câmpurilor energetice din jurul lui Mișa se întețea tot mai mult.

Câteva secunde fu atent la aceste senzații, apoi își

dădu seama că experiența se sfârșește.

Sări de pe bancă și strigă:

– Hei, stați puțin!

„Ce s-a întâmplat?” întrebă *Vocea.* Tensiunea din aer slăbise.

– Stați puțin, zise Mișa mai calm. Nu se poate să plecați așa! Cine o să mă creadă în caz că povestesc? Trebuie să lăsați vreo mărturie. Faceți ceva.

„O mărturie?” întrebă *Vocea.*

– Da.

– „Nu se poate, auzi Mișa în creier. Știi, e mai bine ca întâlnirea asta să rămână între noi. Nu știam că pe planeta voastră mai sunt grupări vrăjmașe. De obicei nu se procedează așa. De obicei se așteaptă ca populația uneia sau alteia dintre lumi să se unească. Suntem totuși dispuși să facem ceva pentru dumneata personal.”

– Atunci faceți, se învoi Mișa., „Ce?” întrebă *Vocea*. „ Ce anume?”

Această a doua parte a peripețiilor lui Mișa s-ar putea să li se pară unora neverosimilă. Dar pentru cei care urmăresc dezvoltarea actuală a fizicii, zborul lui Mișa la Moscova și chiar propunerile *Vocii* în legătură cu automobilul și cu pianul nu vor apărea de loc surprinzătoare. Posibilitatea transformării energiei în materie a fost deja fundamentată și de știința noastră terestră. Ea își are obârșia în teoria lui Einstein, care a denumit sugestiv materia „energie răcită”.

Dar să luăm lucrurile la rând.

Atunci când *Vocea* l-a întrebat pe Mișa ce-ar vrea el, Mișa s-a informat la rându-i asupra posibilităților Antilumii. Pot ei, bunăoară, să facă ceva material? *Vocea* i-

a răspuns că pot, că, trimițând pe Pământ fascicule de energie, ei pot să facă aici orice lucrare și să creeze orice corp material. Dar totodată posibilitățile lor sunt oarecum limitate. Lor le stă în putere – și *Vocea* a subliniat acest lucru – să ducă la îndeplinire numai vreo rugăminte *personală* a lui Mișa. Ceva care să nu lezeze interesele altor oameni. Aceasta e o regulă pentru contactele cu planetele a căror populație nu constituie încă un tot unitar. În caz contrar ar fi posibile unele abuzuri, s-ar produce o imixtiune în drepturile suverane ale locuitorilor uneia sau alteia dintre lumile raționale. Pe scurt, Mișa putea să ceară ceva personal.

– Personal? repetă Mișa. „Da, personal”, întări *Vocea.*

Mișa rămase pe gânduri. Apoi se ridică și făcu câțiva pași înainte și înapoi în lungul băncii. Acum credea în existența *Vocii* și se gândea ce să ceară ca să nu se păcălească.

„Poate ai mai vrea un rând de haine? sugeră *Vocea.* Noi putem materializa un costum identic cu cel care se află în șifonierul din cameră.”

– Și trebuie să fie neapărat ceva personal?”Neapărat.”

Mișa se mai gândi o clipă (se făcuse alb la față) apoi spuse:

– Bine. Am înțeles. Secați Sahara. „Cum?”

– Secați Sahara.

Din pricina încordării nervoase a zis „secați” în loc de „irigați”. Dar se corectă numaidecât:

– Vreau să zic – irigați. Faceți să fie apă în Sahara.

„În Sahara?” întrebă *Vocea.*

– Da, în Sahara. Mișa simțea că reprezentanții Antilumii nu prea mai aveau timp și începu să se grăbească și el. Avem noi un deșert în Africa. N-are pic de

apă.

Cei din Antilume rămaseră o vreme tăcuți, apoi *Vocea* spuse că Mișa probabil n-a înțeles cum stau lucrurile. Ei nu pot să întreprindă acțiuni care ar schimba destinele unor mari grupuri de populație. Cei din Antilume nu au dreptul să facă acest lucru. Și apoi cum să aducă apă în Sahara? Dacă, de pildă, ar vărsa acolo apă din Marea Mediterană, s-ar putea să se înece cineva. De altminteri, astfel de lucruri nu se fac în doi timpi și trei mișcări. Oare Mișa nu știe ce e aia „personal”?

– Știu, știu, făcu nerăbdător Mișa. Ce s-o mai lungim? E clar.

Căzu iar pe gânduri și apoi zise:

– Atunci distrugeți Cordilierii Australieni. Desființați-i. Și se și grăbi să-i lămurească, spunându-le că Cordilierii Australieni sunt un uriaș lanț de munți care se întinde de-a lungul întregului țărm răsăritean al Australiei și barează drumul vânturilor umede ce bat spre continent. (Citise despre asta în enciclopedie.)

De data aceasta tăcerea celor din Antilume se prelungi destul de mult, după care *Vocea* întrebă pe un ton rigid:

„Ai dumneata personal nevoie de asta? Munții aceștia te deranjează pe dumneata personal?”

– Da, pe mine personal, răspunse ferm Mișa. Dar se sperie numaidecât, temându-se ca nu cumva *Vocea* să-l întrebe dacă a fost vreodată în Australia. Firește că nu fusese niciodată, iar de mințit n-ar fi vrut să mintă.

Vocea, însă, îl întrebă altceva:

„Cum înțelegi dumneata noțiunea de „personal”? Ce înseamnă asta?”

Ei bine, Mișa nu știa ce înseamnă cuvântul ,,personal”. Toată viața el și-a închipuit că personal e ceea ce dorește

el mai mult ca orice. În timpul războiului, bunăoară, dorea ca războiul să se termine cât mai repede. Apoi a dorit să se lichideze cât mai degrabă ruina economică. Iar mai târziu – să se construiască tot mai repede case. Toate acestea erau dorințele lui personale și, stimulat de ele, a luptat pe front foarte sârguincios, apoi a plecat, trimis de ziar, să construiască uzine electrice în colhozuri și a săpat pământul, făcând multe ore de muncă voluntară. Acum îl preocupa faptul că în Sahara nu e apă, că o parte colosală din teritoriul Uniunii Sovietice e acoperită de ghețurile eterne, că între Anglia și Franța nu s-a săpat încă un tunel submarin, că numărul abonaților la ziarul nostru crește mai încet decât ar fi de dorit și că problemele energiei mareelor nu sunt încă tratate la nivelul cuvenit...

,,Spune-mi, îl întrerupse *Vocea,* oare n-ai vrea dumneata, de exemplu, să-ți facem un automobil, identic cu cel din grădina vecină?”

Pentru o clipă, Mișa văzu cu ochii minții o „Volga” nou-nouță cu radiatorul sclipitor, dar își dădu îndată seama că nu va putea înscrie la serviciul circulației un automobil a cărui proveniență n-ar fi putut s-o dovedească.

„Dar un pian?”

Pianul n-avea unde să-l pună. Stătea cu familia într-o singură cameră, în Serpuhovka. „Poate un apartament?”

Dar nici asta nu-l interesa, pentru că aștepta de la o zi la alta să i se repartizeze o locuință de la serviciu.

Respinseră amândoi o ofertă după alta, și puțin câte puțin ieși la iveală că Mișa nu avea nevoie de nimic. De fapt, avea el nevoie de foarte multe. Nu i-ar fi stricat să aibă un automobil, și o vilă, și un costum nou, și o blană pentru soție, și chiar un spor la salariu, dar toate acestea ar fi vrut să le obțină singur.

Până la urmă Mișa își săltă capul și întrebă dacă reprezentanții Antilumii ar putea să-l transporte imediat la Moscova. Pentru vreo cinci minute. Ar fi vrut să vadă ce-a făcut redacția cu numărul de ziar din ziua aceea.

„Mă rog”, zise *Vocea.*

Și în aceeași clipă grădina fugi de sub picioarele lui Mișa și el se pomeni la o înălțime colosală. Dedesubtul lui se perindau acoperișurile vilelor, dreptunghiurile și pătratele întunecate ale grădinilor, în vreme ce firul dublu al căii ferate se pierdea în depărtare.

Începură să-i țiuie urechile, vântul i se vârî pe sub haină și pe sub cămașă, și-i cuprinse pieptul și spatele gol într-o îmbrățișare rece.

Așa cum spune Mișa, a ajuns la Moscova în vreo cincisprezece minute. Dar n-a savurat zborul acesta și n-a văzut mare lucru dedesubtul lui, pentru că imediat au început să-i lăcrimeze ochii din pricina rezistenței aerului. La început și-a înfipt degetele în pulpanele hainei, gândindu-se cine știe de ce că asta-i oferă mai multă siguranță. Mai târziu a dat drumul la haină și și-a lipit mâinile pe piept, ca să se mai încălzească.

„Și acum încotro?” întrebă după un răstimp *Vocea.*

Zborul se încetini. Mișa deschise ochii și se văzu suspendat deasupra străzii Gorki, în apropiere de Poșta centrală. Înghețat bocnă, ceru să fie coborât, puse picioarele pe pământ și aruncă o privire în jur.

La ora asta dinainte de revărsatul zorilor, strada Gorki avea un aspect ciudat și neobișnuit. Cerul era încă negru, asfaltul era luminat de felinare, în vitrine ardeau luminile. Deși era o noapte senină, pe trotuar și pe caldarâm se deslușeau băltoace care se zvântau. Mișa își dădu seama că pe-aici trecuseră de curând autostropitorile.

La început i se păru că în jur nu e țipenie de om. Dar uitându-se mai bine și obișnuindu-se cu întunericul, desluși ceva mai departe mai mulți măturători cu șorțuri albe proaspăt spălate, două mașini de gunoi, iar în fața unui magazin de brânzeturi – mașina-turn de depanare a Serviciului de tramvaie și troleibuze. Aproape de tot, la vreo cinci pași de el, stăteau două siluete. Una din ele, judecând după vorbirea-i guturală, care ajungea până la urechile lui Mișa, aparținea unui străin. Cealaltă, într-o hăinuță scurtă bleumarin, cu mustăcioară, era a unui compatriot. Individul cu mustăcioară vâra zorit sub haină ceva înfășurat într-un ziar.

Văzându-l pe Mișa, apărut tam-nesam, cele două siluete se despărțiră speriate.

Mișa se gândi dacă n-ar fi cazul să vadă cu ce se îndeletnicesc cele două siluete, dar atunci îl observă și pe cel de-al treilea personaj al micii scene. Dinspre Teatrul „Ermolova” venea către cei doi comercianți un locotenent de miliție. Locotenentul avea privirea atât de stăruitor ațintită asupra individului cu mustăcioară, încât Mișa înțelese îndată că orice intervenție din afară ar fi de prisos.

Un pic încălzit, îi rugă pe reprezentanții Antilumii să-l ridice iar în aer și indicându-le direcția, o porni în zbor la mică înălțime, trecând peste Ohotnîi Riad și peste Piața Dzerjinski.

E foarte regretabil, desigur, că Mișa n-a dat pe la redacție în noaptea asta bogată în întâmplări. Dacă, bunăoară, ar fi intrat pe geamul secției de construcții (secția se află la etajul trei), și s-ar fi arătat dinaintea șefului secției, venerabilul Piotr Petrovici, autenticitatea celor întâmplate nu mai putea fi pusă la îndoială.

Fapt e însă că Mișa Peorîșkin n-a dat pe la redacție. S-a

învârtit numai prin aer, în fața geamurilor ei, timp de trei sau cinci minute.

Așa cum spune el, Mișa l-a văzut pe Piotr Petrovici stând la birou, cufundat în lectura unei pagini de ziar proaspăt ieșită de sub tipar. Capul lui inteligent, cu un început de chelie, reflecta lumina lămpii înalte de birou. Într-adevăr, ulterior s-a stabilit că Piotr Petrovici ședea la acea ora exact în poziția descrisă de Mișa și citea un articol foarte bine documentat despre curățenia din curți, cu un titlu izbitor, deși nu tocmai reușit: „Să trăim și să facem curățenie”.

După spusele lui Mișa, el a venit până la pervazul geamului, care era deschis, și era gata să pășească înăuntru, dar în momentul acela ușa s-a dat de perete și în cabinet a intrat valvârtej, agitând niște file, Piotr Ivanovici Tehminimum.

S-a stabilit, de asemenea, că în noaptea aceea Piotr Ivanovici a dat de câteva ori buzna la secția de construcții, cerând ca articolul despre curățenia din curți să fie scurtat: întâi cu cinci rânduri, apoi cu alte zece, iar ultima oară – cu cincisprezece.

Oricum o fi fost, văzându-l pe secretarul general de redacție, Mișa și-a amintit îndată de pocinogul pe care l-a făcut el redacției cu clișeele lui, și inima i s-a făcut cât un purice. Sprijinindu-se cu mâna de zid, și-a făcut vânt și a cerut să fie dus îndărăt la Kratovo.

Fu dus fără nici un alt incident la vilă și coborât în grădină exact în locul de unde se ridicase. În timpul zborului, și Mișa, și acel *Cineva* din Antilume n-au schimbat o vorbă. Mișa pentru că era foarte obosit, celălalt pare-se din aceeași pricină.

Când Mișa a pus picioarele pe pământ lângă vila

noastră, *Vocea,* i-a mulțumit încă o dată pentru amabilitatea arătată în timpul experienței și i-a spus că, făcând cunoștință îndeaproape cu Mișa și mai ales cu concepția lui despre noțiunea de „personal”, ei, cei din Antilume, au ajuns la concluzia că momentul când pe Pământ nu vor mai exista grupări și clase vrăjmașe e mult mai apropiat decât li s-a părut lor la început. Ceea ce înseamnă că nu mai e departe vremea când se vor stabili contacte regulate și cu alte lumi raționale, cu care oamenii se vor consulta, dându-și ajutor reciproc.

Auzind cuvântul „ajutor”, Mișa s-a înviorat pentru ultima oară și a strigat după cei care plecau, întrebându-i dacă reprezentanții Antilumii ar putea măcar să construiască un pod peste Strâmtoarea Messina între Sicilia și Italia propriu-zisă. (Tocmai discutase de curând cu băiatul lut că un astfel de pod ar scuti enorm din forțele de producție ale italienilor.)

„Nu”, i-a răspuns *Vocea.*

– Atunci înlocuiți măcar șindrila de pe acoperiș! a exclamat Mișa. Și-a adus aminte de șindrila putrezită pe care a văzut-o când s-a ridicat prima oară în aer și că vecina se plângea nu demult că plouă prin tavan.

„Bine”, a răspuns acel *Cineva,* parcă de departe, și acesta a fost ultimul cuvânt străin care s-a făcut auzit în creierul lui Mișa.

După asta totul s-a petrecut la fel ca și cu trei ore mai înainte. În grădină s-a iscat o notă neauzită și geamurile au început să zdrăngăne. Mișa a simțit un fel de zăpușeală, în jur s-au stârnit câmpuri de forță invizibile. Zăpușeala sporea cu fiecare clipă. Mișa parcă avea mușchii zdrobiți, și un fel de vătămătură urca din burtă spre piept.

Simțind o durere în tot corpul, a făcut câțiva pași

nesiguri spre casă, apoi a căzut și s-a chircit în iarbă. Sunetul acela neauzit sporea în intensitate. Mișa a avut iar impresia că dintr-o clipă în alta îl va izbi un val teribil.

Dar în momentul următor s-a produs o destindere. Geamurile nu mai zdrăngăneau, zăpușeala scăzuse, durerea din corp contenise.

Mișa s-a ridicat de la mijloc, a tras de câteva ori adânc aer în piept, apoi s-a sculat în picioare, a urcat clătinându-se sus la el și s-a trântit în pat, sfârșit de puteri.

Era ora cinci dimineața, ora când, așa cum au relatat martorii oculari, a dispărut brusc coloana de lumină de la Kratovo.

Cam asta-i tot ce spune Mișa Peorîșkin despre întâlnirea lui cu locuitorii unei alte lumi.

În ce măsură sunt faptele autentice?

Să lăsăm deocamdată această chestiune deschisă și să vorbim despre altceva. Oricâte îndoieli ar isca întâmplarea de mai sus, ea ne pune totuși pe gânduri.

Într-adevăr, noi ne închipuim, îndeobște, Infinitul Universului ca pe o posibilitate de a zbura la infinit în orice direcție de la Pământ. E nu știu cum firesc să uităm că Universul e infinit și nemărginit nu numai în larg, ci și în adâncime. Dar este oare just un asemenea punct de vedere unilateral?

De ce, într-adevăr, noi socotim că cei care vor descoperi alte lumi raționale și vor face și alte descoperiri din cele mai de necrezut vor fi cosmonauții care vor pătrunde în colțurile cele mai îndepărtate ale Galaxiei? De ce nu ne gândim că ni s-ar putea înfățișa lucruri nu mai puțin surprinzătoare și cercetând materia infinită în adâncime? Aici, pe Pământ, în laboratoarele oamenilor de știință.

Oare la timpul său, „micile animale”, pe care Leeuwenhoek le-a văzut în „microscopium”-ul construit de el, nu au dat peste cap toate reprezentările noastre despre lume? Putem oare afirma că primul contact cu microcosmosul a fost un eveniment de mai mici proporții decât, bunăoară, descoperirea inelelor lui Saturn? Și, în sfârșit, este oare exclusă posibilitatea ca primul salut dintr-o altă lume rațională să vină pe Pământ nu printr-o radiogramă de la bordul unei rachete cu mai multe trepte, ci prin oscilația acului unuia din cele mai ingenioase aparate de mare precizie de la Dubna?

În al doilea rând, întâmplarea cu Mișa Peorîșkin ne face să ne gândim în ce măsură lumea noastră de azi e gata pentru o întâlnire cu alte ființe raționale.

Să presupunem pentru un moment că pe Pământ au poposit deja solii unei civilizații extraterestre. Să presupunem că asta s-a petrecut, de pildă, în Evul Mediu, în epoca cruciadelor. Cu cine i-am fi sfătuit noi să intre în contact, cui să se alăture? Cavalerilor care au dat foc populației Nikeei, Tarsului și Antiohiei, sau sultanilor sclavagiști din dinastia Seldiucizilor? N-ar fi fost oare mai logic pentru vizitatorii aceia să caute a-și ascunde vizita și să se retragă până la venirea unor vremuri mai bune?

Dar de ce să vorbim despre Evul Mediu? Cum stau lucrurile în zilele noastre? Ce ar face omenirea dacă ar descinde azi pe Pământ reprezentanții unei alte lumi? Dacă aceștia ar descinde și și-ar oferi ajutorul pentru alimentarea cu apă a Saharei, oare nu se vor ridica împotriva unui astfel de plan cei care au nevoie de Sahara ca poligon pentru experimentarea armei atomice? Oare orice plan rezonabil din punct de vedere al omenirii muncitoare nu va fi luat în furci de cei care nu muncesc,

dar mai stăpânesc încă uriașe teritorii de pe planeta noastră?

Din acest punct de vedere, nu este câtuși de puțin exclus ca ochii cuiva, atenți și blânzi, să urmărească de mult planeta noastră, ca să fi poposit deja cândva la noi vizitatori dintr-o altă lume, care așteaptă să poată intra, în sfârșit, în tratative cu omenirea nedivizată în clase. Și dacă e așa, stabilirea de contacte cu alte lumi poate fi o chestiune nu numai a succeselor noastre științifice, dar și a progresului social. Prima zi când comunismul va cuprinde întreg Pământul ar putea fi și ziua când vom primi prima telegramă de felicitări de la alte mari civilizații. Dar să revenim la Mișa Peorîșkin.

În mediul științific va stârni probabil discuții aprinse întrebarea de ce *Vocea* s-a dat drept un reprezentant al Antilumii. Se știe că atingerea unei particule de antisubstanță cu substanța nu poate decât să provoace o explozie foarte puternică. Se poate însă să fi fost altceva decât Antilumea, ceva care nu are o denumire în limba noastră, și *Vocea* a folosit acest cuvânt pentru că era nevoită să se limiteze la reprezentările lui Mișa.

Nu este exclus, de asemenea, să fie pusă sub semnul îndoielii toată întâmplarea în ansamblu. Se vor găsi, evident, sceptici care vor spune că și *Vocea,* și zborul la Moscova n-au fost decât un vis al lui Mișa, indispus cum era el după eșecul cu clișeele. Mă rog, să zicem că-i așa.

Dar șindrila?

Șindrila-nouă, care a apărut pe acoperiș în locul celei vechi, putrezite?

Nu e un secret că la două zile după noaptea aceea, Mișa s-a urcat el singur pe acoperiș și a constatat că locul putrezit a fost reparat. Nu e un secret că acum nu mâi

plouă prin acoperiș.

În legătură cu acestea nu vom trece sub tăcere faptul că în redacție s-a emis și a căpătat o oarecare răspândire ipoteza că acoperișul l-ar fi reparat intendentul. Noi însă declarăm că oricine îl cunoaște cât de cât pe fostul nostru intendent va califica această teorie nu numai ca antiștiințifică, dar și dăunătoare.

Pe scurt, să așteptăm. Noi, cei de la ziar, înclinăm să credem că în noaptea de 31 iulie spre 1 august, modestul nostru amic Mișa Peorîșkin a vorbit într-adevăr cu reprezentanții unei alte lumi.

Ghennadi Gor

Băiatul

1

Gherman Ivanovici a venit în clasă cu un teanc de caiete. Luând unul din ele, spuse cu vocea lui dintotdeauna, slabă și obosită:

– Dacă Gromov n-are nimic împotrivă, vă voi citi lucrarea lui de acasă. Merită toată atenția.

Și a început să citească. Citea foarte frumos și noi am simțit îndată că era vorba de ceva ieșit din comun și din cale-afară de ciudat. Era vorba despre un băiat care s-a pierdut în spațiul rece al Universului. Băiatul nu știa că s-a pierdut. Pentru el totul a început acolo, în drum, în mișcarea aceea necontenită, și el însuși tot acolo a începui să existe. A început? Omul se gândește rar la începutul său. Pentru el nu există început, după cum, de fapt, nu există nici sfârșit.

Băiatul s-a născut în zbor, printre stele, și nava cosmică – o reproducere în miniatură a planetei părăsite – cu care nu s-au putut obișnui în zece ani adulții: mama și tatăl lui, ca și însoțitorii lor, pentru el era ceva în care se simțea în elementul său, cum ar fi pentru noi bunăoară curtea școlii.

Undeva în adâncurile Universului au rămas pădurile dese, cu miros cald de cetină și ozon, râurile albastre, casele pline de voioșie și larmă, șoselele lungi. Toate acestea, băiatul le vedea pe ecran, dar pentru el erau frânturi de vise. Poate că în realitate nici nu existau.

Tovarășii lui de drum se sileau să-i demonstreze că totuși există aievea, și cel mai bine reușea s-o facă muzicianul visător. Ascultându-i muzica, băiatul simțea pădurile și râurile, casele și șoselele de pe planeta îndepărtată pe care expediția a părăsit-o cu mult înainte de a se fi născut el. Și atunci îi venea să întindă mâinile și să atingă lumea de pe ecran, atât de deosebită de viața de la bordul navei, dar chiar dacă mâinile lui s-ar fi întins pe o distanță de milioane de kilometri, tot n-ar fi ajuns până la pădurile și râurile, casele și șoselele acelea – atât de departe erau toate câte le vedea.

Totuși existau. Asta o spunea muzica, o spunea ecranul și o întăreau cunoștințele lui, pentru că băiatul din nava pornită spre o țintă îndepărtată mai și învăța.

Îl meditau toți – și părinții, și ceilalți adulți, printre care și comandantul, întotdeauna ocupat, întotdeauna frământat de griji. Aparatele cu memorie artificială păstrau cu grijă și-i dăruiau din belșug băiatului cunoștințe despre trecut. Dar lui i se părea uneori că ar da toate cunoștințele astea în schimbul unei singure ore petrecute în pădure, pe malul unui râuleț cu apa repede. Despre pădure și despre malul râulețului îi vorbea muzica. Muzicianul tânjea și el după meleagurile natale și nu căuta să-și ascundă dorul. Avea tot dreptul, pentru că era muzician, era un visător, și tristețea lui nu-i stingherea pe tovarășii săi de drum, ba chiar îi ajuta să trăiască și să muncească.

Băiatul învăța. N-avea colegi, vedea copii numai pe ecran, așa cum vedea râurile și pădurile. N-avea cu cine să se joace, decât cu robotul, o jucărie amuzantă, făcută special pentru el. Dar robotul era mult prea grav și serios. Și monoton.

Câteodată băiatul alerga prin navă (putea să alerge,

pentru că avea ghete cu tălpi gravitaționale). Ar fi vrut să facă ștrengării, să se joace de-a v-ați ascunselea. Și atunci robotul se ținea șontâc-șontâc după el, îngrijorat, cu brațele rășchirate; îi era teamă, bietul de el. ca băiatul să nu se lovească de vreun aparat.

Băiatul se întreba cum or fi fiind copiii. Ar fi vrut să-i vadă în vis, dar nu visa niciodată copii. Îl visa numai pe robot; de altminteri, poate că robotul semăna oarecum cu un copil, așa cum semăna și cu băiatul.

Băiatul îi întreba despre copii pe adulții întotdeauna duioși și atenți, întreba și mașinile atotștiutoare, dar nimeni nu putea să-i spună ceva ca lumea, convingător. Nici oamenii mari. Nici mașinile. Nici ecranul. Nici măcar muzica. Copiii se aflau mult prea departe, acolo unde se aflau și râurile, și copacii, și norii ce se oglindeau în apă. Oamenii mari uitaseră, de bună seamă, că au fost și ei cândva copii. Ori poate că nu voiau să-i amintească băiatului de copilăria lor, pentru că ei și-au petrecut-o altundeva decât la bordul unei nave cosmice ce se prăvale în hăul negru, înghețat.

Dar băiatul nu se gândea prea des la hăul acesta. Nava reprezenta pentru el o întreagă lume, și în lumea asta erau cotloane interzise, unde adulții nu-l lăsau pe băiat, făgăduindu-i de fiecare dată că au să-l lase atunci când are să crească mare.

Să crească mare? Expresia asta îl speria și-l bucura cu înțelesul ei un pic bizar și surprinzător. Pentru că în navă, afară de el, nu creștea nimeni; toți apucaseră să crească la ei acasă, pe planeta lor, cu mult înainte de plecare. Numai el singur creștea și se schimba cu repeziciune, și toți băgau de seamă asta cu o ușoară mâhnire, ca un semn al scurgerii implacabile a timpului, și mai implacabila aici, în

navă, decât acasă, pe planeta lor. Da, băiatul se schimba, și mai avea încă să crească și să se schimbe mult până să se facă mare.

Încotro zbura nava și pentru ce? Băiatul simțea instinctiv că celor mari nu le place să răspundă la aceste întrebări și de aceea nu-i întreba pe ei, ci se întreba pe el însuși, întrebările astea nu erau interzise, dar ele conțineau multe lucruri neclare și discutabile. Nava trebuia să transporte expediția pe una din planetele din regiunea Stelei Mari, pentru a vedea dacă acolo există ființe înzestrate cu rațiune. O parte din echipaj considera că există, alții se îndoiau. Băiatul se cam îndoia și el, poate pentru că printre cei ce se îndoiau se număra și tatăl său. Băiatul își iubea tatăl mai mult ca orice pe lume, mai mult chiar decât pe muzician, deși nu-și putea explica de ce-l iubește. Pe fața tatălui său stăruia întotdeauna un tic nervos; dar chiar și așa, fața asta îi plăcea băiatului.

În ochii tatălui apărea uneori o lucire bizară, și băiatul știa că, spre deosebire de mulți alții, tatăl lui nu știe și nu vrea să-și ascundă nerăbdarea, dorința pătimașă de a ajunge mai repede la planeta din regiunea Stelei Mari. Băiatul îi ierta această nerăbdare, pentru că îi ghicea motivele. Tatăl băiatului era geolog și își pierdea o prea mare parte din viață în așteptare, în navă, unde nu-și putea pune în aplicare cunoștințele și munca. De ani de zile tânjea după munca pe care o îndrăgise. Mama băiatului, specialistă în păduri și copaci, își petrecea și ea anii într-o așteptare chinuitoare. Spera probabil să găsească pe planetă păduri neobișnuit de mari și dese, cu arbori necunoscuți, care așteaptă de secole să li se dea un nume și să li se stabilească specia. Pentru că se putea ca pe planetă să nu existe ființe raționale.

Era de-a dreptul uimitor că aproape totul avea o denumire, și ca să dai un nume la ceva încă nenumit, trebuia să străbați milioane de milioane de kilometri într-un răstimp de zeci de ani. Băiatul trăia printre nume și denumiri, înțelesese demult și se obișnuise cu faptul că numele și denumirile le ușurau părinților și tovarășilor săi de drum contactul între ei, ca și contactul cu lucrurile. Ce-ar fi fost dacă nu existau nume și denumiri? Băiatul se și temea să-și închipuie una ca asta. Până și hăul nesfârșit de dincolo de pereții navei avea o denumire: i se spunea „vid”. Ce denumire scurtă! Așa, pustiul acesta i se părea băiatului mai puțin pustiu și un pic mai puțin înspăimântător.

Da, băiatul trăia printre lucruri și fenomene care aveau toate un nume. Dar, dintre toate ființele de la bordul navei, el singur poate că n-ar fi avut nevoie să poarte un nume. Toți îi spuneau „băiatule”, până și maică-sa, și taică-său.

– Băiatule! îl strigau tovarășii de călătorie.

– Băiatule, îi spunea robotul-jucărie.

Din partea unui obiect neînsuflețit era, desigur, oarecum o familiaritate. Dar băiatul nu se supăra. La urma urmei, robotul nu era stăpân pe cuvintele sale, ci le rostea potrivit unui program.

– Băiatule, îl întrebau cei mari, cum ți-ai petrecut ziua de azi?

Și fețele li se luminau, făcând să dispară expresia de îngrijorare, ceea ce el nu putea să nu bage de seamă. De ce? Cine știe?! Poate și pentru că, uitându-se la băiat, ei își revedeau copilăria. Numai comandantul navei nu se lumina la față când dădea ochi cu băiatul; rămânea la fel de sever și de preocupat ca întotdeauna. Băiatul îl înțelegea și-i aproba conduita. Comandantul nu-și îngăduia

să se lase purtat de gânduri în trecut, și în felul acesta să-și îndulcească șederea aici. Cruțându-i pe alții, el nu se cruța niciodată pe sine, gândindu-se necontenit la răspunderea cu care era împovărat.

Comandantul se retrăgea la aparatele și la ajutoarele sale. Iar băiatul rămânea acolo unde-l surprindea interesul pentru lucruri, fenomene sau pentru tovarășii săi de drum. Necontenit ceva îi stârnea interesul, așa că, de fapt, el era întotdeauna ocupat cu ceva.

– Băiatule! îl strigau oamenii.

Îl strigau și lucrurile, chiar și acele lucruri care nu știau nici să vorbească, nici să gândească. Și băiatul le răspundea.

2

În acest loc al povestirii, Gherman Ivanovici se opri și lăsă caietul jos.

– Și mai departe? întrebă unul dintre elevi.

– Mai departe... răspunse Gherman Ivanovici, schimbându-și vocea și redevenind cel dinainte de începerea lecturii – un profesor ca toți profesorii, bătrân și obosit. Mai departe nu mai e nimic. Gromov a pus punct. Să sperăm că va scrie continuarea. Deocamdată povestirea nu are sfârșit.

Profesorul redevenise cel dintotdeauna, deși adineauri ni se păruse un artist. Mult mai mult decât atât, ni se părea a fi un fel de mijlocitor care îi ajuta pe elevi să înțeleagă teribila lume a navei, care zbura de atâția ani prin vid, și pe băiatul ce trăia în lumea asta bizară.

Gherman Ivanovici clătină din cap și se uită în colțul de lângă geam unde ședea Gromov, invitându-ne vădit să ne

amintim că adevăratul mijlocitor nu era el, Gherman Ivanovici, ci Gromov.

Și toți ne-am amintit de Gromov, deși în timpul lecturii uitasem de el cu toții. Pe Gromov și pe noi toți ne pusese în umbră băiatul care ne captivase atenția prin vocea lui Gherman Ivanovici. Acum băiatul dispăruse, și dinaintea noastră ședea Gromov, care se făcea că n-are nici în clin nici în mânecă cu băiatul. Pe fața lui stăruia o expresie circumspectă, și se uita la noi ca și cum s-ar fi așteptat la vreo festă. Dar, pe cinstea mea, nimeni n-avea de gând să-i joace vreun renghi. Și dacă e s-o spunem de-adevărat, ei bine, el singur și l-a jucat scriind o lucrare așa de ciudată.

De ce a făcut asta? Nu știam, așa cum nu știau nici ceilalți și nici nu puteau să-și închipuie. Ciudat e că a scris în lucrarea sa nu despre el și nu despre cunoscuții săi, așa cum am scris noi toți, ci despre nu știu ce băiat ieșit din comun, de pe o altă planetă.

Acum, când se făcuse liniște, Gromov se simțea probabil jenat, și, în felul acesta, fără să vrea, ne silea să ne simțim jenați și noi toți ceilalți, inclusiv Gherman Ivanovici. Ședea în colțul lui de lângă geam, dar se părea că e undeva departe, la o depărtare de milioane de kilometri, împreună cu ciudatul lui băiat.

Altul poate, dar Gromov n-ar fi trebuit să scrie despre băiatul acesta. El era fiul unui cunoscut savant arheolog, ceea ce știa toată lumea. Toți știau, de asemenea, că, cu câțiva ani în urmă, tatăl lui Gromov a făcut nu știu ce mare descoperire. A găsit niște obiecte misterioase, care au stârnit o vie discuție. Într-un ziar de seară și în două-trei reviste au apărut câteva articolașe în care se arăta că tatăl lui Gromov ar fi descoperit urmele unor vizitatori de pe alte planete. Apoi revistele, cine știe de ce, n-au mai scris

nimic despre asta, așa cum n-au mai scris nimic nici despre omul zăpezilor, în jurul căruia la început se făcuse atâta vâlvă. Și la școală s-a zvonit că nimic din toate acestea nu s-a confirmat – nici povestea cu vizitatorii de pe alte planete, nici cea cu omul zăpezilor. Și când te gândești că începusem să credem că omul zăpezilor ar exista cu adevărat. Așa că, ne-a părut tare rău la toți să ne despărțim de el.

Nimeni dintre noi n-ar fi vrut să fie în locul lui Gromov atunci când revistele au încetat brusc să mai scrie despre descoperirile arheologice ale tatălui său. De aceea, de față cu Gromov, noi căutam să nu discutăm pe teme de arheologie, dându-ne seama că el n-avea nici o vină. Nici tatăl lui Gromov nu era vinovat că nu știu ce ziarist nerăbdător s-a grăbit să tragă clopotele în legătură cu chestiunile astea discutabile, în loc să aștepte cuminte până ce oamenii de știință vor ajunge la o concluzie competentă.

Gromov suferea, desigur, se ferea de ceilalți, acasă se întorcea întotdeauna singur și nu invita pe nimeni dintre băieți la el, afară de mine și de Vlasov. Dar Vlasov era un molâu, și, de timid ce era, se bâlbâia mereu, cât despre mine, Gromov pur și simplu s-ar fi simțit jenat să nu mă invite. Eu stăteam vizavi de el și odată am spart un geam de la locuința lui; asta s-a întâmplat înainte ca tatăl său să fi făcut descoperirea aceea. Gromov se temea că dacă nu mă va invita, aș putea să-mi închipui că o face din pricina geamului. Era un geam scump, gros, ca de vitrină.

Dacă nu-l punem la socoteală pe Vlasov, care era atât de timid, încât într-o casă străină se temea și să se uite în jurul său, singur eu din toată clasa cunoșteam bine locuința lui Gromov. Era un apartament mare, în stil vechi,

în care stăruia întotdeauna un miros ciudat, care nu-mi era cunoscut nici mie, nici lui Vlasov. Pe un dulap stăteau câteva cranii galbene și cafenii, cu niște cifre însemnate pe ele, iar într-un perete atârna un idol de lemn, care își holba la toți ochii albi și crunți, făcuți, așa cum mi-a spus Gromov, din obsidian.

Nici Gromov și nici tatăl său nu te pofteau în cabinet. De fiecare dată mă uitam curios la ușa cabinetului, zicându-mi în sinea mea că după ușa asta se află, probabil, tot soiul de rarități, ba chiar și obiectele care au provocat discuțiile acelea aprinse ale specialiștilor. În adâncul sufletului regretam mult că ziariștii au amuțit așa tam-nesam și nu mai scriau despre descoperirile făcute de tatăl lui Gromov. Nu știu de ce aș fi vrut tare mult ca tatăl lui Gromov să-i biruie pe toți adversarii săi și să dovedească că are dreptate. Băieții mi-au spus că eu nu țin la adevăr, ci prețuiesc mai mult amorul propriu și orgoliul, pentru că sunt prieten cu Gromov. Dar nu-i adevărat – eu țineam mult la adevăr și aș fi vrut un singur lucru: ca adevărul să fie extraordinar și interesant. Și așa pe lume sunt prea multe adevăruri banale și neinteresante.

Pe urmă Gromov a încetat deodată să mă mai invite. Nu-l mai invita la el nici. pe Vlasov. Când l-am întrebat ce s-a întâmplat (de fapt l-am întrebat numai eu, pentru că Vlasov stătea și clipea fâstâcit din ochi), Gromov ne-a răspuns:

– Știți, suntem în renovare.

– Și mult o să dureze renovarea asta?

Gromov s-a uitat într-un chip ciudat la Vlasov, pe urmă la mine, și a răspuns încet, abia auzit. Nici mie și nici molâului de Vlasov nu ne-a plăcut de loc răspunsul lui.

– Mult, a zis Gromov. Se fac reparații aproape capitale.

Ne-a dat de înțeles într-o manieră politicoasă că nu mai avem ce căuta la el.

Eu mi-am zis că asta e din pricina geamului și m-am supărat. Vlasov însă a încercat să găsească altă explicație, mai rezonabilă.

– Asta, a zis el, cred că pornește nu de la Gromov, ci de la taică-său. În casă sunt niște valori misterioase.

– Și ce, o să-i furăm noi valorile?

– Nu-i vorba de asta. Tatăl lui Gromov are nevoie de liniște. Omul lucrează. Și probabil că mai există și alte motive întemeiate.

M-am uitat mirat la omul ăsta timid. Se vede că ținea tare mult la Gromov, dacă nu s-a simțit jignit și lua apărarea tatălui său.

Totuși ideea lui Vlasov în legătură cu motivele întemeiate aproape că m-a convins. Într-adevăr, dacă stai să te gândești, altfel nici nu putea să fie. Munca unui arheolog trebuie ocrotită, ferită de ochi străini, dacă sunt la mijloc obiecte care au stârnit îndoielile specialiștilor. Argumentul acesta a începui chiar să-mi placă; nu-mi plăcea doar faptul că ochii străini erau tocmai ochii noștri.

Pe scurt, mai că m-am alăturat și eu punctului de vedere al lui Vlasov, am uitat de geamul spart și socoteam că și alții au uitat de el de mult. Odată, în scuarul unde băteam mingea, l-am întrebat pe Gromov:

– Ei, cum merge renovarea? Și Gromov mi-a răspuns:

– Mai durează.

De fapt nici nu mă așteptam la alt răspuns. Trecuseră numai trei luni de când contemplasem ultima oară craniile numerotate, ușa cabinetului misterios și ochii de obsidian ai idolului de lemn. Aș fi vrut tare mult să-l mai vizitez pe Gromov măcar o dată, dar îmi dădeam seama că până una-

alta lucrul acesta era cu neputință. Trebuia să aștept.

Dacă nu mă-nșel, am amintit mai înainte că colegilor mei de clasă le plăcea să vorbească despre adevăr. Unul din ei, Mișka Drovodelov, repeta mereu niște cuvinte pe care le citise nu știu unde.

– Platon, spunea el, apropiindu-se cu un aer grav de mine ori de Vlasov, Platon, tu-mi ești prieten, dar adevărul mi-e mai scump.

Era ceva de efect. Dar eu știam mai bine ca oricine că el nu prea făcea casă bună cu adevărul. Pentru că, dacă ar fi ținut la adevăr, n-ar fi căpătat doiuri.

Eu însă țineam la adevăr, pe cinstea mea! Eram convins că arheologul Gromov, și datorită lui și fecioru-su un pic, ținea la adevăr, dar nu se grăbea cu el, de teamă să nu stârnească obiecțiile specialiștilor, și se pregătea cu migală ca să prezinte dovezi incontestabile.

Ei bine, tocmai în acea vreme a scris Gromov lucrarea aceea pe temă liberă despre băiat.

Clasa stătea cuminte, sub impresia povestirii. Gromov tăcea. Era o liniște stranie, apăsătoare, ca așteptarea a ceva neîmplinit. Pentru că povestirea se întrerupsese în locul cel mai interesant...

Apoi a sunat de ieșire și toți ne-am pus în mișcare. Deodată Drovodelov sări în sus, se apropie de Gromov și holbându-se la el, urlă în gura mare:

– Gromov, tu-mi ești prieten, dar adevărul mi-e mai scump!

Mi-am zis că acum povestea băiatului n-o să mai fie scrisă până la capăt: prostul ăsta de Drovodelov a stricat totul. Într-adevăr, povestirea a rămas fără sfârșit, dar eu i-am auzit totuși urmarea. Ce e drept, asta s-a întâmplat mai târziu, după vacanța de vară.

3

În timpul vacanței de vară nu m-am văzut niciodată cu Gromov. El a plecat la Komarovo, în tabăra de pionieri a Academiei de științe, eu la Molodiojnoe, în tabăra uzinei unde lucrează tatăl meu. Desigur, aș fi putut să-l întâlnesc întâmplător, pentru că Molodiojnoe nu era chiar așa departe de Komarovo. Dar toată vara nu m-am văzut cu nici unul din băieții noștri, afară de Drovodelov, care era în aceeași tabără cu mine. Mama lui era magazioner, așa că el nu stătea cu noi, ci cu maică-sa, într-o atenansă a personalului de serviciu. Dar ne vedeam în fiecare zi.

În dimineața când am sosit, el a venit fuga la mine și, luând un aer grav, a zis:

– Platon, tu-mi ești prieten, dar adevărul... Sărindu-mi țandăra, l-am apucat de gulerul cămășii și am țipat la el:

– Dacă îmi mai vorbești o dată de Platon și de adevăr, te-nvăț eu minte, chiar cu riscul de a fi dat afară din tabără!

Uitase, pesemne, ce impresie au făcut vorbele lui asupra lui Gromov și a noastră a tuturor după lectura povestirii.

Drovodelov s-a supărat foc și chiar i-au dat lacrimile. Mi-a zis:

– Dă-mi drumul! În primul rând, aceste cuvinte nu-mi aparțin mie, ci lui Socrate. Or el era un gânditor. Iar în al doilea rând... Dă-mi drumul! Vezi că nu ești în stradă, ești într-o tabără de pionieri.

– De data asta te las, i-am zis, dar să nu te mai aud vorbind de adevăr.

Și chiar că și-a băgat mințile-n cap și a încetat să mai

vorbească despre adevăr și despre Platon, care, așa cum spunea el, îi era prieten, cu toate că a trăit cu două mii de ani în urmă. Nu mi-a iertat însă amenințarea. Vedeam asta după fața maică-si ori de câte ori mă întâlneam cu ea. Pe fața ei sta scris totul: și despre adevăr, și despre Platon, și despre gestul meu când era să-i smulg lui fecioru-su gulerul de la cămașă. Altfel avea o față foarte plăcută, mare și plină, și chiar simpatică, atât că exprima mult prea multe simțăminte.

Da, Drovodelov nu mai pomenea de adevăr. Era și asta ceva. Am observat de mult că atunci când un om nu prea deștept rostește vorbe cuminți spuse de altcineva, vorbele acestea se prostesc și ele, cu toate că cel care le rostește nu adaugă nimic de la el. De ce oare? Nu știu. Dar destul despre Drovodelov. În tabără ni s-a făcut la toți lehamite de el. Veșnic se tocmea, cerșea câte ceva, bârfea echipa de fotbal împotriva căreia juca. Până la urmă a fost lăsat pe tușă, în calitate de spectator. În loc să-și facă autocritica, a dat vina pe mine.

– Halal coleg! se văicărea.

Nu știu de ce, dar asta m-a mișcat, așa că m-am rugat de băieți să nu-l arunce la lada cu gunoi.

Nu-mi arde mie să vorbesc despre Drovodelov, pe cinstea mea că nu-mi arde de loc, pentru că nu e un om prea interesant. Dar, ca un făcut, nu pot să nu vorbesc despre el. În ziua aceea despre care am să vorbesc mai jos, Drovodelov s-a apropiat de mine, mi-a dat o palmă peste umăr și a zis:

– Ieri am fost cu mama la oraș.

– Ei și?

– Am noutăți!

– Ce fel?

– Gromov se mută la altă școală.

– De ce?

– Li se dă o nouă locuință. Au și primit repartiția. Doar n-o să vină tocmai din Ciornaia Recika în Vasilievski Ostrov.

– Nu se poate ca din pricina locuinței să vrea el să părăsească clasa, am zis eu, simțind însă că argumentul meu nu era câtuși de puțin convingător.

Drovodelov s-a uitat la mine și deodată fața lui a început să semene cu a maică-si,

– Găsești că trebuie să te prefere pe tine locuinței?

– Dacă alde Gromov ar fi vrut să se mute, nu se apucau ei să facă reparații capitale.

– Va să zică nu mă crezi?

– Nu te cred.

– Ce, tu nu știi că eu spun întotdeauna numai adevărul? Da, Drovodelov se socotea un om al adevărului. Acum doi ani el a venit la noi la școală de undeva din Baburin și se lăuda la toți că maică-sa e cel mai bun inginer din Leningrad și că lucrează la Uzina metalurgică, în secția de turbine cu aburi. Dar pe urmă s-a aflat că ea lucrează iarna la un chioșc de bere, iar vara e magazioner în taberele de pionieri. Ca să nu-l punem pe Drovodelov într-o situație jenantă, de fiecare dată când venea vorba despre turbinele cu aburi, schimbam tema discuției. Molâul acela de Vlasov și-a dat cu părerea cum că mama lui Drovodelov a fost într-adevăr cândva inginer, dar că și-a pierdut calificarea și și-a schimbat profesia.

Dar destul despre mama lui Drovodelov! Destul!

Vestea despre Gromov m-a mâhnit mult. După cum se știe, soarta nu prea îi răsfață pe școlari. Oameni interesanți, cu un trecut sau un prezent enigmatic,

întâlnești mai des în cărți decât în școală. Or Gromov îmi atrăsese de mult atenția, nu numai datorită descoperirilor făcute de tatăl său, dar și ca personalitate de sine stătătoare.

Dacă mi s-ar cere să descriu aspectul exterior și caracterul lui Gromov, mă îndoiesc că aș reuși s-o fac. Avea o înfățișare din cele mai comune, dacă nu punem la socoteală șuvița de păr cărunt de deasupra urechii stângi. Gromov a încărunțit deîndată ce a venit pe lume, încă înainte de a se fi deprins să aibă emoții și să șuiere. Șuvița de păr cărunt și ochelarii cu ramă verzuie dădeau feței sale o expresie gravă și chiar o anumită prestanță. Nu știu care din băieți i-a zis „academicianul", dar porecla nu s-a prins. De el nu se prindea nimic: nici noroiul, nici praful, nici vorbele rele și pizmașe. Avea el ceva ce-l făcea să semene cu băiatul despre care a scris în compunerea aceea. În timp ce Gherman Ivanovici citea lucrarea lui, eu mi l-am închipuit pe băiatul acela cu o șuviță de par cărunt deasupra urechii stângi, ca la Gromov, cu toate că în povestire nu se pomenea nimic de șuviță. Am băgat de seamă mai demult că atunci când citești o nuvelă, o povestire sau un poem, întotdeauna cauți la erou vreo asemănare cu careva dintre cunoscuții tăi. Mi-aduc aminte că atunci când am citit pentru prima oară celebrul poem al lui Pușkin, am priceput îndată cu cine seamănă Evgheni Oneghin. Seamănă grozav cu un tânăr frumos și fercheș pe care l-am văzut odată pe bulevardul Nevsky, lângă cafeneaua „Sever". Stătea cu un picior înainte, într-un pantalon strimt, și pe fața lui scria că s-a plictisit de toate pe lume și că nu știe ce să facă.

Da, acum sunt convins că Gromov semăna cu băiatul acela care s-a născut într-o navă cosmică. Și asta nu numai

din pricina șuviței de păr cărunt, ci și pentru că Gromov știa foarte multe. Nimeni din școală nu știa atâtea câte știa Gromov. Dar el n-a fost niciodată primul din clasă. Ceea ce știa el nu avea nimic comun cu programa analitică. Așa bunăoară, el știa de undeva, ba încă absolut precis, ce mărime avea creierul unui plesiozaur mort cu milioane de ani în urmă. Asta n-o știa nici chiar Ivan Stepanovici, profesorul de biologie. Dar noi nu puteam să înțelegem la ce foloseau toate cunoștințele astea, de vreme ce ele nu erau cuprinse în manuale și în programa analitică. Cu excepția lui Gherman Ivanovici, profesorii nu prea puneau preț pe cunoștințele astea. Ar fi stupid să ne închipuim că ei prețuiau numai ceea ce era cuprins în manuale și în programa analitică; pur și simplu, având experiența vieții, își dădeau seama că lui Gromov nu i-ar fi fost de cine știe ce folos în viața și în activitatea lui viitoare să cunoască mărimea creierului unui plesiozaur și că noi trebuie să cunoaștem bine ceea ce întâlnim la fiecare pas. Pentru că e îndoielnic ca el, sau noi, sau oricine altcineva să întâlnim vreodată un plesiozaur.

Nu m-am putut stăpâni și odată i-am și spus toate astea lui Gromov, de față cu Vlasov și cu Drovodelov, care era prezent ca întotdeauna. Drovodelov a izbucnit într-un râs cu totul nelalocul său. Gromov s-a uitat la mine cu o privire ironică, și, fără a rosti o vorbă, a scos din servietă o tăietură din ziar și ne-a întins-o. Am citit și am făcut ochii mari. În tăietura din ziar se spunea că, cu câteva zile în urmă, într-unui din lacurile Scoției a fost găsit un plesiozaur viu.

La ora de biologie i-am arătat decupajul lui Ivan Stepanovici, și, nu știu de ce, el s-a simțit stânjenit, fiind pare-se nemulțumit de această descoperire. La sfârșitul

orei ne-a spus:

– Cu asta nu se câștigă nimic. Apoi, după un răstimp: Și nici nu se pierde.

Vorbele acestea ni s-au părut atunci tot atât de enigmatice ca și descoperirea plesiozaurului.

Dar cred că am vorbit destul despre plesiozaur. Și așa plesiozaurul e bine cunoscut tuturor. Dar Gromov știa multe lucruri despre care în manualele noastre nu era nici pomeneală. El știa, bunăoară, despre apă lucruri pe care nu le știa nimeni dintre noi. Și despre gheață știa ceea ce nu știa, cred, nici profesoara de chimie, Vera Nikolaevna. O dată, la ora de chimie, el a zis că gheața nu e un corp solid, așa cum își închipuie mulți.

– Dar ce e? l-am întrebat noi.

Se numesc corpuri solide acele substanțe ale căror particule formează o structură regulată, o rețea cristalină.

Mi-am adus aminte de sticlă, mi-am adus aminte că sticla e atât de dură, încât se taie cu diamantul, și i-am pus lui Gromov o întrebare perfidă.

– Dar sticla, l-ara întrebat, e un corp solid ori nu?

– Nu, mi-a răspuns Gromov. Sticla e un lichid de o înaltă vâscozitate, răcit.

Vera Nikolaevna nu lua parte la această discuție. Atunci când intram în domeniul chimiei și al fizicii, era mai bine să nu ne punem cu Gromov. Nimeni nu știa de unde își lua el informațiile, și era greu să-l verificăm.

Cei mai buni elevi știau și ei multe, frecventau diverse cercuri de la Palatul pionierilor și urmăreau ultimele noutăți. Dar, ca să folosim expresia aceea a lui Ivan Stepanovici, care ne-a căzut cu tronc la inimă, de la cunoștințele acestea nu se câștiga nimic și nu se pierdea nimic. Cu Gromov era altceva. Cunoștințele pe care le avea făceau

din el alt om. Ce vreau să zic cu asta? Voi încerca să explic. Cât tăcea, Gromov era un elev ca mulți alții, ca noi toți. Dar era destul să deschidă gura, ca să se schimbe cu totul. Devenea mult mai inteligent, superior unui elev de rând, și părea că acesta e el cel adevărat, numai că, până una-alta, o ascunde.

Când răspundea la o întrebare a profesorului, Gromov nu se pripea niciodată, așa cum făceau premianții și fruntașii la învățătură. Dimpotrivă, răspundea domol, ca și când încă n-ar fi știut răspunsul cel bun și s-ar fi sfătuit mutește cu cineva dinăuntrul lui.

Ce-aș mai putea spune despre Gromov? Cred că nimic, deocamdată. Când are să se mute în Ciornaia Recika și are să se transfere la altă școală, atuncea da, poate că am să pot spune mai multe. Pentru că atâta vreme cât omul stă zi de zi cu tine în aceeași clasă, cu șuvița lui căruntă și cu bărbia despicată, și câtă vreme îl vezi zilnic cum scrie păcănind cu creta în tablă, sau citește un număr nou din „Znaniesila”, e greu să spui ceva interesant despre el. Dar poate că Gromov nici n-o să se mute în Ciornaia Recika, și Drovodelov a scornit toate astea așa, ca să spună și ol o noutate...

4

Când au început cursurile și am intrat în clasă, nu prea speram să-l văd pe Gromov. Dar el ședea liniștit la locul său de lângă geam, și, ca să nu piardă vremea degeaba, citea nu știu ce carte.

L-am salutat și pe urmă, ca și când mi-aș fi pierdut controlul, l-am întrebat, așa, tam-nesam:

– Ei. ce mai face băiatul? O să avem urmarea?

Credeam că Gromov va lăsa întrebarea să-i treacă pe lângă urechi, dar el mi-a răspuns, și încă, se pare, cu toată plăcerea:

– Caietul e la Gherman Ivanovici. În timpul verii am reușit să mai găsesc unele materiale despre el.

– Bine, dar băiatul acesta e o ficțiune, tu ai scris o fantezie, o poveste...

Gromov s-a uitat la mine și mi-a răspuns cu o întrebare:

– Ești sigur?

– Dar tu? Ce, tu nu ești sigur?

Gromov a râs și a spus niște vorbe al căror sens, oricât m-am străduit eu, n-am putut să-l înțeleg:

– Nu importă dacă cineva e sigur ori ba. Totul e mult mai complicat.

Am vrut să-l mai întreb ceva, dar n-am mai apucat, pentru că a venit Drovodelov și s-a așezat lângă mine. Iar de față cu Drovodelov nu voiam să vorbesc despre băiat. Drovodelov ar fi intervenit neapărat și s-ar fi pornit cu întrebările, pentru că îi plăcea întotdeauna să-și vâre nasul unde nu-i fierbe oala.

– Am o noutate, mi-a spus încet Drovodelov, aplecându-se înspre mine ca să nu-l audă Gromov. După lecții, Gherman Ivanovici o să ne citească urmarea despre băiat. O aiureală, nu? Da, niște scorneli. Oare o să trebuiască să ascultăm aiureala asta?

Vorbea foarte încet, dar mie mi-era totuși teamă să nu-l audă cumva Gromov,care se apucase iar să citească.

Drovodelov nu s-a înșelat. După sfârșitul orelor, Gherman Ivanovici a citit continuarea povestirii. De data aceasta a citit mult mai prost.

Nava cosmică își urma zborul. Băiatul și-a dat

examenele și își petrecea vacanța tot aici, la bordul navei. Vacanța de vară, sau de iarnă? Asta n-are importanță. În navă nu era nici vară, nici iarnă. Cine l-a examinat? Oricine nu s-a lenevit s-o facă, începând cu comandantul și sfârșind cu bucătarul-farmacist. Cei mai severi și mai cusurgii examinatori au fost mașinile de memorizare. Una din ele i-a pus băiatului o întrebare al naibii de parșivă.

– Spune-mi, băiatule, l-a întrebat ea cu o voce frumoasă de bărbat, în ce an a fost inventată roata?

Băiatul n-a știut să răspundă. În gând, a trecut în revistă toate datele descoperirilor și invențiilor importante, dar despre roată nu și-a amintit nimic.

Mașina a așteptat îndelung răspunsul, pe urmă a zis, de data asta cu o voce de femeie:

– Nu te mai osteni degeaba! Nimeni nu știe când s-a inventat roata, nici chiar eu. La epoca aceea, locuitorii planetei noastre nu aveau încă noțiunea datelor calendaristice.

Poate că mașina n-ar fi trebuit să-i pună băiatului o întrebare la care nu există răspuns. Și încă să-și mai și schimbe vocea. Pentru că băiatul avea și așa destule emoții. La toate celelalte întrebări a răspuns fără greșeală.

A venit vacanța și băiatul a uitat numaidecât de întrebarea aceea păcătoasă. Era mai fericit decât toți din navă, pentru că el aici s-a născut, și despre toate celelalte știa numai din auzite. Spre deosebire de ceilalți, el nu avea pe planeta îndepărtată vreo cunoștință căreia să-i ducă dorul. Toți cunoscuții lui erau aici, în preajmă. Aici era nu numai prezentul lui, dar și trecutul, cât despre viitor, despre el nu putea decât să facă presupuneri. Viitorul depindea de teoria probabilităților și de planeta aceea necunoscută spre care zburau ei. Despre planeta asta se

vorbea mult în navă. Fiecare și-o închipuia, se pare, după gustul său. Unii socoteau că acolo trăiesc ființe super-raționale și civilizate, alții considerau că pe planetă nu le-a venit încă rândul ființelor înzestrate cu rațiune și că ea e populată numai cu reptile. Băiatul avea și el ipoteza lui. El era încredințat că planeta e populată cu copii. În adâncul inimii își dădea seama că lucrul acesta e cu neputință. Dar ar fi vrut tare mult să vadă copii înainte de a deveni matur și de a îmbătrâni. Băiatul nu împărtășea nimănui ipoteza sa, pentru că îi era teamă de logica rece și necruțătoare a adulților, care aveau să-i demonstreze, așa cum se demonstrează o teoremă, că visul lui nu se poate împlini.

După ani îndelungați de zbor fără oprire, în navă se statornicise un ritm de viață aparte. Ritmul acesta le ușura existența tuturor membrilor expediției și echipajului, așa că ei aproape nici nu simțeau că numai pereții navei îi despart de hăul rece și înfiorător.

Acest ritm, așa cum a aflat băiatul, avea și el o denumire: se numea cotidian. Oricât se gândea băiatul, el nu putea cu nici un chip să pătrundă înțelesul adevărat al acestui cuvânt, cu toate că alte cuvinte și denumiri le înțelegea îndată și fără greutate. Simțea că acest cuvânt ascundea în el ceva grozav de însemnat și chiar misterios. Poate că oamenii mari s-au înțeles între ei, deîndată ce s-au îmbarcat în navă, să nu se gândească de loc la hăul nesfârșit, apoi a apărut ritmul acesta, care i-a distras de la gândurile îngrijorătoare, așa cum te distrage somnul sau munca.

La bordul navei cosmice erau reprezentate aproape toate profesiile. Se afla aici și un filozof. El căuta să tălmăcească tot ce se întâmpla și, cu ajutorul gândirii, făcea ordinea cuvenită în noianul de întâmplări.

Odată, întâlnindu-l pe filozof în secția mașinilor logice, băiatul și-a luat inima-n dinți și l-a întrebat ce este cotidianul.

Filozoful i-a zâmbit cu blândețe.

– Cotidianul, a zis el, este un șir de obișnuințe pe care noi nici nu le luăm în seamă, așa cum nu luăm în seamă hainele cu care suntem îmbrăcați. Dar e destul să ne dezbrăcăm și să ieșim afară pe ger...

Filozoful a amuțit brusc, amintindu-și că vorbește cu băiatul și nu cu un adult.

A zâmbit încă o dată și a plecat.

Băiatul n-a mai pus întrebări. Căuta să nu se gândească la asta. Și-a zis că cotidianul există numai pentru adulți, iar la copii nu există și nici nu poate să existe, într-adevăr, băiatului totul i se părea nou și neobișnuit, chiar și ceea ce văzuse de multe ori.

Îi vedea pe toți muncind, făcând calcule, inventând sau studiind! Intra prin laboratoare. Peste tot era binevenit, dar mai ales, cine știe de ce, acolo unde se făceau cercetări asupra celor mai complexe fenomene, de pildă în laboratorul de biologie submoleculară. Poate din pricină că cercetătorii cufundați în studierea unor lucruri nevăzute și necunoscute, .sesizate numai de aparate din cele mai complexe, pierdeau ore întregi legătura cu lumea înconjurătoare, și băiatul li se înfățișa ca un sol al acestei lumi minunate, apariția lui amintindu-le de ea.

Apoi băiatul pleca, și în laborator se tăcea liniște. Dar toți știau că băiatul e undeva alături, pentru că, deși nava era marc, aici totul era alături, totul era aproape. Jar băiatul, ieșind din laborator, se gândea intens la lumea sub-moleculară, și gândul i se avânta acum nu dincolo de pereții navei, în nemărginirea Universului, ci în

microcosmosul infinit. Și atunci el se închipuia nesfârșit de mare, alcătuit dintr-o mulțime de lumi.

În orele libere, unii dintre membrii expediției jucau șah. Stând în spatele câte unuia din jucători, băiatul se uita la tablă și făcea presupuneri asupra mutării următoare. Cel mai prost juca muzicianul. Pierdea întotdeauna, cu oricine ar fi jucat – cu mașinile sau cu parteneri vii. Pierzând, se necăjea amarnic, dar nu se putea stăpâni să nu joace. Băiatul se necăjea văzându-l că pierde mereu.

După ce pierdea o partidă, muzicianul se retrăgea în cabina sa ca să compună muzică. Odată l-a luat cu el în cabină pe băiat și a pus picupul, pentru ca băiatul să asculte o melodie nouă.

Băiatul asculta, și sunetele se revărsau diafane și luminoase. Era ceva ca clinchetul țurțurilor de gheață lovindu-se unii de alții, era ca și când ar fi cântat apa, aci susurând, aci vuind și prăvălindu-se peste bolovani.

Încetul cu încetul băiatul își închipui o planetă necunoscută, cu o mulțime de râuri, râulețe și pârâiașe. Apa îngâna un cântec minunat.

Și deodată simți că dacă cântecul exista deja, încă nu exista urechea și rațiunea care să-l audă și să-l înțeleagă. Pe planetă nu le venise încă rândul ființelor înzestrate cu rațiune... Da, pe planeta aceea despre care vorbea muzica.

Sunetele se revărsau într-una, diafane și luminoase. Și băiatului i se părea că râurile și pâraiele de apă și țurțurii de gheață sunt aici, alături de el – atât de limpede și de frumoasă era melodia.

Apoi s-a făcut liniște. Tăceau amândoi – și compozitorul, și băiatul. Dar băiatul era totuși băiat și nu putea să tacă multă vreme,

– Vorbește-mi, te rog, îl rugă pe muzician.

– Despre ce?

– Tot despre aia, zise băiatul abia auzit.

Și muzicianul a înțeles ce-l roagă băiatul și a început să-i vorbească despre planeta pe care s-a născut și unde și-a petrecut tinerețea. Era un bun muzician, dar un prost povestitor; se încurca des și repeta unul. și același lucru.

S-a născut în pădure, la poalele unui munte pe creștetul căruia era un lac. Din pragul căsuței părintelui său, custode la o rezervație naturală, pornea o potecuță care pătrundea șerpuind în pădure și se pierdea în desiș.

Dar afară de potecuță, de copaci și de muntele cu un lac în creștet, spunea muzicianul, mai era și altceva, ce se numea necesitate. Când viitorul muzician a mai crescut, a trebuit să se despartă de potecuță, de pârâiaș, de munte și de lacul aflat sus pe creștetul lui, lângă un nor albastru. O mașină iute ca fulgerul l-a dus la oraș. Și în oraș era bine. Dar acolo nu era muntele cu lac în creștet. Viața i-a răpit viitorului muzician muntele și lacul acela. Dar el nu s-a lăsat cuprins de disperare, pentru că și-a dat seama încă de pe-atunci că viața e alcătuită nu numai din câștiguri, ci și din pierderi.

– Și ce-ai dobândit tu? l-a întrebat băiatul.

– Am dobândit experiența, i-a răspuns muzicianul.

– Dar ai dat în schimbul ei muntele și lacul.

– Poate am să mă mai întorc vreodată la muntele acela, a zis gânditor compozitorul.

– Când?

– Pot eu să știu? Mai întâi trebuie să vizităm planeta aceea misterioasă. Apoi vom mai pierde încă mulți ani cu drumul de întoarcere. Iar viața e scurtă...

Muzicianul a tăcut deodată și pe fața lui a apărut 6

umbră de îngrijorare. Omul acesta era omul cel mai lipsit de griji din toată nava. Dar acum semăna și el cu ceilalți. Și băiatul și-a zis pentru întâia oară că distanța pe care trebuie s-o străbată nava se măsoară nu cu spațiul și cu timpul, ci cu viața. Era ceva extraordinar… Anii treceau, și chiar dacă muzicianul avea să mai revadă vreodată muntele copilăriei, asta avea să se întâmple abia atunci când el va fi tare bătrân. Dar se putea ca el nici să nu mai apuce ziua aceea.

Vrând să-i spună ceva plăcut și să-i mai ogoiască dorul după lacul de pe creștetul muntelui, băiatul zise:

– Dacă n-ai să vezi tu muntele, poate am să-l văd eu. Am să-l salut din partea ta.

Un răstimp au rămas tăcuți. Se simțeau stânjeniți amândoi. Pe urmă băiatul s-a gândit că muzicianul nu i-a spus totul. Nu i-a spus ceea ce era mai important, și asta era bine. Băiatul știa că pe muzician l-a părăsit femeia iubită, ca să se ducă după altul. Și chiar dacă ea avea să se căiască pentru ceea ce a făcut, nu se mai putea îndrepta nimic; compozitorul se afla acum mult prea departe de ea și avea să se întoarcă acasă bătrân.

La bordul navei era un singur om bătrân – tehnicianul calculator-șef, specialistul în grija căruia se aflau mașinile de calcul. Toți știau că el nu se va mai reîntoarce acasă, pentru că era prea bătrân. Dar el se ținea tare. Bucătarul-farmacist, care nu prea stătea bine cu sănătatea, a zis odată, cu invidie în glas, că bătrânul acesta o să trăiască mai mult ca toți, chiar și decât băiatul, și dacă îi e dat cuiva să se întoarcă acasă, apoi acela va fi el.

Băiatul se tot uita pe furiș la bătrân. Ei doi aveau ceva comun. Bătrânul era mai în vârstă decât toți, băiatul era mai mic ca toți ceilalți.

A fost cândva copil bătrânul acesta? Trebuie să fi fost, căci n-a îmbătrânit deodată. Când îl întâlnea pe băiat, bătrânul îl întreba uimit:

– Tu de unde ai apărut, băiatule?

Băiatul își dădea seama că bătrânul glumea. Dar era oare cazul să spună unul și același lucru de fiecare dată? Și bătrânul se uita la băiatul acesta care nu avea trecut, pe când el avea aproape atâta cât era înregistrat în memoria mașinilor păstrătoare de informații și de fapte. Cam cu doi ani în urmă, bătrânul a surprins o mașină comițând o inexactitate, și multă vreme toți făceau haz amintindu-și de întâmplarea asta.

Uitându-se la bătrân, băiatul auzea trecutul. Trecutul trăia în bătrân, în ochii lui cu priviri aspre pe sub sprâncenele cărunte. Trecutul se păstra în el ca în memoria mașinilor. Dar tăcea, stăpânit de sentimentul propriei demnități. Pentru că bătrânul nu era o mașină de memorizare, gata să răspundă oricui la orice întrebare superficială. Trecutul care sălășluia în bătrân era și el cu totul altul, nu ca cel din memoria aparatelor de informare. Mașinile țineau minte diferite date, fapte, evenimente și întâmplări. Bătrânul, laolaltă cu toate aceste fapte și întâmplări, își mai amintea și de el, și de alții.

E ciudat că tocmai de bătrân și-a amintit băiatul în noaptea aceea când hăul era cât pe ce să înghită nava. Dar despre asta – despre hău, despre navă și despre băiat – vom vorbi mai departe.

– Asta-i tot, zise Gherman Ivanovici, parcă mâhnit și parcă bucuros, și închise caietul. Să așteptăm continuarea.

Toți tăceau. Chiar și premianții și deștepții cărora le plăcea să pună întrebări. Numai Drovodelov nu se putu stăpâni și, aplecându-se spre mine, zise:

– Aiureală! Ce aiureală! A început să mă doară capul de atâta aiureală. Ce-i cu bătrânul ăsta, sau cu lacul ăla din creștetul muntelui? Ce-i cu el acolo?

Simțeam și eu că povestirii îi lipsea ceva. Gromov se lăsase furat de mașinile de informare și de bătrân, și se abătuse de la firul povestirii. Va trebui să i-o spun.

5

Desigur, Drovodelov n-avea dreptate când spunea că povestirea despre băiatul acela e o aiureală și o plictiseală curată. Dar mie începutul mi-a plăcut mai mult decât continuarea. Mă așteptam, ca de altfel și toți ceilalți, că băiatul va săvârși vreun act de eroism. Dar așa ceva nu s-a întâmplat. În povestire totul se desfășura mult prea banal și obositor de încet, așa cum se scurge timpul înainte de examene, și abia spre sfârșit s-a întâmplat ceva. Dar ce anume nu se știa. Deci Drovodelov avea oarecum dreptate. Dar din partea lui Gromov asta era o greșeală. Nu se poate să le dai prilej celor de soiul lui Drovodelov să se laude cu dreptatea lor. Dar destul despre Drovodelov. Cu atât mai mult cu cât el a lipsit apoi o săptămână, fiind plecat cu maică-sa la niște neamuri la Luga.

Gromov se arăta zgârcit la vorbă și la toate întrebările cu privire la băiat, răspundea scurt:

– Ce vină am eu? Nu eu am zburat cu nava aceea. Dorofeev, cel mai bun elev din clasă, s-a apropiat de el și l-a întrebat zâmbind prin ce e, la urma urmei, remarcabil băiatul.

Gromov i-a răspuns:

– E remarcabil prin aceea că s-a născut în spațiul cosmic, unde se nasc numai stelele. Tu unde te-ai născut?

– Eu m-am născut în cartierul Vasilievski Ostrov, la spitalul „Otto”.

– Și ce zici, l-a întrebat Gromov, e vreo deosebire între spitalul „Otto” și punctul acela din spațiu unde s-a născut băiatul?

Dorofeev a ridicat din umeri și a răspuns că el nu vede o deosebire prea mare. Și răspunzând așa, s-a uitat la noi de sus.

Gromov însă nu se uita niciodată de sus la cineva; n-a făcut-o nici chiar atunci când ziarele au scris despre descoperirile tatălui său. Dar după ce au încetat să mai scrie, Gromov părea cam plouat. Acum ne uitam și noi la el așa ca și când între comportarea lui și soarta tuturor descoperirilor s-ar fi întins un firicel și firicelul acesta s-a rupt. De altminteri, toate astea erau tulburi. Dar de când a început el să scrie povestirea despre băiat, firicelul acesta a apărut din nou, întinzându-se între noi, el și descoperirile acelea despre care nu mai scriau ziarele. Era tare subțire firicelul acesta și invizibil, dar îl simțeam aproape toți. Unii ar fi vrut chiar să-l rupă, mai cu seamă Drovodelov. Firicelul îl încurca; de, așa era el. Orice putea fi tăiat sau rupt îl încurca. O dată a tăiat firul de la un telefon public și a adus receptorul în clasă. L-am întrebat:

– Ce, te încurca receptorul?

– Ba nu, mă ajuta, a zis el.

– Dar te-ai gândit câți oameni și-au pierdut timpul din pricina ta?

– Puțin îmi pasă mie de asta, a zis el; de-aia există timpul, ca să fie pierdut.

Când s-a întors de la Luga, Drovodelov s-a apucat iar de năzdrăvăniile lui. Ai fi putut crede că povestirea despre băiat îi tulburase viața. Venea în clasă, se așeza în bancă

și, întinzându-și picioroangele, cerea să i se explice dacă este posibil ca într-o navă cosmică să se nască un băiat și să trăiască atâția ani, zburând nu se știe unde.

I se răspundea:

– Ca ipoteză, e posibil.

– Bine, asta mai pot s-o admit, se învoia el, dar de ce se află în navă un filozof, un bătrân și un compozitor? Ce, fără ei nu se poate?

Și noi îi răspundeam:

– Desigur, se poate și fără ei. Dar cu ei e totuși mai bine. Unul compune muzică, altul își deapănă amintirile, altul luptă cu forța gândirii sale împotriva prejudecăților și a superstițiilor.

– Perfect, nu se lăsa Drovodelov. Deci un compozitor, un filozof, un bătrân și pe deasupra un băiat, care putea tot așa de bine să lipsească. Dar acum hai să socotim câtă energie, hrană, oxigen, medicamente și alte lucruri necesare s-au consumat în navă; Pentru că nava se afla în zbor de mulți ani.

– Poate se mai află și acum. Doar nu cunoaștem încă sfârșitul povestirii...

– Hai să socotim.

Și zicând acestea, luă creionul și o foaie de hârtie și se apucă să socotească. Firește, aștepta să i ne alăturăm și noi. El nu prea era tare la socoteli și putea lesne să greșească. Dar nimeni dintre noi n-avea de gând să facă o asemenea contabilitate și să socotească cât a mâncat, cât a băut și cât aer a respirat băiatul. N-are decât să mănânce, să bea și să respire sănătos! Dar vezi, asta nu-i dădea pace lui Drovodelov, așa că lua creionul și se apuca iar de socotelile lui.

Făceam și noi calcule, dar cu totul de altă natură.

Calculam ce dimensiuni trebuia să aibă nava ca să transporte tot ce era necesar pentru o călătorie atât de îndelungată. Îl tot întrebam pe Gromov câte ființe erau la bordul navei, câte mașini, ce energie folosea nava – fotonică, atomică sau vreo energie legată de folosirea forțelor antigravitaționale? în ce raporturi era nava cu timpul? Suferea influența obișnuitului paradox al lui Einstein, sau a spațiului-zero, despre care au scris nu o dată autorii de povestiri fantastice?

Cu privire la spațiul-zero purtam discuții mari. Nimeni nu putea să înțeleagă ca lumea ce-i asta. Cel mai bun elev, Dorofeev, a zis că e o noțiune despre care, deocamdată, au noțiuni numai autorii de povestiri fantastice. Atunci l-am luat la întrebări pe Gromov și el ne-a spus că nici nu putea fi vorba de spațiul-zero; băiatul trăia într-o lume tridimensională, perfect reală, și se deplasa cu o viteză apropiată de viteza luminii.

Acum să revenim la firicelul pe care voia atâta de mult să-l rupă Drovodelov. Îl simțeam cu toții, firicelul acela. Nu știu ce legătură ciudată – nu telefonică, nici telegrafică, nici prin radio, nici cuantică, ci pur psihică, aș zice – ne punea în contact cu băiatul acela care se afla poate în trecut, poate în viitor, undeva într-un punct necunoscut din Univers.

Am citit că mijloacele de comunicații nu au fost încă suficient studiate. Într-adevăr, există, așa cum susțin unii oameni de știință, câmpul-psi, a cărui esență fizică e încă necunoscută. Băiatul din Cosmos devenise real și pătrunsese temeinic în viața noastră. Ca să înțelegem mediul în care se afla băiatul, am început să urmărim noutățile din domeniul științei și tehnicii. Parcă eram cuprinși de friguri. Ba unul din noi, Leonid Staroverțev și-a

făcut o cartotecă, notând pe fișe orice eveniment din știință și tehnică. Obișnuia să poarte fișele cu el, prin buzunare. Strângând din ochii miopi, își consulta fișele în timpul orelor. Câte găseai în fișele astea! Era vorba aici și despre stelele supernove, și despre acizii nucleici, și despre memoria genetică automată a păsărilor, și despre acele animale raționale care sunt delfinii, și despre limba străvechiului popor maya, și despre albine și furnici, insecte sociabile, care comunică între ele exclusiv cu ajutorul ultrasunetelor.

Staroverțev ședea în fața mea. Uitându-mă peste umărul lui, puteam să-mi îmbogățesc și eu cunoștințele. Odată l-am întrebat:

– Ai ceva despre omul zăpezilor?

– Nu. Fișa asta am lăsat-o încă necompletată.

– Păi de ce? l-am întrebat.

– Pentru că aștept ca știința să rezolve problema, încă aflată în discuție.

M-a cuprins un sentiment ciudat, auzind cuvintele acestea reci. Va să zică nici fișa în care trebuiau să fie notate descoperirile lui Gromov-senior n-a fost completată și așteaptă ca știința să rezolve problema.

6

Gromov venea cu regularitate la ore. Se vede treaba că părinții lui amânaseră mutarea în casa cea nouă din Ciornaia Recika din motive independente de voința lor. Poate că constructorii încă nu și-au îndeplinit angajamentele și n-au isprăvit blocul la termen, ori poate că comisia de recepție s-a dovedit a fi prea pretențioasă și n-a vrut să facă recepția, constatând vreo crăpătură în

tavan și rebutând totodată și zugrăveala. Eu unul n-aveam nici o pretenție față de constructori și de comisie; tare nu-mi venea să mă despart de Gromov și să tai firicelul acela despre care am vorbit.

Gromov venea și pleca. Ședea la locul său de lângă geam, și atunci când voiam să mă uit la el, mă făceam că privesc afară. Geamul era mare, larg, luminos; de cealaltă parte a geamului, dedesubt, se afla strada, cu copacii ei și cu oamenii de pe trotuare. Vizavi era altă casă, și avea și ea un geam, și la geamul acela ședea o babă grasă care mânca prune și scuipa sâmburii direct pe trotuar Uitându-te la ca, ai fi putut crede că așa își duce va viața, fără a se depărta o clipă de la geam.

Uitându-mă pe geam, mă gândeam că băiatul habar n-avea ce sunt alea geamuri (de unde geamuri la nava blindată?), și lui îi ținea loc de geam ecranul, care, firește, nu putea să înlocuiască pe de-a-ntregul un geam. Și mă mai gândeam că geamul e un lucru minunat, că datorită lui peretele parcă nici n-ar exista și poți vedea până hăt departe, cerul și norii, copacii și baba care mănâncă prune. L-am întrebat de aceea pe Staroverțev dacă în fișele lui nu scrie ceva despre geamuri; bunăoară în ce secol sau în ce mileniu a apărut primul geam.

Întrebarea mea l-a cam descumpănit. Mi-a răspuns că fișa cu tema asta a rămas necompletată.

– De ce? l-am întrebat.

– Pentru că geamul e o inovație din epocile îndepărtate, mi-a răspuns el. Or eu trec în fișe numai ceea ce are vreo legătură cu viitorul.

– Și ce, în viitor n-au să existe geamuri?

– Au să existe, dar altfel de geamuri. Așa bunăoară, ai să vezi pe geam nu o frizerie și nu un atelier de cizmărie,

ci o parte a Universului. Uite așa geamuri au să existe, cred eu.

Gromov era atent la discuția noastră, dar n-a zis nimic. După privirea lui am înțeles că chestiunea geamurilor i-a stârnit interesul. El însă n-a intervenit, din delicatețe. Gromov n-avea nevoie să scotocească prin fișe și prin ghiduri ca să răspundă la întrebarea în ce secol sau mileniu omul a făcut prima fereastră în perete. Nu se putea ca el să nu știe ceva despre asta.

Pe mine chestiunea mă rodea rău, totuși, m-am abținut și nu l-am întrebat pe Gromov. Tot din delicatețe. Pe unii îi supăra faptul că Gromov știe multe, mai cu seamă pe aceia care nu puteau să-l controleze și trebuiau să-l creadă pe cuvânt. Băieții erau de părere că Staroverțev îl cam invidia și că voia să-l ajungă cu ajutorul fișelor sale. La el acasă, pe toate mesele stăteau cutii cu fișe din astea, ca la mai știu eu ce profesor care nu se încrede în enciclopedie și nici în propria sa memorie. Cu toate acestea, Staroverțev încă n-a izbutit nu numai să-l ajungă pe Gromov, dar nici măcar să se apropie de el. Băieții ne-au întrebat, pe mine și pe Vlasov, dacă Gromov are și el acasă cutii cu fișe. Dar eu n-am văzut la el nici o fișă și nici o cutie, afară doar de o lădiță în care mama lui punea vara flori. Fără să vrea, toți au ajuns la concluzia că Gromov avea o memorie formidabilă.

Nu știu dacă e memoria la mijloc sau altceva, dar atunci când Gromov răspundea la întrebările profesorilor, se în-tâmpla ceva extraordinar cu lumea; totul în jur se schimba, ne schimbam și noi, și chiar și profesorul. Ni se părea la toți că există un fir invizibil care-l unește pe Gromov cu Luna, cu atomul, cu fundul oceanului, cu intelectul furnicii sau al albinei, cu Napoleon sau cu

Aristotel. Aristotel și Napoleon, albinele și atomul, Luna sau fundul oceanului parcă intrau în contact cu noi. Și Gromov era mandatarul lor.

Gromov răspundea numai atunci când era întrebat. Nu obișnuia să ridice mâna ca să se remarce și să arate că știe mai mult decât toți. Nu știu de ce, profesorii îl întrebau și ei rar, și, curios lucru, unele din răspunsurile lui îi puneau în încurcătură, cu toate că îi bucurau. Lucrul cel mai extraordinar și nu prea clar era acela că Gromov dispunea de tot atâta timp ca și noi ceilalți și nu se eschiva de la nimic: făcea sport, juca șah și se mai îndeletnicea și cu altele. Poate că dormea mult mai puțin decât noi și învăța noaptea, silindu-se să afle și să memoreze cât mai multe? Nu știu, dar mă îndoiesc. Asta n-ar fi fost pe placul părinților săi și i-ar fi dăunat sănătății. Unul din colegi a emis chiar ipoteza că băiatul din povestire ar exista în realitate și că el l-ar ajuta pe Gromov cu sfaturile lui. Mulți au râs de ipoteza asta, ba Staroverțev a și întrebat:

– Și de câte milioane de ani există el?

Ipoteza a găsit însă și susținători. Cel mai bun elev din clasă, Dorofeev, a zis că s-ar putea ca tatăl lui Gromov să fi găsit o copie informativă a băiatului. Despre astfel de copii s-a scris nu o dată în romanele fantastice. Pe scurt, Gromov avea de-a face nu cu băiatul în persoană, ci cu o copie a lui. Lumea interioară a băiatului fusese înregistrată cu ajutorul unui cod, iar dublura băiatului se afla în casa lui Gromov, pe când originalul a dispărut demult, supus legii implacabile a distrugerii.

Mie ipoteza asta mi s-a părut tare naivă. Și apoi tatăl-lui Gromov ar fi intrat de bună seamă în conflict cu etica, ascunzând științei și societății copia informativă a băiatului numai de dragul succeselor școlare ale fiului său. Asta era

prima concluzie contra. Mai erau și multe altele. De unde, bunăoară, putea să știe copia băiatului ceva despre Napoleon și despre multe altele, care poate că nici n-au existat pe planeta aceea? Rațiunea și logica se împotriveau în fel și chip, dar mai tari decât ele erau sentimentele și dorința de a fi martor și participant la niște evenimente extraordinare. Uneori mă gândeam, reproșându-mi inconsecvența: Și dacă băiatul lui Gromov există totuși? Nu chiar în realitate, ci numai așa, ca o copie. Să presupunem că da. Dar unde se află această copie? În cabinetul tatălui lui Gromov? Să zicem. Și ce, copia stă acolo și din când în când discută cu Gromov pe diferite teme științifice?

Dar să lăsăm fantezia și să ne întoarcem la realitate. Realitatea era din cele mai banale. Eu m-am îmbolnăvit de anghină și am stat câteva zile în pat. În timpul acesta m-a vizitat Staroverțev. De teamă să nu se molipsească, ședea în celălalt ungher al camerei căreia, în virtutea automatismului, tata și mama continuau să-i spună camera copiilor. Ședea și se tot uita la fișele lui, și din când în când nota ceva în ele, ca și cum ar fi uitat că mai exist și eu,

– Ai putea să faci treaba asta acasă sau la bibliotecă, i-am zis.

– Dacă m-aș afla acasă sau la bibliotecă, n-aș fi aici, la tine.

– De acord, dar de vreme ce ești aici, la mine, barem bagă-ți fișele în buzunar. Poți să te lipsești de ele măcar un moment?

– Țin foarte mult la timpul meu,

– N-ai decât să ții; te privește.

– Nu numai pe mine; te privește și pe tine. Eu țin la timpul meu nu pentru mine, ci pentru alții.

– Pentru alții? N-ai putea să fii ceva mai concret? Nu

cumva ții la timpul tău pentru Drovodelov?...

– Pentru Drovodelov? Nu, mi-a răspuns distrat Staroverțev. Drovodelov – știi? – a tăiat și a adus în clasă...

– Iarăși receptorul telefonului?

– Nu, o coadă de vulpe. Zice că a tăiat-o în grădina zoologică de la o vulpe vie. Minte. Coada miroase a naftalină...

– Și astea-s toate noutățile? l-am întrebat. Staroverțev s-a supărat nu știu de ce, ba de emoție a scăpat câteva fișe pe jos.

– Pe mine să nu mă întrebi de noutăți. Eu disprețuiesc toate chestiile astea. Le disprețuiesc!

– Păi de ce?

– Le disprețuiesc! Noutățile sunt simple bârfeli. Aia a spus-o academicianul Vernadski. Scrie în biografia lui.

Supărat foc, a plecat fără să mai ridice fișele căzute pe jos. Eu unul nu mă simțeam cu nimic vinovat.

M-am dat jos din pat și am ridicat fișele lui Staroverțev. Pe una din ele scria despre Catedrala Notre-Dame din Paris, pe alta despre molecula ATT și despre legăturile de hidrogen, iar pe a treia despre copia informativă a băiatului. Nu-mi venea să-mi cred ochilor.

Cel mai bun elev din clasă, Dorofeev, avusese dreptate.

În fișă se pomenea de o știre din ziar cu privire la descoperirea făcută de arheologul Gromov și de copia unui băiat de pe o altă planetă, copie care a stat îngropată în pământ din perioada jurasică.

Citeam și reciteam fișa asta, și mâna îmi tremura. Pe urmă m-am culcat în pat, am aprins lumina și iar m-am apucat s-o citesc. În conștiința mea, două voci discutau în contradictoriu. Una spunea că toate astea sunt niște aiureli și că Staroverțev a completat înadins fișa asta cu cele

auzite de la Dorofeev și a aruncat-o aici ca să-și râdă de mine. Dar cealaltă voce susținea că pentru Staroverțev, o fișă era ceva mult prea sacru ca s-o strice. Cele două voci sporovăiau într-una, iar eu, ca un arbitru, ascultam argumentele lor, neștiind încă pe care din ele să-l iau drept bun.

Vocile aduceau sute de argumente „pro” și „contra”. Pe urmă una din voci a început să precumpănească, aceea care judeca sănătos și logic, ca profesorul nostru de matematică, Mark Semionovici. Mi l-am închipuit numaidecât pe Mark Semionovici cu creta într-o mână și cu cârpa udă în cealaltă, și numerele de pe tablă, și vocea lui întotdeauna cu o nuanță de îndoială, chiar și atunci când nu exista nici un dubiu.

Vocea aceasta, vocea lui Mark Semionovici ședea în mine și făcea tot soiul de presupuneri.

„Să zicem, spunea ea, adresându-se tuturor și fiecăruia în parte, să zicem că existența copiei băiatului nu este cunoscută și s-o însemnăm cu x. Atunci ne întrebăm de ce, adică Staroverțev, s-a grăbit să completeze o fișă pe care a ținut-o atâta timp necompletată? Să zicem că Staroverțev...”

Vocea cu o nuanță de îndoială mă convingea de ceva de care nu era greu să mă convingă. Staroverțev nu era dintre aceia care să se țină de glume. Deci? Deci în răstimpul cât am stat eu la pat, luându-mi mereu temperatura și înghițind pastile peste pastile, în ziare a apărut o știre despre copia băiatului.

Am chemat-o pe mama, care era în sufragerie, și am rugat-o să-mi aducă ziarele.

– Azi e luni, a zis mama, și ziarele nu apar. Ziarul de ieri l-am luat să învelesc în el pantofii când i-am dus la

reparat.

7

Am format numărul de telefon și auzind o voce groasă de bărbat, am zis:

– Aș vrea să vorbesc cu Staroverțev.

– La telefon, mi-a răspuns vocea.

Tulburat cum eram, în primul moment, nici nu mi-am dat seama că era tatăl lui Staroverțev și m-am mirat auzindu-l pe colegul meu vorbind cu o voce așa de groasă, străină.

– La telefon Staroverțev, a repetat vocea, iritată.

– Vreau să vorbesc cu fiul dumneavoastră.

– Fiul meu a fost internat ieri la spital, mi-a răspuns vocea. O criză de apendicită.

Și zicând acestea, a pus receptorul în furcă. L-am pus și eu. Și s-a făcut liniște.,

Toate pe lumea asta s-au înțeles să mă împiedice să dezleg misterul. Stăteam lungit în pat, înghițeam pastile, beam ceai cu lămâie și așteptam să vină medicul de la policlinica raională .

Și medicul a venit. Era o doctoriță, o femeie bătrână și necăjită. S-a apucat să mă mustre pentru că liftul nu funcționa bine. Rândul trecut, când a urcat la noi la etajul cinci, ușa liftului s-a închis perfid în urma ei și nu voia cu nici un chip să se deschidă; a trebuit să strige ca să-l cheme pe mecanicul de serviciu și a pierdut patruzeci de minute stând în lift. Azi, de teamă să nu piardă vremea, s-a ferit să ia liftul și a urcat pe jos, fără a apela la mijloacele tehnice. A certat-o pe mama pe chestia liftului și i-a cerut o linguriță, iar mie mi-a poruncit să deschid gura. Pe urmă a

zis că trebuie să mai stau în pat cel puțin două zile și a plecat.

Două zile... Am stat în pat două zile și m-am gândit. Mă gândeam la copia băiatului, pe care, dacă ar fi să-i dau crezare fișei lui Staroverțev, a găsit-o tatăl lui Gromov. Din perioada jurasică, adică din acea perioadă, când pe Pământ trăiau saurienii, și până în zilele noastre au trecut multe milioane de ani. Deci copia a stat îngropată în pământ și a așteptat răbdătoare până au apărut ființe înzestrate cu rațiune capabile să-i înțeleagă limba și să comunice cu ea.

Aș fi vrut să aflu mai multe despre perioada jurasică și am rugat-o pe mama să-mi aducă cursul de paleontologie după care a învățat fratele meu mai mare când era student. Mama n-a găsit cursul și mi-a adus „Paleontologia vertebratelor”.

Aici am aflat un lucru ciudat, care pur și simplu m-a zguduit. Ei bine, în perioada jurasică a trăit un dinozaur care avea picioarele din față mici, cu o funcție evidentă de apucare; animalul n-avea dinți. Acest dinozaur mic s-a specializat în furtul ouălor de la dinozaurii mai mari.

Autorul cărții emitea ipoteza că din această reptilă, cu un sistem nervos surprinzător de mobil, au provenit mamiferele, și deci și oamenii.

Mi-am zis că, existând o copie informativă a băiatului, s-ar putea verifica dacă ipoteza aceasta e justă sau nu. Mie unuia nu mi se părea tocmai justă.

După două zile, venind la școală, mi-am propus să-i arăt lui Gromov fișa pe care a uitat-o la mine Staroverțev.

Mă simțeam așa ca și când îmi fugea pământul de sub picioare și mă prăvăleam într-o prăpastie, dar nu puteam să fac nimic, pentru că dorința de a dezlega misterul era

mai tare ca mine.

Profitând de un moment când Drovodelov lipsea din clasă, am scos din buzunar fișa și i-am întins-o lui Gromov fără a spune o vorbă.

Nu-mi luam ochii de la fața lui Gromov, inima îmi bătea cu putere, mă lua când cu cald, când cu frig, și îmi venea să cred că a recidivat anghina. Se întâmplă uneori.

Momentul acela mi s-a părut mai lung decât o oră. Pe urmă Gromov mi-a înapoiat fișa și m-a întrebat calm:

– Ei și? Ce te miră?

– Cum ce? i-am răspuns. Ce, chestia cu copia băiatului s-a confirmat?

– S-a confirmat.

– El citează un ziar. Ce. s-a scris în ziare despre asta?

– Nu. Staroverțev a aflat de la mine. Citează ziarul ca să fie mai convingător. Nu voia să se refere la o persoană particulară. Or eu sunt persoană particulară.

Soneria a pus capăt convorbirii noastre. În clasă a intrat Mark Semionovici. Profesorul a desenat pe tablă un triunghi echilateral, și cu vocea aceea în care stăruia mereu o nuanță de îndoială s-a apucat să ne demonstreze o teoremă. Lovind cu creta în tablă, ne demonstra teorema în așa fel, ca și când nici el n-ar fi crezut în demonstrații. Desigur, de vină era intonația aceea care nu corespundea concluziilor logice ce decurgeau din demonstrații.

Gândul mi-a fugit aiurea și nu-l ascultam pe Mark Semionovici. În loc de teoremă mă gândeam la dinozaurul care fura ouă de la contemporanii lui mai mari. Nu se poate, îmi ziceam, ca din găinarul ăsta să fi provenit toate mamiferele, și deci și oamenii. Nu-mi convenea de loc să am un asemenea strămoș. Or adevărul se putea stabili numai cu ajutorul băiatului a cărui copie informativă o

găsise tatăl lui Gromov.

Numai băiatul putea să dezmintă această ipoteză dubioasă, pentru că el a poposit pe Pământ încă în perioada jurasică.

Când mă gândeam că această copie a băiatului există și că pot să aflu amănunte de la Gromov deîndată ce se va sfârși ora, mă treceau toate nădușelile. Mi-am zis că doctorița, de teama acelei ticăloase uși de la lift, m-a făcut să mă dau jos din pat prea devreme. Pentru asta nu puteam decât să-i fiu recunoscător. Nu aveam dreptul să pierd nici o clipă. Iar clipele treceau, și Mark Semionovici își continua explicațiile, uitându-se mirat la triunghiul de pe tablă și parcă îndoindu-se de ceva ce nu mai putea fi nicicum pus la îndoială.

M-am gândit că el se îndoiește de o teoremă și de demonstrațiile ei elaborate de Pitagora sau de Euclid, pe când eu stau și nu mă îndoiesc de existența copiei băiatului numai pentru că am încredere în fișă și în Gromov.

Apoi a sunat de ieșire. Mark Semionovici a șters cu cârpa triunghiul și demonstrațiile sale și a plecat la cancelarie. Am dat și eu să mă apropii de Gromov, dar aici se și afla Drovodelov. Stătea lângă el, ținând în mână o foaie de hârtie, acoperită toată cu cifre mărunte. Mi-am zis că e vreo problemă pe care Drovodelov n-a putut-o rezolva, dar m-am lămurit îndată. Pe foaia de hârtie pe care Drovodelov i-a întins-o lui Gromov erau notate niște calcule din care se vedea cât a mâncat, a băut și a respirat băiatul, aflându-se atâta vreme în zbor. Drovodelov îi întindea hârtia asta lui Gromov cu aerul cu care, cred eu, îți întinde ospătarul socoteala la restaurant, așteptând plata.

Gromov a dat din mână ca și cum ar fi vrut să spună că nu dorește să ia socoteala asta. Dar Drovodelov stărui, cerând nu știu ce și ținându-se scai de el.

Am înțeles că în ziua asta nefastă n-am să pot sta de vorbă cu Gromov. Drovodelov n-avea să-l lase în pace.

În drum spre casă, mă gândeam la firicelul acela care unea mamiferele de reptile prin intermediul dinozaurului cu picioarele din față având funcții de apucare, și îmi ziceam că, dacă dinozaurul acela ar fi murit, pe Pământ n-ar fi apărut mamiferele și n-aș fi apărut nici eu.

Mă gândeam la asta și în conștiința mea iar s-au pus pe sporovăială cele două voci. Una din ele era de acord cu ipoteza provenienței mamiferelor, cealaltă o contesta.

Când am intrat în bloc și am vrut să chem liftul, am constatat că liftul era defect. Becul de control nu s-a aprins. Am urcat la primul etaj și am încercat să deschid ușa liftului, dar ea nu s-a deschis. Înăuntru stătea cineva și aștepta ajutor din afară.

– Cine-i acolo? am întrebat.

– Eu, mi-a răspuns o voce supărată de femeie. După voce am recunoscut-o imediat pe doctorița de la policlinica raională.

– Dar nu v-am mai chemat, i-am zis. Eu m-am făcut bine.

– Nu la voi veneam; la etajul trei. La familia Novotelov. Apel de urgență.

– Bine, am zis, aveți puțintică răbdare. Urc la mine și chem mecanicul.

Am luat-o repede în sus pe scară, fără să mă mai gândesc nici la băiat, nici la dinozauri. Mă gândeam de ce oare liftul merge bine când urc eu, și maică-mea, și toți locatarii și cunoscuții lor, dar e destul să intre în el un

doctor, că se apucă să facă fițe. Mă gândeam la asta, și la teoria probabilităților, și la teoria jocurilor de noroc. Pe urmă mi-am amintit iar de băiat.

8

Drovodelov a izbutit totuși să-i vâre lui Gromov pe gât socoteala aia a lui. Când am intrat în clasă, l-am găsit pe Gromov cu hârtia asta ticăloasă în mână. Drovodelov stătea lângă el și zâmbea. Iar a trebuit să amân discuția. Pe urmă însă, Drovodelov a plecat cu hârtia lui și atunci m-am apropiat de Gromov.

– N-aș putea, l-am întrebat, să văd copia băiatului? Am de lămurit o chestiune.

Toată fraza asta a sunat foarte stupid și aiurea. Fusese smulsă prostește din contextul reflecțiilor ce se desfășurau în mintea mea.

– Ce fel de întrebare e asta? a zis Gromov calm și parcă impasibil.

I-am spus de dinozaur și de extremitățile lui anterioare cu funcții de apucare, și de mamifere, cărora mă îndoiesc să le placă ipoteza care leagă originea lor de animalul acela dubios.

– Și ce, a zis Gromov, vrei să întrebi despre asta copia băiatului?

– Vreau, i-am răspuns.

– Atunci o să trebuiască să mai aștepți.

– De ce?

– Pentru că nu ești singurul care vrei să-l întrebi ceva. Asta-i una. În al doilea rând, tatăl meu și colaboratorii săi se frământă de mult ca să descifreze și să înțeleagă limba în care gândea și vorbea băiatul...

Aici însă convorbirea noastră s-a întrerupt iar. A început lecția. Așteptam recreația, ca să continui discuția. Lecția părea să nu se mai termine... În sfârșit a sunat de ieșire și atunci l-am întrebat pe Gromov:

– Nu s-ar putea totuși să-l văd?

– Pe cine?

– î-î... copia aia.

– Imposibil. Se află la Institutul de arheologie și acolo accesul e interzis tuturor, cu excepția cercetătorilor de la laborator.

– Dar tu ai văzut-o?

– Dă-mi voie să las întrebarea asta fără răspuns. M-am supărat ca atunci când mi-a făcut aluzia aceea în

legătură cu renovarea. Din cuvintele lui răzbea o vădită neîncredere.

După expresia de pe fața mea, Gromov și-a dat seama că m-am supărat. Stânjenit pare-se, m-a întrebat:

– De ce nu mai vii pe la mine?

– Dar la voi se fac reparații...

– Reparațiile s-au terminat de mult. Vino mâine seară. Am să fiu acasă.

A mai vrut să spună ceva, dar n-a apucat; în clasă a intrat profesoara de istorie. Era venită la noi la școală de curând, încă nu ne cunoștea și nici nu bănuia că Gromov știe atât de multe.

Deschizând catalogul, a zis un nume la întâmplare:

– Gromov!

Gromov se ridică și profesoara îi puse o întrebare despre societatea primitivă și despre altceva încă și mai străvechi.

Mă uitam la fața ei în timp ce Gromov răspundea. Expresia de pe fața profesoarei se schimba într-una, încât

puteai să vezi pe chipul ei o întreagă gamă de simțăminte și de emoții.

Gromov răspundea cum numai el singur știa să răspundă din toată școala, ori poate și din tot cartierul. Aveam cu toții impresia că nu răspunde el, ci oamenii care au trăit în epoca aceea îndepărtată; însăși epoca, însăși faptele și evenimentele de atunci răspundeau cu vocea stăpânită a lui Gromov, ce se revărsa ca o înlănțuire de reflecții.

Mi-am zis că tot așa de calm și gânditor va răspunde probabil și băiatul prin copia sa, dacă i se va descifra limba.

Nu știu la ce se gândea profesoara ascultând cum răspunde Gromov la întrebările ei. Stătea tăcută, dar fața ei vorbea fără cuvinte, schimbându-și mereu expresia.

Pe urmă Gromov s-a așezat și profesoara s-a ridicat de pe scaun. Era, se pare, atât de fâstâcită, încât a uitat cum îl cheamă.

– Tu ești Molniev? zise. Dar nimeni din clasă n-a râs, nici chiar Drovodelov. Atât era momentul acela de încordat.

– Pe mine mă cheamă Gromov, nu Molniev[4], a zis calm Gromov.

– Îți mulțumesc, a spus profesoara. Nu știu de ce a zis asta foarte încet, așa de încet, încât nici n-au auzit-o toți.

Pe urmă a stat un minut întreg tăcută, până ce pe fața ei a apărut aceeași expresie cu care a intrat în clasă. Se pare că a făcut un efort de voință ca să se calmeze și să-și revină la starea obișnuită în care profesorului îi e mai ușor să continue ora. N-a mai scos pe nimeni la tablă, ci a

[4] Joc de cuvinte; în limba rusă, grom înseamnă tunet și molnia - fulger, (n.t.)

început să le vorbească ea – calm, pe un ton obișnuit, așa cum se și cuvenea.

Ne vorbea despre trecutul îndepărtat. Dar acesta era cu totul alt trecut decât cel despre care ne vorbise Gromov. Ce s-a întâmplat? N-aș putea să explic. Trecutul acela despre care vorbea ea n-avea nimic de-a face cu noi. Mi-am zis că nici noi n-aveam nimic de-a face cu el. Dar profesoara gândea altfel decât mine. Vorbea teribil de calm, ca în manual, ba chiar și mai calm, și foarte metodic, așa probabil cum a fost învățată să țină o lecție pentru ca noi s-o putem înțelege mai bine.

Gromov ședea la geam și părea că ascultă cu atenție. Eu vedeam pe geam cerul și norii. Gromov însă cred că vedea și trecătorii de pe trotuar, și o vedea și pe baba care mânca prune și scuipa sâmburii. Eu mă gândeam că în trecutul despre care ne vorbea profesoara cea nouă nu exista nici geamul acesta, nici trotuarul cu trecători, nici baba care mânca prune ori spărgea cu fierul de călcat nuci pe pervazul geamului. Și pentru că nimic din toate astea n-a existat în trecut, trecutul devenea și mai ciudat, și mai rece, și cu totul neconvingător, așa cum reieșea el din cele ce spunea profesoara.

9

Iat-o, ușa asta capitonată cu postav, cu o cutie albastră pentru ziare și scrisori.

Sun. Nu vine nimeni să deschidă. Poate că nu e nimeni acasă.

Mai sun o dată. Îmi deschide Gromov, firește nu tatăl, ci fiul.

– Intră îmi zice și mă conduce în antreu.

– N-am mai fost de mult pe-aici, zic. Părinții tăi sunt acasă?

– Mama e acasă, tata e la institut. De ce mă întrebi?

– Așa… Spune-mi, mai aveți idolul acela cu ochi de obsidian?

– Îl mai avem. Ai să-l vezi îndată. Pune paltonul aici. Pe Staroverțev l-ai mai văzut?

– Ași! Zilele astea i-au tăiat apendicita.

– Nu apendicita, ci apendicele. Acum e în convalescență și s-a apucat iar de fișele lui. Mi-a și trimis un mic chestionar. De ce stai? Intră.

Am luat-o spre fosta cameră a copiilor, unde stătea Gromov. Trecând prin sufragerie, am văzut ochii transparenți ai idolului de lemn și silueta lui plăpândă, cu mâinile subțiri și picioarele ușor încovoiate.

– Ce fel de chestionar?

– Sucit om mai e și Staroverțev ăsta! Pune niște întrebări la care ar putea să răspundă numai băiatul sau copia lui. Ba încă cere să-i răspund în scris și imediat.

– Ai să-i răspunzi?

Gromov s-a uitat la mine mirat și n-a zis nimic.

Atunci l-am întrebat:

– Ai continuarea despre băiat?

– O am undeva, dacă nu s-o fi pierdut caietul. La noi s-au făcut reparații. Dar de ce mă-ntrebi?

– Citește-mi și mie.

– Nu, n-am chef. Iartă-mă, dar nu-s de loc dispus. Și apoi mie nu-mi place să citesc cu glas tare.

– Hai, citește-mi, am stăruit. Te rog, citește…

Mi s-a făcut scârbă de cuvintele pe care le rosteam și de vocea cu care mă rugam de el, ca și când nu l-aș fi rugat eu, ci Drovodelov. Totuși am continuat să mă

milogesc. Prea eram dornic să aud ceva despre băiat înainte de a se fi descifrat codul lui, ceea ce avea să mai întârzie destul de mult.

– Hai, citește-mi; ce te costă?

– Nu, a zis hotărât Gromov. N-am să citesc. Dacă vrei, pun picupul și o să ascultăm o melodie compusă de un compozitor care... La tata în cabinet e un disc. Dar bagă de seamă, să nu spui la nimeni...

S-a dus în cabinet și s-a întors îndată, ținând cu grijă în mână *un* disc. Apoi a pus picupul ca să ascult o melodie pe care a compus-o un compozitor cu milioane și milioane de ani înainte de a fi apărut pe Pământ rațiunea și urechea omenească.

Ascultam. Sunetele se revărsau diafane și luminoase. Era ca și când se loveau între ei țurțurii de gheață, ca și când ar fi cântat apa, aici susurând, aici vuind și prăvălindu-se peste bolovani. Deslușeam bătând omenește inima neomenească a unui muzician care, trecând peste legile timpului și ale spațiului, părea că se află printre noi.

Sunetele se revărsau unind ceea ce nu putea fi unit, ele erau aici, cu toate că visul care le-a dat naștere s-a aflat nespus de departe de noi.

În povestirea lui Gromov, băiatul era cel care a știut să vină în mijlocul nostru. Acesta era băiatul, pătruns tot de copilărie, deși copilăria lui dura de milioane de ani și încă nu se sfârșise.

La bordul navei i se spunea: băiatul. Și el tot așa își zicea.

Eu și cu Gromov eram și noi încă niște băieți, dar copilăria noastră avea să se sfârșească curând. Copilăria lui însă dura la nesfârșit, contopindu-se cu sunetele melodiei pe care o ascultam eu acum.

Când s-a terminat melodia, am întrebat ceva ce poate n-ar fi trebuit să întreb:

– Spune-mi, tatăl tău a găsit înregistrată melodia asta împreună cu copia informativă?

– Da’ de unde! A compus-o un prieten de-al tatei, membru al Uniunii compozitorilor. La rugămintea mea.

Mă uitam la Gromov și cred că fața mea își schimba expresia așa cum și-o schimba și fața noii noastre profesoare de istorie. Se pare că lui Gromov i s-a făcut milă de mine și îi era ciudă că a spus ceea ce a spus, pentru că m-a întrebat:

– Ce, tu ai fi vrut s-o fi scris muzicianul acela care era prieten cu băiatul?

– Da, i-am răspuns cu glasul stins.

– Dar muzica e foarte frumoasă. Ți-a plăcut?

– Da. Dar mi-ar li plăcut și mai mult dacă ar fi compus-o acela, atunci...

– Când încă nu exista rațiunea și urechea omenească?

– Da.

– Bine, dar tu îți imaginezi cum era atunci Pământul?

– Mai înainte nu-mi imaginam..., Acum mi l-am imaginat, când am auzit melodia asta. Tu ți-l imaginezi?

– De ce să mi-l imaginez? a zis încet Gromov. Nu numai că mi-l imaginez, dar îl și cunosc.

– De unde?

– Dă-mi voie să nu răspund la această întrebare.

10

I-am dat voie. I-am dat voie să nu-mi răspundă la întrebare.

Am plecat pur și simplu. Mi-am pus paltonul și am

plecat. Nu puteam să mă mai milogesc de el.

Cred însă că nu oricine ar fi plecat, să fi fost în locul meu, fără a afla adevărul. Un cercetător sau un mare savant l-ar fi dat încolo de amor propriu și, de dragul științei, ar fi rămas.

Eu însă am plecat. E drept că asta nu m-a consolat de loc. Noaptea aproape că n-am închis un ochi.

A doua zi, în clasă s-a petrecut o chestie neplăcută. Nu știu de ce îi zic neplăcută. Dar fie și așa. Iată ce s-a întâmplat.

În locul bătrânului nostru profesor de biologie, care a ieșit la pensie, ne-a venit un profesor nou, foarte tânăr. Cu profesorul cel bătrân, lucrurile ar fi trecut neluate în seamă; pe el nu-l surprindea nimic.

Profesorul cel nou i-a pus o întrebare lui Gromov. Și Gromov, firește, a răspuns. N-ar fi fost nimic că Gromov a răspuns nu după programa analitică, dar vezi că el știa ceea ce nu știa și nu putea să știe nimeni. Și profesorul cel nou a înțeles asta. Am văzut-o după ochii lui. Așa ochi n-am mai văzut nicăieri, nici la cinematograf, nici la teatru. Părea că pe fața lui n-a mai rămas nimic în afară de ochi. Iar ochii lui exprimau totul: entuziasmul și groaza, nedumerirea și mânia, disperarea și bucuria, și încă ceva ce n-aș putea reda în cuvinte.

Mi-am zis că s-a îmbolnăvit sau și-a ieșit din minți. A început să umble încoace și încolo prin clasă, dintr-un colț în altul, ca și cum ar fi uitat de noi.

A umblat așa vreo cinci minute.

Pe urmă s-a apropiat de Gromov.

I-a zis ceva, dar așa de încet și nedeslușit, încât n-am înțeles nimic. Numai după răspunsul lui Gromov mi-am dat seama despre ce era vorba.

Era vorba despre niște animale care au dispărut cu milioane de ani în urmă. Că Gromov a vorbit despre ele documentat, sugestiv și prea concret, asta n-ar fi fost nimic. Dar i-a scăpat un cuvânt pe care n-ar fi trebuit în nici un caz să-l pronunțe dacă voia să păstreze taina. Când profesorul a obiectat nu știu ce, el i-a zis:

– Dumneavoastră știți asta din cursul de paleontologie, dar eu îmi amintesc...

Și s-a apucat să trântească un amănunt după altul. Părea că nu-i mai pasă de nimic: nici de secretul acela, nici de profesor, nici de cei mai buni elevi din clasă. Și a folosit iar această expresie: „îmi amintesc”... Profesorul a înlemnit, nemaifiind în stare să scoată o vorbă.

Mie mi s-a făcut milă de profesor, și încă și mai mult de Gromov. Am strigat:

– L-a luat gura pe dinainte!

Profesorul s-a agățat de cuvintele mele, așa cum te agăți de un fir de pai, și a reușit cu chiu cu vai să ducă lecția la bun sfârșit. Gromov s-a calmat și el.

Eram al naibii de bucuros că datorită inventivității mele i-am ajutat să iasă dintr-o situație dificilă.

Dar atunci a sărit și Drovodelov, cu fața numai zâmbet.

– Platon! a strigat el în gura mare. Platon, tu mi-ești prieten, dar adevărul mi-e mai scump!

11

Eram tare supărat pe Drovoledov pentru ieșirea asta a lui. Băieții erau și ei supărați. Dar adevărul, desigur, nu era supărat.

Profesorul cel nou s-a îmbolnăvit. S-a învârtit de o congestie pulmonară. Aud că de la spitalul din Kuibîșev i-a

trimis o scrisoare lui Gromov. Nimeni din clasă nu cunoaște conținutul scrisorii, nici chiar Drovodelov. Dar Staroverțev a văzut plicul pe banca lui Gromov, și după adresa expeditorului și-a dat seama cine și de unde îi scria.

Nu știu de ce înclin să cred că profesorul îi explica lui Gromov starea lui și-i arăta de ce s-a emoționat așa de tare la ora aceea. Or nu era de loc cazul să-i dea toate explicațiile astea. Nu știu dacă în scrisoare era ceva despre adevăr.

Eu unul, însă, mă gândeam la adevăr ori de câte ori îl vedeam pe Gromov. Pe urmă Gromov a încetat și el să mai vină la școală.

S-a zvonit că se mută, dar nu în Ciornaia Recika, ci în orășelul academic din apropiere de Novosibirsk. Tocmai avuseseră loc alegeri la Academia de Științe și taică-său fusese ales membru-corespondent al filialei din Siberia a Academiei. Or dacă te-au ales, vrei nu vrei, trebuie să pleci. Așa mi-a spus un coleg al cărui tată a fost și el propus membru-corespondent, dar n-a fost ales.

Ei bine, atunci mi-am adus iar aminte de adevăr. Mi-am dat seama că Gromov va pleca în curând, iar Novosibirskul e departe, și așa n-am să aflu nimic despre băiat până nu va apare ceva în ziare. Trebuia neapărat să mă văd cu Gromov înainte de plecarea lui. Îl tot așteptam să vină la școală, dar el nu venea. Poate că își făcuse deja formele la școală și aștepta ca taică-său să dea serviciul în primire.

Noul profesor de biologie s-a făcut bine și a ieșit din spital. În clasă era puțin nervos, părea un pic stânjenit, și din când în când își arunca ochii la locul gol de lângă geam, unde mai înainte stătuse Gromov. Și atunci în ochii lui apărea o expresie ciudată, ca și când el ar fi văzut acolo ceva ce ceilalți nu vedeau.

Mă uitam și eu într-acolo și vedeam locul gol și geamul. De cealaltă parte a geamului era strada, cu pietonii de pe trotuare și cu geamul de vizavi, la care ședea o babă grasă, mâncând prune și spărgând cu fierul de călcat nuci pe pervazul geamului.

Dar profesorul vedea acolo altceva, și asta o mărturiseau ochii lui. Poate că ochilor săi li se înfățișa un tablou viu și impresionant al Pământului din vremuri îndepărtate, al Pământului înainte de apariția omului și a mamiferelor, așa cum l-a zugrăvit atunci Gromov.

În drum spre casă, am auzit niște pași în urma mea și am înțeles că cineva se ține după mine. Am întors capul. Era profesorul cel nou.

M-a ajuns din urmă și un timp a mers alături de mine. Pe urmă m-a întrebat:

– Ce părere ai dumneata despre Gromov?

– Gromov se mută la Novosibirsk, am zis. O să stea în orășelul academic. E acolo o școală pentru matematicienii și fizicienii de talent. Probabil că și el o să intre la școala aceea.

– Crezi că el are nevoie de școala asta?

– Toți ar vrea să intre acolo, am răspuns eu, dar nu e primit oricine. Sunt primiți numai cei talentați. Și Gromov va fi primit numaidecât.

– Nici eu nu mă îndoiesc că va fi primit, a zis profesorul. Mă întreb însă dacă mai are nevoie să facă școala medie. Gromov știe mult prea multe.

– Da, m-am învoit eu. Știe multe, mult prea multe chiar și pentru cel mai bun elev.

Profesorul s-a înviorat la față. Aplecându-se spre mine, m-a întrebat pe un ton confidențial:

– De unde știe el toate astea?

– Foarte simplu, am răspuns eu. Tatăl său are o bună bibliotecă.

– Crezi? a zis profesorul. Și după vocea lui mi-am dat seama că nu prea a rămas mulțumit de răspunsul meu. Dar ce și-o fi închipuit atunci când a pus întrebarea? Și-o fi închipuit, poate, că am să-i spun tot ce știu și presupun în legătură cu băiatul? Prea multe ar vrea dumnealui!

Profesorul a mai făcut câțiva pași nesiguri, apoi a zis:

– Rămâi sănătos. Și a luat-o pe Strada a cincea.

Eu m-am felicitat în gând că nu i-am răspuns la întrebare. Pe urmă m-am gândit că, la urma urmei, ce i-aș fi putut răspunde? Pentru că nici eu nu știam de unde își culegea Gromov cunoștințele.

Ajuns acasă, am luat din raft o carte pe care am primit-o cadou de ziua mea de naștere și m-am apucat s-o citesc.

Cartea era intitulată: „Vreau să știu tot”. Titlul mi-a plăcut, deși mi s-a părut oarecum inexact. Ce, parcă poți să știi tot? Nu, cred că nu poți să știi chiar tot. Altfel, cartea era destul de bună. Instructivă. Cam în genul fișelor pe care le făcea Staroverțev.

Am citit ce-am citit, pe urmă am început să mă plictisesc. M-am dus la geam și m-am uitat afară. Ningea. Din pricina zăpezii, strada părea nou-nouță, proaspătă, parcă abia atunci ar fi apărut. Nu știu de ce, m-am simțit deodată admirabil, cu toate că nu locuiam într-o navă cosmică ce zbura cine știe unde, ci într-o casă ca multe altele, de mult nereparată. Casa asta n-o amenința nimic – nici o întâlnire cu vreun meteorit, nici alte primejdii de soiul acesta. Ea nu putea să se abată de la direcție și să se rătăcească în Universul nemărginit. Totul era cât se poate de obișnuit. Jos, pe partea cealaltă a străzii, vedeam brutăria cu firma ei străveche, pe care era desenat un

covrig, și atelierul de croitorie care avea în vitrină un cetățean de ceară îmbrăcat într-un costum cam larg, și cabina telefonică, aceea de unde a luat Drovodelov receptorul. Am simțit nu știu cum o mare bucurie și o nespusă plăcere, ca și când a doua zi avea să înceapă o sărbătoare lungă-lungă. Pe urmă, însă, privirea mi-a căzut pe peronul casei unde stătea Gromov. Bucuria și plăcerea de adineauri parcă le-a suflat vântul. Și cu toate că era un peron obișnuit de la o casă ca multe altele, aparținând întreprinderii de locuințe și localuri, mie mi se părea că în dosul ușii aceleia începe o altă lume, o lume plină de surprize și de mistere. Stăteam la geam și mă întrebam care din lumile astea două o fi mai bună: lumea asta cu brutăria, cu atelierul de croitorie și cu cabina telefonică, ori lumea aceea unde în loc de atelier de croitorie și te-fon public zboară meteoriți?

Atunci mi-am adus aminte de băiat. Mă gândeam că el n-avea de ales. Pentru el a făcut alegere soarta, El s-a născut într-o navă în zbor. Și pe urma a zburat într-una. Iar dincolo de peretele compartimentului unde dormea băiatul nu era un atelier de croitorie, ci ceva care se numește vid.

M-am simțit nu știu cum stânjenit, ca și cum mi-aș fi împărtășit gândurile unei săli pline de oameni. Apoi mi-am pus paltonul și un minut mai târziu stăteam în fața ușii aceleia.

Stăteam și nu mă puteam hotărî să pun degetul pe butonul soneriei. În clipa când m-am hotărât, ușa s-a deschis singură. Ieșea tatăl lui Gromov. Era cu paltonul pe el; pleca undeva.

– E acasă, mi-a zis. Intră.

Am făcut un pas. În momentul când am făcut acest pas, nu bănuim ce consecințe va avea el. Gromov părea

bucuros să mă vadă.

– Intră, mi-a zis. Scoate-ți paltonul. Noi am și împachetat lucrurile.

Nu știu de ce mi-o fi vorbit de lucruri, care erau într-adevăr împachetate.

Trecând prin sufragerie, m-am uitat la perete. Dar idolul nu mai era acolo. Stătea jos pe podea, lângă un geamantan, cu picioarele lui subțiri încovoiate.

Atunci mi-am dat deodată seama că alde Gromov se mută. Până în momentul când am văzut idolul pe jos, lângă geamantan, încă mă îndoiam.

Când am intrat în camera copiilor și ne-am așezat, Gromov m-a întrebat:

– Ai venit numai așa, sau ai vreo treabă cu mine?

– Am o treabă, i-am zis.

Gromov a amuțit pe dată. Nici eu nu îndrăzneam să-i spun cu ce treabă am venit.

– Luați și craniile? l-am întrebat.

– Le luăm.

– Și idolul?

– Și idolul.

– Și băiatul?

Cuvântul acesta mi-a scăpat fără să vreau. Aș fi dat mult să-l pot retrage. Gromov s-a schimbat la față. Ceva parcă îl depărtase de mine. Mi se părea că-l văd nu dinaintea mea, în cameră, ci în ecranul televizorului.

– Ce nevoie ai tu de băiat? m-a întrebat încet.

– Aș vrea să-i pun o întrebare.

– Pune-i-o, a zis el la fel de încet. Am să-ți răspund eu.

– Vreau să-mi răspundă băiatul în persoană.

– Eu sunt băiatul.

– Tu?

– Da, eu. Ce, n-ai priceput?

Nu i-am spus nimic. Mă lua când cu frig, când cu cald. Pe frunte îmi răsăriseră broboane de sudoare.

– Ei hai, de ce nu întrebi?

– Lasă, mai târziu.

– Când mai târziu?

– Data viitoare.

– Mâine seară plecăm la Novosibirsk.

– La ce oră?

– La nouă seara.

– Atunci am să vin după-amiază. Se poate?

– Vino.

Desigur, nu m-am dus pe la el după-amiază. De ce? Nici eu nu știu. Poate pentru că nu știam ce să-l întreb. Doar nu puteam să-l întreb de dinozaurul cu funcții de apucare la picioarele din față, care fura ouă de la vecini. Ar fi fost ceva prea minor. Iar întrebări majore, din păcate, nu-mi veneau în minte. Prea eram și eu emoționat.

12

Am avut multă vreme emoții. Vreo cinci sau șase zile. Pe urmă mi-a trecut. Și deîndată ce mi-a trecut, în capul meu au apărut o mulțime de întrebări pe care ar fi trebuit să i le pun băiatului, adică lui Gromov. Dar Gromov era acum departe, în orășelul academic din apropiere de Novosibirsk. În apartamentul lor s-a mutat altcineva. Am văzut cum a venit camionul cu mobila. Dar toate erau niște lucruri banale – mese, scaune, paturi, divane... Și desigur că printre lucrurile acestea nu putea să fie un idol de lemn cu picioarele încovoiate și nu puteau să se afle cranii

numerotate. Mă uitam cum erau duse sus lucrurile astea și mi se strângea inima. Mă gândeam că în casa de peste drum era mai înainte o locuință extraordinară, și în locuința aceea stătea Gromov, iar acum s-a mutat acolo o familie pe care n-o cunoșteam, și acesta era un proces ireversibil, așa cum îi place să spună profesorului nostru de fizică, Dimitri Spiridonovici.

În general, nu prea eram în apele mele zilele astea. Băieții au băgat de seamă numaidecât.

– Ce ești așa plouat?

– A plecat Gromov, am zis.

– Ei și? Mare lucru! În locul lui s-a și instalat alt elev. Unul nou. Se pare că și ăsta știe multe. A venit din Gorki. Cunoaște trei limbi.

Într-adevăr, pe locul acela de lângă geam ședea un elev nou. Văzut de departe, parcă semăna cu Gromov. Avea aceeași expresie gânditoare pe față, părul aspru, țeapăn...

Ca și Gromov, se uita mereu pe geam. Apoi s-a strâmbat la cineva și i-a arătat limba. Mi-am zis că i-a arătat-o probabil babei din casa de vizavi, care mânca prune sau spărgea nuci cu fierul de călcat. Gromov nu și-ar fi permis niciodată una ca asta. El era respectuos cu toți, și cu baba aceea.

Da, nu prea eram eu în apele mele. Pe deasupra mă sâcâiau întrebările pe care n-am apucat să i le pun lui Gromov.

Orele de curs mi s-au părut nesfârșit de lungi. În drum spre casă, m-am pomenit lângă mine cu elevul cel nou, care ședea pe locul lui Gromov.

– Stai departe? m-a întrebat. I-am spus strada și numărul casei.

– Păi stai vizavi de mine, a zis el mirat.

Mi-am dat seama că el se mutase în locuința lui Gromov. Mobila pe care o adusese camionul acela era a lor. Mă uitam la el și nu mă puteam dumiri cum mă port cu dânsul: frumos sau urât? În mine vorbeau două voci. Una zicea că el nu e vinovat că stă pe locul lui Gromov de lângă geam și că s-a mutat în locuința lui, pentru că Gromov și așa ar fi plecat în orășelul academic din apropiere de Novosibirsk, de vreme ce tatăl lui a fost ales membru-corespondent. Cealaltă voce replica la rândul ei că, firește, el nu e vinovat cu nimic. Totuși are ceva și probabil că își cam dă aere.

M-am gândit să-i pun o întrebare, una din întrebările acelea pe care voiam să i le pun lui Gromov.

– De ce există lumea? l-am întrebat.

– Pentru că există, mi-a răspuns el.

– Și ce-ar fi dacă lumea n-ar exista?

– N-am exista nici noi.

– Ăsta nu e un răspuns, i-am zis.

– De ce mă-ntrebi toate astea?

– Pentru că vreau să știu.

– Multe îi fi vrând tu să știi…

– De ce ar trebui să vreau puțin? Eu vreau mult.

– Dar pui niște întrebări stupide.

– Nu-s de loc stupide. Ce știi tu?

– Ba sunt stupide. Și mai ales, neconcrete. Se poate să întrebi de ce există lumea?

– Se poate.

– Ba nu se poate.

– Gromov n-ar fi zis așa.

– Gromov? Ăla care a stat în apartamentul nostru?

– Nu el a stat în apartamentul vostru; voi stați în apartamentul lui.

– L-am ocupat cu ordin de repartiție. Iar el l-a părăsit.

– Nu l-a părăsit, ci a plecat din oraș.

– Bine, a plecat. Totuna-i. Spune-mi, ping-pong știi să joci?

– Știu.

– Atunci vino pe la mine. Vino după prânz. Facem o partidă.

– Poate că am să vin, am zis. Pe tine cum te cheamă?

– Igor, mi-a răspuns el cu un aer plin de importanță. Igor Dinaev. Cele două voci din mine se ciorovăiau dacă să merg ori ba. M-am dus totuși. Mai mult din curiozitate.

În sufragerie, în locul idolului cu picioarele încovoiate atârna un tablou. N-am mai recunoscut apartamentul. Peste tot – mobilă nou-nouță, ca la magazin. Când locuiau alde Gromov aici, locuința semăna, nu știu cum, cu un compartiment dintr-o navă cosmică. Mobilier n-avea aproape de loc. Acum, din pricina mobilei și a tabloului, care înfățișa o femeie la scăldat, vârându-și piciorul lung în apa râului, m-am simțit stingherit. Mi-a trecut cheful și de ping-pong. Nu știu de ce mi s-a făcut sete. Dar mi-am amintit de deșerturi și m-am gândit cum își stăpânesc oamenii setea acolo cu atâta bărbăție. Așa că mi-am stăpânit-o și eu.

– De ce taci? m-a întrebat Igor.

– Mă gândesc, i-am răspuns.

– La ce te gândești?

– La câte și mai câte!

– La ce anume?

– Mă gândesc la pustiul Gobi.

– Ai fost acolo?

– Nu, n-am fost.

– Atunci de ce te gândești la el?

– Mă gândesc mereu la locurile pe unde n-am fost.

– Asta înseamnă că ești cam sărit de pe linie. La voi în clasă toți sunteți cam suciți. Am băgat de seamă imediat. Cine-i băiatul acela despre care vorbiți voi atât de mult?

– Gromov.

– Ce are el deosebit, că se vorbește atât despre dânsul? M-am uitat la tabloul care înfățișa femeia la scăldat și la mobila aceea nouă. Pe urmă am zis:

– Ei nu aveau atâta mobilă.

– Cine?

– Alde Gromov.

– Ce vrei să spui cu asta?

– Nimic.

Înadins am schimbat vorba. Nu-mi venea să vorbesc cu el despre Gromov, și încă aici. Apoi m-am ridicat.

– Plec, am zis. Trebuie să-mi fac lecțiile. Azi avem mult de lucru.

De fapt aveam lecții puține.

Ce-aș mai putea să spun? Mai nimic. Fără Gromov, totul în clasă devenise cât se poate de banal. Și toți s-au obișnuit foarte curând cu situația asta. Încetul cu încetul au început să uite de Gromov. Până și eu rar mă mai gândeam la el. Aveam prea mult de învățat și timp liber ne rămânea puțin de tot. Eu mă sileam totuși să-mi îmbogățesc cunoștințele. Citeam tot felul de cărți, printre care și pe aceea intitulată „Vreau să știu tot”.

O voce (una din cele care sporovăiau în mine) îmi spunea că nu se poate să știi totul. Cealaltă susținea că se poate, și pomenea de Gromov.

Din orășelul academic din apropiere de Novosibirsk nu ne parveneau nici un fel de vești. Începusem să cred că Gromov pur și simplu a glumit atunci când mi-a spus,

înainte de plecare, că el e băiatul acela.

Dar iată ce s-a întâmplat sâmbătă după ore. Mergeam ca mama în tramvai. Ne duceam în Ciornaia Recika, la niște cunoscuți, să-i felicităm cu prilejul mutării lor în casă nouă. Mama ținea pe genunchi un tort uriaș, într-o cutie albă, cumpărat la cofetăria „Sever”. Totul era așa cum e de obicei în tramvai. Unii stăteau în picioare, ținându-se de curele, alții ședeau pe scaune. Unul din cei care ședeau citea un ziar. M-am uitat peste umărul lui în pagina a treia și literele au început să salte ca și când m-aș fi uitat la ele prin ochelarii lui tata. Am apucat totuși să citesc următoarele:

„Copiile informative găsite de profesorul Gromov ale unor ființe dintr-o altă lume, venite pe Pământ în perioada jurasică, sunt studiate… Studiind posibilitățile perceperii de către om a psihologiei și cunoștințelor unui băiat de pe o altă planetă, colectivul de cercetători a fost ajutat de fiul savantului, în vârstă de cincisprezece ani… Rezervele memoriei s-au dovedit a fi colosale…

Cuvintele țopăiau într-una. Mi s-a făcut frig, apoi cald, și apoi iarăși frig.

– Ce-i cu tine? m-a întrebat mama.

N-am apucat să-i răspund și m-am repezit după cetățeanul care se ridicase de pe scaun și se îndrepta repede spre ușă.

– Ziarul! am strigat în gura mare. Dați-mi, vă rog, ziarul!

Valentina Zhuravleva

Corectiv „X”

1

Navele mor *și* ele ca oamenii. Uneori tinere de tot, într-o teribilă încleștare cu dușmanul. Alteori îmbătrânind în tihnă, retrase în radă la adăpost de burzuluielile vremii. Dar dacă ar avea de ales, și-ar sfârși traiul numai luptându-se cu furtuna, căci orice navă e creată pentru a înfrunta stihia dezlănțuită. Ea poate să transporte docilă încărcătura cea mai neînsemnată, poate părea înceată, greoaie, cufundată într-o toropeală trândavă. Dar în furtună, când marea strânge în menghinea ei bordajul plăpând, toată făptura navei – de la chila grea, veșnic ascunsă în vâltoare, și până la mărul catargului, avântat spre cer – e cuprinsă de îndârjire și, zbârnâind toată, se încordează din răsputeri ca să reziste la iureșul valurilor și al vântului. Până și o navă condamnată după toate legile naturii și ale rațiunii se ține tare până în cea din urmă clipă. În încleștarea dintotdeauna a navelor cu furtunile nimeni nu se predă. Există numai învingători și învinși.

Nava diesel-electrică „Smelîi”, un vas de expediție al Academiei, a fost învinsă de furtună. Furtuna s-a iscat din senin; s-a abătut deodată, a făcut una marea cu cerul și a stârnit munți de apă, prăvălindu-i peste micul vas. Apa a pătruns la pupă, și cu toate că o rețineau pereții și-o evacuau pompele electrice, marea mușca cu furie și îndârjire din navă. Mașinile nu puteau înfrunta vântul, faimosul vânt de nord din Caspica, impetuos, înaintând ca

un zid masiv. Nava era mânată spre țărmul stâncos al Apșeronului.

Căpitanul nu se gândea la pericolul acesta. Își dădea seama că „Smelîi” se va scufunda la vreo zece mile de țărm. Conștient că vasul cu care naviga de doisprezece ani era condamnat, abia își stăpânea furia. Masiv, aproape umplând cu făptura lui cabina mică, cu capul aplecat într-o parte, se uita pe sub sprâncene prin geamul gros, înainte, acolo unde raza reflectorului dănțuia pe marea în clocot. Raza subțire, liliachie, aci dispărea în hăul nopții, aci se proptea în talazurile înspumate, ce se ridicau îndârjite din genunea mării. Forța colosală a furtunii azvârlea sus de tot coamele valurilor, și atunci când ele se ridicau deasupra navei, căpitanul se strâmba și își apleca și mai mult capul. Nu se sprijinea de strajă, și tânărul secund, cu amândouă mâinile înfipte în habitaclu, nu putea pricepe cum izbutea căpitanul să se țină în picioare.

– Poate că se potolește, Nikolai Sanîci, spuse secundul. Muțenia căpitanului îl înspăimânta.

Căpitanul se uită chiorâș la el și își lăsă privirea să alunece peste roza busolei, încontinuu agitată, peste fața schimonosită a timonierului, peste harta de navigație, brăzdată de linii trase cu creionul, apoi spuse cu un glas înfundat:

– Verifică barca de salvare. Pregătește rachetele roșii. Secundul săltă îndată capacul tambuchiului (în cabină răzbi păcănitul mărunt al motoarelor și mirosul aspru al uleiului încins) și se repezi în jos pe scară.

– Stai! Căpitanul trase de gulerul bățos al mantalei de ploaie; fața i se congestiona, zbârciturile adânci se înroșiră, ca niște cicatrici. Vezi... dacă Nikiforov a reparat stația, să transmită că nu vom rezista mai mult de o oră.

Apoi deschise jurnalul de bord, se lăsă peste masă și notă: „14 octombrie. La ora 19,30 ne-a surprins vântul de nord, la 52 mile nord-nord-est de...” În spatele său auzi un zgomot; cineva urca greoi scara. Căpitanul întoarse capul.

Pe scară, rezemată de strajă. stătea o fată în haină de piele și pantaloni sport. Părul blond-cenușiu, cârlionțat, îi cădea peste ochi. Fata scutură din cap și zâmbi:

– Frumoasă vreme!

– Frumoasă... Căpitanul clocotea de mânie. Vine furtuna! țipă. (Timonierul tresări speriat.) Pricepi dumneata?

– Vine furtuna? Tot ce se poate. Vocea era veselă. Pe mine asta nu mă privește. Peste zece minute încep transmisia. Dați, vă rog, dispoziții radiotelegrafistului să înștiințeze baza.

Pe fața stacojie a căpitanului răsăriră pete vineții.

– Stimată Larisa Pavlovna, zise șuierând printre dinți, peste o oră, o oră și jumătate, „Smelîi” se va duce la fund. Da! Stația de radio, scuzele mele, nu funcționează... Și în general...

Nu-și sfârși vorba. Îl țintuiau doi ochi de culoarea oțelului, alungiți, obosiți și furioși. Cu un gest mașinal își lăsă gluga și își îndreptă chipiul.

– Bine, fă cum poftești... Și încă ceva... Căpitanul își întoarse privirea în altă parte. Eu sunt marinar. În ceea ce privește transmiterea gândurilor la distanță sunt cu totul profan... Ei, drace! (Zguduit cu putere, vasul se lăsă pe o parte.) Ei bine, eu unul nu prea cred în chestiile astea. Da, nu prea cred... Dar dacă dumneata intri în legătură cu baza, comunică-le celor de acolo coordonatele noastre.

– Nikolai Alexandrovici, zise fata cu aceeași voce veselă, eu îmi închipuiam că în zilele noastre navele nu se

mai scufundă... Faceți dumneavoastră ce trebuie și totul o să fie în ordine. Cât despre transmiterea gândurilor la distanță, asta-i altceva decât o convorbire prin radio. Eu pot să transmit numai impresii de ordin general...

– Perfect. Spune-le așa: Am impresia ca „Smelîi” se va scufunda cam la latitudinea de...

Și căpitanul se aplecă deasupra hărții.

Secolul XX s-a obișnuit cu descoperirile. Încă pe când era în scutece, el a văzut zborul primelor aeroplane și a ascultat apelurile primelor posturi de radio. Abia ridicat pe picioare, năzdrăvan de felul lui, a sărit din turnul Eiffel, desfăcându-și aripile mantalei ce-i slujea de parașută, s-a avântat spre poli, s-a stropșit la fizica clasică înarmat cu formulele lui Einstein. În tinerețe le-a dat oamenilor cascada uluitoarelor descoperiri ale lui Pavlov, Edison, Rutherford; matur, le-a dat forța atomului, memoria inepuizabilă a mașinilor electronice, zvâcnirea impetuoasă a rachetelor interplanetare.

Se părea că nimic n-ar mai putea uimi acest secol. Cuminte, sârguincios, puțin sceptic, crezând numai în limpezimea experienței și în precizia calculului, secolul XX privea calm noile descoperiri. Dar o notiță scurtă de ziar, de numai trei rânduri, l-a făcut deodată atent. Fusese efectuată cu succes o experiență de transmitere a gândurilor la distanță.

În micul orășel Privoljie, unde se afla Institutul creierului, au năvălit corespondenți, savanți, curioși de tot soiul. Dar aici au constatat că gândurile puteau fi transmise la o distanță de numai... cinci pași. Aparatajul respectiv era ridicol de simplu pentru un secol al tehnicii: o sârmă, câteva cristale, niște reflectoare de aluminiu. De fapt se transmiteau nu gândurile, ci niște impresii destul

de vagi.

Secolul XX, care capta semnalele rachetelor interplanetare și radioradiația galaxiilor îndepărtate, putea să zâmbească sceptic. Cinci pași? Asta nu mai e o distanță.

Pe malul Volgăi însă, în laboratoarele tihnite care adăposteau Institutul creierului se lucra cu îndârjire. Munca aceasta n-au putut-o opri nici ironiile ignoranților, nici anii de eșecuri, nici moartea unui grup de entuziaști care s-au expus la o experiență riscantă. Oamenii care încercau să dezlege una din cele mai mari taine ale secolului știau să lucreze. Treptat-treptat, de la cinci pași s-a ajuns la o sută de metri, apoi la un kilometru și, în sfârșit, la limita vizibilității. Impresiile vagi transmise la distanță au devenit mai limpezi, mai bine conturate. Totuși, multe rămâneau încă neclarificate.

Experiențele continuau.

Fotoliul adânc și moale, cu amortizoare, atenua balansul provocat de furtună. Numai peretele cabinei, cu emailul albastru răspândind reflexii mate, aci se ridica încet în sus, aci se prăbușea în jos. Asia te făcea să amețești. Larisa își puse casca cu inductorii flexibili montați în învelișul de material plastic. Strânse cureaua cu putere, făcând să-i zvâcnească tâmplele. Urletul furtunii, duduitul motoarelor, vocile de pe sală se mistuiră, dispărură.

Pe ecranul rotund, verzui al oscilografului tremura o linie frântă, galbenă. Controlul electronic, pentru care nu exista nici marea în clocot, nici nava gata să se scufunde, constata impasibil: „Omul e emoționat”. Larisa conectă curentul de acordare. Alături de linia galbenă apăru o

sinusoidă roșie, clar conturată. Acum casca era alimentată cu curent de joasă frecvență de ritm alfa. De obicei, asta calma imediat, o ajuta să se concentreze. De data asta însă, linia galbenă în continuă pulsație se apropia încet, parcă ne-vrând, de sinusoida roșie a ritmului alfa de acordare.

Larisa închise ochii.

Aproape în același moment, la marginea ecranului verzui apăru o mică pată scânteietoare. Era ritmul-zet, ritmul fundamental al gândirii.

Multe generații de biofizicieni au căutat acest ritm care poartă gândirea umană. Dar aparatele rudimentare înregistrau numai ritmurile secundare de joasă frecvență – alfa, beta, gama... Treizeci de oscilații pe secundă, o lungime de undă de zece mii de kilometri – acesta este ritmul alfa, bine studiat încă din prima jumătate a secolului. Pe atunci era greu de închipuit cât de departe era acest ritm de impetuosul ritm-zet, cu o lungime de undă de o miime de centimetru!

Pata scânteietoare de pe ecranul oscilografului creștea mereu, acoperind dungile galben roșietice ale acordului. În această pată se contopeau o mulțime de linii pe care ochiul nu le putea distinge. Oamenii nu știau încă să analizeze ritmul-zet, foarte complex, alcătuit dintr-o mulțime de sub-ritmuri. Ei puteau numai să-l transmită.

Larisa deplasa aproape mașinal maneta detectorului. Supunându-se mișcării line a mâinii, pe catargul vasului se rotea o antenă dublă de cristal, azvârlind în noapte și în furtună ritmul-zet și dibuind radiația de răspuns. Apropiat prin natura sa de razele infraroșii, ritmul-zet străpungea cu ușurință ceața. Și totuși se cerea o încordare enormă, aproape supraomenească, pentru a capta radiația mult

atenuată de distanță. Apăreau și dispăreau frânturi de gânduri, se iscau și se mistuiau îndată viziuni nedeslușite. Apoi se ivi de undeva o pâclă cenușie, adâncă, în care se mistui totul.

Trecu o eternitate până când vălul cenușiu începu să se rărească, mai întâi încet, apoi din ce în ce mai repede. Și atunci Larisa pricepu cum nu se poate mai limpede că era chemată, i se adresa un apel. Apelul era neliniștit, emoționat. Dacă ar fi putut fi redat în cuvinte, s-ar fi auzit ca un strigăt disperat: „Unde ești?... Ce-i cu dumneata?... Mă auzi?” Larisa răspunse: „Te aud”. Nu rosti cuvântul, ci numai îl gândi. Dar radiația ritmului-zet se smulse îndată din catargul lui „Smelîi”. Omul acela, de pe țărm, înțelese. Îl fulgeră un gând bucuros, puțin confuz, și Larisa îl surprinse.

Momentul acesta a fost hotărâtor.

Ritmurile-zet ale radiațiilor coinciseră, legând gândirea a doi oameni. Acum acționa legea legăturii în sens invers: radiațiile acordau reciproc ambele creiere, silindu-le să lucreze în același ritm. Gândirea recepționată clar provoca o reprezentare vizuală. Larisa văzu, deși foarte vag, trei oameni ce stăteau neclintiți dinaintea aceluia care, acolo pe țărm, ședea într-un jilț.

Deschise ochii – ceea ce acum nu-i distrăgea atenția – și apropie harta pe care căpitanul desenase un cerc roșu. O izbitură puternică a valurilor făcu vasul să se aplece într-o parte; fotoliul începu să cadă. Larisa apucă instinctiv maneta detectorului. În același moment, în conștiința ei pătrunse impetuos un ritm-zet *străin.*

Șuvoiul acesta de gânduri, ivit cine știe de unde, era surprinzător de puternic. Îi captă toată atenția. Dar Larisa nu putu să-l înțeleagă. Gândirea aceea necunoscută avea o

structură aparte, iscând niște reprezentări cu totul haotice, cumplit de deformate.

Larisa deplasă mașinal maneta detectorului. Antena de cristal de pe catargul vasului tresări și se ridică spre stelele difuze de pe cerul măturat de furtună. Ritmul-zet străin deveni mai încordat. Se înșuruba cu forță în conștiință. Și totuși rămânea neînțeles. Era așa, ca și cum cineva ar fi vorbit într-o limbă necunoscută, uluitor de rapid. În afară de asta – lucru de care Larisa își dădea bine seama – ritmul-zet străin purta simultan o mulțime de gânduri consonante, legate oarecum între ele, deși felurite. Se deosebea de ritmul obișnuit al gândirii umane așa cum muzica unei mari orchestre se deosebește de sunetele unui singur instrument.

Puternic și insistent, el bătea îndârjit la poarta conștiinței. La început asta a provocat un vârtej de impresii coloristice. Apoi toate culorile au dispărut și a rămas una singură, violetă, surprinzător de bogată în nuanțe, de la liliachiu pal până la albastru închis. Ritmul-zet necunoscut, revărsat de pe cerul înstelat, se agită și, prin vălul violet, sfâșiat, apăru o viziune nedeslușită.

Abia se putea distinge, pentru că creierul răspundea anevoie la ritmul-zet străin cu care nu era obișnuit. Viziunea se fracționa și se deforma, iar în răstimpuri dispărea cu desăvârșire, învăluită într-o pâclă violetă. Larisa mai curând ghici decât văzu contururile unui arbore bizar, cu trunchiul în spirală, îngustându-se spre vârf. Frunzele lungi și înguste aveau o nuanță nedefinită, în continuă schimbare; păreau când albastre, aproape violete, când roșcate sau de un roșu aprins. Deodată, sub un impuls al ritmului-zet, contururile arborelui se dedublară și se mistuiră. Larisa își dădu seama că erau

mulți arbori din aceștia. Viziunea difuză se limpezi, ca și când cineva ar fi dat la o parte sticla afumată de dinaintea ochilor. Larisa înțelese (și înțelegând, văzu numaidecât) că lângă bizarii arbori spiralați se aflau niște colosale construcții rotunde. Vălul violet le acoperea cu repeziciune. Nu rămase decât un disc verde-gălbui, care se deplasa deasupra contururilor vagi. Depășindu-l, se deplasau alte discuri, cu totul minuscule – unul portocaliu, doua roșii, altul albastru.

Ritmul-zet stelar o izbea în creier cu impulsuri convulsive, provocându-i durere și amețeli. Zidul violet făcu să dispară îndată fantomatica viziune. Apoi un haos de luminițe de toate culorile acoperi ritmul-zet.

Larisa strânse cu putere maneta detectorului. Antena se agita, dibuind ritmul-zet venit din Cosmos.

– ...Larisa Pavlovna! Căpitanul o zgâlțâi de umăr. Fata deschise ochii. Văzu fața căpitanului – trasă, pământie. Căpitanul spunea ceva. Ea își smulse casca din cap.

– Pune-ți centura de salvare. Căpitanul îi puse pe genunchi un pachet învelit în pânză de cort. Vei fi condusă la barcă.

Ea pricepu cu întârziere, ca prin vis. Zise, ascultându-și mirată propriile cuvinte (vocea i se părea străină):

– Am să comunic la bază... Vom primi ajutor... Căpitanul o întrerupse nerăbdător:

– Nu-i nevoie; am restabilit legătura. Dar o să trebuiască să ieși... să fii mai aproape de barcă. Pentru orice eventualitate.

Ea dădu din mână în semn de protest:

– Nu, nu pot. Vă rog... acum nu se poate să ne scufundăm.

Căpitanul își aplecă capul într-o parte și pufni pe nas

mânios. Își zise: „Oare s-o evacuez cu forța?...”

Larisa se uită la hublou. De cealaltă parte a geamului negru urla furtuna.

– Mai mențineți vasul la suprafață o jumătate de oră! Numai o jumătate de oră! Vă rog... E necesar, e absolut necesar!

Căpitanul strânse din dinți (tare ar fi vrut să tragă o înjurătură) și rămase o vreme tăcut, atent la urletul vântului. Zise abia auzit:

– Am un echipaj. Opt oameni...

– Dar eu am captat o emisiune *cosmică.* Trebuie să mă credeți, trebuie, trebuie! Să se transmită prin radio... Iar eu am să caut. Mai mențineți vasul la suprafață încă o jumătate de oră!...

În ochii ei era ceva care-l făcu pe căpitan să rămână descumpănit. Se uită fără nici un rost la ceas și își zise: „La naiba! Ajunge! Mă transfer pe un petrolier... Petrolier? Mai bine să transporți dinamită decât savanți! Auzi, puștoaica... M-da!”

Și deodată, el însuși surprins, zise:

– Am înțeles... voi menține vasul la suprafață!

2

Cabinetul era vast, elegant mobilat, cu mobilier sculptat, fin, împodobit cu covoare purpurii de Buchara, cu tablouri în rame aurite. Iuri Feodorovici Șorin, ales de curând președinte al Academiei, resimțea o iritare mocnită la vederea acestei ambianțe fastuoase, aproape solemne. Cu mâinile la spate, se plimba încoace și încolo prin cabinet, înalt, lat în spete, ras în cap. De acum încolo avea să-și petreacă cea mai mare parte a zilei aici, așa că se

gândea temeinic, ca un explorator obișnuit să-și aranjeze judicios și comod până și bivuacul, cum să plaseze dulapurile de cărți, cu ce să înlocuiască lustrele de cristal, ce tablouri să scoată afară.

Îi plăceau numai geamurile mari care dădeau în parc. Chiar și acum, despuiat de frigul lui ianuarie, parcul era frumos, de o frumusețe severă pe care putea s-o prețuiască din plin și cum se cuvine numai un om care a văzut hăul negru al Cosmosului. Totul era frumos: legănatul lin, melancolic al crengilor ulmului bătrân, șiragul de mesteceni tineri pudrați cu zăpadă, banca ce răsărea dintr-un troian. Cerul, copacii și zăpada îl tulburau, și Șorin căuta să-și tălmăcească această tulburare, pe de-o parte ironic, pe de-o parte mirat.

Cu trei ani în urmă, în ajunul Expediției în Lună, în viața lui s-a produs pentru întâia oară ceva ce nu se supunea unei analize logice. Până atunci Șorin știa hotărât că problemelor mari trebuie să li se dea o atenție mare, iar celor mici, o atenție mai mică. Tocmai acest principiu l-a conclus ferm în știință. Acolo unde alții se împrăștiau și își risipeau forțele, el știa să găsească elementul principal, hotărâtor. Acest *element principal* îi umplea viața. Puținul care îi mai rămânea îl consacra muzicii.

Și deodată Șorin a început să ia în seamă lucrurile cele mai banale. În chip cu totul surprinzător a făcut această descoperire: poate să-ți atragă atenția chiar și ceva ce nu constituie câtuși de puțin o problemă. Așa bunăoară, el putea urmări îndelung căderea fulgilor de zăpadă, deși ea se exprima printr-un sistem simplu și nu prea interesant de ecuații diferențiale. Atunci și-a zis că la mijloc trebuie să fie un surmenaj obișnuit, a vorbit cu medicii și a plecat pe trei săptămâni în Caucaz, la un sanatoriu. Apoi a început

Expediția în Lună, care a solicitat o extraordinară încordare a tuturor forțelor, spirituale și fizice, și l-a făcut să uite de toate celelalte. Viața lui Șorin a umplut-o până la refuz Extraordinarul: teribilele suprasarcini ale lansării, încețoșându-i cunoștința, sentimentul stăruitor al singurătății în pustiul negru al Cosmosului, în sfârșit, Luna și primul pas, de neuitat, pe *solul lunar,* stâncos, plin de crăpături.

În amintirea acelor zile, pe biroul lui Șorin se afla o piatră poroasă – o bucățică din Lună. Piatra aceasta simplă, desprinsă de pe povârnișul Golfului Curcubeului, părea nelalocul ei lângă serviciul de scris din malahit. Dar aici, în cabinetul enorm, ea era pentru Șorin o părticică a Extraordinarului.

Da, piatra din Lună putea să-l tulbure, asta era de înțeles. Altceva nu pricepea el: de ce uneori îl tulburau niște fleacuri – picăturile de ploaie de pe geam, mirosul frunzelor jilave ale toamnei, reflexele soarelui pe cornișa învelită în gheață. Avea impresia că se apropie bătrânețea. Trecuse de patruzeci și unu de ani. Dar nu voia să admită că era vorba de bătrânețe, ci doar că tinerețea dăruită științei își cerea autoritar drepturile.

...Ușa înaltă din lemn roșu, poleit, se deschise fără zgomot. Apăru secretara într-un costum sobru de croială englezească, afișând o ținută ireproșabilă, întrutotul academică. Fără a scoate o vorbă, secretara puse pe birou un plic și un pachet învelit în celofan, în care se afla o banda de magnetofon. Se uită chiorâș la piatra nearătoasă, prăfuită, o dădu la o parte și șterse cu grijă locul de sub ea. Apoi ieși, tot fără a scoate o vorbă.

Șorin își mângâie barbișonul roșcat și se uită îngândurat în urma ei: „De ce tace?” înțelese de ce: îi era

teamă să nu-l deranjeze. Râse: „Ei na!… Mi-au dat lustru de antologie…” Scrisul cunoscut de pe plic risipi îndată iritarea de adineauri. Scrisoarea era de la un vechi prieten, compozitorul Artemiev.

„Ani auzit la radio, scria Artemiev. Felicitările mele. \i. bine al naibii! Alegerea ta are o anumită semnificație. Până acum au fost președinți geologi, fizicieni, chimiști, acum e un constructor și căpitan de nave interplanetare. Văd în asta spiritul epocii. Știința terestră prinde aripi. Încă o dată – felicitările mele.

Și acum să trecem la chestiune. Are să vină la tine Larisa Pavlovna Smolina. Dacă vei avea răbdare s-o asculți pe fata asta, ai să afli ceva interesant în cel mai înalt grad. Ea n-are nici un fel de dovezi, dar eu o cred – pricepi? – o cred. Din păcate, șefii ei direcți privesc descoperirea cu alți ochi.

Smolina e biolog și lucrează la Institutul creierului. Nu mă pronunț asupra erudiției ei, dar îmi amintesc că acum vreo cincisprezece ani s-a întâmplat cu ea următoarea poveste, într-o carte veche despre expediția lui Sedov ea a citit că un cățeluș ușuratic, lingând din curiozitate scara vasului, pe un ger cumplit, a rămas cu limba lipită de metal. Episodul a produs asupra fetiței o impresie foarte puternică. Ea și-a propus să facă o experiență. Noaptea a ieșit în curte (era un ger de vreo treizeci de grade) și a lins lacătul de la magazie… Firește, limba s-a lipit îndată de lacăt. Fetița era într-o situație disperată… Notează că n-a strigat după ajutor. Tocmai de aceea vecinii m-au trezit pe mine: nu puteau găsi iod, iar din vârful limbii ei picura sânge.

Asta e, dragă prietene și președinte. Îți dai seama că dintr-o asemenea fetiță trebuia să iasă un cercetător

autentic.

Eu te cunosc. Calmul tău glacial și ironia gravă pot pune în încurcătură și pe un savant mai cu experiență. Ai răbdare.

Îți trimit o înregistrare a primei părți a „Simfoniei stelare”. Ascult-o și nu mă cruța.”

Șorin puse scrisoarea deoparte. Făcu câțiva pași prin cabinet, mângâindu-și |j,,barbișonul și repetând cu jumătate de glas: „Smolina... Smolina...” Numele îi era cunoscut. Memoria, bine antrenată și disciplinată, revedea cu repeziciune felurite întâmplări și întâlniri, aducea la suprafață nume de oameni. Reveni la birou, scoase dintr-un sertar un număr vechi al revistei „Probleme de cosmologie” și căută articolul „Academicianul Șorin nu are dreptate”. Articolul era semnat cu litere cursive: „L. Smolina, candidat în biologie”.

Situația devenea amuzantă. Șorin apropie fotoliul și își aprinse o țigară. Citi atent acest pasaj, subliniat cu creionul roșu:

„...Academicianul Șorin consideră că nici chiar rachetele fotonice nu vor putea ajunge la sistemele stelare îndepărtate. Potrivit calculelor lui Șorin, consumul de energie solicitat de astfel de zboruri e atât de mare, încât depășește de mii de ori rezervele de energie produse de omenire în răstimp de un an. Aceste calcule nu trezesc nici un fel de îndoieli. Dar nu putem fi de acord cu altceva. Șorin uită că pot li descoperite mijloace principial noi de legături și comunicații în Cosmos.

Greșeala pe care o comite academicianul Șorin este cât se poate de caracteristică. Gândindu-ne la tehnica viitorului, noi suntem înclinați să vedem o dezvoltare cantitativă a mașinilor și mecanismelor deja existente, și

adesea uităm să aplicăm un corectiv condiționat de elementele noi și necunoscute, nedescoperite încă. Or fără acest corectiv, fără corectivul „X” nu ne putem face o idee justă despre tehnica viitorului.

Închipuiți-vă că în primii ani de existență a telegrafului specialiștii ar fi fost întrebați: „Se poate stabili o legătură între continente?” Ei ar fi răspuns: „Nu, nu se poate. Oceanul e foarte adânc și nu se pot monta piloni”. Într-adevăr, mai târziu n-a plantat nimeni piloni în ocean, lucru care nici azi nu e cu putință. Dar problema a fost rezolvată într-altfel: s-a inventat cablul submarin și apoi radioul...

Nu încape îndoială că așa se va rezolva și problema comunicațiilor între sistemele stelare. Se va descoperi sau se va inventa ceva principial nou. Nu va fi nevoie să plantăm piloni în oceanul cosmic...”

Șorin pufăi din țigară, gânditor. Nu găsea convingătoare argumentele prezentate de Smolina. Deodată își aminti de întâmplarea cu limba și râse. Notă în carnet cu scrisu-i lăbărțat: „Larisa Pavlovna Smolina” și sublinie de două ori.

...Smolina nu veni. Fila din carnet cu numele ei se acoperi cu multe alte însemnări. Șorin se pierdu în noianul de treburi, mari și mici, dar întotdeauna urgente. Voia să aducă multe schimbări în activitatea institutelor Academiei. Trebuia să citească dările de seamă, să consulte planurile de cercetări, să asculte diferite rapoarte, să rezolve nenumărate chestiuni, uneori din cele mai surprinzătoare.

Șorin știa să lucreze. Avea însușirea rară de a defini îndată proporțiile problemei, de a separa instantaneu principalul de secundar, de a se descurca ușor în

problemele cele mai încâlcite. Nu-i era teamă de răspundere, spunea cu curaj „da”, când trebuia să zică „da”, și răspundea fără șovăială „nu” dacă era nevoie. Știa să aprecieze fără greș oamenii, după o scurtă convorbire, după lectura unui articol. Aceasta îi îngăduia să promoveze cu multă siguranță cercetătorii tineri, originali și talentați.

Ziua de lucru a lui Șorin începea la șase dimineața și se sfârșea la miezul nopții. Fidel principiului său, lucra după un plan rigid; rezolva consecvent și rapid, dar fără să se pripească, chestiunile de primă urgență, selecta materialele pentru alte și alte transformări și, mai ales, căuta oameni. Credea în oamenii curajoși, chiar dacă ei se înșelau câte-odată, cu condiția să fie devotați în mod dezinteresat și până la capăt științei. Și el știa să găsească astfel de oameni.

Secretara ireproșabilă, cu alura ei perfect academică, își prezentase cu trei zile în urmă demisia. Îi venea greu să reziste ritmului în care era obișnuit să lucreze Șorin și nu se putea lămuri asupra celor ce-l interesau pe el. Nu putea să înțeleagă de ce Șorin aruncă de fiecare dată scrisorile întocmite de ea fără nici un cusur și le scrie din nou, într-un limbaj simplu, obișnuit, fără turnurile de frază uzuale.

Secretara a plecat și locul ei din anticameră l-a ocupat un bătrânel plăpând, îmbrăcat într-un surtuc lung, de mult ieșit din modă, cu mustățile încărunțite și cu o privire șireată în ochii spălăciți și nu prea mobili. Chiar în prima zi, noul secretar l-a întrebat pe Șorin:

– Aș fi curios să știu cum vom lucra împreună… La academicianul Korobov stabilisem următorul sistem. Cum îmi dădea vreo dispoziție, o notam pe o foaie de hârtie și atârnam hârtia în cui. Iar de făcut, firește, nu făceam nimic. Dacă îmi amintea, mutam hârtia în alt cui. Și iarăși

nu făceam nimic. Dar dacă îmi mai spunea o dată, mutam hârtia în al treilea cui și asta însemna executarea...

Șorin își stăpâni cu greu un zâmbet. Ghicise îndată în secretar un om inteligent, original și interesant.

– Spune-mi, Alexei Semionovici, îl întrebă, rămâneau multe hârtii în primele două cuie?

Bătrânelul oftă adânc:

– Optzeci și cinci la sută. Am calculat eu. Șorin izbucni în râs.

– Uite ce-i, Alexei Semionovici, zise, la noi o să fie un singur cui – cuiul numărul trei. Eu unul nu dau dispoziții inutile, din acelea pe care le uiți singur sau le revoci.

Alexei Semionovici clătină sceptic din cap:

– Să încercam...

Printre hârtiile înfipte în „cuiul numărul trei” era și aceasta: „Larisa Pavlovna Smolina. Dacă nu se prezintă până la finele lunii i se va trimite o invitație la Institutul creierului”.

3

Smolina s-a prezentat în ziua când Alexei Semionovici tocmai se pregătea să scrie la Institutul creierului. Sunt unele întâlniri neașteptate, ca și când omul s-ar lovi de ceva. Întâlnirea asta a fost altfel – precum coborâșul pe un povârniș: pui piciorul și aluneci tot mai departe și mai departe, fără să te mai poți opri.

Dinaintea lui Șorin ședea o fată plăpândă, și el simțea clar în ea o forță neînțeleasă lui. Când se mai limpezi haosul primei impresii, Șorin observă în ochii ei o scânteiere de spaimă, dar și un licăr de voioșie. Se mustră în gând și se sili să se concentreze.

Academicianul o asculta pe Smolina și deslușea îndărătul cuvintelor ei multe lucruri ascunse. Smolina vorbea scurt, clar, subliniind momentele obiective ale descoperirii. Șorin își dădea scama că ea a mai relatat lucrurile acestea de multe ori, și aproape că nici nu mai nădăjduia să i se dea crezare. Fără a fi auzit încă părerea interlocutorului, ea discuta deja în contradictoriu cu el.

Se uita drept în ochii lui Șorin. Numai o dată privirea îi lunecă pe birou și zăbovi asupra pietrei cenușii.

– E o piatră din Lună? întrebă. Academicianul dădu din cap aprobator.

– Pot s-o văd?

Șorin răspunse afirmativ și se sili să nu zâmbească.

Smolina luă piatra cu băgare de seamă, ca și când i-ar fi fost teamă să nu se fărâmițeze, și o examină îndelung. Lui Șorin i se păru chiar că ea ar vrea să mângâie piatra, dar nu îndrăznește. Apoi vizitatoarea puse piatra la loc, cu aceeași băgare de seamă, după care își continuă relatarea. Ceva însă se schimbase în glasul ei. Se gândea, poate, că omul pe biroul căruia stătea o piatră din Lună trebuie s-o înțeleagă.

Șorin își dăduse seama aproape de la început în ce constă descoperirea făcută de Smolina. Asculta însă atent, analizând și comparând faptele și detaliile. În răstimpuri, întrerupând mașina gândirii logice, care funcționa ireproșabil, răzbeau gânduri străine. Unul din ele era deosebit de stăruitor: „Fata asta nu poate să spună nici o iotă de neadevăr”. Șorin se încruntă și începu să compare și mai exigent amănuntele relatării.

Smolina îi spuse cum a fost salvat echipajul lui „Smelîi” și tăcu. Șorin îi ceru permisiunea să-și aprindă o țigară. Ea îi răspunse cu un gest nerăbdător din cap. Potrivi tacticos

între deget țigara, aprinse chibritul, trase primul fum, apoi zise, uitându-se în ochii cenușii, tulburați și totodată surprinzător de calmi:

– Eu cred tot ce spui dumneata.

Larisa a șovăit mult până s-a hotărât să meargă la președintele Academiei. Îi era teamă că Șorin ar putea fi supărat din pricina articolului din „Probleme de cosmologie”. Când a venit totuși și s-a auzit invitată cu o corectitudine glacială: „Luați loc, vă rog. Vă ascult”, și-a zis că temerile ei fuseseră îndreptățite.

Era foarte emoționată și de aceea nici n-a văzut bine cum arăta cabinetul. A observat numai, cât a mers de la ușă până la birou, că totul era aici la locul său: dulapurile înalte, fotoliile simple și confortabile, lustrele modeste cu tuburi de lumină fluorescentă și lampa de modă veche de pe birou.

La birou ședea un om ale cărui portrete le văzuse de sute de ori în ziare, în reviste, în cărți. Era mai în vârstă decât arăta în fotografii. Și avea o privire fermă, directă. Vizitatoarea făcea eforturi să se uite în ochii lui.

El o asculta atent, fără s-o întrerupă, fără să-i pună întrebări, își mângâia barbișonul roșcat și, în răstimpuri, strângea din ochi. Ea vedea limpede toate astea și era convinsă că Șorin n-o crede. El însă a așteptat răbdător cât a examinat ea piatra din Lună, și fata a simțit că omul acesta masiv, care a văzut multe în viața lui, avea în el ceva bun. Nu-i spusese încă nimic, dar ea și-a dat seama deodată că în viața ei – fie chiar și numai pentru o singură dată – a pătruns un om care va fi de acum pentru dânsa un etalon. Gândul acesta o intimidă, din care pricină își sfârși relatarea în câteva cuvinte.

Rămasă în așteptare, auzi foarte surprinsă:

„Eu cred tot ce spui dumneata”.

– Eu cred tot ce spui dumneata, zise Șorin. Dar deocamdată nu pot să fac nimic.

– De ce?

Întrebarea suna ca o provocare. Șorin răspunse cu blândețe în glas:

– Hai să ne lămurim, Larisa Pavlovna. Întâi și-ntâi – faptele. Faptul numărul unu: dumneata ai captat o radiație cosmică a ritmului-zet. Faptul numărul doi: afară de dumneata, nimeni și nicăieri n-a mai constatat ceva asemănător. Faptul numărul trei: dumneata însăți, în cele trei luni care au trecut, n-ai mai reușit să interceptezi acest ritm-zet. În aceste condiții, ce e de făcut?

– Trebuie organizate cercetări pe scară mare.

– Ai făcut vreo propunere în acest sens la institutul unde lucrezi?

– Da.

– Și ce ți s-a răspuns?

– Oficial sau neoficial? Șorin râse:

Oficial.

– Mi s-a spus că transmiterea gândurilor la distanță provoacă și așa neîncredere în rândul multor oameni și că de aceea n-are nici un rost să se complice lucrurile, făcându-se zarvă în jurul unei descoperiri extrem de dubioase.

– Și dumneata n-ai fost de acord?

– Considerațiunile pseudoștiințifice nu prezintă pentru mine nici o importanță.

Șorin își zise că Smolina are o voce bogată în intonații și se supără de-a binelea pe sine însuși. Ar fi vrut să vorbească cu ea așa cum vorbea cu oricare din

colaboratorii săi, dar nu putea. Ceva îl împiedica.

– Spune-mi, Larisa Pavlovna, dumneata socoți că dacă eu mă voi alătura părerii dumitale, vom izbuti să-i convingem și pe alții?

– Da, vom izbuti!

– Știi ce ni se va obiecta? Pot să ți-o spun dinainte. Ni se va spune, bunăoară, că dumneata ai văzut un sistem stelar multiplu. Or în aceste sisteme nu există orbite planetare stabile și, ca atare, este îndoielnic să fie posibilă viața pe planete. Ce le vom răspunde?

– Le vom răspunde că Pământul și Luna alcătuiesc și ele un sistem multiplu, dublu, dar în jurul Pământului și în jurul Lunii se rotesc, pe orbite perfect stabile, sateliți artificiali. Oponenții noștri pot să înlocuiască Pământul și Luna cu stelele, iar sateliții cu planetele, și vor vedea că și într-un sistem stelar multiplu e posibil să existe orbite stabile aproape circulare.

Șorin râse din toată inima. Fetița știa să împungă.

– Argumentul e ingenios, Larisa Pavlovna, dar puțin convingător. Ni se va spune așa: „Pentru ca sistemul Pământ-Lună să semene cu un cuplu de stele, Luna trebuie deplasată mult mai aproape de Pământ. Iar atunci și orbitele sateliților vor înceta de a mai fi circulare”.

– Noi vom răspunde că obiecția e justă pentru multe cupluri de stele, dar nu pentru toate. De exemplu, Alfa Centaurului și Proxima Centaurului sunt stele ale aceluiași sistem, dar sunt plasate destul de departe una de alta. Și le vom mai spune... Smolina rămase pentru o clipă tăcută. Le vom spune așa: „De obicei, descoperirile și invențiile sunt la început firave, ca și oamenii abia veniți pe lume. Și e nevoie de mâini foarte grijulii, e nevoie de o minte limpede și bună pentru ca ele să prindă puteri. Nu e nici un merit

azi să mergi cu automobilul. Dar este mare meritul acelor oameni care au știut să vadă în primele trăsuri mecanice, rudimentare, automobilele de mai târziu, frumoase și rapide. Asta e valabil pentru orice descoperire nouă, pentru orice nouă invenție. Noi trebuie să căutăm în ele nu slăbiciunile lor de azi – care se văd și așa – ci calitățile de mâine...” Dacă aș fi venit la dumneavoastră, Iuri Feodorovici, cu dovezi pe deplin convingătoare, ar fi meritat să le dați crezare. Așa însă...

– Cu dumneata e periculos să discuți în contradictoriu Șorin își desfăcu brațele.

– Nu acum. Știu că încă nu mi-ați spus obiecțiile principale.

Șorin se uită nu fără un zâmbet în ochii ei cenușii, circumspecți și totuși cu o lucire ștrengărească.

– Știi că ai ghicit?

– Doar m-am obișnuit să citesc gândurile... de la distanță.

Smolina glumea, dar lui Șorin i se păru deodată că ea citește, într-adevăr, cu ușurință gândurile, chiar și pe acelea pe care el însuși încă nu voia și se temea să le citească. Nici nu bănuia ce eforturi făcea Smolina ca să se mențină la acest ton calm și degajat.

– Bine, zise el îndată. Am să te lămuresc. Sistemul stelar cu care ai comunicat, ca să zic așa, nu poate fi prea depărtat, pentru că altfel ritmul-zet captat nu putea fi așa distinct. Să zicem treizeci, cincizeci de ani lumină – cred că asta-i distanța maximă. Ești de acord, nu?

Smolina zăbovi îndelung cu răspunsul. Apoi dădu din cap:

– Da. Dar asta e o limitare la care eu nu m-am gândit. Dumneavoastră introduceți elemente noi.

– Mai departe, urmă Șorin. Dumneata ai văzut un disc mare, verde-gălbui, și patru discuri mici – unul albastru, două roșii și unul portocaliu. Asta înseamnă că avem de-a face cu un sistem stelar cel puțin cvintuplu. Este?

– Da.

– Mai departe: îți amintești la ce oră a avut loc experiența?

– Da.

– Și direcția în care era orientată antena?

– Înregistrarea s-a făcut automat, ținându-se seama de balans. Cifrele nu sunt tocmai exacte.

– Nu-i nimic, vom lua valorile medii. Notează, te rog, aceste cifre : Poftim hârtie... Perfect! Șorin luă foaia de hârtie. Și acum să vedem dacă în direcția aceasta există sisteme multiple apropiate, cu stele din clasele spectrale despre care vorbeai dumneata. E un control obiectiv?

Smolina răspunse foarte încet:

– Da.

Lui Șorin i se făcu milă de ea. Zise:

– Nu te necăji. Nu trebuie. Chiar dacă te-ai înșelat...

– Nu! îl întrerupse Smolina. Nu m-am înșelat.

Șorin se îndreptă tăcut spre dulapurile de cărți. Scoase câteva tomuri. Smolina ședea în jilț, fără a întoarce capul. Academicianul frunzări îndelung diferite ghiduri. Apoi reveni la birou. Se așeză fără a scoate o vorbă și își aprinse o țigară.

– Larisa Pavlovna...

Ea înțelese că s-a petrecut ceva. Șorin privea undeva în gol, privirea lui aluneca pe lângă ea.

– Larisa Pavlovna, e vorba de Mitsar, steaua mijlocie din coada Ursei Mari. Distanța – douăzeci și cinci de ani-lumină. Un sistem stelar sextuplu. Culoarea stelelor

coincide.

– Așadar… rosti încet Smolina.

– Ai văzut o vegetație care își schimbă culoarea, urmă Șorin. Am impresia… sunt aproape sigur… Îți dai seama, pe o planetă cu șase sori există condiții cu totul aparte.

Șorin se ridică și făcu câțiva pași prin cabinet.

– Da, zise, e o lume bizară. O lume a culorilor schimbătoare. Pe cer – șase sori colorați. Zi eternă. Penumbre colorate. Aerul, apa, planetele, solul – toate acestea își schimbă necontenit, în fiece clipă nuanța.., O fantastică sarabandă de culori…

– Așadar, se vor întreprinde acțiuni pentru căutarea ritmului-zet stelar? întrebă Smolina.

Șorin reveni la birou. Se uită la Larisa și în ochii lui scânteie o lucire ștrengărească aidoma aceleia de adineauri din ochii fetei.

– Ia spune, de ce nu te-ai gândit și dumneata să verifici așa? o întrebă și numaidecât își zise că e nedrept: ea e biolog, și o idee simplă pentru el, Șorin, nu e tot așa de simplă și de evidentă pentru ea.

S-ar fi simțit jenat dacă ea ar fi căutat să se justifice. Dar fata rămase tăcută.

– Se vor face cercetări, o asigură Șorin. Și în afară de asta… Știi, Larisa Pavlovna, nu depinde totul de mine, dar se pare că va trebui să ne gândim să trimitem și noi semnalele noastre acolo, pe Mitsar.

– Imposibil, obiectă Larisa. Instalațiile noastre au o capacitate atât de mică…

– Nu-i nimic, o întrerupse imperturbabil Șorin. O cercetătoare foarte… cum să zic… foarte îndrăzneață m-a învățat să țin seama de corectivul „X”. Ei bine, eu mă și gândesc la acest corectiv.

Șorin o conduse pe Larisa până la ușa cabinetului. Apoi, când pașii ei se stinseră de cealaltă parte a ușii, aruncă o privire în mr. Cabinetul i se păru mare, peste măsură de mare.

Rimma Kazakova

Experiența

– Andreev Arkadi. Încântat de cunoștință! Am fost delegat aici pentru efectuarea unei experiențe.

– Ce fel de experiență? întrebă Mariana cu întârziere, dar pe un ton stăruitor.

– Oho, ai o mină de comandant!... Uite asta nu pot să ți-o spun.

– Drăguț, dar greu de înțeles. Andreev zâmbi fermecător.

– Te rog să mă crezi!

– Te cred.

– Bani îmi dai?

– Nu.

El izbucni în râs.

– Te amuză?

– Grozav.

– Am impresia că prezentările au fost făcute, nu?

– Mă dai afară?

– Pot să te tratez cu un ceai.

Amestecând zahărul cu lingurița, Arkadi zise cu un aer gânditor:

– Îmi place mult orașul vostru. Păcat că îndată după efectuarea experienței va trebui să plec.

Politicoasă, Mariana rămase tăcută.

– Operațiile de reutilare a institutului se termină peste o săptămână. După cum vezi, nu am la dispoziție decât șapte zile...

– Știu și eu să număr.

– Bani îmi dai?

– Nu. Și nici autorizația.

– Ia spune-mi, ce vârstă ai?

– Douăzeci și doi. Conduc laboratorul de *doi* ani. Îți mai torn?

– Mariana, reluă el pe un ton serios și cât se poate de simplu, voi încerca să fiu sincer. Chestia asta n-are nici o legătură cu reutilarea institutului. Eu am o idee teribil de interesantă. Vreau să-i fac un cadou șefului. Bătrânul o să se bucure al naibii. Eu...

Mariana trase brusc sertarul și trânti pe birou instrucțiunile.

– Ai citit cărțuliile astea? Sunt foarte amuzante. Arkadi se întunecă la chip și făcu o mutră acră.

– Te rog să mă ierți, la secția a șaptea băieții îmi discută tema; mă duc să văd și eu ce mai e pe-acolo...

– Scuză-mă și dumneata că n-am fost prea politicoasă. Regret din suflet.

Arkadi avea grumazul vânjos și alb. Ușa se închise fără zgomot în urma lui.

Noaptea, Mariana l-a visat pe Arkadi. Pe tot parcursul visului a stăruit într-una, așa cum se așterne umbra vaporului pe apele fluviului, fața lui tristă, cunoscută și totodată necunoscută ei: ochii cenușii, cu pupilele bătând în albastru, buzele ferme, părul blond și cam aspru, zâmbetul acela de erou de film. La început, parcă nici n-a fost el, ci numai senzația a ceva cunoscut, care semăna cu dânsul, ceea ce o irita vag: Arkadi îi provoca un sentiment de simpatie și totodată de ostilitate. O înfuria dorința lui fățișă de a-i câștiga adeziunea pentru o experiență de care ea habar n-avea.

Visul se unduia necontenit ca fața unei ape. Chipul fui Arkadi îi apărea când alungit, schimonosit, dezagreabil, când calm și concentrat.

Venind la laborator, primul lucru pe care-l făcu Mariana fu să-l cheme pe Arkadi.

– Ieri nu prea te-am înțeles. Despre ce este vorba? De ce nu vrei să faci un referat? Poate e o glumă?

– Nu, n-am glumit.

– Cum? Asta-i bună! îți dai seama ce-mi propui să fac?

– Îmi dau seama.

– Și atunci ce vrei?

– Să încâlci instrucțiunile.

– Ascultă, Andreev, nu e vorba de niște formalități, înțelege-mă. Nu țin câtuși de puțin să mă socoți o birocrată insensibilă. Lasă prostiile; ești un om de știință și nu o domnișoară îndrăgostită. Poftim un formular, ia dictafonul și fă un referat. Să-l discutăm...

– Ei da, pentru ca deseară Lipeaghin să știe totul până la cea mai mică formulă. Îți foarte mulțumesc!

– Aș fi curioasă să știu de unde ar putea să afle?

– Nu știu! Ar răzbate la el și prin pereți. Șeful meu e un geniu. I-e de ajuns o aluzie. M-a lăsat să mai zburd, sa mai vin în contact cu cei de vârsta mea; știi doar că la noi sunt puțini cei sub cincizeci de ani...

– Arkadi, eu nu permit experiența. Punct!

– Și eu care speram să urnesc punctul acesta din loc! Constat însă că punctul, nimicul acesta atât de minuscul e mai greu ca o lespede de mormânt.

– Să nu mai revenim la această discuție. Îmi place atașamentul dumitale față de șef, și în general, extravaganțele astea ale dumitale au ele ceva... Dar după catastrofa de la Karai...

– Da, da... Mă rog, fie și așa.

– Cum se prezintă băieții de la a șaptea?

– Sunt admirabili. Naivi și talentați ca zeii grecilor antici.

– Eu plec și lipsesc până deseară, îl înștiința Mariana, pășind pe platforma rotundă a liftului. Îți doresc o zi bună. Și zicând acestea, apăsă pe un buton.

Noaptea l-a visat iar pe Arkadi. Se făcea că merg împreună printr-o luncă năpădită de romanițe. Arkadi ciupea petalele unei flori și bolborosea ceva. „Ce tot vorbești acolo?” „E o socoteală străveche, o știu de la bunica.” „Ia, ia...” „Mă iubește, nu mă iubește...” „Minunat! Cum ziceai?... Mă iubește, nu mă iubește...” Era liniște și cald, și romanițele răspândeau o mireasmă fină ca pulberea de pe aripile fluturilor. Se așezară pe pământul moale, încălzit. Arkadi aruncă floarea. „Mariana, aș vrea să vorbesc cu dumneata serios despre un lucru foarte important. Încearcă să mă înțelegi. Catastrofa de la Karai... Oare îți închipui că omenirea e pusă pentru totdeauna la adăpost și nu va mai avea victime? Desigur, e mai bine să nu existe victime, nici vorbă! Dar noi pășim toți pe marginea prăpastiei, pătrundem în asemenea sanctuare ale naturii, încât nu poate să existe nici o garanție a securității noastre...” Avea o față plăcută, cu o expresie de sinceritate întipărită pe ea. Cuvintele, mute în vis, nu se auzeau, dar pătrundeau în ea simplu, așa cum pătrunde soarele în piele, stârnind simpatie și o bucurie neînțeleasă. „Cât despre instrucțiunile astea... De două secole spunem sus și tare că omenirea răspunde de fiecare individ, și fiecare om răspunde de omenirea întreagă. În acest sens, între mine și un consiliu științific nu e nici o deosebire. Atunci de ce n-aș putea hotărî eu singur soarta

unei experiențe? De unde această lipsă de încredere? Dacă aș fi un meșteșugar incult, nu mi s-ar fi dat diploma. Dar așa... În privința șefului te-am mințit. Șeful își ascunde de noi într-un mod foarte civilizat și cu mult talent dorința de a se ridica pe culmi inaccesibile, cutezanța noastră îl sperie, și uite că instrucțiunile sunt de partea lui...” Mariana îl asculta mângâind petalele unei flori, și cuvintele lui erau învăluite în acel „Mă iubește, nu mă iubește...” confuz și totodată impetuos ca pulsul sângelui. „Și dumneata, Mariana? Dumneata ești o fată inteligentă, băieții te adoră, dar sensul existenței dumitale constă oare numai în consumarea ceaiului și în indicațiile de sus? Ce poți dumneata să faci?...” „Mă iubește, nu mă iubește...” „Ești și dumneata sclava instrucțiunilor, sclava consiliului și a altor două consilii, între dumneata și omenire stau trei consilii, și această cenzurare a gândirii, a sufletului se consideră a fi perfect în firea lucrurilor!...” „Mă iubește, nu mă iubește...” Caraghiosul! Cui îi spune el toate astea? Parcă eu gândesc altfel... Să-l ajut... Dar încă nu sunt gata. Încă nu mi-e totul clar. Consiliile sunt, desigur, pline de nătărăi bătrâni. Dar și tinerii sunt niște nesocotiți, nesupravegheați... Așa ca mine... Deși noi nu suntem chiar atât de trăsniți... Nu, nu pot. E prea grav. Ceva mă împiedică. Poate că încă nu ne-am maturizat pentru toate astea? Aiurea! Catastrofa de la Karai s-a produs după ce toate planurile au fost aprobate și verificate de trei ori. Concluzii false din niște evenimente firești... Îi luă mâna și ea nu și-o retrase. „Mariana, aș vrea atât de mult să mă înțelegi! Sunt sigur că ai să fii de acord cu mine! Permite-mi să fac experiența. Mă cunoști suficient de bine pentru asta. E riscant? Da, este! Pot numai să-ți spun că viața nu e pusă în pericol. Dacă totul reușește...” „Și clacă nu?” „Va

reuși! Dar nu asta-i esențialul. Daca nu-mi reușește mie, le va reuși altora. Ceea ce importă e principiul. La naiba cu rutina! Mariana, spune-mi că ești de acord. Ei hai, Mariana!”

Când s-a trezit, a mirat-o un singur lucru: niciodată până atunci n-a mai auzit acest „Mă iubește, nu mă iubește...”

Miercuri, Mariana a fost cu o expediție în munți. A obosit, s-a culcat târziu și noaptea n-a visat nimic.

A doua zi avea loc o consfătuire la secția a șaptea. Mariana a adresat un salut general, dar s-a bucurat văzându-l pe Arkadi lângă camera de vid. Stătea cu spatele la ea și spunea ceva unui montor. Consfătuirea s-a sfârșit repede, în șuierul ascensoarelor, Mariana i-a strigat lui Arkadi:

– Așa-i că știu să conduc o ședință? Pe toți i-am făcut să fugă. Băieții de la a șaptea au plecat pe două zile în munți.

Jucându-se cu lanțul cheii de la mașină, Arkadi o conduse până la cabinetul ei.

– Pleci în oraș? întrebă Mariana.

– Da, în oraș. Poate mă însoțești?

– Aș vrea, dar nu pot. Peste o jumătate de oră decolez; plec într-o expediție. Dacă ți se face dor prea tare, poți să vii și dumneata, deși nu merită osteneala; sunt niște lucrări de demontare... Știi, Arkadi...

– Ce anume? întrebă el încordat, simțind în vocea ei ceva nou.

– Aș vrea să-ți spun că ultima noastră discuție m-a cam pus pe gânduri... În fine, îmi pare tare rău că nu pot să te ajut în nici un fel...

– Dă-mi autorizația și lasă regretele.

– Nu, în privința asta suntem înțeleși. Exclus! Asta nu

pot s-o fac. Deși inima mă îndeamnă...

– Ascultă și dumneata de glasul inimii.

Mariana rămase descumpănită. El se uita la ea cu o privire curată, deschisă și puțin tristă.

– Am să ascult... după ce vei fi scris un tratat intitulat „Fizica și inima”.

– Oamenii numai asta și fac, secol de secol...

– Ei, gata! E timpul să ne vedem de treabă.

Mariana sări pe o treaptă a escalatorului, dibui cu degetele butonul bine cunoscut, dar deodată, amintindu-și ceva, îl strigă pe Arkadi. Acesta se întoarse spre ea cu pași mari.

– Spune-mi, nu cumva cunoști o veche cimilitură: „Mă iubește, nu mă iubește?...”

– Ba da. Dar de ce mă-ntrebi?

– Așa... Am auzit-o și eu undeva, dar nu-mi amintesc unde anume...

Apoi apăsă pe buton.

Ar fi vrut să viseze din nou. Se întinse în pal în așteptarea visului, invocându-l. Și visul a venit. De rândul acesta – mut. Era ca la cinema: Mariana vedea deslușit tot ce se petrecea în vis și în același timp își dădea seama că nu era decât un vis, iscat din propria ei dorință, și că dacă ea va voi cu tot dinadinsul, visul ar putea să contenească sau să se desfășoare într-alt fel. Era visul ei, propriu, așa cum și l-a dorit, și de aceea era un vis foarte frumos și plăcut.

Mariana și Arkadi ședeau pe banca de sub geamurile laboratorului. Din copaci cădeau frunzele galbene ale toamnei. Mirosea a pământ reavăn. Geamurile aveau storurile trase și erau mascate de crengile copacilor.

Asfințea. Soarele nu era prea fierbinte, dar mângâietor. Mariana simțea în palma mâinii drepte palma rece și puternică a lui Arkadi. Toată ființa ei jubila. Au stat așa mult-mult. Pe urmă el a îmbrățișat-o și a sărutat-o: un sărut lung, fără sfârșit. Îi venea greu și îi era teamă să se smulgă din îmbrățișarea lui, pentru că știa, simțea că îndată visul se va destrăma.

Cât a durat asta? O clipă? O oră? O noapte? Frunzele fremătau în cădere, aerul cald se legăna într-una, buzele fierbinți tremurau lipite gingaș de buzele lui.

Ziua, Arkadi a cerut prin videofon să fie primit. Când a intrat în cabinet, Mariana l-a primit cu fața numai zâmbet.

– Ești bine dispusă?

– Minunat.

– Eu, dimpotrivă.

– Nu-i nimic, las' că-ți trece...

– Ași... Mâine plec.

– Ei vezi? Tot n-ai timp pentru experiență.

– Ba da, dacă îmi dai autorizația! Telefonez la institut, îi implor, în sfârșit... Îmi fracturez un picior, fir-ar al naibii! Găsesc eu ceva...

– Ești într-adevăr sigur că experiența nu e câtuși de puțin periculoasă?

– Absolut.

– Risc să fiu concediată...

– Dă-o-ncolo de slujbă! Pardon, voiam să zic... Ce-ți trebuie castronul ăsta mecanizat? Mergem la Tulavi. Ți-am citit prospectul; dumneata ești o practiciană și ai nevoie de mașini, de câmp de acțiune...

– Arkadi, lasă-mă să mă gândesc până mâine.

– De acord.

– Nu-ți promit nimic.

– Totuși sper.

Se despărțiră, stăpâniți de același sentiment înălțător.

Noaptea, discuția lor se repetă întocmai, cu singura deosebire că ea își dădu asentimentul. Când Arkadi începu să se mistuie, Mariana îl trase de mână și-l sărută.

Sâmbătă, sfârșind treburile până la zece, Mariana apăsă hotărât pe un buton de pe panoul de comunicații interioare și-l chemă pe Arkadi. Îi răspunse operatorul de serviciu: Arkadi lipsea, nu venise încă, se pregătea de plecare. „Ciudat!” își zise Mariana. Neauzind nici un răspuns la comunicarea sa, operatorul se apucă să-l laude pe Andreev:

– Ce cap! Așa un om ne-ar trebui nouă. Oare nu l-am putea convinge să rămână? Măcar pentru o lună...

În acel moment zbârnâi soneria, Mariana dădu din cap și în încăpere intră Arkadi.

– Bună ziua! Să știi că sunt de acord. Ca să fiu sinceră, și eu m-am gândit demult la ceea ce mi-ai spus. Fie ce-o fi! Dumneata ai dreptate. Câți bani îți trebuie?

– Mariana, zise el, lăsându-se în fotoliu cu băgare de seamă și parcă cu un efort, îți mulțumesc din inimă, dar nu-mi trebuie nimic. Am venit să-mi iau rămas bun.

– Cum așa? Și experiența?

– S-a și făcut. Totul e în ordine.

– Cum anume?

– Vezi dumneata... dar te rog să nu te superi. Institutul nostru verifică un aparat de influențare a omului în procesul somnului...

– Cum?

– Să nu-ți închipui nimic rău! Programul a fost elaborat și aprobat de toți... Arkadi râse. De toate cele trei consilii. Iar eu am acționat întocmai după program. Sarcina mea

era să te conving să-ți dai asentimentul pentru efectuarea experienței în pofida instrucțiunilor... Asta e. Totul s-a făcut conform instrucțiunilor în vigoare...

– Conform instrucțiunilor?

– Da, firește. Peatkin și Seiko au făcut controlul. De altfel, trebuie să-ți mulțumesc, în numele Asociației, pentru ajutorul uriaș pe care l-ai dat încă o dată științei. Cred că asta nu va afecta în nici un fel starea sănătății, totuși, în septembrie, dumneata și grupul celorlalți participanți la experiență – pentru că experiența s-a efectuat simultan în șapte puncte – veți fi invitați la un congres la Tulavi. Dacă nu mă înșel, asta e a treia lucrare a dumitale pentru Asociație, nu?

– Da, confirmă Mariana cu gândul auirea, a treia. Ceea ce spui dumneata e foarte interesant...

Tot nu-și putea veni în fire.

– Îți las descrierea științifică a experienței, iar peste vreo două zile am să-ți trimit un tehnician și material de informare. Mariana dragă, te rog să mă crezi că, deși s-a procedat perfect legal și dumneata ți-ai dat bine seama la ce te expui intrând în Asociație, eu unul mă simt într-o situație penibilă! Viața noastră e încă așa de complicată...

Ea se gândea la ceva.

– Mariana, ce-i cu dumneata? Hai, vorbește!

– Spune-mi, Arkadi, dumneata mi-ai sugerat acel „Mă iubește, nu mă iubește”?

– Eu, și m-am bucurat mult că semnalul a ajuns. Altfel aș fi fost complet nelămurit până la sfârșitul săptămânii...

Mariana roși.

– Să nu-ți închipui însă că e o creație a mea! Cimilitura a descoperit-o șeful; ai s-o găsești în descriere... Interesantă poveste, nu? Din străvechile vremuri ale

ghicitului și ale diferitelor superstiții, clar interesantă... Știm încă prea puțin despre om.

În sfârșit, Mariana se hotărî:

– Bănuiesc că ești foarte obosit; nu cunosc tehnologia experienței, clar în fiecare noapte...

– Da de unde? Nu în fiecare noapte! S-au ținut numai trei ședințe.

– Luni, marți și vineri?

– Uite că experiența a reușit într-adevăr!

– A reușit... Ai însă dreptate când spui că noi știm încă prea puțin despre om! Cam tot atâta cât și cei cu romanițele: „Mă iubește, nu mă iubește...” Mai am o întrebare: dumneata mi-ai sugerat în somn hotărârea de a nu ține seama de instrucțiuni; dar după câte îmi amintesc, mi-ai vorbit despre asta și aievea?

– Eu am acționat conform programului, sarcina mea era numai să intensific influența; în alte sectoare, experiența s-a efectuat oarecum altfel, iar în două cazuri, după câte știu, s-a operat numai cu sugestia directă, fără vreun contact nemijlocit cu obiectul...

– Dar cum se explică o alegere atât de bizară a temei?

– Consiliul 2 cunoaște referatul dumitale despre lucrările laboratoarelor din clasa „B”. Noi, ca să zic așa, am impulsionat gândurile dumitale spre o concluzie definitivă, ceea ce dumneata încă nu te încumetai să faci.

– Și cum e cu instrucțiunile și cu cele trei consilii?

– Vai, Mariana, toate astea sunt bune pentru experiență, Arkadi se aplecă confidențial spre ea, peste masă, dar în viață... Îți închipui ce harababură ar fi dacă li s-ar da mână liberă laboratoarelor?!

Văzând-o încruntându-se, interpretă gestul în felul său;

– Pe dumneata personal nu te amenință nimic; vei

primi răspuns la referat, și cu asta basta. Nu vei avea nici un fel de neplăceri! Ești o mână de fier, pot s-o afirm, și dacă nu era aparatul… De altfel, și Asociația îți va lua apărarea în caz de ceva. Are nevoie de dumneata… Și acum, oricât ar fi de trist, trebuie să-mi iau rămas bun, sunt așteptat.

Se ridică și-i întinse mâna.

– Dar…

– Ce?

– Nimic… La revedere, în septembrie. N-am mai fost demult la Tulavi. Dar și aici e bine, nu? Mai ales în grădină și pe banca de sub stejar, din fața ferestrelor mele…

– Nu m-am învrednicit să sar pârleazul în grădină, ceea ce înseamnă că voi reveni neapărat și am să stau și pe banca dumitale… Încă o dată, te rog să mă ierți și îți mulțumesc!

– Dacă-i pe-așa, eu îți doresc cer senin. Dar aș mai vrea să-ți spun ceva. În tot acest răstimp am avut despre dumneata o părere mai bună decât cea pe care o am acum. Vreau să știi asta. Sunt chiar întristată. Tânărul care dădea dracului instrucțiunile și chiar era dispus să-și fractureze un picior… tânărul acela îmi plăcea mai mult. Uite ce voiam să-ți spun.

– Ah, Mariana, ești adorabilă. Aș zice că ești anacronică, dar, așa fiind, e superb!

Când ușa se închise în urma lui Arkadi, Mariana slobozi un potop de ocări, ceea ce era pe deplin la locul său.

Yeremey Parnov & Mikhail Tihonovici Yemtsev

Un bulgăr de zăpadă

Am în portofel buletinul de identitate, legitimația de la serviciu, câteva carnețele, fiecare de altă culoare, cu cotizațiile plătite la zi, dar sunt, de fapt, un spectru, o efemeridă. N-ar trebui să calc pe trotuarul acesta acoperit de zăpadă, să respir aerul acesta tare ca amoniacul. Cel mai ostracizat dintre ostracizați, omul privat de toate bucuriile vieții, ca și cel osândit la închisoare pe viață arc mai multe drepturi decât mine. Mult mai multe!

Așa gândesc eu, dar nu întotdeauna o cred. Prea mi-e bine cunoscută lumea înconjurătoare. Crengile copacilor s-au umflat de ger și seamănă cu coarnele unui cerb tânăr. Firele de telegraf abia se deslușesc pe cerul incolor, groase și albe ca sfoara de Manilla. Pe acoperișul Facultății de fizică, antenele au încremenit în pâcla alburie și seamănă cu catargele unei fregate străvezii. Facultatea de chimie se face simțită prin mirosul ciudat – n-aș putea să zic plăcut, ori, dimpotrivă, dezagreabil – al eterurilor elemento-organice. Lumea mea de toate zilele! Și numai memoria face să mi se strângă inima neliniștită și-mi șoptește:

„Totul e vis și ireal,
Precum e luciul de cristal
Al zilelor care s-au dus”.

Ieri încă era vară, azi e iarnă. Câtă minciună în cuvântul acesta – „ieri”! Nu, n-a fost ieri...

Sunt fără palton. Paltonul meu stă undeva într-un cuier, dar numărul de la garderobă e în buzunarul altcuiva. Iarăși o minciună!”în buzunarul altcuiva”. Nu al altcuiva... Pur și simplu pentru asta nu s-a găsit încă expresia corespunzătoare. Merg repede, ca să nu înghet. Mă descurc eu cumva și fără palton. Mai înainte fugeam adesea la Facultatea de chimie sau în pavilionul principal fără a pune paltonul pe mine.

M-am oprit și am tresărit. Ei, asta-i bună! Era cât pe ce să mă calce coșcogea camionul. Șoferul a scos capul pe geam și, o dată cu perlele aburilor ce-i ieșeau din gură, a răbufnit în aerul imaculat și înțepător o înjurătură savantă.

Am izbucnit în râs. Prost mai ești, șoferule! Eu nu-s decât o aparență. N-ai decât să mă calci! Apărătorul tău va ști să te scoată basma curată. Nu poți să omori pe cineva care nu există.

Ce aiureli îmi tot trec prin cap! Mă silesc să nu mă las furat de gânduri aiurea. Trebuie să țin minte că aici sunt un străin.

Din față vine o ceată pestriță de studenți. Nepăsători și mândri, ca mușchetarii după o nouă izbândă asupra gărzii cardinalului, merg legănându-se ușor, râzând în gura mare și lăudându-se care mai de care.

– Tu ce-ai avut, Pinguinule?

Unul din ei, înalt și ferches, se întoarce spre bondocul roșcat care a pus întrebarea.

– Vax! Absorbția, izoterma lui Langmuir, stratul dublu electric și modelul bistructural al apei... Am terminat în doi timpi și trei mișcări...

„Au dat examenul de chimie fizică”, îmi zic, încetinind

pașii.

– Uite ce am pe mine, zice roșcatul, scoțând de sub fular gulerul cămășii bleu cu dungi albe. Nu știu cum mai rezistă! Toate examenele le dau cu cămașa asta pe mine. E cu baftă! Și costumul e vechi, îl am încă de când eram școlar.

Simt o invidie molcomă, nostalgică.

Iată și treptele de granit roșu, brazii canadieni pudrați cu zăpadă, chelia de piatră a lui Butlerov, acoperită cu o cochetă căciuliță de omăt.

Cu un gest obișnuit, vâr mâna în buzunar după permisul de intrare.

Inima mi s-a făcut cât un purice.

O salut pe portăreasă cu o voioșie exagerată și vârându-i sub nas permisul deschis numai pe jumătate, mă reped la lift. .

Biata portăreasă! Dacă ar vedea ce dată am la rubrica „Prelungit până la...”!

S-a aprins becul roșu. Acuși are să se deschidă ușa liftului. Mă gândesc că e mai bine să nu urc la etajul trei. Dacă mă întâlnesc cu el și ne vede cineva împreună? Singur gândul acesta mă înfioară.

Să merg acasă – nici vorbă. Părinții n-ar putea rezista la una ca asta. Ei nu trebuie să știe nimic. Dacă mă întâlnesc totuși cu el, va trebui să lămurim lucrurile pe loc.

M-a apucat râsul gândindu-mă la el. Umorul, cred eu, e direct proporțional cu caracterul neobișnuit și nefiresc al situației date. Când te gândești că această trecere s-a produs instantaneu! În orice caz, subiectiv instantaneu. Dar obiectiv? Cât timp a trecut din momentul în care, susținându-mi dizertația, am smuls vălul negru?

* * *

Premisele mele teoretice n-au provocat cine știe ce obiecții. Șeful a dat, natural, o referință splendidă, oponenții oficiali s-au legat numai de niște particularități.

Unul din ei, profesorul Prosohin, își tot freca lentilele ochelarilor cu batista, sufla în ele și icnea într-una. Bolborosea ceva, rar și cu un glas scârțâit, ca o roată neunsă, aplecat deasupra unei hârtiuțe. Tuturor le era absolut indiferent câte capitole are dizertația, câte pagini și desene, câtă bibliografie autohtonă și câtă străină. Membrii Consiliului științific apreciaseră deja în gând lucrarea și-l ascultau plictisiți pe profesorul anost și scrupulos.

Din când în când îmi notam câte o frază. Mai trebuia să și răspund. În sfârșit, Prosohin și-a încheiat cuvântarea cu fraza sacramentală:

– Lipsurile constatate de mine nu pot însă diminua în nici o măsură importanța prezentei lucrări, care corespunde tuturor cerințelor lucrărilor de acest gen, și autorul ei merită indiscutabil să i se acorde titlul de candidat în științe fizico-matematice.

Președintele Consiliului științific, profesorul Valentinov, un bărbat înalt și frumos, cu reflexe de aluminiu în păr. a tușit grav și a întrebat:

– Cum va răspunde dizertantul celor doi oponenți: simultan, sau fiecăruia în parte?

– Simultan! Simultan! s-au auzit din sală exclamațiile membrilor Consiliului științific, cărora li se făcuse lehamite de procedura monotonă a susținerii unei dizertații.

– În cazul acesta, a zis Valentinov și a zâmbit cu zâmbetul fermecător al unui lord care a primit Ordinul

Jartierei, îl vom ruga să poftească la catedră pe stimatul nostru oaspe Samson Ivanovici Gogoțeridze.

Gogoțeridze, membru corespondent al Academiei, s-a urcat la catedră cu iuțeala cu care un djighit sare pe cal. Aruncând o privire cruntă în sală, care însă n-a speriat pe nimeni, pentru că Samson Ivanovici e un om tare de treabă, i-a și tras o rafală de mitralieră:

– Analiza minuțioasă și migăloasă făcută de stimatul nostru profesor Serghei Alexandrovici Prosohin mă scutește de necesitatea unei treceri detailate în revistă a dizertației stimatului Viktor Arkadievici (un semn binevoitor din cap în direcția mea). De aceea mă voi opri doar asupra unor lipsuri ale lucrării. Sunt puține și se pierd în noianul de material pozitiv, atât de evident.

Gogoțeridze și-a tras răsuflarea și și-a șters fața roșie cu o batistă de o albeață imaculată.

– Da... nu voi vorbi despre calitățile lucrării, ci doar voi pomeni pe scurt despre lipsurile ei.

Acest „pe scurt” a durat șaptesprezece minute. Începusem să mă neliniștesc, dar șeful mi-a făcut un semn discret și m-am calmat. După ce a enumerat toate lipsurile, Gogoțeridze a băut un pahar de apă minerală și a sfârșit cu tradiționala concluzie, spunând că, trecând peste cutare și cutare, dizertația corespunde, iar dizertantul merită...

M-am ridicat de pe locul meu pentru a rosti cuvântul de răspuns. Cum nu m-a luat nimeni în răspăr, iar acele particularități care nu le-au plăcut oponenților nu erau esențiale, mi-am propus să nu mă iau în bețe cu ei. Vreme de cinci minute le-am mulțumit tuturor acelora care m-au ajutat în muncă. Acesta era poate lucrul cel mai de seamă. Ferit-a sfântul să uit pe careva! Pe urmă m-am înclinat în fața oponenților, promițându-le că voi ține seama de toate

observațiile lor în activitatea mea viitoare și că, în genere, mă voi călăuzi în viață după sfaturile lor atât de prețioase.

Șeful dădea mereu din cap, în tact cu cele ce spuneam eu. Totul mergea cum nu se poate mai bine.

Apoi Valentinov a poftit sala să fie mai activă. Dar nimeni nu se grăbea să ia cuvântul. Pe urmă a ieșit cam în silă, parcă clin obligație, unul din membrii Consiliului științific, care a bolborosit ceva și apoi s-a așezat. Încă cineva a mai vorbit vreo cinci minute, lansându-se în diverse divagații și spunând că asemenea savanți tineri ca mine sunt necesari și că lucrarea mea depășește chiar nivelul unei dizertații de candidat.

Și deodată am auzit întrebarea mult așteptată. Mi-a pus-o o tânără pe care n-o cunoșteam:

– Am urmărit cu multă atenție acea parte din comunicarea lui Viktor Arkadievici în care dânsul fundamentează teoretic posibilitatea deplasării în sens contrar pe vectorul timpului. Chiar am subliniat acest pasaj în referatul meu. Aș dori mult să știu care sunt premisele verificării pe cale experimentală a acestui efect.

Era o întrebare pe cinste! Eu și cu șeful am prevăzut-o încă cu o lună în urmă și i-am pregătit un răspuns magistral. Șeful nu voia nici măcar să pomenesc că aveam deja gata o instalație specială, pentru că asta ar fi putut să-mi dăuneze în susținerea dizertației. Înviorați deodată, toți s-ar fi năpustit cu întrebările pe mine. Cu chiu cu vai l-am convins pe șef să aduc totuși instalația în sală și s-o acopăr cu o pânză neagră. Așa, pentru orice eventualitate…

Când tânăra mi-a pus întrebarea aceea, șeful a zâmbit și făcând un semn cu capul înspre aparat, și-a dus un deget la buze. I-am făcut cu ochiul, voind să zic că nu mi-oi fi vrând eu însumi răul!

M-am ridicat ca să răspund la întrebări și să-mi arăt o dată în plus erudiția. Am rostit câteva fraze comune, le-am mulțumit celor care au luat cuvântul și apoi am trecut la întrebarea cu pricina. Era de fapt singura întrebare la care merita să răspund.

Atunci am văzut ochii fetei: de culoarea aramei, cu scânteieri de aur, atenți și serioși. Sir Lancelot a sărit pe cal, Don Quijote și-a înfipt lancea în aripa morii de vânt…

Nu știu cum s-a întâmplat, dar m-am apropiat de aparat, am smuls pânza de pe el și am zis cu un glas înfundat:

– Poftim!

În sală se făcuse liniște. Căutam să nu mă uit la șef. Primul impuls mi-a trecut și mi-am dat seama că am făcut o prostie. Dar nu mai puteam da îndărăt. Și atunci am trecut la atac, avântându-mă orbește înainte:

– Această instalație experimentală are o capacitate încă foarte mică. De aceea mă voi putea transporta în trecut cel mult cu câteva luni în urmă, ceea ce voi face imediat. Când am să dispar, rog pe toți cei de față să rămână unde stau. În nici un caz să nu vină nimeni pe locul unde se află acum instalația… Mă întorc curând.

Sala încremenise. Eu m-am apropiat de panoul de distribuție și am conectat instalația. Ca în vis, mi-am pus pe frunte cercul de cristal, mi-am scos haina, mi-am suflecat mânecile și mi-am fixat pe brațe contactele de cupru. Apoi am apăsat pe buton. Ultima imagine pe care am văzut-o a fost aceea a profesorului Valentinov cu gura căscată. Ținea în mână blocnotesul cu scoarțe frumoase de piele, cumpărat în America de Sud.

* * *

În sală era frig și cam întuneric. Mi-am scos cercul de pe frunte, am pus cadranul la zero și am deconectat instalația. Pe urmă m-am uitat în jurul meu. Pe pereți creșteau bizare frunze de gheață, răspândind sclipiri opalescente. În băncile goale stăruiau pete nedeslușite de lumină. Tavanul înalt se pierdea în semiobscuritate. M-am dus la ușă și am tras de ea. Era încuiată. Ce ghinion! Asta putea să compromită totul. Era inutil și chiar riscant să strig. Toate camerele se sigilau peste noapte. Să aștept până dimineața?

Dar oare au să mă aștepte pe mine cei pe care i-am lăsat... În viitor?

Eram curios să știu cât o fi ora. Undeva sus, deasupra tablei, trebuia să fie ceasul. Mi se părea că deslușesc reflexele slabe ale geamului rotund. Am încercat să-mi amintesc unde e comutatorul. Ciudat! De câte ori am fost în sala asta, și ziua, și seara, și n-am băgat niciodată de seamă unde se află comutatorul.

M-am apropiat de perete, m-am lipit de el, am întins mâinile și am pornit să fac ocolul sălii. În sfârșit, am dibuit comutatorul. Era lângă ușă. Cum de nu mi-am dat seama mai înainte?!

S-a făcut lumină. Ceasul arăta orele 4 și 27 de minute. Până la începerea zilei de lucru mai erau patru ore. Numai dacă n-o fi duminică. Am hotărât să aștept. Am stins lumina, m-am retras în fundul sălii și m-am lungit pe ultima bancă. Când o să vină dimineața femeia de serviciu n-o să mă vadă. De câte ori am dormit eu aici!

Dar atunci totul era altfel. La catedră bodogănea ceva profesorul, în jurul meu erau studenți. Unii luau notițe, alții jucau „bâza”, alții șușoteau între ei. Eu dormeam.

M-am sucit mult pe banca tare. Mi-era necaz că n-am pus haina pe mine. Eram numai în cămașa de nailon, cu mânecile suflecate. Mi-am lăsat mânecile, mi-am cuprins umerii cu brațele încrucișate peste piept și am încercat să adorm. Dar gândurile nu mă lăsau.

Deîndată ce se va deschide sala, va trebui să mă strecor nevăzut în laborator. Înainte de a veni colegii și, mai ales, el. Voi încerca să mă schimb cu costumul vechi de schi în care fac de obicei experiențele. Stă atârnat în dulăpiorul meu, lângă halatul alb. Bine că portofelul cu banii nu era în haină, ci în buzunarul pantalonilor! De pe acuma mi-e foame, dar ce-o să fie mâine dimineață... Într-adevăr, ce-o să fie mâine dimineață?

* * *

Totul s-a petrecut așa cum am prevăzut eu. Târându-mă pe sub mese, am izbutit să înșel vigilența lui tanti Katia, care presăra pe jos rumeguș ud, bodogănind ceva, și să mă strecor în coridor. În privința instalației nu-mi făceam griji. La noi, studenții s-au învățat să nu pună mâna pe nimic, iar cercetătorii științifici n-aveau să umble la un aparat pe care nu-l cunoșteau. Mai ales dacă avea pe carcasă o tăbliță de avertizare.

După ce mi-am schimbat hainele, m-am repezit în jos pe scară. Voiam să trec dincolo, la Facultatea de chimie, unde aveam mai puține cunoștințe și puteam să mă gândesc mai ușor ce-i de făcut. Trecând în fugă pe coridorul de la primul etaj, mi-am aruncat ochii spre sala de lectură, care avea ușa deschisă. În sală nu era nimeni. Pășind pe covor, m-am apropiat încet de geamul cu pervazul plin de ghivece cu cactuși și agave. De afară

răzbea larma matinală a orașului. Coșurile fabricilor erau învăluite în pâclă, pe poduri lunecau troleibuze, oamenii mergeau zoriți la muncă. Ceea ce vedeam era realitatea, o realitate tot așa de obiectivă cum eram și eu însumi.

Toate mesele din sală erau ocupate. Profesorii și aspiranții își lăsaseră servietele, mapele, caietele, filele scrise și stilourile. Peste câteva minute aveau să vină aici și să-și reia lucrul. Pe una din mesele ocupate de profesori am văzut un obiect care mi-a atras atenția. Era blocnotesul profesorului Valentinov. Coperta galbenă din piele era ornamentată cu hieroglife în culori ale străvechilor azteci. În acest blocnotes profesorul nota tot ce avea de făcut în ziua următoare. Am frunzărit la repezeală filele scrise. Ultima însemnare era făcută la fila cu 11 decembrie. „Deci azi e unsprezece și însemnarea a fost făcută ieri”, mi-am zis,, pentru că dedesubtul datei scria:

1. De telefonat lui Nik. Andr. În legătură cu Anstangova.

2. 11,30 - 13,20 – prelegere la anul III.

3. 14,00 – Consiliu științific.

4. 17,00 – aspiranții.

Da, azi era unsprezece decembrie... Mai bine de șapte luni...

Și atunci mi-a venit o idee grozavă. M-am uitat să văd dacă n-a intrat cineva, am pus iute blocnotesul în buzunar și am tulit-o din sală.

* * *

La Facultatea de chimie era în toi sesiunea de examene. Toți erau preocupați, zoriți, nervoși. Pe scări coborau val-vârtej hoarde de fericiți. Până și portăresele

intraseră în atmosfera generală.

– Cine învață, ia examenul, zicea una, depănând un ghem de lână. Fata mea, bunăoară, pune cartea sub pernă peste noapte și mai pune și un bănuț în pantof. Dar dacă nu învață, apăi de!...

Dinaintea mea s-a deschis cu un fâșâit ușa liftului. Nu știam ce să fac. Ușa s-a închis cu zgomot. Soneria a zbârnâit o dată, și liftul, supunându-se unui apel venit de undeva de sus, a plecat fără mine. Mi-am zis că trebuie să aștept începutul zilei de lucru și să-i telefonez lui. Pentru că pe urmă pleacă la Facultatea de chimie sau mai știu eu unde.

* * *

Moneda alunecă zornăind pe gâtul de oțel al telefonului public. O voce cochetă de femeie îngână:

– Alo-u?

Am înghițit fraza care era cât pe ce să-mi scape de pe limbă: „Salut, Raecika, sunt eu, Viktor”.

– Alo-u?

– Vă rog cu Viktor Arkadievici, am zis, petrecându-mi limba peste buzele uscate.

La celălalt capăt al firului, receptorul fu pus pe cristalul biroului. Am auzit zgomotul caracteristic. Știu unde pun ei receptorul. Se făcu liniște. Din când în când, auzeam frânturi de conversație ce se pierdeau din pricina distanței. Apoi am deslușit niște pași. Venea un bărbat, călcând ferm, cu pași mari. Mi-a făcut plăcere să constat că avea așa un mers. Călcăturii acesteia îi ținea isonul bocănitul mărunt al unor tocuri-cui. Mi-am încordat auzul.

– Dacă n-aș ști că sunteți aici, Viktor Arkadievici, am

auzit de undeva de departe, de pe o altă planetă, vocea subțirică a Raecikăi, aș crede că cineva vrea să-mi facă o farsă. Exact vocea dumneavoastră!

– Alo! Receptorul îl luase un bărbat. Ei asta-i bună!

Era o voce necunoscută și dezagreabilă. Dar mi-am adus aminte cum sună propria mea voce pe banda de magnetofon și m-am liniștit. E greu să-ți recunoști vocea, trebuie să te obișnuiești.

– Viktor Arkadievici, am zis în receptor, silindu-mă să respir adânc și calm, nu mă întrerupeți și căutați să-mi răspundeți cât mai scurt. Și mai ales, să nu vă mirați și să nu vă revoltați... Am o chestiune foarte importantă, și nimeni în afară de noi doi nu trebuie să știe despre asta. M-ați înțeles?

– Nu. Cu cine vorbesc?

– Viktor Arkadievici, dumneavoastră v-ați propus să faceți o experiență cu deplasarea unui microsistem în sens contrar pe vectorul timpului? Ei bine, eu am luat taurul de coarne.

– Cu cine vorbesc?!

– Vă rog să vă calmați. Trebuie să ne vedem și atunci veți înțelege totul. Am să vă explic…

Mă lua probabil drept un șantajist sau un spion.

– De ce nu vreți să vă spuneți numele? Vocea lui trăda o iritare fățișă.

– Dumneavoastră nu mă cunoașteți. De loc! Am aflat întâmplător de proiectele dumneavoastră... absolut întâmplător. Și eu mă ocup de aceeași problemă. Dar... sunt la ananghie. Am suferit un eșec și am nevoie de ajutorul dumneavoastră.

Respirația din receptor s-a precipitat. Jubilam în gând. Se pare că s-a prins! De altfel, mergeam la sigur. Pentru că

îl cunoșteam, așa cum... te cunoști pe tine însuți.

– Nu găsiți că e oarecum bizar? zise el, în sfârșit.

– Câtuși de puțin. Totul e perfect normal. Nu vă cer decât o întâlnire. Nimic mai mult. Dacă ați fi o fată, discuția noastră ar fi firească: el o roagă, ea se codește... Dar dumneavoastră nu sunteți fată și nu puteți să mă refuzați. La urma urmei, nu aveți dreptul!

– De ce credeți asta?

Nu mă așteptam să-mi pună o întrebare așa de stupidă.

– De ce cred? Chiar și numai pentru că „o cunoșteam cum mă cunosc pe mine și-o așteptam cum poți s-aștepți iubind”. E vorba de dumneavoastră!

– Bine! Să ne vedem. Unde doriți dumneavoastră... Cum ne vom recunoaște?

– O, fiți pe pace! Ne vom recunoaște în cea mai mare aglomerație chiar din prima clipă.

Mi-am luat seama. Nu era cazul să întind coarda prea tare. Știam că asta nu-i place. Dar era prea târziu.

– Ce vreți să spuneți cu asta? în vocea lui am deslușit iarăși o notă de îndoială.

– „E-o seară-albastră de simțire Care te ține necurmat înlănțuit de amintire, Precum un rob încătușat.”

Am citat o strofă dintr-o poezie pe care a scris-o el când era student și n-a arătat-o nimănui vreodată. Receptorul rămase tăcut.

– Unde și când? întrebă el în cele din urmă.

Ei bravo! Nu-l știam așa de hotărât... Acum era tare emoționat, știam asta, dar ce calmă îi era vocea, ce impasibilă!

– Sunteți liber astă seară?

– Numai până la șapte.

Unde s-o fi ducând?... Trebuie să fie ceva important.

Altfel ar lăsa totul baltă pentru mine. Îl cunosc eu! E grozav de curios din fire!

– Ce-ar fi să ne vedem imediat după serviciu? La dumneavoastră acasă... Mama pleacă undeva?

Voiam să zic „mama dumneavoastră”, dar n-am putut și am zis numai „mama”.

– Veniți la cinci. Sper că știți unde stau?

– Da, știu.

– Mi-am închipuit, nu știu de ce. Deci la cinci?

– Da, la cinci. Mulțumesc. La revedere! Bravo, dom’le!

* * *

Amândoi, și el și eu, tot nu ne putem veni în fire. Mă uit la apartamentul meu, cercetez fiecare obiect. Aici totul îmi stârnește interesul. Tapetul și tablourile lucrate de mine, cărțile mele și sculptura făcută de un amic. Mă uit ca la o mare minune la mașina de cusut a mamei, acoperită cu o broderie, și la televizor, pe care s-a tolănit bătrânul meu motan roșcat, acoperind ecranul cu coada-i stufoasă. Nu găsesc aproape nici o schimbare. Poate pentru că am părăsit locuința asta abia ieri? Dar ieri, ea era cu șapte luni mai în vârstă decât cea în care mă aflu azi!

Nimic nu m-a uluit așa ca locuința mea. Poate pentru că aici era el? El? Spun „el”, ca și când ar fi fost alt om, separat de mine... De altminteri, era într-adevăr alt om! Mă rog, care din noi doi era mai real, mai la locul său: el sau eu?

– Teamă mi-e că în momentul acesta ne gândim amândoi la același lucru, zice el cu un zâmbet chinuit.

– Da, probabil... Dar de ce ne-om fi zicând unul altuia „dumneavoastră”? Pentru că noi doi... În orice caz, suntem mai apropiați unul de altul ca doi gemeni.

– Da, drace! Nu pot cu nici un chip să formulez... Îmi stă pe limbă! Un moment... Eu și cu dumneata... Eu și cu tine suntem una și aceeași persoană, cu condiția deplasării în timp. Dar simultan putem exista numai separat! Ai prins esența?

– Și asta mi-o spui mie? Vrea oul să fie mai deștept decât găina?

– O-la-la! Am impresia că ne împăunăm. În ochii lui am deslușit niște sclipiri drăcești. Ideea deplasării în trecut a fost a mea; tu n-ai făcut decât s-o pui în practică.

La auzul unei asemenea obrăznicii, m-am așezat. Dar, gândindu-mă bine, am găsit că ceea ce spunea el avea o anumită rațiune. Mai mult decât atât, mi-a venit o idee cum să întorc împotrivă-i propria lui armă. Voia să mai spună ceva, dar eu i-am luat-o înainte:

– Stop, bătrâne, stop! Așa nu merge. I-am sugrumat fraza pe care tocmai o pregătea. Trebuie să tragem, cu rândul... Primesc provocarea dumitale, locotenente. Să zicem că glonțul dumitale mi-a smuls un epolet. Acum e rândul meu. Păi știi dumneata, puști încrezut ce ești, că ideea nu-ți aparține? Da, da, nu da din mâini! Accept obiecțiile dumitale fără nici o discuție. Nu e ideea mea, sunt de acord, dar nu e nici a dumitale! Ideea asta i-a venit cuiva care e mai mic cu un an ca dumneata și mai mic cu nouăsprezece luni ca mine... Este? Unu la zero pentru mine! Ești mort, locotenente. Odihnește, Doamne, pe robul tău, că bun om a fost...

Izbucni în râs. Ei bravo! începu să-mi fie drag. Ah, dacă am fi putut rămâne așa pentru totdeauna, împreună. Visam atâta să am un frate! Dar el nu mi-e frate…

– Văd că bătrânețea nu te-a dărâmat prea mult. Ești isteț! Încă destul de isteț! și mă bătu pe umăr. Splendidă

idee! Ar trebui dezvoltată... Instalația unde a rămas?

– În sală, la facultate. Dar de ce mă-ntrebi?

– Eu am conceput-o cu un unghi de inversiune de patru sutimi de secundă. Tu cum ai făcut-o?

– În calculele mele, adică în ale tale, s-a strecurat o eroare. Nu s-a dezvoltat tocmai precis nedeterminarea – infinit pe infinit.

– De ce nu tocmai precis? E după regula lui L'Hospital!

– Aici regula asta nu se poate aplica. Eu am folosit metoda Ferschtmann. Am obținut un unghi de cincizeci și două de miimi.

– Dar asta-i totuna... instalația e pentru un singur om. Păcat!

– Păcat de ce?

– Dacă am putea să ne deplasăm cu un an în urmă amân-doi... Am reveni la momentul când mie, adică lui, sau mai bine zis nouă ne-a venit ideea asta! Ce zici?

– Grozav! Splendidă idee! Am fi trei! Trei mușchetari!

– Mai exact: Dumnezeu-tatăl, Dumnezeu-fiul și Sfântul duh! Trei într-o singură ființă.

– Știi că îmi place să lucrez cu tine!

Îi cercetam cu lăcomie fața, căutând să surprind transformările ireversibile pe care mi le-a adus mie timpul.

– Și mie îmi place să lucrez cu tine. Am simțit în vocea lui o nuanță de duioșie. Mă examina și el cu atenție. Cred și eu! El avea să devină așa după șapte luni. Oricine ar fi curios...

Am rămas o vreme tăcuți. Nu-mi închipuiam că întâlnirea asta mă va zgudui atât. Mi-o imaginam cu totul altfel. Mi se părea că am să apar ca un sol din viitor, înțelept și scânteie-tor ca o femeie fosforescentă. Că am să dau sfaturi și sentințe, iar „el” va sta mut de admirație,

dându-și ochii peste cap și leșinând într-una. Când colo, uite-mi-l pe dumnealui! Realitatea s-a dovedit a fi, ca întotdeauna, pe cât de simplă, pe atât de uluitoare. Înțeleaptă, bătrâna natură, înțeleaptă! Ce-i pasă ei de ipotezele noastre!

– Ascultă, bătrâne, ce-ar fi să mâncăm ceva? rupse el primul tăcerea.

– E pentru prima oară când te aud că spui și tu ceva mai de Doamne-ajută. Ce ai azi la masă, Lucullus?

– Supă de fasole, dreasă cu făină și cu ceapă prăjită... Cotletul în sânge îl prăjesc în ulei încins – trei minute pe o parte și trei minute pe alta. Sper că gusturile tale nu s-au schimbat?

Tăcu, pare-se, căutând să-și amintească ceva.

Eu am înghițit în sec. Mi se făcuse o foame de lup.

– Da! urmă el. Compot din fructe uscate. Am cumpărat și o cutie de thon.

– File de thon? În ce sos?! am exclamat.

– În sos de mărar, îmi răspunse el oarecum mirat.

– Ai mai cumpărat vreodată conserve din astea?

– Nu. Azi am cumpărat pentru prima oară, la universitate, ca să văd cum sunt. Dar de ce mă-ntrebi?

– Așa...

Mi-am amintit de ziua când am cumpărat prima oară o cutie din astea. Am adus-o acasă. Ca și acum, mama era plecată nu știu unde. Luam masa singur. Grăbit să merg la o întâlnire, am deschis cutia, ținând-o în mână. Cuțitul mi-a sărit, cutia mi-a scăpat din mână și sosul s-a vărsat pe pantaloni.

M-am uitat cu coada ochiului la pantalonii lui; erau ca noi, la dungă! Ai mei s-au cam uzat în astea șapte luni, iar deasupra genunchiului stâng se vedea o urmă de pată de

la conserve.

„Las' că acuși o să aibă și el una, mi-am zis cu o bucurie răutăcioasă. Se pare că și el vrea să deschidă cutia, ținând-o în mână.

Îndată însă m-am gândit că poate n-ar strica să intervenim și noi activ în istoria omului și s-o îmbunătățim măcar cât de cât. Dar, după o matură chibzuință, mi-am zis că poate nu merită. Ar fi un act mult prea iresponsabil, admisibil numai într-un roman științifico-fantastic. Nu se poate să intervii într-un proces atâta vreme cât consecințele unei astfel de intervenții îți sunt necunoscute.

Așa că pata de pe pantaloni era inevitabilă!

– U-u, drace! șopti el, prinzând pe genunchi cutia deschisă, cu fileul de thon fraged cu gust de crab.

Pare-mi-se că atunci tot așa am exclamat și eu.

Motanul și-a deschis ochiul stâng, dar nevăzând nici un drac, l-a închis iar, lăsând numai o crăpătură îngustă, oblică.

Am gustat totuși din thon. El și-a mâncat porția înaintea supei, eu după ce am dat gata cotletul. Pe urmă am desfăcut canapeaua-pat și ne-am întins cât eram de lungi, fără a ne scoate pantofii, ca să fumăm în voie. Aveam aceleași tabieturi. Constat că nu mă schimb.

Savuram țigara, scoțând inele de fum. Tăceam amândoi. Am băgat de seamă că el s-a uitat de câteva ori pe furiș la ceas.

– Ziceai că ești liber numai până la șapte; unde te duci? Desigur, dacă nu e un secret.

– Secret? Față de tine?

– Tu nu ții seama de memorie. E în firea omului să uite. Iar a uita e la fel cu a nu ști. De aceea, dacă e un secret...

– Aiurea! Am întâlnire cu Ira. Pe Kalujskaia, lângă

telefonul public.

– Cu Ira?

– Ce, n-o cunoști? Ar fi original... Ia spune-mi, cum se prezintă ea acolo... În viitor: tot așa de drăguță? Sau poate că voi doi...

Dincolo de tonul voit glumeț se simțea îngrijorarea. Ei bine, îngrijorarea asta m-a și ajutat să-mi amintesc definitiv ce zi e azi.

Abstracția cifrică 11 decembrie a căpătat pentru mine un gust amar, provocat de memoria inimii.

* * *

Am așteptat-o atunci pe Ira lângă cabinele telefonului public. Oamenii intrau în cabine și ieșeau. Își dădeau întâlniri, râdeau, unii îi conjurau pe alții, îi implorau. Aburii de la gură, străpunși de lumina felinarelor, aveau o culoare roșiatică, puțin irizată. Cadranul ceasului mă privea cu ochiul lui mare de smarald, fără a clipi. Ira întârziase cu cinci minute. Minutarul rămânea multă vreme imobil, apoi sărea brusc. Și în aceeași cadență îmi sălta și mie inima în piept.

Am văzut-o de departe, când trecea strada. Era grăbită, în jurul ghetelor ei îmblănite se roteau vârtejuri mărunte de omăt. Ochii îi scânteiau. Dar eu nu le dam crezare. Ea era rece ca promoroaca de pe un guler de vulpe. Și era înaltă și foarte frumoasă.

Era inaccesibilă, foarte inaccesibilă.

Asta m-a și îndemnat să-i spun tot. Simțeam că nu mă iubește, dar nu voiam, nu puteam s-o cred. Alungam gândul acesta și căutam să precipit evenimentele. Ii plăceam, cu mine nu se plictisea. Așa ar fi trebuit să și

continui. Să glumesc, nu să pălesc de dragoste. Dacă aș fi fost mai rece cu ea. mai indiferent, cine știe ce-ar fi putut să iasă din asta. Se obișnuise să fie adorată de toți și mergea din victorie în victorie. Curioasă și netrezită la realitate.

Or ea ar fi vrut nu să domine, ci să simtă autoritatea altcuiva, să încerce supușenia duioasă în fața calmului și a forței ferme a altuia.

Îmi dădeam seama de asta, dar nu puteam să fac nimic. Eram îndrăgostit și de aceea dezarmat. Ea nu putea să nu învingă. Era o luptă inegală.

Ziua aceea a fost Waterloo-ul meu.

I-am spus tot.

Ce putea să-mi răspundă? Ce putea să-mi ofere? Prietenia ei?

Își dădea seama că eu nu sunt dintre aceia care se pleacă în fața învingătorului și devin robii lui. Poate că ar fi vrut să mă păstreze în preajma ei în rolul de adorator respins, dar își dădea seama că din asta n-o să iasă nimic.

Nu mi-a oferit prietenia, nu mi-a spus că „nu știe” ce simte pentru mine, că trebuie „să se lămurească”. Era de admirat.

Provocarea fusese lansată și cerea un răspuns. Poate regreta că m-am pripit. Nu știu. Dar mi-a spus:

– Nu. Și mi-a mai spus: O să-mi facă întotdeauna plăcere să te văd.

Am înțeles că totul s-a sfârșit. Nu m-am mai dus pe la ea și nici nu i-am mai telefonat. Nici ea mie.

Ne-am despărțit pe podul Krîmski.

* * *

Acum, peste vreo oră, toate astea trebuia să le îndure el. Toate! Începând cu întârzierea de cinci minute și sfârșind cu „nu”-ul de pe podul Krîmski. Mi s-a făcut tare milă de el. Îmi venea să plâng, nu alta. Abia acum am simțit că el era eu, dar încă fără a ști ceva, fără a fi înțeles ceva, fără a fi făcut o anumită greșeală. Aș fi vrut tare mult să-l feresc de durerea care-l aștepta, să-l previn, să-l înarmez cu experiența mea. Era un simțământ dintre cele mai complexe.

Și aș mai fi vrut mult de tot să mă văd cu ea, cea de altă dată, fără a fi înțeles încă eșecul întâlnirilor noastre. Acum aș fi câștigat bătălia. Acum ar fi fost cu totul altfel. Ar fi torturat-o gelozia și îndoielile, m-ar fi acuzat că-s insensibil. Și eu aș fi forțat-o să mă iubească.

Sau poate că numai mi se părea mie așa?

Poate că nu sta în puterile mele să schimb ceva?

– Mă duc eu la întâlnire în locul tău!

– De ce? Fața i s-a întunecat și a luat o expresie rece.

– Tu nu știi ce te-așteaptă azi! Tu n-o cunoști, și nu te cunoști nici pe tine! Lasă-mă să merg eu! Numai azi... Apoi am să dispar. Ai să-mi fii recunoscător. Aș vrea ca la tine să iasă altfel. Nu ca la mine.

– Nu. Eu nu vreau să știu cum a fost la tine.

– Dar tu nu știi nimic! întâlnirea de azi e ireparabilă... Eu știu și am să-ți spun.

– Nu, nu-i nevoie!

– Nu m-ai înțeles! Bine, n-am să merg în locul tău. Dar tu trebuie să te comporți altfel, nu așa cum m-am comportat eu atunci. Mai bine ar fi nici să nu te duci. Așteaptă să-ți telefoneze ea. Are să-ți telefoneze.

– Nu vreau să te ascult! Pricepi? Nu vreau!

– Dar de ce? Vezi bine, vreau să-ți deschid ochii. Nu

pentru mine o fac; pentru tine!

– Nu-i nevoie! zise el cu un glas înfundat.

M-am uitat în ochii lui și am înțeles: știa tot și înțelegea totul, sub îndemnul inimii îndrăgostite, ca și mine cândva. Știa, dar nu voia să creadă, ca și mine cândva. Și nu putea să schimbe nimic, ca și mine cândva. Se va duce la întâlnire și-i va spune tot. Am înțeles asta. Cândva am purtat și eu un asemenea dialog în gând cu mine însumi. El vorbește acum despre asta cu mine. E vreo deosebire?

Încă din leagăn, omul vrea să facă totul singur. Să facă și să încerce, să greșească și să se ridice, frecându-și cucuiele. Și e bine așa.

– Poate ar fi mai bine să mă întorc.

– Poate... Ne mai vedem? Am râs.

– Tu ai să fii întotdeauna în mine. Iar eu... eu am să-ți scap întotdeauna. Viața ta va fi o cursă în urmărirea mea. Noi doi suntem deplasați pe fază.

– Când am să dispar eu, tu ai să revii în vremea ta?

– Nu. Noi doi ne vom contopi în clipa imperceptibilă care se numește prezentul. Clipa asta e un punct ce alunecă pe linia dreaptă care duce din trecut în viitor.. Să ne luăm rămas bun?

– Te conduc. Până la universitate.

– Bine.

* * *

Nu-i las mâna și mă uit lung în ochii lui. Trecutul nostru ne ajută să ne recunoaștem, ceea ce e foarte important

– Adio! zic.

– La revedere! zâmbește el. Tu ai să revii întotdeauna

la mine. Ne vom revedea neapărat atunci când ai să iubești din nou.

– La revedere! mă învoiesc eu.

Sunt trist. Mă aplec, iau în palme zăpada fragedă și fărâmicioasă, o strâng între degete și fac un bulgăr tare ca de gheață. Vreau să arunc bulgărul în el. Dar ochii mi se împăienjenesc. Dau numai din mână.

El îmi zâmbește discret.

Mă întorc și deschid ușa masivă.

* * *

Deschid ochii și pun mâna pe cercul de cristal. Mă uit în sală. Aici nu s-a schimbat nimic! Profesorul Valentinov nici n-a apucat să închidă gura. În ochii de smarald ai fetei surprind o lucire de spaimă și admirație. Șeful e alb la față și are o căutătură înfiorătoare. Scenă mută. Dintr-o clipă în alta se va deschide ușa și cineva cu coif de pompier în cap va zice: „A venit un revizor!”

– Ei? întreabă în sfârșit Valentinov. Nu înțeleg ce vrea să spună. Mă uit la el.

– Așteptăm… Vă rog, zice.

– Mă iertați, dar nu prea vă înțeleg.

Încă nu m-am dezmeticit și, într-adevăr, nu pricep ce-o fi vrând de la mine.

– Ne-ați promis că veți dispărea…

Zâmbește. Pielea de pe față i se întinde, făcând să dispară zbârciturile. E transportat și devine iarăși cavaler al Ordinului Jartierei.

– Bine, dar… Cum, n-am lipsit de aici câteva ore?

– Nu! se pare că a strigat fata.

Surprind în țipătul ei atâta durere sufletească! Pentru

mine și încă pentru nu știu ce.

– Deci n-am dispărut?

– Nu! zâmbește Lordul. Și ridurile din jurul ochilor lui spun: „Ei hai, ai glumit, și ajunge. Hi-hi, așa-i tinerețea...”

– N-am dispărut?...

Mi-am scos cercul de pe frunte și am deconectat instalația.

Pe urmă m-am dus la Valentinov și i-am întins blocnotesul galben cu ornamentații aztece. Profesorul ținea în mână unul identic.

– Comparați aceste două blocnotesuri. Trebuie să fie absolut identice. Cu singura deosebire că ultima însemnare din blocnotesul pe care-l țin eu în mână e făcută la unsprezece decembrie trecut, or acum suntem în iulie. Și am arătat la geamul prin fața căruia zburau în văzduhul albastru pufulețe de plop.

Toți s-au uitat și ei pe geam, nu știu de ce, ca și când s-ar fi îndoit că suntem în iulie și nu în decembrie.

– Afară de asta, poftim! Și zicând așa, am scos din buzunar bulgărul tare de zăpadă și cu o mare satisfacție l-am aruncat în tabla de linoleum, împestrițată de sus și până jos cu formule.

Bulgărul a nimerit drept în mijloc și s-a lipit de tablă.

Igor Rosohovatski

Podul

Ciudată clădire luminiscentă – un fel de șopron cu o oglindă turnantă – era aproape de tot. Se deslușea bine prin pâcla vânătă-roșie. Atunci s-au ivit siluetele astea. Au apărut din clădire, s-au înșirat în semicerc și au încremenit locului, legănându-se ușor de pe o parte pe alta.

Era greu de spus cu ce semănau. Niște cuburi, alungite în formă de con, deasupra cărora țâșneau mici fulgere verzi. Cuburile se transformau treptat în sfere, după cum și părțile conice își schimbau forma în răstimpuri, învăluindu-se într-o pâclă și scânteind, acoperite de niște valuri, sau dispărând cu desăvârșire și rămânând numai tălăzuirea aceea.

– Să fie oare locuitorii acestei planete? zise în șoaptă Vadim, cel mai tânăr dintre astronauți.

– Sau niște mașini de tipul roboților? își dădu cu părerea Kim, simțind că se sufocă în scafandrul din plastic.

Ființele bizare se apropiaseră. Acum le despărțea de pământeni numai pârâiașul în care clocotea un lichid roșu-violet.

Aproape simultan, toți patru pământenii simțiră niște înțepături la tâmple și la ceafă, ca și când prin capetele lor ar fi trecut un curent electric slab. Înțepăturile se succedau într-un anumit ritm, sporeau în intensitate…

– Au început emisia, zise Svetov, șeful expediției, și se gândi: „Sunt sau ființe înzestrate cu rațiune, sau mașini dirijate. Mai degrabă mașini. Trebuie să stabilim un contact cu ei sau cu cei care i-au trimis. Și înainte de toate

să le arătăm cine suntem noi...” Dădu de câteva ori din mâini, repetând unele și aceleași semne, așa cum se semnalizează pe navele maritime. Repetă îndelung mișcările, executând programul „A-2”, până când auzi vocea ajutorului său, Robert:

– Nu ne înțeleg. Poate că nu au organe de vedere. Svetov conectă microfonul. Acum tot ce spunea el era amplificat de micul difuzor de pe cască. Pronunță câteva fraze cu o anumită succesiune a sunetelor, le repetă, apoi rosti alte fraze și le repetă și pe acestea.

Conurile se legănau în tăcere pe celălalt mal al pârâului...

– Poate că nu au organe auditive, zise Kim și se gândi: „Dacă, bunăoară, ei simt lumea ca pe o radiație gama, s-ar putea să ne ia drept niște animale necunoscute sau drept mașini ale dușmanilor lor. S-ar putea chiar să reprezentăm pentru ei un anumit pericol. Poate că anumite biounde ale noastre au un efect nociv asupra lor. În cazul acesta au să vrea să ne distrugă. Cum oare să le arătăm cine suntem?”

Încercă să emită niște semnale radio, dar bizarele făpturi nu răspunseră. Poate că nu recepționau unde de o asemenea lungime.

„Ei sau cei care i-au trimis s-ar putea să perceapă lumea și să comunice între ei cu ajutorul unor organe care nouă ne lipsesc, de pildă cu niște analizatoare chimice sau cu mai știu eu ce receptoare de unde de o altă natură... reflectă încordat Robert. Dar oricum ar fi, ei trebuie să se convingă că noi suntem capabili să transformăm lumea. Atunci au să-și dea seama că nu suntem animale...”

Robert ridică mâna în care ținea pistolul și îndreptă arma spre o stâncă întunecată. Din țeava pistolului țâșni un fascicol subțire de raze orbitoare și stânca se prefăcu

într-un nor de aburi.

În aceeași clipă, mâinile pământenilor parcă împietriră. Abia își puteau îndoi și dezdoi degetele. Înțepăturile din tâmple deveniseră dureroase.

„Asta e reacția lor, înțelese Svetov. Iau măsuri, ca să ne împiedice să le facem vreun rău.”

– E o faptă necugetată, zise pe un ton violent Kim. Dacă stânca asta era un monument?

– Nu le-am dovedit nimic. S-ar putea ca aici să existe animale cu organe reactive… În afară de asta, același lucru pot să-l facă și niște mașini, își dădu cu părerea Vadim.

Svetov cugeta așa: „Câte programe de comunicație au elaborat oamenii de știință: filme, semne, melodii!… Dar iată că noi am întâlnit niște ființe care nu văd semnele, pentru că nu au ochi, și nu aud sunetele, pentru că nu au urechi. Așa că toate programele astea n-au să ne folosească la nimic…”

Înțepăturile din tâmple și din ceafă deveneau tot mai neplăcute și mai dureroase. Kim simți că amețește și se sprijini de umărul lui Vadim. Svetov încercă să ridice mâna în care ținea pistolul, dar nu făcu decât să înrăutățească situația: acum înțepăturile se transformaseră în niște descărcări care sfredeleau creierul. Dinaintea ochilor se iscau o sumedenie de pete și linii sinuoase.

Kim își dădu seama că în câteva minute vor fi pierduți. Gemu:

– Ce-i de făcut?

Încordându-și toate forțele și toată puterea de voință, Svetov își dezdoi degetele și lăsă pistolul să cadă jos. Arma se izbi cu un zgomot înfundat de solul violet. Deodată astronautul simți o oarecare ușurare. Înțepăturile nu mai erau așa de dureroase. Acum putea să miște din mâini.

– Aruncă arma, Robert, zise.

Apoi Vadim îl văzu pe Svetov că face ceva neînțeles. Acesta ridică de jos o piatră ascuțită și lucioasă și o legă de țeava burghiului electric portativ, întocmind ceva asemănător cu o secure primitivă. Apoi o porni spre pâlcul de copaci bizari, fără frunze, ce creșteau pe malul pârâului. Securea intră în acțiune. Svetov ciopli câteva trunchiuri și le legă între ele.

– De ce face asta? îl întrebă Vadim pe Robert.

– Mi se pare că înțeleg! exclamă acesta din urmă. Svetov construiește!

– Ce?

– O plută sau un pod... De altfel, asta n-are importanță...

Robert vru să mai spună ceva, dar Svetov strigă la ei:

– Ajutați-mă!

Ridicară buștenii negri, legați între ei, îi duseră la pârâu și făcură un pod.

– Și ce facem mai departe? întrebă nedumerit Vadim. Nu făcură însă nimic. Stăteau nemișcați. Pâcla vânătă-sângerie îi învăluia, deformând și contururile siluetelor acelora.

Tânărul îl auzi pe Robert spunându-i ceva lui Svetov:

– Ai judecat bine făcând o unealtă și apoi, cu ajutorul ei, un pod. Ei sau cei care îi dirijează nu pot să nu înțeleagă...

Nu isprăvi bine vorba și simți că a fost înțeles. Înțepăturile făcură loc altor senzații. Era ca și cum pe capetele astronauților s-ar fi lăsat niște mâini ușoare de mamă, ca și când pe planeta aceasta străină ar fi venit de pe Pământ vântulețul din pădurile de mesteceni. Lui Vadim i se păru că stă pe malul unei mări pământene cu apa de

smarald. Simțea stropii sărați și parcă vedea spuma mării și pescărușii, ca niște fulgere albe, și albastrul cerului aurit de razele soarelui.

Senzația asta de bucurie sporea într-una, ridicându-i pe cei patru oameni pe valurile ei, umplându-le pieptul și insuflând forță în creierul obosit. Și prin vârtejul acesta de beatitudine răzbeau loviturile ritmice ale unui gong de aramă. Dar ele se auzeau nu în urechi, ci undeva în nervi și în sânge. Părea că sună sângele însuși. Loviturile de gong se auzeau tot mai limpede, tot mai deslușit.

Vadim înțelese că în fața lor se aflau, desigur, niște mașini. Cu ajutorul lor, stăpânii planetei comunicau acum cu solii Pământului.

– Svetov, auzi? strigă. Înțelegi ce spun?

– Da, răspunse Svetov, cu o voce mai puternică decât de obicei. Ei spun: „ Vă salutăm, creatorilor! V-am recunoscut!”

Arkadi & Boris Strugaţki

Călători în univers

Apa în adânc nu era prea rece, totuși am înghețat. Ședeam pe fund, sub malul abrupt. De o oră îmi tot suceam capul, cu băgare de seamă, sfredelind cu ochii perdeaua tulbure, verzuie a apei, cufundată în semiobscuritate. Trebuia să stau nemișcat, pentru că septopozii sunt animale sensibile și bănuitoare, care se sperie de cel mai slab sunet, de orice mișcare bruscă, și fug. Nu se mai întorc decât noaptea, iar noaptea e mai bine să nu dai ochi cu ei.

Sub picioarele mele se tot foia un țipar. De vreo zece ori a trecut, revenind mereu, un biban vărgat, cu o înfățișare foarte impunătoare. De fiecare dată se oprea și își holba la mine ochii rotunzi și tâmpi. Cum pleca, apărea un când de peștișori argintii, care-și găsiseră loc de pășunat deasupra capului meu. Genunchii și umerii îmi amorțiseră cu totul. Mă gândeam îngrijorat că Mașka o să-și piardă răbdarea și o să se vâre în apă să mă caute. Până la urmă mi-am imaginat-o atât de limpede stând pe mal și așteptând cuprinsă de spaimă, îndemnată de dorința de a se cufunda și a mă căuta, încât eram gata-gata să ies la suprafață, când, în sfârșit, dintr-un desiș aflat la vreo douăzeci de pași în dreapta a țâșnit un septopod.

Era un exemplar destul de mare. A apărut pe nesimțite, brusc, cu trunchiul rotund și cenușiu îndreptat înainte. Mantia lui albicioasă pulsa ușor, parcă alene, aspirând și evacuând apa. Înaintând, se legăna pe o parte și pe alta. Capetele brațelor strânse lângă trunchi, semănând cu

zdrențele unei cârpe mari, se târau în urma lui. În semiobscuritate se deslușea vag ochiul cu pleoapa mult lăsată în jos. Înota încet, așa cum înoată toți septopozii ziua, într-o stare de amorțeală sinistră, cine știe încotro și cine știe pentru ce. Îl călăuzeau, cred, cele mai primitive și mai obscure impulsuri, aceleași, poate, care călăuzesc și mișcările amoebei.

Am ridicat lin de tot marcatorul, îndreptându-i țeava spre spinarea umflată a septopodului. Peștișorii argintii s-au risipit într-o clipă și s-au făcut nevăzuți. Mi s-a părut atunci că pleoapa de pe uriașul ochi sticlos a tresărit. Am apăsat pe trăgaci și îndată mi-am făcut vânt de la fund, depărtându-mă de sepia veninoasă. Când m-am uitat din nou, septopodul nu se mai vedea. În apă, acoperind fundul, se întinsese un nor gros, vânăt-negru. Am ieșit la suprafață și am pornit înot spre mal.

Era o zi caldă și însorită, deasupra apei aerul aburea, cerul era alb și curat, și numai de după pădure se înălțau, ca niște turnuri, pilcuri încremenite de nori albăstrii.

În fața cortului ședea în iarbă un necunoscut în niște chiloți de baie pestriți și cu o legătură pe frunte. Omul era bronzat și dacă nu cine știe ce musculos, în orice caz surprinzător de vânjos, parcă ar fi avut sub piele numai odgoane împletite. Se vedea îndată că era un om peste măsură de voinic. Dinaintea lui stătea Mașka, în costumul ei de baie bleu, cu pielea neagră, cu picioarele lungi și cu o căpiță de păr spălăcit în cap. Nu, nu ședea pe mal, așteptându-și cu nerăbdare părintele; dumneaei îi povestea nu știu ce străinului vânjos, vorbind cu mult foc și dând într-una din mâini. Chiar m-am supărat că nici n-a băgat de seamă când mi-am făcut apariția. Bărbatul însă a observat. Și-a întors repede capul, s-a uitat lung și mi-a

făcut semn cu mâna, zâmbind. Mașka s-a întors și a strigat bucuroasă:

– Uite-l!

Am ieșit din apă, mi-am scos masca și m-am șters pe față. Omul zâmbea mereu, cercetându-mă cu privirea.

– Câți ai marcat? întrebă Mașka cu un aer grav.

– Unul. Fălcile mi se încleștaseră.

– E-e... făcu Mașka.

Mă ajută să-mi scot acuastatul, după care m-am întins în iarbă.

– Ieri a marcat doi, găsi Mașka de cuviință să-l lămurească pe străin. Alaltăieri – patru. Dacă o merge tot așa, mai bine nici să nu mai așteptăm și să mergem la alt lac. Apoi luă prosopul și se apucă să mă frece pe spinare. Semeni cu un gâscan congelat, zise. Dumnealui e Leonid Andreevici Gorbovski. Astroarheolog. Dânsul, Leonid Andreevici, e tatăl meu – Stanislav Ivanovici.

Leonid Andreevici dădu din cap zâmbind.

– Ați înghețat? mă întrebă. La noi aici e așa de bine! Soare, iarbă...

– Îi trece îndată, zise Mașka, frecându-mă de zor. Să știți că e un om vesel, numai că acum e tare înghețat...

Era limpede că spusese câte și mai câte pe seama mea și acum se silea să-mi mențină neștirbit prestigiul. Foarte bine! Eu n-aveam timp de asta; îmi clănțăneau dinții în gură.

– Eu și cu Mașka eram foarte îngrijorați, zise Gorbovski. Voiam chiar să ne cufundăm în căutarea dumneavoastră, numai că eu nu știu să mă cufund în apă. Cred că nici nu vă puteți imagina un om care în munca sa nu s-a cufundat niciodată în apă... Se răsturnă pe spate, apoi se întoarse pe o parte și se rezemă în cot. Mâine plec,

mă înștiință pe un ton confidențial. Nici nu știu când voi mai avea prilejul să stau întins în iarbă pe malul unui lac, uite-așa, și să mă cufund cu acuastatul...

– Poftim, faceți o încercare.

Se uită atent la acuastat și puse mâna pe el.

– Neapărat, zise, și se întinse pe spate. Cu mâinile sub cap, se uita la mine, clipind încet din genele rare. Avea el ceva care-l făcea simpatic. Nu știu ce anume. Poate ochii, încrezători și puțin triști. Ori poate îl făcea simpatic urechea care ieșea de sub legătura de pe frunte într-un chip tare caraghios. După ce mă cercetă îndeajuns, își mută privirea în altă parte și își aținti ochii asupra unei libelule albastre ce se legăna pe un fir de iarbă. Își țuguie buzele cu multă duioșie. O libelulă! zise. Albastră... De baltă... Ce frumoasă e! Șade frumușel și chitește pe cine să înghită... Întinse mâna, dar libelula se smulse de pe firul de iarbă și, descriind un arc, zbură spre stufăriș. El o petrecu cu privirea, apoi se culcă iar. Ce complicat e totul, fraților! zise, și Mașka se așeză îndată jos, ațintindu-și asupră-i ochii rotunzi. E perfectă, grațioasă și pe deplin mulțumită! A mâncat o muscă, s-a înmulțit și poate să moară. Simplu, elegant, rezonabil. Fără complexe sufletești, fără a cunoaște chinurile dragostei, fără a avea sentimentul propriei conștiințe, fără a încerca să pătrundă rostul vieții...

– O mașină, își dădu cu părerea Mașka. Un ciber anost. Auzi, Mașka mea! Era cât pe ce să izbucnesc în râs, dar m-am stăpânit și numai am pufnit, pare-mi-se, și ea s-a uitat la mine nemulțumită.

– Anost, se învoi Gorbovski. Exact. Și acum imaginați-vă, tovarăși, o libelulă galbenă-verde, cu dungi roșii, veninoasă, cu anvergura aripilor de șapte metri, cu bale

scârboase pe fălci... V-ați imaginat? își săltă sprâncenele și se uită la noi. Văd că nu v-ați imaginat. Fugeam de ele de-mi sfârâiau călcâiele, și doar eram înarmat... Ei bine, se pune întrebarea, ce au comun acești doi ciberi anoști?

– Aia verde, am întrebat eu, e de pe o altă planetă, nu?

– Categoric.

– De pe Pandora?

– Da, de pe Pandora, întări el.

– Ce au comun?

– Da. Ce?

– Dar e clar, am zis eu. Același nivel de prelucrare a informațiilor. Reacția la nivelul instinctului.

Gorbovski scoase un oftat.

– Vorbe! zise. Zău, nu vă supărați, dar astea-s numai vorbe. Asta pe mine nu m-ajută. Eu trebuie să caut urme ale rațiunii în Univers și nu știu ce e aceea rațiune. Mi se vorbește de niveluri diferite de prelucrare a informațiilor. Știu bine că nivelul acesta diferă la mine și la libelulă, dar asta e intuiție. Mie să-mi spuneți, dacă dau de o colonie de termite, găsesc aici urme de rațiune sau nu? Pe Leonida s-au găsit clădiri fără geamuri și fără uși; sunt acestea urme ale rațiunii? Ce să caut? Ruine? Inscripții? Cuie ruginite? O piuliță cu șapte muchii? De unde să știu eu ce urme lasă ei? Și dacă țelul vieții lor e să distrugă atmosfera oriunde dau de ea?... Sau să construiască inele în jurul planetelor? Sau să hibridizeze viața? Sau să creeze viața? Poate că libelula asta e un aparat cibernetic lansat în timpuri imemoriale pentru a se autoreproduce? Nu mai vorbesc de purtătorii de rațiune. Poți să treci de douăzeci de ori pe lângă o matahală care guiță într-o băltoacă și numai să cârnești din nas, dar matahala asta se uită la tine cu superbii ei ochi galbeni și își zice: „Interesant! Fără

îndoială că e o specie nouă. Ar trebui să mă reîntorc aici cu o expediție și să capturez măcar un exemplar...”

Își duse palma la ochi și începu să îngâne un cântec. Mașka îl mânca din ochi și aștepta să audă ce-o să spună mai departe. Așteptam și eu și mă gândeam compătimitor: E greu să lucrezi când sarcina nu ți-e clară. E greu! Orbecăiești în întuneric și n-ai nici o bucurie, nici o satisfacție. Am auzit eu de astroarheologii ăștia. Nu se poate să-i iei în serios. Și nici nu-i ia nimeni.

– Totuși, în Cosmos există rațiune, zise deodată Gorbovski. Nu încape îndoială. Acum știu că există. Dar nu e așa cum ne-o închipuim noi. E altfel decât ne așteptăm noi să fie. Și nici n-o căutăm unde trebuie, sau cum trebuie. Pentru că pur și simplu nu știm ce căutăm...

„Exact, mi-am zis. Ba nu-i aia, ba nu-i acolo, ba nu-i așa... Dar asta e ceva neserios, tovarăși... E curată copilărie să cauți urmele unor idei care au plutit cândva prin văzduh.”

– Să luăm, bunăoară, Vocea Vidului, urmă el. Ați auzit de ea? Cred că nu. Acum cincizeci de ani se scria despre asta, azi nu se mai scrie. Pentru că, vedeți dumneavoastră, nu s-au făcut nici un fel de progrese, și dacă nu s-au făcut progrese, poate că Vocea nici nu există, nu? Avem noi destui mormoloci din ăștia care nu prea se pricep în ale științei, din lene ori din pricina pregătirii proaste, dar știu din auzite că omul e atotputernic. E el atotputernic, dar vezi că nu poate să priceapă cum vine chestia asta cu Vocea Vidului. Vai, vai, ce rușine! Așa nu se poate! Nu mai facem... Iacă-tă, mă rog, ce antropocentrism ieftin...

– Dar ce e aia Vocea Vidului? întrebă Mașka timid.

– Există un efect curios în unele direcții din Cosmos.

Daca deschizi aparatul de radio de la bord și-l lași așa,

mai devreme sau mai târziu el recepționează o emisiune ciudată. Se aude o voce calmă și impasibilă, care repetă una și aceeași frază într-o limbă necunoscută. De ani de zile se aude vocea asta și de ani de zile ea repetă unul și același lucru. Am auzit-o și eu, au auzit-o mulți, dar puțini sunt' cei care vorbesc despre ea. E o amintire nu prea plăcută. Gândiți-vă: distanța până la Pământ e neînchipuit de mare; eterul e pustiu, nici paraziți nu există, se deslușesc numai niște fâșâituri slabe; și deodată se face auzită vocea asta. Or tu, care faci de cart, ești singur-singurel. Toți dorm, e liniște, și așa te ia cu fiori, și pe deasupra mai vine și vocea asta. Da, pe cinstea mea că nu prea e plăcut. Mulți s-au căznit să descifreze vocea și se mai căznesc și acum, dar eu cred că tot degeaba... Mai există și alte enigme. Astronauții ar putea spune multe, numai că nu le prea place să vorbească... Rămase o vreme tăcut, apoi adăugă cu o stăruință amară: Asta e ceva ce trebuie înțeles. Și nu e așa de simplu. Pentru că nici măcar nu știm ce să așteptăm. S-ar putea să ne întâlnim cu ei în orice moment. Față-n față. Și s-ar putea – înțelegeți dumneavoastră? – ca ei să se dovedească a fi mult superiori. Se vorbește despre mai știu eu ce ciocniri și conflicte, despre diferitele moduri de a înțelege omenia și binele, dar nu de asta mi-e mie teamă. Eu mă tem de o nemaipomenită umilire a omenirii, de un gigantic șoc psihologic. Gândiți-vă că noi suntem atât de mândri! Noi am creat o lume așa de minunată, noi știm atâtea, noi am răzbit în largul Universului, unde descoperim, studiem, cercetăm – dar ce? Pentru ei, Universul ăsta e casa lor. De milioane de ani trăiesc în el așa cum trăim noi pe Pământ și ne privesc mirați, întrebându-se: De unde or mai fi apărut și ăștia printre stele?...

Tăcu și iar se ridică dintr-o mișcare, devenind atent. Am tresărit și eu, surprins.

– Tună, zise încetișor Mașka. Se uita la el cu gura ușor căscată. Tună... Vine o furtună...

El trăgea mereu cu urechea, scotocind cerul cu ochii.

– Nu, nu tună, zise în cele din urmă și se așeză iar. E un avion de cursă. Îl vedeți?

Pe fondul norilor albăstrii se iscă o scânteiere de-o clipă. Apoi cerul bubui din nou slab.

– Acuma stai și așteaptă, zise cu un înțeles ascuns.

Se uită la mine zâmbind, cu o expresie de mâhnire și de așteptare încordată în ochi. Apoi totul dispăru și ochii lui redeveniră la fel de încrezători ca mai înainte.

– Dumneavoastră cu ce vă ocupați, Stanislav Ivanovici? mă întrebă.

Mi-am zis că voia să schimbe tema discuției și am început să-i vorbesc despre septopozi. Că fac parte din clasa moluștelor cefalopode, subclasa dibranhiatelor, și că reprezintă o încrengătură aparte, necunoscută mai înainte, din ordinul caracatițelor. Se caracterizează printr-o reducție a celui de-al treilea braț din stânga, pereche cu cel de-al treilea braț din dreapta, hectocotilizat, prin trei rânduri de ventuze pe brațe, prin lipsa totală a coelomului, printr-o dezvoltare excesivă a sinusurilor venoase, printr-o concentrare maximă pentru cefalopode a sistemului nervos central și prin alte câteva particularități mai puțin importante. Au fost descoperiți recent, când unii indivizi au apărut în apropiere de litoralul estic și sud-estic al Asiei. Un an mai târziu au început să fie găsiți pe cursul inferior al unor mari fluvii – Mekong, Ianțzî, Huanhe și Amur, cum și în lacurile aflate destul de departe de litoralul oceanic, ca de pildă în lacul acesta, ceea ce e

surprinzător, pentru că, de obicei, cefalopodele sunt în cel mai înalt grad stenogaline și evită până și apele arctice, cu salinitatea lor redusă. Nu ies aproape niciodată pe uscat. Septopozii însă, așa cum o arată faptele, se simt minunat în apă dulce și se aventurează pe uscat. Se urcă în bărci și pe poduri. De curând, doi septopozi au fost găsiți în pădure, la treizeci de kilometri de aici…

Mașka nu mă asculta. Îi spusesem toate astea mai demult. Ea s-a dus la cort, a adus de acolo aparatul de radio și l-a deschis. Ardea de nerăbdare, se vede treaba, să prindă Vocea Vidului.

Gorbovski mă asculta foarte atent.

– Aceștia doi erau vii? întrebă.

– Nu. Au fost găsiți morți. Aici, în pădure, e o rezervație. Septopozii au fost zdrobiți și pe jumătate mâncați de mistreți. Dar la treizeci de kilometri depărtare de apă erau încă vii! Amândoi aveau cavitatea mantială burdușită cu alge jilave. Se pare că septopozii își fac în felul acesta o rezervă de apă pentru deplasările pe uscat. Erau alge de lac. Septopozii mergeau fără îndoială de la lacurile astea de aici spre sud, înaintând tot mai departe pe uscat. Trebuie notat că toți indivizii prinși până în prezent erau masculi maturi. Nici o femelă, nici un pui. Probabil că femelele și puii nu pot trăi în apă dulce și nu pot ieși pe uscat.

Toate astea, am urmat eu, sunt foarte interesante. De regulă, animalele oceanice își schimbă brusc modul de viață numai în perioada de înmulțire. Atunci instinctul le silește să plece în locuri cu totul străine. Dar în cazul nostru nici nu poate fi vorba de înmulțire. Aici acționează un alt instinct, poate încă și mai vechi, și mai puternic. Ceea ce ne interesează pe noi mai mult acum e să urmărim

direcția acestor migrații. De aceea stau eu în lacul ăsta, sub apă, câte zece ore pe zi. Azi am marcat unul. Dacă am șansă, până-n seară mai marchez unul sau doi. Noaptea, septopozii devin foarte activi și se reped la oricine se apropie de ei. Au fost cazuri când au atacat oameni. Dar numai noaptea.

Mașka pusese aparatul de radio la maximum și se delecta cu sunetele stridente.

– Mai încet, Mașka, am rugat-o. Mașka puse aparatul mai încet.

– Va să zică îi marcați, zise Gorbovski. Interesant! Cum?

– Cu generatoare de ultrasunete. Am scos din marcator încărcătorul și i-am arătat un cartuș. Cu gloanțe din astea. În glonț e un generator care se face auzit sub apă la o distanță de douăzeci-treizeci de kilometri.

Gorbovski luă cu băgare de seamă cartușul și îl examină cu atenție. Pe fața lui se așternu o expresie de tristețe, îmbătrânind-o.

– Ingenios! bolborosi. Simplu și ingenios...

Tot sucea cartușul între degete, parcă pipăindu-l, apoi îl puse dinaintea mea în iarbă și se ridică. Mișcările lui deveniseră lente și nesigure. Se retrase mai la o parte, acolo unde își avea hainele, scotoci prin ele, își găsi pantalonii și încremeni cu ei în mână.

Mă uitam la el vag neliniștit. Mașka ținea în mână marcatorul, gata să explice modul lui de funcționare, și se uita și ea la Gorbovski. Colțurile buzelor i se lăsaseră în jos într-o expresie de mâhnire. Am observat de mult că asta i se întâmplă des: expresia feței ei devine identică cu aceea a omului la care se uită.

Leonid Andreevici vorbi deodată foarte încet, cu o notă

ironică în glas:

– Interesant, pe cinstea mea... Ce analogie perfectă! Secole de-a rândul au stat în adâncuri și acum s-au ridicat și au pătruns într-o lume străină și ostilă... Ce-i mână oare? Un instinct străvechi și orb, ziceți? Sau principiul de prelucrare al informațiilor, ridicat la nivelul unei curiozități nestăpânite? Ar putea foarte bine să stea acasă, în apă sărată, dar îi trage ceva... Îi trage pe mal... Gorbovski se scutură tot și dădu să-și pună pantalonii. Avea niște pantaloni de modă veche, lungi. Punându-i, se săltă într-un picior. E de presupus, nu-i așa, Stanislav Ivanovici, că în cazul de față avem de-a face cu niște cefalopode aparte?

– În felul lor, desigur, m-am învoit eu.

El nu mă asculta. Se întorsese cu fața la aparatul de radio și își ațintise ochii asupra lui. Eu și cu Mașka eram și noi cu ochii la aparat. Din difuzor răzbăteau niște semnale puternice, stridente, asemănătoare cu paraziții produși de un aparat de raze X.

– Șase metri și opt sutimi, zise Mașka, tulburată. Trebuie să fie un post de serviciu...

Atent la semnale, Gorbovski stătea cu ochii închiși, cu capul aplecat pe-o parte.

– Nu, nu e un post de serviciu, zise. Sunt eu.

– Cum?

– Sunt eu. Eu emit. Eu – Leonid Andreevici Gorbovski.

– De ce?

Gorbovski râse fără pic de bucurie.

– Într-adevăr: de ce? Tare aș fi curios să știu și eu de ce, zise, punându-și cămașa. De ce cei trei piloți reveniți din cursa EN101-EN2657 și nava lor au devenit surse de unde hertziene cu o lungime de șase metri și optzeci și trei

de miimi?

Eu și cu Mașka am rămas, desigur, tăcuți. Tăcu și el, ocupat să-și încheie sandalele.

– Am fost examinați de medici, am fost examinați de fizicieni, urmă Gorbovski, ridicându-se și scuturându-și de pe pantaloni nisipul și firele de iarbă. Toți au ajuns la o singură concluzie: că e imposibil. Puteai să mori de râs uitându-te la fețele lor mirate. Dar nouă, pe cinstea mea, nu ne ardea de râs. Tolea Obozov a renunțat la concediu și a plecat pe Pandora, zicând că preferă să emită radiații cât mai departe de Pământ. Walkenstein s-a dus să lucreze la o stație submarină. Singur eu umblu hoinar și emit radiații. Și tot timpul aștept nu știu ce. Aștept și mă tem. Mă tem, dar aștept. Mă înțelegeți?

– Nu știu, am zis și m-am uitat cu coada ochiului la Mașka.

– Aveți dreptate. Gorbovski luă aparatul de radio și-l duse gânditor la ureche. Nu știe nimeni. O ține așa de-o lună. Fără a slăbi, fără a conteni. Ua-ui... Ua-ui... Zi și noapte. Bucuroși ori triști, sătui ori flămânzi, muncind ori trândăvind – radiația asta nu mai contenește: ua-ui... ua-ui... Radiația lui „Tăriei”, însă, scade. „Tăriei” e nava mea. Acum e priponită. Pentru orice eventualitate. Radiația pe care o emite ea împiedică dirijarea unor agregate de pe Venus. Cei de acolo cer explicații, se supără... Mâine mut nava ceva mai departe... Gorbovski se îndreptă de șale și se plesni cu mâinile lungi peste șolduri. Ei, am plecat! La revedere! Vă doresc succes. La revedere, Mașenka! Nu-ți mai bate capul cu asta. E o enigmă de loc simplă, pe cinstea mea.

Își ridică mâna cu palma desfăcută în sus, dădu din cap și porni. Ne uitam după el cum mergea – lung și deșirat, în

dreptul cortului se opri și zise:

– Știți... Purtați-vă totuși mai delicat cu septopozii ăștia... Gândiți-vă, așa marcat, dumnealui are numai neplăceri.

Gorbovski a plecat, Eu ani stat o vreme culcat pe burtă, apoi mi-am aruncat ochii la Mașka. Ea se tot uita în urma lui. Era vădit că Leonid Andreevici o impresionase. Pe mine însă nu. Pe mine nu mă afectau câtuși de puțin considerațiunile lui în sensul că purtătorii Rațiunii Universale s-ar putea să ne fie infinit superiori. N-au decât să fie. După părerea mea, cu cât va li mai evidentă superioritatea lor, cu atât vom avea noi mai puține șanse de a le ieși în cale. E ceva cam cum se întâmplă cu babușca, peștele căruia nici că-i pasă de plasa cu ochiuri mari. Cât privește mândria, umilința, șocul... Cred că o să suportăm noi și asta. Eu, unul, aș suporta cumva. Și ce dacă noi descoperim și studiem pentru noi înșine Universul pe care ei demult l-au asimilat? Noi încă nu l-am asimilat! Pentru noi, ei nu sunt decât o parte a naturii, care urmează și ea a fi descoperită și studiată, fie ei și de trei ori superiori nouă... Pentru noi, ei reprezintă ceva exterior! Deși, vezi bine, dacă bunăoară ni-ar marca pe mine cineva așa cum marchez eu septopozii...

M-am uitat la ceas și îndată m-am ridicat în capul oaselor. Trebuia să mă apuc iar de lucru. Am notat numărul ultimului cartuș. Am controlat acuastatul. M-am dus în cort, am căutat locatorul de ultrasunete și l-am pus în buzunarul chiloților.

– Ajută-mă, Mașka, am zis, punându-mi acuastatul.

Mașka ședea dinaintea aparatului de radio și asculta acel „ua-ui” care nu mai contenea. M-a ajutat să-mi pun acuastatul și amândoi am intrat în apă. Sub apă am

conectat locatorul. Îndată s-au auzit niște semnale: septopozii marcați de mine hoinăreau alene prin lac. Ne-am uitat unul la altul cu înțeles și am ieșit la suprafață. Mașka scuipă apa din gură, își ridică părul ud de pe frunte și zise:

– E totuși o deosebire între o astronavă și mâlul din niște branhii...

I-am spus să iasă la mal și m-am afundat din nou. Nu, în locul lui Gorbovski eu nu m-aș frământa atât. Toate astea sunt mult prea neserioase, ca și toată astroarheologia lui. Urme de idei... Șoc psihologic... N-o să fie nici un șoc. Mai degrabă nici n-o să ne observăm unii pe alții. Mă rog,: *e* nevoie au ei de noi?

Ilya Varșavski

Hotărăște-te, pilotule!

Marțiana mergea legănându-și ușor șoldurile, cu capul mic și rotund dat pe spate. Ochii negri, foarte mari, îi avea puțin mijiți, pe fața de culoarea fildeșului buzele aurii erau întredeschise într-un zâmbet, la tâmpla stângă un triunghi verde marca apartenența la casta Păstrătorilor Tainei.

Klimov tresări. Nu se putea încă obișnui cu enigmatica frumusețe a fiicelor lui Marte.

– Spuneți-mi, vă rog, unde pot să-mi vizez biletul? Vorbea cu o voce cântătoare, în argoul cosmic, înghițind finalul cuvintelor.

– Luați-o la stânga, în sala călătorilor, ghișeul trei.

– Mulțumesc! Marțiana își scutură buclele argintii și, aruncând peste umăr o privire atentă lui Klimov, se îndreptă spre ușă. Pelerina din piei scumpe de oile mătura podeaua.

„Târfă! își zise furios Klimov. Umblă după aventuri! Și-a pus la gât un pandantiv înfățișând o planetă cu civilizația în declin. Te ia groaza când te gândești ce-am investit noi acolo; și ce folos? Poate atâta că fetițele noastre au început să se dea pe buze cu vopsea de aur. Halal turistă!”

Era teribil de indispus. Simțea mereu un nod amar în gât, pornit de undeva din inimă, ceva îl apăsa pe grumaz, toate încheieturile îl dureau.

„Atât ar mai lipsi, să cad jos!”

Consultă graficul curselor de transport și o luă agale spre sala călătorilor.

Într-un colț, sub schema liniilor de comunicații cosmice

luminată electric, mai mulți tineri jucau boyk, un joc adus de cosmonauți de pe Marte. De câte ori aruncau zarurile, strigau ca la un meci de fotbal.

„Experți tehnici, aceeași direcție”, își zise Klimov.

Împinse ușa turnantă și intră în bar.

La ora aceea erau puțini clienți. Doi turiști, soți și soție, americani, judecând după hainele lor extravagante, cu o mulțime de catarame, și după pantofii cu talpă foarte groasă, beau coctail; un individ greu de apreciat răsfoia revistele.

Rujena, în halat alb, cu mânecile suflecate, vrăjea la amestecătorul de băuturi.

– Bună seara, Vitea! zise, destupând o sticlă cu o etichetă țipătoare. Nu-mi place cum arăți azi. Vrei un coniac?

Klimov strânse din ochi și înghiți în sec. Un păhărel de coniac era poate tocmai ceea ce îi trebuia acum.

– N-am voie, zise, așezându-se pe un taburet. Sunt rezervă. Poți să-mi dai o cafea, dar mai slabă.

– Ceva nou?

– Nimic. Ce poate fi nou... În situația mea?

Luă ceașca și și-o puse dinainte, vărsând o bună parte din conținut pe tejghea.

Rujena împinse spre el zahărul.

– Așa nu mai merge, dragul meu. Ești bolnav. Ar fi timpul să renunți. Nu se poate să te amăgești singur. Cosmosul stoarce vlaga din om. Am cunoscut oameni care la treizeci și cinci de ani nu mai erau buni de nimic. Ori tu...

– Da, asta-i adevărat și n-ai încotro.

Americanul își săltă capul și plescăi din limbă. În ușă apăruse marțiană.

– O sticlă muscat de Crimeea, comandă ea scurt și se îndreptă spre o măsuță de lângă geam.

– Am plecat, zise Klimov. Trebuie să dau și pe la dispecer.

– Eu lucrez până la douăsprezece. Vino să mă conduci acasă. Poate rămâi, adăugă șoptit, pentru totdeauna?

– Am să vin, promise Klimov, dacă voi fi liber. „Dacă voi fi liber, se gândi. Ce prostie! Cum să nu fi liber, omule, dacă ești pilot în rezerva a doua? Azi ai să fii liber ca și ieri, ca și acum o lună, așa cum ești liber de trei ani încoace. N-o să te trimită nimeni și nicăieri. Ești ținut aici numai de milă, pentru că toată lumea știe că nu poți să nu vii aici în fiecare zi, în așteptarea singurei șanse care ți se mai poate oferi. Vii, sperând într-o minune, dar minuni se întâmplă numai în basme.”

În ușă se izbi de un om scund și gras, în uniforma cosmodromului internațional.

– Cum merge, Vitea?

– Foarte bine!

– Cum te mai simți?

– Minunat!

– Noi ne-am spetit cu transporturile astea. Vino la ieșirea din schimb, mai stăm la o parolă.

– Am să vin, făgădui Klimov. Vin neapărat. La ieșirea din schimb.

Străbătu din nou sala călătorilor și se așeză într-un fotoliu adânc, sub difuzorul din perete. Autobuzul adusese un mare grup de călători și sala se umplu de larmă.

Cu un gest mașinal, Klimov luă de pe măsuță prospectul curselor turistice.

CURSE REGULATE ÎN LUNA. SECURITATE

ABSOLUTĂ. CĂLĂTORII AU LA DISPOZIȚIE GHIZI CALIFICAȚI. NAVELE DE TURISM SUNT CONDUSE DE CEI MAI ÎNCERCAȚI PILOȚI!

„Cei mai încercați... Își zise. Toți ăștia purtau încă pantaloni scurți când eu am făcut primul meu zbor în Lună. Și acum... Cei mai încercați! Mde, poate că, într-adevăr, e timpul s-o sfârșesc cu comedia asta. Rujena are dreptate. Uite, pilotule, acum ai să mergi la dispecer și ai să-i spui că mâine... Pe urmă ai să te duci s-o iei pe Rujena și ai să te izbăvești de așteptarea chinuitoare a unei minuni și de singurătatea ta dintotdeauna. Pentru ce ai stat singur, pilotule? De dragul cauzei pe care o slujești? Acolo nu mai e loc pentru tine. Acum au venit să te schimbe „încercații” ăștia, mucoșii de ieri, care purtau pe hăinuțele lor de școală insigne cu portretul tău. Hai, hotărăște-te, pilotule!”

Dispecerul, o tânără în uniformă nou-nouță, cu insigna Academiei cosmice pe piept, îl țintui cu ochii ei căprui, măsurându-l cu o privire cercetătoare.

– De ce nu sunteți la post? Adineauri a fost internat în spital al doilea pilot de pe zero șaisprezece. Afară de dumneavoastră nu mai e nimeni în rezervă. În trei zile – douăsprezece curse peste grafic. Puteți zbura?

„Iată unica ta șansă, pilotule!”

– Pot.

– Fuga la postul medical! Dosarul dumneavoastră se și află acolo. Prim-pilot îl aveți pe Pritchard. Îl găsiți în camera piloților. Plecarea peste patruzeci de minute. Drum bun!

– Mulțumesc.

Klimov închise ușa în urma sa și se lipi de perete.

„Zero șaisprezece – cursă pe Marte. Fuga la postul medical! Ași! Să dea fuga ăia încercații, că ei n-au palpitații.”

Trase de câteva ori aer în piept și porni să urce scara, zăbovind pe fiecare treaptă.

– Numele?

– Klimov. Al doilea pilot de pe zero șaisprezece.

– Dezbracă-te.

Ascultătoare, degetele începură să descheie vestonul.

– Rămâi numai în chiloți.

...Zece turații, douăzeci, treizeci... o sută. Centrifuga se rotește tot mai repede, bătăile inimii sunt tot mai încete și mai slabe. O greutate teribilă apasă pe abdomen, strânge în chingi plămânii. Lovituri grele se abat peste grumaz. Gura înghite lacomă aerul. O sută douăzeci. În fața ochilor se rotesc infernal cercuri de foc. O senzație de greață urcă din stomac și se oprește ca un nod în gâtlej. O sută treizeci. Simte o durere insuportabilă în coloana vertebrală. O sută treizeci și cinci. O, minune! E în stare de imponderabilitate. Plutește în zbor liber. Bezna din jur e punctată de stele – albastre, roșii, violete. Ce desfătare! Dacă nu l-ar strânge așa ventuza aparatului de oxigen! Care deștept o fi inventat și scafandrele astea noi?...

– Calm, Klimov! înghite, înghite! Medicul scoase lingura din gura lui și se uită la ceas, controlând bătăile pulsului.

– Ce vârstă ai?

– Scrie acolo... cincizeci și doi.

– Puteai să fi ieșit demult la pensie. Ce dracu...

– Nu pot.

– Lasă prostule astea! Medicul se apropie de masă și deschise dosarul personal al pilotului. Ar fi o crimă din partea mea să te las să zbori. N-ai ce-i face, amice, vârsta își spune cuvântul. Câți ani de zbor ai? ‘

– Treizeci... din care trei în rezervă.

– Poftim... Medicul frunzărea statul de serviciu. Două avarii în ultimii cinci ani, iar înainte de asta... ia stai! Nu cumva dumneata ești acel Viktor Klimov care?...

– Eu în persoană. Medicul fluieră discret.

„Hotărăște-te, pilotule! Asta-i ultima ta șansă.”

– O singură cursă. Vă rog mult...

– Cu cine zbori?

– Îl am prim-pilot pe Pritchard.

– Bine, și după o clipă de șovăială își puse semnătura lăbărțată pe foaia de zbor. Am să vorbesc cu el să te cruțe, mai ales în timpul suprasarcinilor. Drum bun!

– Mulțumesc.

– O clipă! Suntem înțeleși? Ultima cursă. Ia tabletele astea. Le folosești numai la nevoie. Deci nu uita!

– Nu.

– Mă ierți, te rog, dumneata ești Pritchard? Găliganul lat în spate, care se războia cu un biftec de o jumătate de kilogram, își săltă capul cu părul roșcat.

– Îhî.

– Viktor Klimov. Pilotul dumitale secund.

– Încântat. Ia loc. Servești ceva?

– Mulțumesc, nu mănânc niciodată înainte de start.

– Rău faci. Poate o cafea?

– Am băut deja. Primul pilot mesteca tăcut.

„Ce mai șef și ăsta! își zise Klimov. Mai are caș la gură, da-i șef!”

– Ai zburat vreodată cu seria a șasea? Klimov se codi.

– N-am avut ocazia, dar am urmat cursurile de pregătire suplimentară.

– Perfect. Vocea lui Pritchard exprima orice, în afară de entuziasm.

– Plecarea la douăzeci și trei treizeci, zise, dând la o parte farfuria din fața sa. Peste câteva momente trebuie să se anunțe îmbarcarea. Eu mă duc să fac formele; între timp, dumneata controlezi încărcarea bagajelor.

– Nu trebuie să asist la îmbarcare?

– Nu. Acolo e Rita; se descurcă ea.

Invitați la navă, călătorii se precipitară spre ieșire. Klimov intră în bar.

– Zbor cu zero șaisprezece.

– Vai, Vitea! Expresiei de bucurie de pe fața Rujenei îi luă îndată locul îngrijorarea. Crezi că poți, în starea asta?!

– Prostii! Medicul a zis că sunt în formă.

– Felicitările mele! Aruncă o privire scurtă în jur și îl sărută cu stângăcie pe obraz. Am să te aștept.

– La revedere!

– Stai puțin, Vitenka. Își descheie zorită halatul și rupse un nasture de la bluză. Să-ți poarte noroc!

Nu se cuvenea să mulțumească.

La ieșirea de serviciu arătă cu un gest indiferent impiegatului foaia de zbor.

– Zbori, Klimov?

– Zbor. Pilot secund pe zero șaisprezece.

– Rampa a doua, la stânga.

Klimov ieși pe terenul de zbor. În depărtare, după un zid de beton armat, se înălța silueta de oțel a turnului de lansare, cu racheta avântată spre înălțimi.

Își săltă capul și se uită la o steluță roșiatică din tăriile

cerului.

„Ai avut mare noroc, pilotule” Mâna dibui în buzunar nasturele și-l strânse cu o mișcare febrilă.

La baza turnului, însoțitoarea de bord, înaltă și zveltă, urca în lift călătorii.

Klimov aruncă o privire în sus și se îndreptă spre scară.

Când ajunse la nivelul compartimentului de bagaje, simți din nou strânsoarea aceea nesuferită în piept. Rezemat de balustradă, se uită în jos și strânse din dinți, ca să biruie amețeala. Asta-i mai lipsea! Să-l fi apucat oare fobia înălțimii?! își aruncă ochii în sus și licărul stelelor îl calmă...

Compartimentul de bagaje era plin până la refuz, încurcându-se în mulțimea de cabluri, Klimov se strecură anevoie în compartimentul de comandă. Totul părea să fie în ordine, putea merge în cabina.

– Ei, drace! Trecând printr-un tambuchi, se lovi cu capul de una din cutiile de zinc fixate pe pereți. Totuși încărcătura cam depășește limita permisă!

După penumbra din compartimentul de bagaje, lumina mată a plafonierelor din salon i se părea insuportabil de puternică. Ultimii călători își ocupau locurile. Însoțitoarea de bord, cu o tăviță în mână, distribuia pilulele roz pentru narcotizarea din momentul startului.

Trecând prin pasajul dintre fotolii, o văzu pe marțiană. Se uita la el cu o privire atentă și cercetătoare, zâmbind ironic.

Primul pilot era la locul său. Klimov se așeză în fotoliu și își puse centura. Pritchard îi aruncă o privire întrebătoare.

– Totul e în ordine, dar am impresia că încărcătura

depășește limitele admise pentru navele din această clasă.

Pritchard pufni scurt.

– Fii pe pace. Avem autorizația inspecției. În ușă se ivi capul însoțitoarei de bord.

– Gata! Avem douăzeci și șase de călători.

– O.K.!

Pritchard conectă microfonul, dar deodată își schimbă gândul și întoarse la loc comutatorul.

– Ascultă, Klimov, dumneata ești un astronaut cu experiență... Când eram la academie, studiam zborurile dumitale... Nu trebuie să te jenezi de mine... Medicul mi-a spus... Poate iei un narcotic?

– Ași! Mă simt perfect.

– Cum vrei. Se aplecă spre microfon. Aici zero șaisprezece. Rog să mi se dea plecarea.

– Zero șaisprezece, ai plecarea! se auzi vocea din difuzor.

...cinci... patru... trei... doi... unu... start!

Acul indicatorului de accelerație se deplasă încet din loc și după o clipă de șovăială o luă razna.

Klimov simți asupră-și privirea lui Pritchard și își întinse buzele într-un zâmbet chinuit. Apoi, după un scurt răstimp, scoase de după manșetă o tabletă și și-o vârî în gură cu mâna grea ca plumbul.

Primul pilot privea atent tabloul de bord. Statutul interzicea categoric folosirea de stimulenți la lansare și la aterizare.

Acțiunea tabletei fu imediată. Acum vibrațiile și greutatea nu mai păreau atât de insuportabile.

Pritchard deplasă o mică manetă de pe tabloul de bord. Acul indicatorului de suprasarcină începu să coboare.

– Aici zero șaisprezece, zise în microfon. Am luat bine

startul și m-am plasat pe direcția stației de alimentare.

– Te aud, zero șaisprezece, răspunse vocea din difuzor. Startul a fost bun, stația de alimentare vă așteaptă.

O frânare lină, două jeturi puternice din duzele laterale și nava rămase suspendată în cursa magnetică a stației de alimentare.

„Dibaci lucrat! își zise Klimov. Mde, pilot încercat!” Pritchard își desfăcu centura.

– Uite ce e, Klimov. Alimentarea va dura vreo trei ore. La pornire nu am absolut de loc nevoie de dumneata. Ca să obținem cea de-a doua viteză cosmică e treabă nu glumă. Du-te și te culcă. Ia două somnifere. Peste douăzeci de ore mă schimbi.

– Da, dar...

– Executarea! Cu automatele de care dispun, pot să ațipesc puțin și la bord. Clar?

– Clar.

În lumina albastră a veiozelor, fețele călătorilor păreau de o paloare cadaverică. Ședeau răsturnați pe spate în fotoliile rabatabile, imobilizați de narcoticul de start. În fotoliul din față dormea ghemuită însoțitoarea de bord.

Klimov trecu în cabina strâmtă a echipajului, își scoase pantofii și se lungi pe pat. Pe noptieră se afla cutia cu somnifere.

„Executarea”...

Scoase un suspin și înghiți una după alta două tablete. „Ai avut totuși mare noroc, pilotule”, râse, fixând centurile de dormit.

Se trezi cuprins de un ciudat simțământ de neliniște. Câteva minute rămase culcat pe spate, cu ochii închiși, nefiind în stare să învingă efectul somniferului.

„Ce oră o fi? își desfăcu centurile, se ridică brusc de la

mijloc și fu proiectat în tavan. Ținându-se de barele de pe perete, coborî și se uită la ceas. Ei, drace, am întârziat!” Trecuseră treizeci și șase de ore de când îl expediase Pritchard în cabină. A întârziat la cart. Ce rușine! Nimic de zis, bine mai începe serviciul său pe bordul lui zero șaisprezece!

Se aplecă, își puse bocancii cu tălpi magnetice și porni spre cabina de comandă, abia târându-și picioarele, ca un băiețaș care a făcut o poznă.

Cei doi americani dormeau în fotoliile lor, cu centurile descheiate. Tinerii experți se apucaseră iar să joace boyk, umplând cabina de râsete. Marțiană, iritată de zgomotul făcut de zarurile magnetice, sugea dintr-un tub cremă de ananas. Însoțitoarea de bord se foia printre fotolii, făcând ordine după micul dejun.

Klimov deschise ușa cabinei de comandă.

– Iartă-mă, Pritchard. Știu că e o măgărie ce nu are nici o justificare.

– Lasă asta, Klimov. Mă bucur că ai dormit bine. Nava e pe direcție. Poți să moțăi aici, în fotoliu, iar eu mă duc să mă culc. Când să te schimb?

– Când dorești. Mi-ajunge pentru toată viața cât am dormit.

– Bine. Primul pilot se uită la ceas. Cred că am să iau și eu o tabletă.

...Nu există nimic mai calm decât cartul în zbor liber. Klimov se lăsă pe speteaza fotoliului și închise ochii, atent la țăcănitul monoton al rutografului. Iată-l din nou în Cosmos! Acum, probabil, pentru multă vreme. Piloții aduși din rezervă sunt rareori scoși după prima cursă. În orice caz, are câteva curse asigurate, iar pe urmă...

Două explozii succesive zguduiră nava. Lumina se stinse. Klimov dibui pe întuneric butonul luminilor de avarie, și în cabină se revărsă lumina zgârcită a beculețului fixat sub tabloul de bord.

În liniștea care se înscăunase brusc, ticăitul mecanismului de ceasornic al rutografului luase amploarea unui dangăt de clopot. Pe curba lină a direcției se vedea un mic salt. De aici curba se abătea abia vizibil spre stânga. Atât era suficient pentru ca nava să treacă pe lângă țintă la o distanță de milioane de kilometri. Trebuia să corecteze neîntârziat direcția. Două-trei jeturi mai puternice din duzele laterale, și curba subțire de pe banda de hârtie se va plasa iar pe mijlocul liniei roșii calculate cu mare precizie de mașinile electronice pe Pământ. Apăsă pe pedala motorului de manevră de la babord... Liniște...

Podeaua nu mai atrăgea tălpile magnetice. Klimov înainta prin pasaj în salturi caraghioase, petrecut de privirile neliniștite ale călătorilor.

Între ușa care da în tambur și rama peretelui se făcuse promoroacă. Klimov își lipi urechea de placajul izolator al ușii și auzi un șuierat subțire. Acolo, de cealaltă parte a ușii se căsca hăul teribil numit Cosmos. Se uită la tija supapei automate de pe conducta care aducea în cabină aer de la stația de regenerare. Supapa era închisă. Asta nu putea să însemne decât că s-a spart conducta.

– Ceva grav, căpitane? întrebă americanul.

– Nu. Un micrometeorit a perforat învelișul de protecție și a deteriorat conducta. În două ore se repară. Atât că, probabil, se va întârzia cu masa.

„Două ore... Se uită la aneroid. Presiunea în cabină era cu cinci milimetri sub nivelul normal. Peste două ore au să înceapă să se sufoce, numai dacă rezerva de oxigen din

baloanele de avarie...”

– În doua ore totul va li în ordine, repetă, îndreptându-se spre cabina de comandă.

– Pritchard! Primul pilot dormea, cu brațele desfăcute, respirând greu pe gura întredeschisă. Pritchard!

Îi frecă urechile, îl lovi peste obraji, îi masă pieptul.

– Scoală, Pritchard!

Zadarnic. Efectul somniferului putea fi neutralizat acum numai cu o injecție cu encecardol.

– Rita!

În ușă apăru fața albă ca o mască de gips a însoțitoarei de bord.

– Trusa farmaceutică e la dumneata?

– E în tambur; o aduc imediat.

– Nu-i nevoie.

– Eu cred...

– Treci la locul dumitale! Eu am să fiu în cabina de comandă. Conectează absorbanții de acid carbonic. Fă mare economie la oxigen. Nu lași pe nimeni să se apropie de ușa care dă în tambur.

– Bine.

„Hai, hotărăște-te, pilotule!”

De fapt, nici n-avea de ales. În baloane mai rămânea oxigen pentru vreo câteva ore. Trebuia fie să închidă ermetic ușa care da din cabina călătorilor în cabina de comandă, să iasă la exterior prin tambuchiul de avarie și să încerce să pătrundă în compartimentul din spate, fie... Avea douăzeci și șase de călători!

Scafandrul era în dulap. Puțin cam mare, dar n-avea încotro. Își duse mâna la spate ca să fixeze cârligul căștii și simții o durere acută în partea stângă a pieptului. Trebuia să evite mișcările bruște. Acum urma să-și fixeze pe piept

balonul de oxigen și să-și prindă cablul de centură. Să nu uite pistolul de manevră! Ei drăcie! Nici cablul și nici pistolul nu erau la locul lor. Sc vede treaba că echipamentul pentru ieșirea la exterior se afla în compartimentul din spate. Verifică etanșeitatea căștii și începu să deșurubeze siguranța de la chepengul tambuchiului de avarie.

O rafală puternică îl lipi de chepengul pe jumătate deschis. Plafonierele plesniră. Placajul negru al panourilor cu aparate se acoperea repede cu un strat gros de promoroacă.

Aruncă o privire spre ușa care da în cabină și deschise larg chepengul...

În lunga lui viață de cosmonaut, Klimov a părăsit nu o dată cabina în zbor și întotdeauna cu acest prilej a încercat senzația unică a măreției Cosmosului. Acum însă nu-i ardea de emoțiile astea înalte. O pojghiță de gheață acoperise balamalele, împiedicând chepengul să se închidă. Rezemat cu picioarele de bordaj, Klimov trăgea din răsputeri de chepeng.

– Fir-ai tu să fii! Deodată, chepengul cedă. Dându-se peste cap, Klimov începu să se depărteze vertiginos de navă. Își desfăcu mâinile și picioarele. Prăbușirea se mai încetini, dar hăul negru dintre el și zero șaisprezece creștea într-una.

„Chepengul!! Nimeni nu știe că chepengul e deschis. Chiar dacă Pritchard se trezește înainte de a se termina oxigenul din cabină... E destul să deschidă ușa...”

Se bălăbănea disperat în vid, făcându-se ghem și apoi destinzându-și brusc corpul neputincios.

„Dacă aveam pistolul de manevră... Tâmpitul de mine! Ce rost are să mă mai gândesc la ce nu există... Oxigenul!”

Deplasă în poziție extremă maneta de încălzire a balonului și așteptând un moment potrivit, deschise brusc ventilul de suflare.

„Stop!... Încă o dată... Stop!”

Corpul navei era tot mai aproape, presiunea oxigenului din balon era tot mai mică.

„Gata! Degetele întinse aproape că atingeau cablul de salvare. Oare dau greș?! încă o dată! Pentru ultima oară! L-am prins!”

Acum se ține strâns de cablul metalic. Chepengul e lângă el. Pune siguranța și, strângând din dinți, răsucește roata cu toată puterea. Numai de i-ar ajunge oxigenul!

Dibuind încet cu mâinile, Klimov se deplasează în lungul navei. Aha, iată și gaura cu marginile sfâșiate! își vâră anevoie partea de sus a corpului prin spărtură. Sigur! Au explodat lăzile astea nenorocite din tambur. Se apleacă și în lumina lanternei de la cască deslușește o gaură cât pumnul în conducta de aer regenerat. Marginile găurii s-au acoperit cu gheață. În snopul de lumină, din gaură țâșnesc fulgi de zăpadă. Slavă Domnului, stația de regenerare funcționează! Klimov se apropie de ușa care duce în compartimentul mașinilor și pune mâna pe ea. Vibrația abia simțită produsă de compresoare se aseamănă ca bătăile inimii.

Trebuie să se grăbească. Și așa s-a irosit în Cosmos prea mult aer prețios. Mai întâi pune un plasture pe conductă, apoi vede ce-i cu cablul. De spărtura din bordaj se va ocupa pe urmă...

– Vitea! Rujena și-a scos halatul. Costumul gri din stofă moale i se mulează pe corpul zvelt. Haidem, scumpule! Zero șaisprezece a plecat. Până mâine dimineață nu mai

pleacă nici o navă. Mai prindem autobuzul. Uite în ce hal ești! Haidem! Faci o baie și bei un ceai cu zmeură. Mâine sunt liberă, poți să stai toată ziua în pat.

„Hai, hotărăște-te, pilotule!”

– Nu, zise, lăsându-și privirea să alunece pe orarul curselor. Rămân să dorm la cămin. Mâine la șapte dimineața trebuie să fiu aici, când pleacă cursa spre Lună. Oricum, sunt în rezervă și... mai știi...

Boris Zubkov & Evgheni Muslin

Mașina eternă

Cine a spus cum că, pentru omul doborât de boală, tot Universul se reduce la spațiul cuprins între cei patru pereți palid-albăstrii ai salonului de spital? Nu-i adevărat! Pentru nefericitul țintuit la pat lumea se purifică de sâcâielile mărunte, devine nemărginit de mare și de o limpezime desăvârșită. Acum, tot ce se află în preajma mea e curat și străveziu – și propria mea mână, și dulăpiorul cu termometre, și paharul cu medicamentul acela amărui. Tot spitalul e numai curățenie strălucitoare. De altfel, medicii nu-i spun „spital”, ei preferă cuvântul „sanatoriu”. Ca și când eu aș mai putea să mă însănătoșesc...

Iarăși durerea asta... Se iscă într-un punct al corpului și apoi se extinde, cuprinzându-l tot...

Am visat să dărui oamenilor nemurirea lucrurilor... De unde a pornit totul? Am uitat. Oare să mi se fi îmbolnăvit și memoria? Păcat. Cineva a spus: „Eu-ul nostru este sinteza memoriei”. Dacă nu-mi amintesc, înseamnă că nu exist...

Dacă mi-aș aminti începutul! începutul... Cred că asta a fost în atelierul acela friguros, în anii războiului. Eram lăcătuș și lucram la repararea utilajelor la o fabrică textilă. Plecam de lângă mașina de găurit întotdeauna cu degetele însângerare. Ca să scot o roată de transmisie de pe ax, pierdeam o zi de lucru... Câți ani aveam? Cincisprezece... Războaiele de țesut – la care se făceau pături pentru spitale – datau din secolul trecut. Niște schilozi care-și mai târau zilele pentru că era mare lipsă de piese de schimb. Aduceam în atelier piese uzate, sfârtecate, și încercam

pentru a suta oară să redăm bucăților desfigurate de metal forma lor de altădată. Le strunjeam, le pileam, și plângeam din pricina rezistenței pe care o opunea metalul, din pricina gerului de minus cinci grade din atelier, a hranei neîndestulătoare din vremea războiului – la cantină ni se dădea un terci dulceag, numit pompos „sufleu” și niște pârjoale verzi din frunză de sfeclă.

Poate că atunci, când priveam disperat piesele scoase din uz, iar maistrul, stând în spatele meu, aștepta minunea înnoirii, s-a născut undeva într-un colțișor al creierului meu *Ideea.* Pe urmă ea a dormitat ani în șir, strânsă ghem, ca să se desfășoare abia când am început să lucrez la un institut de proiectare.

...Proiectanți în halate albe. Geamuri înalte cât două staturi de om. O brigadă de muncitori spală încontinuu geamurile; când sfârșește cu ultimul, se apucă iar de primul. Unde ești, atelier întunecos? Sunt și eu în halat alb, dar cu gândul scormonesc pământul de sub străzile orașului – proiectez linii de cabluri. Noi, „subteranii”, suntem înjurați în fiecare zi. Și pe bună dreptate. Acolo, pe străzi, abia se astupă un canal, că se și sapă altul alături. Noi o luăm în glumă, spunând că lucrăm după principiul „nu săpa groapa altuia”. „Alții” sunt instalatorii de alte cabluri – de la gaze, de la telefoane. Atunci, anume, a început principalul! Unui deștept îi vine ideea să monteze cablurile în tuburi. Instalând mai multe tuburi de rezervă, se pot monta în ele alte cabluri și înlocui cele vechi. Nu mai e nevoie să se facă săpături de prisos. Cât se poate de modern.

Vreme de o jumătate de an proiectăm tuburile astea, după care constructorii le instalează cu multă răbdare. Pe urmă izbucnește un scandal teribil: cablurile s-au lipit de

tuburi! S-a încercat să se scoată de probă două cabluri și s-au scos numai sârmele de aramă; învelișul a rămas în tub. S-a lipit. O bucată din tubul buclucaș a fost adusă la institut. S-a întrunit un consiliu nu mai prejos de cel care se întrunește acum lângă patul meu. M-am uitat și eu. Pe dinăuntru, tubul era acoperit cu ceva lucios, ca uleiul. Am încercat cu degetul – numai așa, chipurile ca să-mi arăt și eu competența – și am rămas perplex. Peretele interior al tubului era dur, neted, parcă șlefuit. Nu știu de ce, dar chestia asta a avut asupra mea un efect neașteptat. Să-mi vină rău, nu alta! Ca și când aș fi ținut în mâini o descoperire colosală, numai că îmi aluneca printre degete și simțeam că dintr-o clipă în alta totul o să se destrame și n-o să rămână decât senzația amară a unei pierderi. Ei bine, atunci s-a trezit *Ideea* care dormita de atâția ani! Am văzut că în nenorocitul acela de tub, mâncat de pământ, se ascundea tinerețea eternă a mașinilor, a sculpturilor, a monumentelor, a zgârie-norilor, a podurilor. Secretul vieții eterne a lucrurilor, secretul autoregenerării metalului...

Participanții la consiliu au plecat. Eu am înșfăcat bucata de tub și am dus-o pe masa mea. Seara am zgâriat, am săpat, am scrijelit cu briceagul învelișul acela argintiu. Lama briceagului s-a rupt, dar zgârieturile au rămas. De ochii lumii, am umplut tubul cu pământ dintr-un ghiveci de flori și am înfipt în el o floare. Acesta a fost primul meu laborator. Era instalat pe pervazul geamului, lângă planșeta de desen. Răbdare, răbdare! Am așteptat trei luni. Tot într-o seară, cu mâinile tremurânde, am vărsat pământul din tub în coșul de hârtii.

Un strat strălucitor vindecase rănile! Zgârieturile dispăruseră... Niște microbi necunoscuți formaseră o pojghiță subțire de metal pe suprafața interioară a tubului.

Rănile metalului era vindecate de niște microorganisme. Și microorganismele astea le-am descoperit eu. Întâmplător sau neîntâmplător? Câte întâmplări neîntâmplătoare din astea cunoaște orice ramură a științei! Microbiologia abundă și ea de asemenea întâmplări. Se zice că penicilina a fost descoperită într-o cană mucegăită al cărei conținut numai din neglijență n-a fost aruncat la gunoi...

Între timp studiasem „Selecția microbilor” de Petrov și aveam deja unele noțiuni în materie. „Cărțulia asta mică e mai grea ca multe tomuri”... Fet, dacă nu mă înșel... Câte poezii a scris el? O sută, două sute, o mie... Și ce-a reținut memoria mea?...

Așadar, i-am găsit într-un tub ruginit. Da, acolo, într-un tub nenorocit, prăpădit, dar atât de uimitor și de prețios! De unde a fost adus la noi la institut? Nu-și amintea nimeni. Unde a fost scos din pământ? În Colonia constructorilor sau la Blocurile noi? Pe bulevardul proiectat? Tot orașul era scormonit de constructori...

Atâta grijă aveam de bucata asta unică de metal brun, că i-am făcut un termostat special, acolo în garaj. Tocmai atunci un prieten de-al meu își vânduse „Moskvici”-ul și i-a rămas grajdul automobilului, căruia el îi spunea „garaj de cărămidă”. Acolo mi-am amenajat eu laboratorul. Mulțumită dărniciei prietenului, am căpătat patru pereți netencuiți și două rafturi lungi, cu urme de benzină și de ulei. Înainte! Primii microbiologi vaccinau cobaii cu o așchie de lemn. Eram și eu primul în felul meu.

Foarte curând mi-am dat seama că în pojghița argintie se ascundeau zeci de specii de microorganisme. Din amestecul acesta viu trebuiau separați microbii unei singure specii și domesticiți. Eram ca un îmblânzitor în arena circului. Allez-hop! O lovitură de bici și... nimic. O

simplă zguduire a aerului. Leii și urșii sunt ceva perfect palpabil. Chiar și un orb poate deosebi un urs brun de unul alb. Mie nici măcar microscopul nu-mi ajuta să deosebesc speciile de bacterii. Uneori precumpănea specia constructorilor onești. Atunci experiența reușea. Eu jubilam. Minusculii constructori extrăgeau molecule de metal din praful din aer, din resturile de unsoare, din rugină... Construiau într-una, formând din firimituri pojghițe subțiri de metal și redând cu precizie ideală unei bucăți mutilate de metal vechea formă. Procesul regenerării se săvârșea necontenit, discret și precis. Vedeam deja milioane de mașini, garnisite cu colonii de bacterii, lucrând veșnic, fără a se teme de uzură, de zgârieturi, de rugină. O lume a lucrurilor care nu cunoaște descompunerea și putrezirea... Statui veșnic tinere, motoare mereu vii, poduri și turnuri pe veci neclintite...

Alături de micii constructori s-a aciuit și o altă specie – de zurbagii și huligani. Uneori, anarhiștii ăștia mititei îi înlăturau pe constructori, și experiențele se soldau cu rezultate deplorabile. Bacteriile formau pe metal excrescențe monstruoase, ghimpi lățoși, umflături diforme. Urmărindu-le exhibițiile, un sculptor abstracționist ar fi plesnit de invidie. Sporii bacteriilor pluteau prin aerul din garaj și, așezându-se unde se nimerea, se înmulțeau. Ce mă mai sâcâiau! O dată au pătruns în broasca de la ușa garajului și au lipit cheia de broască. Am trebuit să „demontez” broasca cu dalta și ciocanul. În aceeași seară, acasă, am constatat că nu-mi puteam scoate haina de pe mine. Fermoarul se transformase în ceva asemănător cu coloana vertebrală a unui pește; dinții fermoarului se lipiseră unii de alții. Dar pierderea unei haine nu-i cine știe ce pagubă. Mai rău a fost când, altă dată, am auzit în

spatele meu o explozie asurzitoare; o schijă de metal a trecut șuierând pe deasupra capului meu și s-a înfipt în raftul de lemn. Bacteriile făcuseră să explodeze extinctorul; se înmulțiseră înăuntrul lui, strivind baloanele cu substanță spumigenă și în același timp astupând orificiul de evacuare a spumei.

O explozie... Cred că atunci sporii bacteriilor au umplut mai mult ca oricând aerul din garaj. Dar și înainte de explozie totul în jur era îmbâcsit de spori de bacterii. Sandvișul pe care-l mâncam, aerul pe care-l respiram... Au pătruns în mine și acum s-au pus fără milă pe lucru înăuntrul meu. În organismul omului se găsesc tot felul de metale. Ba chiar și vreo jumătate de gram de aur. Am impresia că simt bacteriile adunând grămadă moleculele de fier și nichel, căptușindu-mi vinele și arterele cu metal. Ele împiedică metabolismul și, creând, distrug. Ce de dușmani nevăzuți ne asaltează!... Când epidemia de ciumă cosea locuitorii Atenei, singur Socrate a rămas sănătos. Să fi cunoscut filozoful încă de pe-atunci misterul vaccinurilor vindecătoare? Știm noi oare azi totul despre făpturile asta minuscule? Dar poate că lângă mine trăiește un Socrate al zilelor noastre. Așa că sper. Speranțele sunt visele optimiștilor. E o mângâiere...

Mă doare... Iarăși văd negru înaintea ochilor de durere.

Mă tratează Rostislav Gheorghievici, un doctor simpatic, de modă veche, cu cravata răsucită sul și cu niște ochelari „cu ramă de școlar”, adică cea mai urâtă din câte pot să existe. Stiloul lui curge și e înfășurat într-o cârpă; are degetele pline de cerneală. În fiecare zi, Rostislav Gheorghievici vine la mine cu câte o idee nouă medicală și cu totul originală. Vrea să mă îmbărbăteze? Tot ce se poate. Aflu că nu știu unde, doctorul X recomandă la

hipertonie... mai puțină respirație, iar doctorul Y a vindecat niște bolnavi incurabili de schizofrenie făcând cu ei ascensiuni pe Elbrus, și că undeva în Australia, nu știu care profesor ar distinge după culoarea ochilor patruzeci și patru de boli. În felul acesta, după cât se pare, vrea să mă facă să sper că și bolii mele îi va veni de hac vreun geniu de pe tărâmul medicinii. Speranțele sunt visele optimiștilor...

Cu toate ciudățeniile lui, Rostislav Gheorghievici e totuși stimat, iar bolnavii spun despre el pe șoptite că „face minuni". În situația mea, o minune de bună calitate ar fi foarte binevenită.

De câteva zile Rostislav Gheorghievici afișează un aer misterios. Dar micile lui șiretlicuri sunt naive și le ghicești lesne. Tot secretul constă în aceea că azi mă va consulta „o somitate în materie de microbiologie". Somitatea va pronunța verdictul. Definitiv, fără drept de apel...

Am mai avut eu de-a face cu o somitate clin astea. Respectivul a referit asupra descoperirii mele. A fost și acela un verdict. Aspru și nedrept...

O jumătate de an m-am moșmondit în garajul-laborator până m-am decis să-mi declar oficial descoperirea.

Ce scriam atunci în declarația de licență? Paremi-se așa: „Se propune o metodă de autoregenerare sau de auto-reconstituire a oricăror piese metalice și ansambluri de piese de mașini, mecanisme, clădiri și construcții. Metoda aceasta se deosebește prin aceea că pentru formarea treptată și in-continuă de straturi monomoleculare de metal se folosesc bacteriile descoperite și separate în stare pură de autorul declarației și denumite de el Terra Terrus..." Gângăveală oficială... Am învățat pe de rost formularea asta superbă...

Somitatea în materie de microbiologie a făcut un referat în legătură cu descoperirea mea. Omul n-a pătruns esența chestiunii, ideea eternității lucrurilor nu l-a afectat câtuși de puțin. El privea din turnul său. Așa că a expus într-o manieră plictisitoare și în termeni categorici o serie de puncte și subpuncte din care rezulta mai că aș fi un otrăvitor rău intenționat. Respectivul demonstra că ar fi o imprudență criminală să se colonizeze în preajma oamenilor o rasă necunoscută de microbi. Sunt necesare experiențe preliminare pe scară largă cu animalele. Este necesar să se vadă dacă nu cumva Terra Terrus va avea un efect dăunător asupra eredității maimuțelor supuse experienței în cea de-a patra generație! Traducerea în viață a *Ideii* mele era amânată cu cincizeci, o sută sau poate o sută cincizeci de ani. Teamă de nou și nimic mai mult! Da, dar eu totuși m-am îmbolnăvit, nu? Ași, e o prostie să gândești așa. Orice mijloc tehnic e periculos pentru un nepriceput. Și cu mașina de cusut poți să-ți schilodești un deget. Boala mea e un accident stupid. Iar somitatea e un fricos. I-am și spus-o. M-am dus să-l rog să mai atenueze termenii referatului ucigător. Dar nu m-am putut stăpâni, am izbucnit și i-am trântit o mulțime de obrăznicii. Au început să-mi tremure buzele, m-am făcut roșu la față, ba am și izbit cu piciorul în podea. Individul s-a făcut și el roșu la față și a început să izbească cu piciorul. Ne-am certat strașnic...

Care din noi doi are dreptate? Progresul tehnicii e întotdeauna însoțit de riscuri. Oamenii au încercat să interzică automobilul, presupunând nu fără temei că el va speria caii, din care pricină călătorii din calești și din birje s-ar putea alege cu mari vătămări. Asupra locomotivei au tăbărât medicii, făgăduind pasagerilor spasme și o

perturbare a întregului corp de pe urma vitezei și a zdruncinăturilor. Până și inofensivul telefon era socotit la timpul său dăunător pentru sănătate. Nici automobilele, nici locomotivele și nici telefoanele n-au putut fi interzise. Nici o somitate nu va putea să interzică descoperirea mea. Am să lupt. Dacă... dacă am să mai pot lupta vreodată.

Rostislav Gheorghievici își dă silința să mă vindece. Bunul doctor Aumădoare! A reușit să facă astfel, încât să fiu consultat de somitatea în materie de microbiologie. Aș fi curios să știu cine e somitatea asta? Îi cunosc oare numele din articole și din cărți?

...Surorile se agită. La orizont apare somitatea... Iată că se apropie. E somitatea mea! Individul la care am țipat, izbind cu piciorul în podea: „Lașule! Conservatorule!” Îți mulțumesc, Rostislav Gheorghievici pentru surpriza asta plăcută!

Maimuța a devenit om atunci când a luat poziție verticală. Eu stau în poziție orizontală – sunt la pământ, n-am dreptate, am fost prins în flagrant delict de superficialitate și ignoranță. Somitatea se înalță vertical – jubilează, dreptatea e de partea sa, dumnealui e infailibil. Ce spune? Nu, nu spune. Pronunță!

– Dumneata ne-ai dat multă bătaie de cap. Mie mi s-a cerut să hotărăsc ce-i de făcut cu garajul, pardon, laboratorul dumitale.

– Ce-i de făcut cu laboratorul meu? În ce sens?

În singurul sens posibil: în sensul de a-l distruge. Dar cum? Să-i dăm foc? Ce garanție aveam că bacteriile nu vor renaște din cenușă? Să-l dezinfectăm? Dar cu ce? Sublimatul corosiv e pentru ele ca o înghițitură de apă minerală. Aș fi curios să știu ce ai propune dumneata...

– Nu știu.

– Iată un răspuns bine gândit. Îți mulțumesc, colega. Cât venin în cuvântul „colega”!

– Bănuiesc că dumneavoastră ați și găsit un mijloc de distrugere a laboratorului?

– Fii pe pace, am găsit. Noi am împrejmuit garajul din toate părțile cu un gard înalt și am turnat deasupra cincisprezece basculante de beton. Acum acolo e un uriaș bloc de beton, din care Terra Terrus n-o să mai iasă. Pentru mai multă siguranță, înăuntrul laboratorului a fost aruncată o fiolă cu cobalt radioactiv. Te-am prevenit că diletantismul cu microorganismele nestudiate poate duce la consecințe care nu se supun nici unui control…

– Eu nu mai am nevoie de lecții.

– Niciodată nu e târziu să înveți.

Uf, cât e de banal! O să mai stea mult?…

– N-am să-ți controlez pulsul. Asta intră în îndatoririle lui Rostislav Gheorghievici. Eu am să mă ocup de Terra Terrus. Voi încerca să fac tot ce-mi va sta în putință. La revedere.

O să facă tot ce-i va sta în putință… Ce formulare superbă, șablon, dătătoare de speranțe și cum nu se poate mai rece! El o să facă tot ce-i va sta în putință. De dragul cui? De dragul unui semidoct care a îndrăznit să pătrundă în știință, domeniu socotit de el ca un fief al său? Pentru ce? Nu, dânsul e desigur un om cumsecade. Am oare vreun motiv să mă îndoiesc de asta? Va face tot ce-i va sta în putință. Dar cu ce inimă? Va chema la el un laborant liber… Un laborant e liber numai dacă e un laborant prost. Va chema la el un cercetător liber. Un cercetător științific e liber numai dacă și capul lui e liber de știință. Și-i va însărcina pe aceștia să vadă ce-i cu Terra Terrus. Adjunctului său – are un adjunct – îi va spune: „Urmărește

chestiunea”. Și se va liniști – el a făcut tot ce i-a stat în putință: a dat sarcini subalternilor, i-a obligat, a urmărit chestiunea. Eu pot să jubilez și să zac liniștit...

Soră, soră, vino-ncoace! începe un nou acces...

Ce-i cu pălălaia asta de-afară? Apune soarele... Reflexele stelei galbene luminează acum nu numai Pământul. Aș putea să mă apropii de o altă planetă... De partea cealaltă a hubloului se zbuciumă limbi purpurii de foc. Vârtejuri încărcate de miasme lovesc în geamuri. Smocuri de cețuri otrăvitoare caută oamenii ascunși după peretele subțire de metal. Dar toți sunt calmi. Ne apără cohortele de Terra Terrus. În moleculele corpurilor lor, atomii de oxigen sunt înlocuiți cu atomi de siliciu, și micile făpturi pot să se desfete savurând răcoarea unor temperaturi de mii de grade. Ele trăiesc pe pereții protectori ai navei noastre. Acum, vârtejurile incandescente iau cu ele miliarde de microbi rezistenți la foc, dar în locul lor se nasc alte miliarde de miliarde de microbi. Se înmulțesc cu o viteză colosală. Torentele de flăcări nu pot să covârșească înmulțirea particulelor refractare la foc. Este pentru prima oară când se experimentează sistemul de protecție a navelor cosmice cu ființe vii...

Ce departe ai ajuns! Întoarce-te pe Pământ. Acolo unde scoarța aspră a solului e brăzdată de zbârcituri uscate. Marele uscat, bântuit de secetă și plin de colb... Plugurile taie vijelios scoarța cenușie a pământului. Nu, nu plugurile, ci două aripi de oțel sunt acelea care afânează pământul și taie brazda uriașă a unui canal adânc de câțiva metri, lat de zeci de metri. Săpătorul de canale, dirijat prin radio, întrece pasărea în zbor. Straturile de pământ sunt spintecate cu atâta iuțeală, încât bulgării care țâșnesc de

sub plug sfârâie încinși. Iar în microasperitățile lamelor de oțel s-au cuibărit colonii de Terra Terrus. Microbii scot lacomi din pământ atomii de fier și îi și lipesc de metal, umplând încontinuu uzura. Aripile de oțel nu sunt amenințate cu distrugerea – plugul acesta e etern..,

Vise, vise…

Laboratorul meu a fost prefăcut într-un bloc de beton. O lespede de mormânt așternută peste sfărâmăturile unui vis.

Azi, Rostislav Gheorghievici e trist. Nu găsește cuvinte de încurajare. Somitatea a plecat. Nu se grăbește. De zece zile face tot ce-i stă în putință…

Aș fi vrut să-i dăruiesc lui Rostislav Gheorghievici un cățeluș de tuci. O figurină mică și ieftină. Dar e o piesă unică și acum – vai! – cu neputință de reprodus.

Figurina asta stătea pe masă în garaj. Era o statuetă veche, cu o lăbuță ruptă. Ei bine, lăbuța asta i-a crescut la loc! Am văzut-o cu ochii mei! Cu nu știu ce simț necunoscut, Terra Terrus sesizau direcția muchiilor cristalelor de fontă rupte și le reconstituiau. Atunci când statueta s-a născut din metalul topit, au pătruns-o liniile de forță ale câmpului magnetic terestru, imprimând microparticulelor ei forțe de tensiune, de presiune și de deplasare. Metalul s-a răcit, dar a înregistrat și a păstrat urmele acestor forțe. Acum microbii constructori mergeau pe niște urme invizibile, deplasându-se de-a lungul liniilor de forță înțepenite. Așa au reconstituit sculptura, redându-i ceea ce-i lipsea.

Tot trecutul omenirii e înscris în metal. Bronzul de Corint, monedele din Siracuza, medaliile șahului din Horezm, salbei; slavilor, uneltele din epoca bronzului… Pictorii și-au lucrat pânzele cu vopsele amestecate cu

plumb și cu fier, inscripțiile de pe marmoră s-au săpat cu dalta de metal, cărțile s-au tipărit cu litere metalice... Pretutindeni bucăți de metal, urmele și amprentele, pulberea și petele lui. Toate acestea se pot reconstitui – statuile schilodite de fanatici, inscripțiile șterse, manuscrisele putrezite, tablourile întunecate de vreme. Civilizațiile uitate se vor ridica din cenușă. Micii constructori își vor trăi viața din plin... Ba nu și-o vor trăi de loc, pentru că au fost zidiți în blocul de beton.

„Și iar a fost zi. Și iar a fost noapte.”

Iar când s-a sfârșit ultimul acces, a apărut somitatea. A venit lângă mine. Ce ochi ciudați avea! Ce ochi inflamați, cu o scânteiere de demență!...

– Ochii mei? N-are nici o importanță. N-am dormit unsprezece zile și unsprezece nopți. Am luat dianol. E un stimulator puternic. O jumătate de an va trebui să mă supun unor proceduri din cele mai neplăcute, ca să-l elimin din organism. Niciodată nu m-aș fi decis să bag în mine porcăria asta dacă nu era așa zor. Rostislav Gheorghievici mi-a spus că ai s-o mai duci cel mult trei săptămâni. Mă ierți, dar am să mă așez pe patul dumitale. Din cauza dianolului, inima o cam ia razna. Am făcut opt sute patruzeci și două de experiențe. Cea de-a opt suta patruzeci și treia a fost încununată de succes. Am găsit niște anticorpi care ucid lighioanele astea ale dumitale. De altfel, pericolul contaminării pentru om s-a dovedit a fi insignifiant de mic. Dumneata pur și simplu ai avut ghinion. În orice caz, din punct de vedere microbiologic, pisica prezintă un pericol mult mai mare decât mașinile dumitale eterne... Totul e salvat!

– Cu dumneata e un caz neglijat, dar se poate spune că greul a trecut. Însănătoșirea dumitale e acum numai o

chestiune de timp. N-am să-mi cer scuze pentru blocul de beton în care ți-am prefăcut laboratorul. Oamenii sunt mai de preț decât laboratoarele. Și deocamdată, din păcate, nu sunt eterni. De altfel, aș fi vrut să vorbesc cu dumneata tocmai despre asta. Cred că niște microbi asemănători cu Terra Terrus ar putea aduce ceva principial nou în medicină. Închipuie-ți că i-am sili să regenereze unele țesuturi ale organismului nostru. Pentru început, bunăoară, țesutul osos...

Poate că vor dobândi eternitatea nu numai mașinile?

CUPRINS :

Redactor responsabil : VICTOR ZEDNIC
Tehnoredactor: MARIANA PUŞCAŞU
Dat la cules 26.04.1967. Bun de tipar
30.09.1967. Apărut 1967.
Tiparul executat sub comanda nr. 78 426
la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii",
Piaţa Scînteii nr. l, Bucureşti,
Republica Socialistă România

— Ai văzut fotografiile? O extraordinară istorie a omului, nu? De la celulă pînă la moarte.

Albert rămase tăcut. Pe dinaintea ochilor lui se învălmășeau cercuri verzi și violete, mascînd fața lui Horsch.

— Ai observat ce mult seamănă Midgea cu Solweg? întreabă iar Horsch.

Nemaiputîndu-se stăpîni, Albert întrebă:

— Midgea e sora mea?

— Da de unde, Alb? Desigur că nu! Midgea e a șasea variantă.

Lei 3